

ก. ๖๕๖

นิชชคดี สารฉบับเหิง

มีกรรมสิทธิตามพระราชบัญญัติ

ก. ๖๕๗
๖๕๗
๗

(๗)

สารบัญ

๑	กตต่อกต	หน้า	๑
๒	พราหมณกัณพรหม	»	๔๗
๓	ปราชญ์เถื่อน	»	๖๐
๔	กรรมสัตว์	»	๗๓
๕	ทำวัตรมาทิตย ตอนเด็กก	»	๘๐
๖	กาไห้ หตานพราหมณเฒ่า	»	๑๑๔
๗	เทพธิดาอิต	»	๑๒๗
๘	แพะเด็กถึง	»	๑๕๐
๙	สองเจ้าบ้าน	»	๑๕๗
๑๐	บรมแก้ว	»	๑๗๔
๑๑	บรมเซอะ	»	๒๐๕
	ก. พราหมณกับผ้า	»	๒๑๓
	ข. การเดียงพราหมณ	»	๒๑๕
	ค. ยาแก้โรคไข	»	๒๑๗
	ฌ. พาเจ้าสาวมาบ้าน	»	๒๒๓

๑๒	ธิดาของทันตนายก	หน้า ๒๒๘
๑๓	ตากา ^๕ ไห ^๕ น พนักงาร ^๕ ร ^๕ ว ^๕ น	„ ๒๕๒
๑๔	ห ^๕ น ^๕ ว ^๕ ก ^๕ ท ^๕ ง ^๕ ดี	„ ๒๕๗
๑๕	ค ^๕ อ ^๕ ง ^๕ ข ^๕ ม ^๕ อ ^๕ ย ^๕ ด ^๕ ำ ^๕ ม ^๕ ค ^๕ อ ^๕	„ ๒๖๓
๑๖	อ ^๕ า ^๕ ห ^๕ าร ^๕ น ^๕ าง ^๕ ท ^๕ า ^๕ ก ^๕ ิ ^๕ น	„ ๓๐๖
๑๗	มี ^๕ ค ^๕ ว ^๕ า ^๕ ม ^๕ ร ^๕ ห ^๕ ร ^๕ อ ^๕ ม ^๕ เ ^๕ า ^๕ ว ^๕ น ^๕ ค ^๕ ?	„ ๓๑๓
๑๘	โ ^๕ อ ^๕ ร ^๕ ด ^๕ พ ^๕ ระ ^๕ ร ^๕ า ^๕ ข ^๕ ำ ^๕ บ ^๕ บ ^๕ ต ^๕ ร ^๕ ท ^๕ ัน ^๕ ท ^๕ น ^๕ าย ^๕ ก	„ ๓๕๐
๑๙	น ^๕ ิ ^๕ ง ^๕ ไ ^๕ ด้ ^๕ ก ^๕ ษ ^๕ ณะ ^๕ ก. ก ^๕ ิ ^๕ น ^๕ ป ^๕ ต ^๕ ข. น ^๕ ัก ^๕ เ ^๕ ง ^๕ ก ^๕ ิ ^๕ ญ ^๕ า	„ ๓๕๘ „ ๓๖๑
๒๐	ก ^๕ ิ ^๕ ง ^๕ ค ^๕ ด ^๕ า	„ ๓๖๔
๒๑	ต ^๕ อ ^๕ ง ^๕ เจ ^๕ ำ ^๕ ด ^๕ ำ ^๕ ว	„ ๓๗๕
๒๒	ค ^๕ ว ^๕ าย ^๕ ต ^๕ อ ^๕ ง ^๕ ข ^๕ า	„ ๓๘๐
๒๓	พ ^๕ ร ^๕ า ^๕ ห ^๕ ม ^๕ ณ ^๕ ก ^๕ ับ ^๕ ก ^๕ าย ^๕ ด ^๕ ็ก	„ ๓๘๗

นิยายเบงกาลี

การม พ. ศ. ๒๔๖๐

หรือ

BENGALI HOUSEHOLD TALES.

กรุงเทพฯ ๗

โรงพิมพ์ไทย ถนนรองเมือง

พิมพ์และบรรณาธิการ พ. ศ. ๒๔๖๐

คำนำ

ในสมัยซึ่งวิชาหนังสือยังไม่เจริญ การศึกษาต้อง
ใช้ฟังอย่างเดียว ผู้ใดเรียนมาก ผู้นั้นจึงชื่อว่า
'พหูสูตร' ซึ่งแปลว่า 'ผู้ฟังมาก'. ถ้าความในเรื่อง
มีเป็นข้อ ๆ ไม่คิดต่อเป็นเรื่องเดียว เช่นคำรา,
หรือผู้ฟังไม่เข้าใจไม่ร่เรื่องเดียวกัน เช่นสัตว์
มนตร์, ผู้ฟังไม่อาศัยพยายามบ้าง ก็ยากที่จะ
จำได้. วิธีสอนซึ่งประสงค์จะให้จดจำข้อของตน
ใดในสมัยเช่นนั้น ผู้สอนจึงต้องคงกระทำข้อของตน
นั้นไว้ในใจอันหนึ่ง แล้วประดิษฐ์เรื่องเล่าประ-
กอบให้ฟังเป็นนิยายไปทีละเดียว ฉะนั้น ผู้ฟังก็จำได้
คิดเหมือนพอจบก็จำได้แต่ตนจนปลายทางคิดอยู่นาน
เท่านั้นไม่ต้องฟังเล่าทวนอีกครั้ง เป็นอันฝากคิด
โตกคดีกรรมในนั้นเสร็จ. ถ้าผู้เล่านั้นขึ้นไปทางไหน
เช่นนิสัยใจคอเป็นอย่างไร เป็นชาวประเทศชาติ

อไร เคยกับชนบธรรมเนียมชนิดไรแม่ทางคำค้นหา
 ดัชนีเห็นเด่นชัดคิดป่นอยู่ในเรื่องนิยายไปด้วย.
 นิยายทั้งปวง จึงเป็นเรื่องแต่งดังตัวอย่างแห่งคดี
 โดกคดีกรรม เป็นที่เก็บชนบธรรมเนียมแห่ง
 ประเทศชาติภูมิไว้มาก และจึงได้ยืมว่า เป็น
 เครื่องมือช่วยสืบค้นโบราณคดีได้ด้วย. ฝ่ายผู้ฟัง
 ถ้าเป็นเด็ก, ธรรมดายังไม่รู้จักใช้ความคิด, นิยาย
 ที่จะสรรหาให้ฟัง ยิ่งเป็นเนื้อเรื่องตื่นเต้นดัดจำง่าย
 เพียงใด, เป็นดีเพียงนั้น; ทงกาดังหยากแต่จะเด่น,
 จึงต้องแซกค่อนด้นกขบขันในเรื่อง เพื่อจะให้
 เพ็ดนทพั้งอยู่ได้นาน ๆ จนจบ, หรือปรังให้สนุก
 ตตอดเรื่องใด ยิ่งเป็นที่พอใจของเด็ก ซ้ำคิดออกคิด
 ใจ จบเรื่องเก่าแล้ว อ่อนวอนขอฟังใหม่เองเดี่ยอีก
 ผู้ใหญ่ไม่ต้องกังวลในการที่เด็กจะเด่นชน. โดย
 ธรรมดาอัน เราทั้งหลายเมื่อครั้งเป็นเด็กในสมัย
 กระนั้น เวลาค่ำ ๆ เดือนหงาย ๆ มักนั่งตอม
 หน้าตอมหลังท่านผู้ใหญ่มุ่เฒ่าของคน ๆ ฟังท่าน

เล่านิยายเพติดเพติดนุกด์นาน จำไว้ได้คนตะ
 มาก ๆ, จนโตขึ้นยังเล่าต่อเพื่อนกันฟังในเวลา
 ว่าง ๆ, ของใครมีแปดก ก็เพอันได้เพิ่มเติม
 ใหม่ขึ้นอีกหลายเรื่อง. คนหนึ่ง ๆ คด้ายจะเป็นคู้
 นิยาย.

เพราะฉนั้น ข้าพเจ้า (เดกรุ่น) ผู้ยังไม่ตื่น
 นิตยเด็กชอบนิยายอย่างเด็ก ๆ จึงเสาะหาเรื่อง
 นิยายแปดก ๆ มาเพิ่มเติมแก่เพื่อนเด็ก ๆ ด้วยกัน
 ได้นิยายชาวเบงกอลมาเล่าต่อกันก่อน ประจักษ์เขียน
 ตามคันทบับเดิมของเขา เพื่อรักษาเค้าเรื่องให้คง
 อยู่เท่ากับพวกเด็ก ๆ เราไปฟังชาวเบงกอลเล่าเอง.
 ประโยคและจำนวนคำพูดซึ่งเหมาะแก่พวกเด็ก ๆ
 เรา จึงค้นคว้าไม่สะดุดด้วยเหมือนหนังสือผู้ใหญ่.
 จนชนที่อ่อนคองที่คดกโดนหยาบแรงไปบ้าง ก็เพ
 ไปตามคันทบับดั่งนั้น, ซึ่งเราเองก็เคยได้ฟังนิยาย
 ชนิดนั้นมาบ้างแล้วเหมือนกัน; แต่เราจะถือว่า ผู้
 ประดิษฐ์เป็นคนมีนิตยคดกโดนหยาบหายไปด้วย

ยังไต่ถามว่าเหตุไฉน : เพราะเราเอง พุดกับผู้ใหญ่
ใช้คำอย่างหนึ่งเช่น ผม, ซอรับ ; กับเพื่อนใช้คำ
อย่างหนึ่งเช่น ฉันทัน, จ๊ะ ; กับคนที่ต่ำกว่าเราใช้ไป
อีกอย่างหนึ่งเช่น ข้า, เออ ; ฉันทัน เรามิเป็นคนมี
นิสัยหยาดอย่างหรือ ? เปด้า, ไม่ใช่เลย, เราพุด
ให้เหมาะกับชนของบุคคลต่างหาก. อันเรื่องนิยาย
ก็เหมือนกัน, ผู้ใหญ่เป็นผู้ประคองชูขึ้นต่อเด็ก
จำต้องให้เหมาะแก่นิสัยของเด็ก เด็กชอบดก
หรือโตนคะนอง ก็เล่าเรื่องให้กระเดียดไปตามนิสัย
เด็กนั้น จะได้คิดง่าย จึงไม่ควรตรงโทษตรานิสัย
ของผู้ใหญ่ ซึ่งไม่ใช่การของเราผู้เป็นเด็ก. ว่า
ที่แท้ นิสัยของเราเอง ทำให้นิยายมีหยาดชน.

คำอธิบายแซกในเรื่อง มีรายไปเรื่องตะเตก
ตะน้อยมากบ้างน้อยบ้าง ซึ่งทำเป็นเชิงอรรถไว้,
พุดตามจริง, ก็เป็นคำอธิบายอย่างเด็ก พุดแก่
เด็กด้วยกัน หากจะมีผิดพลาดไปบ้าง หวังว่า
เมื่อใดชนมวชากความมั่วแล้ว พอที่จะทำความเข้า

ใจเดียวใหม่ได้ ไม่ถึงกับทำให้เข้าใจผิดแน่นอนจน
 แกะไม่ออก. ถ้าสำหรับผู้ใหญ่ คำอธิบายเหล่านี้
 นกเท้ากับมะพร้าวหัวชายล้วน. เพราะฉนั้น เมื่อ
 ใครได้อ่านหนังสือนิยานี้ ขอบใจทำความเข้าใจ
 เดี่ยวว่า คำอธิบายต่าง ๆ อันเกี่ยวกับเรื่องนิยาน
 ข้าพเจ้า (เดกรุ่น) พุดให้เพื่อนเด็ก ๆ ฟังเท่านั้น
 เปะปะไปตามเดียงดาอย่างเด็ก หาใช้มุ่งจะสอน
 ผู้ใหญ่อันเป็นการเอื่อมเกินอาณาเดนมิได้เลย.

เมื่อเรื่อง อันเป็นเนื้อหาของหนังสือนี้ได้
 พิมพ์ไปหมดแล้ว เป็นหนังสือ ๔๐๐ หน้าถ้วน, เห็น
 ว่าควรทำเป็นเล่มเดี่ยวตอน ๓ ได้แล้ว; ส่วนภาค
 ผนวกซึ่งเชิงอรรถข้างใต้ จะแยกไว้ทหตงกได้,
 จึงเอาเป็นตำเรจออกได้เล่ม ๓ ก่อน. แต่อย่าลืม
 หนักว่า ยังมีภาคผนวกต่อไปอีกเล่ม ๓.

ภาษาเบงกต เป็นภาษาพื้นเมืองของประชาชน
 ชาวประเทศเบงกตปัจจุบัน. ในหนังสือ Imperial
 Gazetteer of India กล่าวว่า บันดาภาษาใหม่ใน

(๖)

จำพวกภาษาอื่นเดียวกัน ภาษาเบงกอลมีผู้พูด
ถึง ๕๐ ล้านคน. มดเต็มเป็นภาษาดังกล่าวโดย
มาก นับว่าเป็นเพื่อนใช้ภาษาแตกต่างจากดังกล่าวดัง
ด้วยกันกับไทยเรา บางคำจึงเหมือนกับที่เราพูดกัน
เช่น Debi = เทพี, Poribor = บริวาร, Mongol =
มองกอล. เพราะฉะนั้น ศัพท์นามต่าง ๆ ในนิยายซึ่ง
นำมาเท่านั้น จึงเป็นคำเรียกตามสำเนียงของเรา
ได้ทันที.

หวังใจว่า ถ้าเพื่อนเด็กทั้งหลาย พอใจนิยาย
อันแต่ให้ฟังในเล่มนี้แล้ว ภายหลังจากห่านิยาย
อื่น ๆ มาบำรุงความสนุกสนานต่อไป.

คณะโรงพิมพ์ไทย.

นิยายเบงกาลี

กลต้อกล

ที่หมู่บ้านแห่งหนึ่ง มีชายดองส์หาย คนหนึ่ง
เป็นพราหมณ์ คนหนึ่งเป็นดักฏกายัสถ (๑) คน
ที่เป็นพราหมณ์ยากจนชั้นแค่นเตมประดา ญาติพี่น้องก็ไม่มี
เหลือแต่แม่แก่คนเดียว ถึงวันชาย
ดักฏกายัสถก็อศคค์ขิดตั้นปานกัน แต่ยังมีภาษักว่า
เพราะมีญาติพี่น้องอยู่หลายคน ทั้งต้องเป็นหนุ่ม
โสด วันหนึ่งพราหมณ์หนุ่มพูดกับเพื่อน “เพื่อน

(๑) Kāyastha = กายัสถ (ส-กายัสถ) ‘สถิตใน
กาย;’ ว่านเครื่องกายัสถ หรือสกุลเสมียน บิดาเป็นกษัตริย์
มารดาเป็นศูทร; ดูเหมือนคนสกุลนี้เองที่เป็นเสมียนและคน
ทำบาฐชีในอินเดีย, ทุกวันนี้ ยังมีมากในเมืองเบงคอล เป็น
จำพวกที่มีหน้ามตาอยู่สักหน่อย.

เฮ้ย! ตัวกันเหินจะต้องจัดแจงหาเมียเสียสักคน
 ขึ้นอยู่กับคนเดียวทำไมเหมาะ น่ากลัวจะทนไม่ไหว
 แต่มานึกอึดใจที่มันยากจนนัก จะหาเงินทองที่
 ไหนมาใช้แต่งงาน ถึงต่างว่าได้เงินมา มันก็ยัง
 จนแค่ม้อยู่หนึ่งเอง ใครเขาจะเต็มใจยกตัวสาวตก
 แต่ให้กับไอ้คนจนอย่างกันั้น(๑) อ้อ! ตามเรื่อง
 ของมัน เปนตายอย่างไรต้องหาเมียให้ได้”

ชายดังกล่าวก็อดใจไม่ได้ตอบ “ฮิ! พุด
 ราวกับใจเดียวกันจริง นึกอยู่เหมือนกันแหละ
 แต่ในคำบถนั้นยังไม่เห็นทำได้สักคนเดียว; เรา
 ต้องไปเที่ยวหาเนื้อคู่ท่อนบางเป็นไร เผื่อเปนตลก
 บ้าง ถึงไม่ได้ทางตรง ขโมยเขามากก็ใช้ได้ ขอ
 แต่พาสาวๆ สวยๆ เข้ามาร้านเปนหมดเรื่อง แล้ว

(๑) พรหมมณหนุ่มคนนี้ เห็นจะเป็นคนชั้นต่ำในวรรณะ
 พรหมมณ เช่นพวกภารทวาชโคตร ซึ่งพรหมมณชุกในมหา
 เวสสันดรชาดกก็สืบเนื่องจากโคตรนี้ เพราะมีเงินนั้นคงหาเมีย
 สวยและมั่งมีได้ ด้วยขึ้นชื่อว่าพรหมมณ ถึงจะประพฤติชั่ว
 ก็ยังมีผู้เต็มใจยกลูกสาวให้.

ใครจะมาว่าอะไรเรา!”

พราหมณ์หนุ่มขัด “พูดอย่างนี้ก็น่ายังไม่เห็นทางจะดำเรจ ขอถามหน่อยเถอะ— ผู้หญิงที่ไหนเขาจะเต็มใจมากับเรา? มันจะไม่ดำเรจตะแก”

กายัสถ์รับรอง “เอาเถอะหน้า ไม่ต้องวิตกไว้พนักงารกันเอง ซากดัม ถ้าไม่ได้มาแต่ัวจะทำอย่างไรกันยอมทงหน ^{๕๕}”

พราหมณ์หนุ่มยังไม่เต็มใจได้ คงขัดคอกอยู่อีก “พูดราวจะว่าซบมือเบียบเอาง่าย ๆ กต้วว่าไปเข้าจริงหนจะไม่ได้ผู้หญิง จะกตตายเปนได้ตายเอา”

กายัสถ์— “เออเนาะ! กต้วเดี่ยหมดดี แกไม่ตองวุ่นวาย กันจะออกอธิบายเอง แกเปนแต่ทำตามทบอกเปนพอ ทำอย่างนเท่านั้น ไม่ซำกจะมีเมียบเขาบ้าง แต่ตองตัญญากันเดี่ยก่อนอย่างหนิง เมื่อกันคตออกคตใจช่วยแกจนดำเรจแต่ัว ถึงคราวกันบ้าง แกจะตองช่วยให้เต็มที ว่าอย่างไร? ตกตงตามทพูดนใหม่?”

พราหมณ์หนุ่มรีบ “ได้ซี ท่านรีบได้ ไม่
คิดขัด”

สัญญาภักตกลง ต้องสัหายคอยถึงวันฤกษ์
งามยามดี แต่งตัวออกจากบ้าน เติรทางวันยังค่ำ
ตกเย็นถึงหมู่บ้านแห่งหนึ่งซึ่งทั้งต้องยังไม่เคยมา
ภายนอกหมู่บ้านมีสระน้ำใหญ่ เวตาเยน ๆ หญิง
ชาวบ้านมักพากันมาอาบน้ำซักผาดักน้ำ ต้อง
สัหายหยุดพักนั่งตงไต่คนไซข้างสระ มองดูเขา
อาบน้ำ มีหญิงคนหนึ่งค่อนข้างสาวด้วยเติรมา
อาบน้ำ สัหายจึงมองดูหญิงคนนั้นอยู่สักครู่
แต่ก็กายดิถเอ่ยขึ้นก่อน “คนนี้เป็นอย่างไร? ชอบ
ใจไหม?”

พราหมณ์หนุ่ม— “หัวใจเที่ยว อย่าถามเตย
แต่—ฮือ!—อย่างไรก็ไม่ได้เขา”

กายดิถ— “ค่อยดูก่อน ดูซิว่ากันจะจัดการ
ให้ใดหรือไม่”

กาดตงตงต้องหารอกัน หญิงสาวนั้นอาบน้ำซัก

ผ้าห่ม (๑) เสร็จแล้วกดับไปทางเก่า สองคนถูกชั้น
 เติร์ตกตรอยตามไปห่าง ๆ พอเข้าหมู่บ้าน หญิง
 ต่ำเตี้ยเข้าตรอกไป สองเจ้าชู้เตี้ยงเข้าไปที่ข้าง
 รั้วแห่งหนึ่ง ประจบพูดคุยกับเจ้าของรั้ว เมื่อ
 พูดจาดูด้วยเรื่องอะไรที่อื้อไรได้สักครู่ กายตั้งได้ทำ
 เอ่ยถามเจ้าของรั้ว “อ้อ! น้แนท่าน ผู้หญิงต่ำ
 เตี้ยงเข้าตรอกไปเมื่อกัน เป็นคนทไหนดะท่าน?”

เจ้าของรั้วเป็นคนพูดมากอยู่ด้วย ถามคำ
 เป็นคองตอบคงรอยคำ “ไหนผู้หญิงททานถาม
 คนนนะ หด่อนเป็นลูกสาวพราหมณ เป็นด้วย
 กว่าเพื่อนในย่านนี้ แต่อาภพ มีเรือนโตไม่ทันไร
 ผัวกดับไปเยี่ยมบ้าน เตยไม่กดับมา ชั้นแต่ข้าว
 คราวก็ไม่มีตั้ง ดูเหมือนข่าวว่าไปทำงานอยู่ที่

(๑) ศัพท์ว่า Sâri = สาธุ (เป็นศัพท์แปลกในจำพวก
 ศัพท์ที่มีสระ-ฤ), ผ้าสาธุ (สารู?) เป็นผ้าสีนยาว มักเป็น
 ผ้าขาวบาง สำหรับผู้หญิงคลุมตั้งแต่ศีรษะ พันกับตัวเป็นเสื้อ
 แล้วห้อยลงมาถึงข้างล่าง.

ระนิกุญเซ (๑) เคยไปได้เมียที่นั่นอีกคนหนึ่ง เป็น
อันหมดดั่งคัย คงทงเมียคนนี้ เรืองเปนองอย่าง
ที่คิดว่าผู้หญิงคนนั้นอาภัพมาก”

กายด้ถทำเปนด์งด้านผู้หญิง และถาม “เดี้ยว
น่อยกับพี่น้องทงกระมัง?”

เจ้าของร้าน— “พ่อแม่ของหัดอนอยู่ที่นี้ พ่อ
หัดอนชื่อรามเศรจักรพรรดิ (๒) อยู่ถัดไปโน้นแน่
บ้านโกต ๆ นี้เอง ก็นทานทงต้องจะไปไหนกัน?”

กายด้ถ— “อ้อ! จะไปทางโกตถักหน้อย
คงใจว่าจะพุกทงเพียงคนเดียว แต่โน้น, ท่าน,
พุดถึงเรื่องผู้หญิงเมอกน บางที่ท่านจะบอกชื่อผัว
ของหัดอนให้ทราบได้กระมัง? และเปนคนทงาร
การอะไร? เพราะถ่าผ่านไปทางระนิกุญเซ ปะ
โอกาส จะได้สืบหาให้พบตัว และช่วยพุดจาให้
กตบมาหาเมียบ้าง”

(๑) ระนิกุญเซ = Ranigunje.

(๒) รามเศรจักรพรรดิ = Ramesh'or Chokroboti.

เจ้าของบ้าน— “นั่นเป็นไร! คาคไว้ไม่ผิด
ท่านทั้งสองเป็นคนใจบุญสุนทรมาก ถึงมีแก่
ใจเขาเป็นธุระด้วยเรื่องนี้ ชื่อของบาบ (๑) คนนั้น
'รามลอจัน มุเชร์จี' (๒) เขาว่าเป็นเดิมอยู่นอยู่ที่
ข้างชอนน ”

เมื่อทั้งสองได้เคาเงอนพอดองการ ดงมือ
ตุตมะระกัเดี่ยอกหนงเอากำไรโนชนคนแตวกัแต่ดง
ความชอบใจตามา พอดอกถึงถนน กายัดถพด
“ตำเรจเรอแต่้ว มา, ครงไปบ้านผู้หญิงที่เดี่ยว ”

พราหมณหนุ่มตกใจ— “เฮะ! เด่นกนอทำ
ไหน?”

กายัดถ— “กือทานนาชึ แกทำเปนตุกเซย

(๑) คำว่า บาบ = Babu เป็นคำชกข่อง เท่ากับฝรั่ง
เรียกว่า มิสเตอร์ แต่ฝรั่งใช้ไว้ข้างนำประกอบกับนามสกุล,
ฝ่ายเบงกลีใช้พูดต่อกับชอตัว เช่นชอตัว-‘รามเศร’ นามสกุล-
‘จักรพรรดิ’ ต้องเรียกว่า ‘รามเศร บาบ;’ ทำนองเดี่ยวกับ
‘ชึ,’ คูณวิชยานุกรม หิโตปเทศ ตอน ๑ มิตรลาภ.

(๒) รามลอจัน มุเชร์จี = Rāmlochan Mukherji.

ราเมศร์บาย แต่ฉันจะเป็นบ่าวไปเอง คอยฟังให้ดีนะ จะแนะนำให้ พอเราไปถึงบ้านผู้หญิงก็ตั้งถามแต่คงความนับถืออย่าง เคมยส์ค้อพ้อตาแม่ยาย แล้วเมื่อถูกถาม—”

พราหมณ์หนุ่ม— “ใครถูกใครถาม?”

กายส์ค้อ— “แต่ฉัน บอกให้คอยฟังให้ดีก็พ้อตาแม่ยายนะ ที่จะถาม เมื่อถูกถามว่าหายไปไหนนานไม่มาเยี่ยมเยียนบ้าง แกก็ควรบอกว่าจะกลับไปเจบหนักเวอรังอยู่นาน เจบจนถึงต้องห้ามไปที่แม่คงคา (๑) แต่ยังไม่ถึงคราว เพราะหัดกตบ

(๑) พวกฮินดูที่ถือลัทธิเคร่ง ไม่ยอมให้ญาติพี่น้องชาติญาติายในบ้าน เห็นว่าเงินจะหมดลม ก็รีบกลักจอบแอกห้ามคนเจบทั้งที่นอนไปไว้ข้างนอก แต่มักนำไปถึงแม่คงคาเวลาให้คนเจบไปสิ้นใจเอาใกล้ฝั่งน้ำอันศักดิ์สิทธิ์ได้ เป็นบุญอย่างวิเศษ. บางทีก็ทำให้เลื่อมใสความศักดิ์สิทธิ์นั้นยิ่งขึ้น โดยที่คนเจบร้อแร่จะตายมีตาขແ່ล่ ถูกห้ามกระร่งกระแรงไปได้กระทบอากาศแม่คงคา เลขพนหายเจบหายใช้รอดชีวิตกลับได้ก็มี; ดูคำพรรณนาแม่คงคา ในฮีโตปเทศตอน ๑ มิตรลาภ.

หายโรค ผิดกับที่คาดไว้ว่าตาย โดยอำนาจของ
 พิษไข้ เด่นเขารูปร่างและตุ่มเลี้ยงผิดไปคนตะคน
 ใครเห็นรูปหรือได้ยินเสียงพูดเพนจำไม่ได้ ต่อไป
 แกพูดว่า แม่ของแกเจ็บหนักน่ากลัวไม่รอด นอน
 อยู่ที่บ้านคนเดียวไม่มีใครพยาบาล แต่พอแก
 ระบุว่าแม่เจ็บ ก็ขอตานายหยดสองด้ามอาทิตย
 รับกตัมมาบ้าน เมื่อมาถึงบ้านไม่ทันไร แม่แกเกิด
 อายากจะเห็นหน้าเมียแกขึ้นมา แกก็จำเพนต้องมาน
 เพื่อรับไปในคืนให้ ได้

พราหมณ์หนุ่มฟังคำแนะนำยังออกไม่สู้ไว้ใจ
 ดนินทัก ให้ห้วน ๆ แต่จะประติเศษเลี้ยงก็กลัวจะ
 หตุคมือ เขาเพนยอมตามน

ทั้งสองเค็ดตรงไปที่ประตูบ้าน กายัดถเริ่มร้อง
 เรียก “ท่านจกัถคติมศัย(๑) อยู่หรือไม่?”

(๑) จกัถคติมศัย = Chokkotti Moshay เปนคำ
 เรียกสั้น ๆ จากคำว่า ‘Chokroborti Mohâshay = จักรพรรดิ
 มหาศัย’ มหาศัย ส. เปน ‘มหาศย’ แปลว่า ‘ผู้มีอำนาจ
 ใหญ่, ใจสูง’ ฯลฯ ใช้เป็นคำเรียกแก่ผู้ที่ตนเคารพ เท่ากับ

พราหมณ์แก่เวदान์กำลังนอนเล่น ได้ยิน
เสียงใครมาร้องเรียก ก็ลุกขึ้นออกไปถามที่ประตู
“ใคร? มาจากไหน?”

กายนัดก— “เอ๊ะ! ท่านจำไม่ได้ดอกหรือ?
ก้นดุกเขยท่านอย่างไรเล่า”

พอได้ยินคำว่า ‘ดุกเขย’ เท่านั้น พราหมณ์เฒ่า
ปทมใจแทบจะตอยขึ้นไปบนหลังคา พดางพูดเสียง
ดัง “ฮะ! รามตอจันดุกรักดอกหรือ หมายถึง
ใครที่ไหน เข้ามาช่วงในชดุก”

เจ้าดุกเขยปดอมก้มตงคำนับพ่อตาตง และตาม
คิดเข้าไปในบ้าน ตาเฒ่าตะโกนเรียกเมียตง “ยาย,
ยาย, มานี่เร็วเข้าเถิด รามตอจันดุกเขยเรากลับ
มาแล้ว”

ยายเมียตงใจตงตงตาตงออกมา พราหมณ์หนุ่มก้ม
ตงคำนับงามอย่าง ชรวรมเนียมดุกเขยเควรวพแม่ยาย
คำว่า ‘ท่าน,’ สูงกว่าคำ ‘บาบ.’ ในที่นี้ถ้ายัสตเขาปลอมเปน
บ่าวมา ต้องยอมใช้ค่านั้นกระรามศรวบาบ พราหมณ์เฒ่า.

แม่ยายดีใจจนหน้าตาแว้ง ทักทายปราโมทย์ถามพ่อ
 เขยขวัญ “หายไปนานทีเดียว ตุ๊กเอ๋ย! ดิมบ้าน
 เดี่ยวแล้วหรือ หรือว่าโกรธเคืองใครจึงไม่มาเดย
 นมานานหลายปีแล้ว แม่หรือก็ไม่มีตุ๊กผู้ชาย รัก
 เจ้าเหมือนนกกับตุ๊กในได้” พุดพดางหน้าตาแกกึ่ง
 ออกมาฟูมฟาย

เจ้านักปดอมทำเป็นตั้งสาธน์แม่ยาย ประเทาะ
 ปดอบ “แม่อย่าร้องไห้ไปนักเดยแม่ ตุ๊กก็คิดถึง
 อยากมาเจียนใจจะขาด แต่ที่หายไปนานไม่ได้มา
 ไม่ใช่เป็นเพราะตุ๊กใจจัด พอกดดับไปทางโน้นไม่
 กี่วันก็ลืมเจบ นึกว่าจะไม่รอดมาเห็นหน้ากันอีก
 แล้ว ดูซิแม่ โรคหายแล้วผิดรูปผิดร่างไปคนตะคน
 ทเดียว ชนเดียงก็ไม่เหมือนเก่า”

แม่ยายฟังยิ่งเวทนา เข้าปดอบประโตม
 “อนิจจา, อนิจจา, แม่ไม่รู้เดย ว่าเจบไป หาย
 สนิทแล้วหรือตุ๊ก ขอให้พ่อฮายมันขวัญขึ้นเกิด
 อยากรูเจบรูไซอีกเดย ไม่ก็มากน้อยหนอหนึ่งก็จะ

อันท้วนอย่างเต็มคอก” แล้วถูกขมิ้นหม้อออก
ไปหุงต้มอาหารเพื่อเอามาเลี้ยง

ตัวนพราหมณ์แก่พ่อตา กตัญญูจะหิวจัด
คอยนานไม่ได้ รีบแต่งตัวออกไปซื้อขนมมเหย
ขนเอามาเลี้ยงพะเรือ ขากลับยังแวะซื้อปลาตัว
โอ้สันติมาทำกับเขาด้วย มาถึงบ้านจัดขนมออก
มาให้พ่อตูกูเซยและบ่าวกินให้สบายใจ

กำลังต้องดีหายนั่งกินขนม ตูกง่าวมัวจัดหา
หมากพุดอยู่ในห้องถัดไป หด่อนกดีใจเหมือนกัน
ที่ได้ยินว่ามีกตัญญูมาหา ความดีใจของหด่อน
ไม่น้อย เพราะจากกันมานานหลายปี ซึ่งหด่อน
คาดว่าคงไม่ได้พบปะกันอีก จะจัดหมากพุดให้
เสร็จไม่ทันใจ บังคับเดินประดาทไม่อยู่ ตอด
มองชมพักตร์ไปทางช่องมุดทกนบึงห้อง พอแต่
เห็นก็ปลาบใจ นิ่งนึก “เอ! คุณไม่เหมือนเดิมคิด
เค้าหน้าไม่มีเตี้ยเตย มีนอย่างไรกันเตี้ยแล้ว คอย
คุณไปก่อน เรื่องจะเป็นไฉนแน่”

ตั้งครู่หนึ่ง พราหมณ์แก่กตตอกตออกมาบอกว่า
 เข้าตุ๊กแล้ว จัดตั้งไว้ที่ตรงตานหน้าบ้าน ตุ๊กเขย
 พ้อคา และบ่าวพากันออกไป พ้อคาและตุ๊กเขย
 กินก่อน บ่าว คือกายส์ถิกินที่หลัง (๑) อิมหน้า
 ดำราญแล้ว พราหมณ์หนุ่มที่ปลอดมเป็นตุ๊กเขยพูด
 “มหาศัย ตุ๊กมาฉันยังไม่ได้อาความเดื่อร้อน
 ให้ฟังจนจบ คือแม่ของตุ๊กเวदानเจ็บหนัก เรื่อง
 นเองตุ๊กจึงต้องขอตาหยดรีบกลับไปบ้าน พอไป
 ถึงแม่แกพูดว่า ‘รีบไปรีบของเจ้า (๒) มาให้แม่
 เห็นสักหน่อย ไหน ๆ จะตายขอให้เห็นหน้าตาว่า
 เป็นอย่างไรสักที’ เพราะฉันตุ๊กจึงต้องรีบมานี่
 จะรออยู่นานไม่ได้ หมายถึงว่าจะรีบหัดอนไปเดี๋ย

(๑) เพราะเป็นคนละสกุล—พราหมณ์กับสกุลกษัตริย์—
 ไม่กินร่วมกัน; (หรือในเวลานั้น กษัตริย์กำลังปลอมเป็น
 บ่าวเขา, จำเป็นอยู่เอง ที่บ่าวต้องกินที่หลังนาค).

(๒) ชาวฮินดู เรื่องผีเมียจะเรียกชื่อตัวไม่ได้ ขึ้น
 แต่คำว่า ‘เมีย’ ก็มักจะหาคำอื่นพูดแทน ชาวเบงกลีมัก
 เรียกเมียว่า ‘Poribor = บริพาร’ แปลว่า ‘ครอบครัว.’

ในคนนทเดียว ”

พราหมณ์แก่— “อไร พ่อเอ๋ย! จากกัน
ไปหลายปีพึ่งกลับมาวันนี้จะไป อยู่ให้พ่อชื่นใจ
เดี๋ยวสองสามวันเป็นไร พอให้ชาวบ้านย่านถิ่นเขา
มีเวดามาเยี่ยมเยียนบ้างสิ แล้วค่อไปจะพาดมบัติ
ของเจ้า (๑) ไปพ่อไม่ขัด”

พราหมณ์หนุ่มแกตอบ “ที่พ่อพูดนั้นก็จริง แต่ใน
ขณะหนักเหนจะรออยู่ไม่ได้ ข้าไปผู้ใหญ่ที่โน่น
จะชื่นใจเดี๋ยวก่อน ทงที่บ้านก็ไม่มีใครรักษาพยาบาล
จะต้องขอรับไปเดี๋ยวเดี๋ยวนั้น”

พราหมณ์พ่อแม่จะไม่อยากให้ไป ก็ไม่กล้าขัด
จึงออกไปว่าจ้างคนหาม (๒) กับคนหามพาเขามา
คอยรับที่บ้าน จะได้ให้ลูกเขยไปทันแต่เช้า

จะกล่าวถึงลูกเขยปตอม ได้ทำกัย่องเข้าห้อง
เมื่อย (?) เพื่อนอนพัก หญิงสาวกินข้าวแล้วก็เข้า

(๑) ดูเชิงอรรถ (๒) หน้า ๑๓.

(๒) คามทางซึ่งไม่ใช่ถนนดี ต้องขึ้นคานหามแทนรถ.

นอนเหมือนกัน ความสงสัยที่ไม่เชื่อว่าชายผู้นั้น
 เป็นผัวยังมีวณรอยู่ในใจสักเท่าไร เป็นอันหมด
 ทันทัน ในเมื่อเจ้าได้เข้ามาเห็นโกดัง ๆ แต่ว่าจะทำ
 ประการไรเล่า ต้องนอนนั่งหันหลังให้ พราหมณ
 หนุ่มเต้าโตมเอย ออกอ้อนวนอนเอย เจ้ามียักพูด
 ได้ตอบด้วย หมดท่าแล้ว พราหมณหนุ่มเอยขึ้น
 “หรือหัดนอนเหฺนรปร่างแตะชุ่มเตียงฉนิลไปไม่พอ
 ใจ จึงไม่พูดด้วย นี่แน่หัดนอนฉนช้อเครื่องแต่งตัว
 ไว้ให้แยะ (๑) พอไปถึงบ้านจะมอบไว้ให้ได้
 เสียให้พอใจ เฮ้! นี่หัดนอนเปนอนโรไปเสียแล้ว
 ไม่พูดไม่จาเตยสักนิด” หญิงสาวไม่ตอบ ได้แต่
 นอนร้องไห้หึง ๆ

จวนจะรุ่งเช้า กายัดถนอนอยู่น่าระเบียง ถูก
 ชนตะโกนเรียกเฮด “บายู, บายู.” พราหมณ
 หนุ่มถูกชนออกไป เห็นจวนสว่างแล้ว ก็จัด

(๑) ชายชาวเบงคลี ถือว่าถ้าจะให้ผู้หญิงชอบใจ อะไร
 ไม่ดีเท่าไรให้เครื่องแต่งตัว [ถ้าจะจริงเขา!].

เตรียมตัวจะไป ส่วนเจ้าของบ้านก็คืนด้วยและ
 ออกมานั่งอยู่กระเบียง คนคานหามก็คืนเหมือน
 กัน ดุกซนนั่งเบิ่งอยู่ บ้างดูบยาและคุยกันจ้อกแจ้ก
 พรหมณแก่ถามดุกเซยปดอม “จะไปกัน
 เดียวหรือ?”

พรหมณหนุ่ม— “ต้องไป มหาชัย”

พรหมณแต่ถอนใจดุกซนเรียกดุกดาวให้รีบ
 แต่งตัวจะได้ไป ครนหัดอนแต่งตัวเสร็จออกมา
 พ่อของหัดอนพียงให้ ขนคานหาม หัดอนร้องให้เดี่ย
 ยกใหญ่ แม่ของหัดอนพดอยร้องไห้ด้วย แต่ไม่มี
 เวตาพอจะดำดากันได้นาน เพราะพ่อหัดอนนั่งตง
 คนหามก็ยกคานหามขนหามออกวิ่งเคียว พรหมณ
 หนุ่มก้มคำนับตา หีบตอของที่เท่าพ่อแม่ผู้หญิง
 ได้บนหัว(๑) ทันใดก็ออกเคียวตามคานหามไป
 พร้อมกับบ่าว คือกายด้ก

(๑) แสดงว่า มีความนับถือจนถึงเอาส้นที่เท้าใส่บน
 สี่ระยะได้ (ทูลลอองธุลีบาท).

พอพ้นออกมานอกหมู่บ้าน คนหามรีบดำว
ก้าวเดินเร็วเข้า ต้องส่งท้ายจำต้องรีบเดินตามให้ทัน
กระนั้นยังมีเวตาพอกกระซิบพูดกันไต่มา

กายตั้งเฉยชันก่อน “อย่างไร? เพื่อน, ต้อง
ชอบใจกัน ที่ช่วยให้ดำเรจเร็วเรียบร้อยดี คราวนี้
ถึงทุกหนบ้างที่แก่จะคงช่วย ต้องให้สัญญากัน
ก่อนว่า ถ้ากันหาผู้หญิงยังไม่ได้ แกยังจะไม่อยู่
กินด้วยเจ้าหัดนอนของแก่คนนอย่างฉันผัวเมีย ไป
ถึงบ้านของฝากหัดนอนไว้ที่บ้านแม่แก่ แดงเราก็
พากันไปใหม่ กว่าจะได้ผู้หญิงดำวอีกคนหนึ่ง
คนหลังนเป็นของกันเอง คนนแก่เอาไว้กับแกวกัน
หรือถ้าตามนไม่ชอบ คนนให้เป็นของเรากับ
ทงต้องก็ได้”

พราหมณหนุ่มคำนึงทวน “ข้าก่อน เด่น
แบ่งผู้หญิงคนเดียวกับกันไม่เหมาะ อีท่านกันต้องขอ
เอาเถอะ, กันจะช่วยแก่เอง อย่างที่สัญญากันไว้”
หญิงดำวนั่งอยู่ในคานหามเงี้ยวหุง ใต้

บ้างบางคำ พอจะคิดว่าความแตกได้ตลอดว่าเรื่องราว
เป็นอย่างไร หัดอันวรดีที่ว่าเจ้าสองคนนั้นเป็นไอ้
นักหุดอกดวงเต็มตัว แต่ไม่วรดีจะทำประการไร
หมดทางก็หันตงอ้อนวอนพระภคพิน (๓)

มาถึงฝั่งแม่น้ำแห่งหนึ่ง ห่างจากหมู่บ้านของ
พราหมณ์หนุ่มและชายกายัสต์ไม่สู้ไกลนัก กาย-
ยัสต์พบกับเพื่อน “เราคงได้เจ้าพวกหามกดับ
เดี่ยทน ถ้าให้มันไปถึงหมู่บ้านเรา มันจะรูเรื่อง
เข้า เรื่องเราจะแดงขน” พูดแล้วเรียกคนหาม
และพูด “นี่แน่พวกท่าน เวदानทบานนายกำลังยุ่ง
เพราะแม่ท่านเจ็บหนัก จะให้พวกท่านไปด้วย
เกรงว่าจะลำบากไม่มีใครเขาหุงต้มจัดหาข้าวปลา
เดี่ยทน อย่าต้องไปให้ลำบากเดี่ย ถึงทนแฉว
หาเรือไปไม้กมากน้อยก็ถึง ไปด้วยจักเคือครอน
เบต้า ๆ ฉนั้นจะชำระค่าจ้างและค่ากินเดี่ยทนให้

(๓) สัมภวต = ‘มีโชค, ครอบ, ครอบบูชา,’ หมายถึง
เอาพระเป็นเจ้า ว่าโดยเฉพาะ คือ พระวิษณุภฤษณ (นารายณ์).

เสร็จไปที่เดียว แต่วกตบได้”

การชำระเงินค่าจ้างก่อนเสร็จธุระที่ว่าจ้างกัน
มา ดังนี้ ใครบ้างจะไม่ชอบ คนหามยอมตาม
ไม่ได้แย่งหากกรรมได้ตัว รั้รับเงินแบกคานหาม
เปด้ากตบ คราวนี้เห็ดอ้อยแค่สองด้หายกัับหญิง
สาวเท่านั้น เมื่อมาตามทาง หญิงสาวตรองหา
อุบายที่จะกำจัดคนนุษย์อุบายทว่สองคนให้ได้ ยิ่ง
ตรองยิ่งเห็นทางทดปรุไปรังชนทุกที่ และคกตงจะ
ทำตามหมายในใจ เพราะฉนั้น เมื่อต้องด้หายทำ
เป็นชู้นางว่า “หัดอนจะค้องทำตามที่คุณสั่งทุก
อย่าง ถ้าคิดหนยงจะซำราย”

นางรับคำ “จะ ฉนั้นจะทำตามทุกอย่าง ด้วย
ไหน ๆ ฉนั้นก้คกมาอยู่กัับท่าน เหมือนเปนด้มบัคิ
ของท่านเหมือนกัน” แล้วหันไปพูดกัับพราหมณ
หนุ่ม “ถึงท่านจะไม่ใช้ฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ ฉนั้นก้หนี
ถือเหมือนเปนฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ ฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ”

สองด้หายได้ฟังป้ตมใจเปนที่ด้สุด ชมเชยกัน

เอง “เหมาะจริง เกตอเฮ้ย ได้อย่างนี้ เขา
จึงจะเรียกว่าได้ลักษณะ(๑) ไม่แต่ด้วยอย่างเดียว
ซ้ำเตรียมด้วย เพียงไต่ย่นเลี้ยงพูดเท่านั้นก็จับ
ใจเสียแล้ว”

ทั้งสองคุยกันพดางเดิรกันพดางจนใกล้บ้านเข้า
มาทุกที พอถึง พราหมณ์หนุ่มกรากเข้าไปใน
บ้าน บอกกะแม่ “แม่, แม่, ฉันแต่งงารแล้ว
พาเมียมาด้วย”

ฟังข่าว เฒ่าพราหมณ์ดีใจองถาม “อยู่ที่
ไหนตูก? พาเข้ามาซิ” ในทันที ตูกสะโก (?)
ยอบเข้ามากราบ ยายพราหมณ์—คือไปจะขอ
เรียกแม่ผัวเหินจะได้—ค่อยพุงให้ตูกขึ้น พดาง
อวยพรเสียใหญ่ เช่น “แม่ลักษณะ เข้ามาใน
บ้านเกิด แม่จันทร์ทอง(๒) ขอให้มีความสุข

(๑) ลักษณะ นามราชาของพระวิษณุ เทพก้นขาประจำ
โชคลาภและความงาม. คำเบงกาลีเรียก ‘Loqli.’

(๒) คำเหล่านี้ เป็นคำพูดแสดงความรักของชาวเบงกาลี
พูดติดปาก.

ยื่น ใ้กำไ้(๑) ของตุ๊กตอยาร์ตักทรอ จนแก่
 เมา่ก้อยาร์ตักความงาม อยูกนกับฝวอยาร์วณ
 ว่าง” และอไรต้ออไรเหต่านอกร้อยแปด

หญิงเพื่อนบ้านรู้ว่าพราหมณ์หนุ่มได้เมีย
 พากันมาแต่ดงความยินดีที่ตะคนดองคน ที่จริง
 ก็มาดผู้หญิงนั่นเอง ยายพราหมณ์เห่ตุ๊กสะโก
 เปนเจ้าน่าเจ้าตาพาเข้าไป ใคร ๆ ที่ได้เห็นเปน
 ต้อออกปากชมเปาะ และแต่ดงความยินดีที่ได้
 ตุ๊กสะโก ซึ่งนับว่าไ้ตากรอย่างเอก แต่พุดยก
 “เรียกว่ตุ๊กสะโกพวกนี้ยังเห่นว่ไม่ด่ม ถ้าจะ
 เรียกว่แม่รูปทองเนอบริตักทงแท่ง จึงจะเหมาะ”

หญิงสะโกกมคานบชาวนบ้านคามประเพณื พุด
 จาคด้วยอย่างอฮนหวานน่าจับใจ

ยายพราหมณ์ร้องขอค้ตพรให้แก่ตุ๊กชายตุ๊ก
 สะโกด้วย ส่วนตัวแกเองแกบอกว่ถึงจะตายไป

(๑) ถ้าโลนี้ ทำด้วยเหล็ก ให้เจ้าสาวสรวมในวันแต่ง
 งาม ถ้าเป็นหม้ายต้องหักกำโลนั้นเสีย.

พรวงุนมรินนแกไม่ว่า ด้วยตุกชายเขามี่เหยามี่เรือน
เป็นสุขแล้ว

ชาวบ้านต้นหนาพอด่มควรกับเวดากั้ตา ออก
มานอกบ้านไม่กี่มากน้อย ต่างกระซิบกระซาบ
พูดกัน “นี่แต่งารกั้นอย่างไรหนอ? ตุกชายยาย
พราหมณ์หายไ้หลายวัน บุปบู้บักดับบ้านกั้ว่าได้
แต่งารพาเมียมาที่เดียว แ่ตักจริง ตั้งเกิดตุ
ผู้หญิงกั้ไม่ใช่เป็นคนต่างแดนนัก ทำไมซ้งปต์่อยไ้
เป็นโด้คนานอย่างนี้? นี้จะเลี้ยงกันอย่างไร? ซันแต่
เจ้าศิวผิวเอง จะหาหยอดท้งองของตนกั้แดนยาก
อยู่แล้ว ใครนะมันซ้งโง้เซอะยกตุกต่างให้กั้กับคน
อย่างนี้ไ้?”

อย่างไรกั้ดี ซ้อหนึ่งเป็นเหนแจ่มแจ้งไ้ซัดใน
ไม้ซ้า คือจับเต็มแต่ยายพราหมณ์ไ้ตุกต่างโ้มา
มีแต่ความสุขหมตความเด้อดเหอริอนใจ เพราะ
ตุกต่างโ้คนันันันว่าเป็นตัวอย่างอันดี ตุกซันแต่
เข้าศูร บัดกวดบ้านเรือนเรียบร้อยทุกอย่งแล้ว

เข้าไปปลุกแม่ฉั่ว เอนำมัทธา นวดพื้นให้ ช่วย
 ประคับประคองพาไปอาบน้ำ ชักผ้าอุ่นผ้าห่ม
 (ต่าฤ) ที่ผลัด มีหน้าชาช้อชมนมเนยมาเตรียม
 ด้วย(๑) การครัวไม่ต้องวุ่นถึงใคร ทำเดี่ยวเองเสร็จ
 ถ้าแม่ฉั่วยังไม่ได้อกิน หัดนอนไม่ถุกคั่งกับข้าวฉั่ว
 เตย คังนี้ ยายพราหมณ์ทำไมจะไม่แย้มยิ้มกริ่มใจ
 ชมเชยตูกสะใภ้ของคนแทบไม่หยดปาก

การเป็นไปเรียบร้อยอย่างที่เจ้ามาได้ตั้งกตาคิย
 ตั้งกตาคิย แค่นั้นแหละ ชอบที่พราหมณ์หนุ่ม
 จะสบายใจ กตบหาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะตาม
 ตัญญาที่ตูกตงไว้กับเพื่อน คนจะขอไร ๆ กับเมีย

(๑) ทำไมจึงหาขนมมาให้กินก่อนข้าว? เพราะเวลา
 กินเช้าของพวกนี้ออกจะล่ามาก ต้องกินอะไรรองท้องแก้หิวรอ
 พอให้ถึงเวลา, ถ้าไม่ถึงกำหนดเป็นกินไม่ได้ ข้าวเช้ากว่าจะ
 ได้กินก็ร่วมบ่าย เวลากินข้าวเย็นบางทีไปกินเอา ๔ ทุ่มหรือ ๕
 ทุ่ม, เดกเลิกที่นอนหลับแล้ว ถึงกับต้องปลุกมากินข้าวเย็น;
 ถ้าใครถูกเชิญไปเลี้ยงเวลาเย็น ถ้าเป็นงารใหญ่กว่าจะชกข้าว
 มาเลี้ยงกัน อาจจะเป็นเวลา ๗ หรือ ๘ ทุ่มก็ได้.

ไม่ได้มากนัก กว่าเพื่อนจะหาเมียได้เสียก่อนคน
หนึ่ง เนื่องด้วยเหตุนี้ กายัสถจึงมาเคื่อนแทบทั้ง
กตางวันกตางคืน ว่ายอยู่เสมอว่า “อย่างไรเล่า?
ไปกันหรือยัง? ถ้าไม่อย่างนั้น เป็นไมยอมให้แก
มีเมียได้”

พราหมณ์หนุ่มมิใช่อยากไปเมื่อไร แต่สนใจ
กตวเพื่อนจะขยายความดีให้ชาวชน คองใช้
เพลงบิตผัดวันประกันพรุ่ง ถูกเจ้าหนักทนมไม่ไหว
มาวันหนึ่งพันเดียว พุดสบัด “ไปก็ไป อไร ได้
เมียกับเขาคน พามาไว้บ้านนานต้องนานแล้ว
พูดอะไรกันก็ไม่ได้ เพราะไอ้แกคนเดียว เต้นทำ
เห็ดอทนจริง ๆ”

กายัสถ— “ถ้าอย่างนั้นไปได้เร็วยิ่งดี”

พราหมณ์หนุ่มแตก “ดีเสียอีกได้เช่นนั้น เขา
เป็นตกตงไปวันหนทเดียว” เพราะฉนั้น จึงได้ตก
ตงกันว่า พอกินข้าวแล้วเป็นไป

พราหมณ์หนุ่มมีความเชื่อมั่นไว้ใจในนางนั้น

แล้ว ทั้งไม่เห็นทางด้วยว่า ถ้าคนไม่อยู่ หาก
 หัดอ่อนจะหนีไป จะไปไหน เพราะฉันนี่ จึงมอบ
 ตุ๊กกฤษแจหีบมัดไว้ให้รักษา และตั้งกำชับ “นี่แน่
 หัดอ่อน เกบไว้ให้ติดด้วย ถ้าฉันยังไม่ได้ช่วยจัดแจง
 ให้เจ้าเพื่อนฉันคนนั้นเขามึ่เมยแฉ้ว ฉันก็ยังไม
 มีหนทางทำความดีนิตสนมกับหัดอ่อนให้ ยิ่งกว่านี้ได้
 เพราะฉันนี่ ฉันจะไปช่วยเขาจัดการเรื่องนเดี่ยให้
 เสร็จไปที่ จะไปช้านานเท่าไร บอกไม่ถูก เพราะ
 ไม่มีกำหนด จึงขอฝากฝังแม่ฉันไว้กับหัดอ่อนด้วย
 ประตบัทแกอย่าให้จิตใจ เพราะฉันเชื่อว่าหัดอ่อน
 คงไม่ตาย นอกนั้นฉันไม่ต้องบอกอีกตะ”

หญิงสาว— “พี่ไม่ต้องวิตกกตอก เพราะฉัน
 รักใคร่นับถือแม่ของพี่เท่ากับเป็นแม่บังเกิดเกล้าของ
 ฉันเหมือนกัน ที่ไหนฉันจะตะเตยไม่เอาใจใส่ได้
 ตั้งแต่ฉันมาอยู่นี่ พี่ก็เห็นด้วยตาอยู่แฉ้วว่าฉัน
 ปรต้อยปตะตะเตยอไรบ้าง อย่าต้องเป็นห่วงเตย
 ฉันรับธุระเอง ขอให้ตั้งนำช่วยเพื่อนของพี่เกิด

เพราะคราวของพี่เขาก็ได้ช่วยเหลือมามาก ไม่
ควรจะอยู่รอให้ชักช้า ไปแล้วขอให้รีบกลับหน้า”

พราหมณ์หนุ่มได้ฟังแต่ன்பัดมก็เหตอปัดม ถ้า
หากว่าเดิมจะมีความกังวลใจเหตอคิดอยู่บ้าง ถูก
เข้าคราวนี้เป็นอันหลุดหายไปหมด มอบหมาย
อะไรต่าง ๆ ไว้กับहत่อนเดรจ ก็ให้รูปโร่งโถ่งใจ
ออกจากบ้านไปกบัดหาย

ถ่วงมาดองด้ามวัน อยู่ข้างนางน้องตแต่เอา
ใจได้ยายพราหมณ์แม่ผัวทุกตั้งทุกอย่างที่ อาจจะ
ทำได้ และพยายามเขาค้นคของในบ้านที่พอจะมี
ราคาว่าเขาเก็บซ่อนไว้ที่ไหน โดยทำไม่ให้ใคร
รแวง ซ่อนไม่ตั้งจะยากอะไร เพราะยายพราหมณ์
แกปากมาก ไม่ว่าจะเรื่องอะไรเป็นเจ้าหมด ตกคืน
วันหนึ่ง หยิงสระโก้หาของว่าง (๑) ให้แม่ผัวกินแล้ว

(๑) เพราะเป็นหญิงหม้าย กินเข้าให้อิ่มได้เพียงวันละ
มือ เพราะฉะนั้น ต้องกินอะไรหน่นท้องแก้หิวไว้.

“.....เป็นประเพณี ถ้าหญิงหม้ายไม่ขึ้นบนกองเพลิง

ก็พาเข้าไปนอน รอฟอเห็นว่ายายพราหมณ์หัดับ
 ดินิท นางหญิงยังไปรวบรวมของที่พอจะมี
 ราคาทั้งหมด เอาผ้ามัดห่อให้แน่น ค่อยยกกริบ
 ออกจากบ้าน บิดประคองให้เดินทีเดี้ยว เขาไฟเผา
 บ้านดัง รีบหนีไปโดยเร็ว ได้สักครู่ ถึงที่โถง
 โถงกว้างใหญ่แห่งหนึ่ง ไม่รู้ว่าจะหนีไปทางไหน
 หมดปัญญา นางระดิกถึงพระภคพิน แล้วเคิ
 ร์ตัดตรงไปทางหนึ่งตลอดคน เข้าครุ่นางมองดูไป
 เห็นมาโกตต์ระนาซึ่งตนเคยมาซักผ้าอาบน้ำ ดีใจ
 รีบดำวก้าวตรงมาบ้านไม่ได้หยุดพักเหนื่อย ถึง
 บ้าน พ่อแม่เห็นกตตบมากคนเดียวก็ตกคตัง แม่ถาม
 (ทำสตีเสาทังเป็นไปด้วยกับตัว) จะต้องอยู่ในรวางทุกข์และถือ
 พรหมจรรย์ (Ascetisism) อยู่ตลอดอายุ ในแวนแคว้นเบงคอล
 มีธรรมเนียมให้หญิงหม้ายตลอดเครื่องประดับกาย แต่งไม่ได้
 ให้ห่มผ้าสาฤไม่มีขอบ กินอาหารได้แต่ที่เป็นมูลผลาผล วัน
 หนึ่งเพียงมือเดียว และเดือนหนึ่งต้องอดข้าวและน้ำทั้งกลาง
 วันกลางคืน ๒ ครั้ง.” (Farquhar's A Primar of Hinduism
 หน้า ๑๓๖)

“นี่ทำไมกตัญญูมาคนเดียว?”

หญิงสาวตอบ “เปล่าค่ะ, แม่, ไม่ได้มาคนเดียว เมื่อวานนี้แม่ผัวแก่ตาย ผัวฉันต้องนำศพไปที่แม่กงคา จะทิ้งฉันไว้ที่บ้านคนเดียวกลัวจะเหงา จึงได้พามาตั้งที่นี้ เพราะพาศพผ่านมาทางนี้ จะแวะเข้ามาตั้งให้ถึงบ้านก็คิดศพ (๑) กตัญญูจะต้องลำบากลำบากด้วย”

ยายคาฟังลูกสาวเล่า ดูเหมือนนอกจะเวทนา ลูกสาว ก็ช่วยยายพูด “อิจจา ไม่น่าเลย ไปถึงบ้านก็พอดแม่ผัวตาย น่าใจหาย เพราะผัวเจ้าก็ไม่มีญาติพี่น้องที่บ้าน มีแม่คนเดียวมาจากไปเสียดังนี้” เฒ่าทงต้องมิได้ มีความสงสัยในเชิงกตของลูกสาวแม้แต่เด็กน้อย จึงมิได้ซักไซ้ไต่เตียงให้ยาวความต่อไปอีก ตกตงลูกสาวกตัญญูมาอยู่บ้านเหมือนอย่างเดิม

(๑) เอาศพเข้ามาในบ้านเขาดื้อ ต้องทำพิธีแก้เสนียดกันอยู่.

ในรวงเวดากที่เต่ามานี้ สองสหายกำลัง
 เทียวเร่ร้อนแสวงหาผู้หญิง ไปหมู่บ้านโน้นมา
 หมู่บ้านนี้ แต่ไม่ประดังพดากแม่เท่ากิ่งก้อย ใน
 ที่สุดชายกายัดถပ်ขึ้น “เรามาคราวแรกทำถูก
 วนฤกษ์ดี น่ากลัวคราวนี้จะไม่เช่นนั้น ไปที่ไหน
 ไม่ได้สักไรย ตูมันคิดขัดไปเดี่ยวทุกแห่ง นึก ๆ
 ออกท้อเดี่ยวแล้ว กตบบานเดี่ยวตักกระมัง แล้ว
 ค่อยมากันใหม่ ตูให้มันเปนคราวฤกษ์ดี เหน
 อย่างไร?” ไม่ต้องคังกา พราหมณหนุ่มต้อง
 ยินดีกตบเป็นแน่นอน

รุ่งเช้าในวันที่หญิงสาวเอาไฟเผาบ้านแล้วหนีไป
 ชาวบ้านแตกตื่น เห็นไฟไหม้บ้านพราหมณหนุ่ม
 เดี่ยวราบ สำคัญว่ายายพราหมณกับตุกสะไก้
 คงตายไหม้ในไฟ นึกส่งสาธยายหญิงตุกสะไก้
 ต่างพูดปลง “พุทโธ! น่าเวทนาจริง ๆ ไม่ควร
 เถยแม้สาวคนไหนจะมาตาย จะหาเมียใครใน
 ฝนแดดเหมื่อนกัแต่่นยาก ฟังมาไม่ได้กวัน ก็เป็น

เดียดงนแหตะ นั้ผวักดบัมาจะท่าท่าไไหนหนอ?"
 ก่าตั้งชาวบ้านนหมองตบ้านที่ถูกไฟแตะพุดกัณอยู่น
 ดองต๋หายมาถึง พอพราหมณหนุ่มเห่นบ้านใหม่
 ไฟหมด ก็ร้องให้โฮ แทบหมดตติ ทงแค้นทงเดียด
 ใจ แตะร่าฟังถึงความชวททำไ้ว่า "ความชวท
 เราไปตักพาเมียเขามาได้รบผดตังนี้ นั้ไมไ้ใคร
 คงเบ่นอ้วยร้ายนั้เองเบ่นผู้ทำ ต้มแก่เรา เบ่น
 ขโมยถูกขมายอิกที่(๑)"

ชายกายตถยนอยควย นั้กกดวขหมา "ไม
 รือกตะ โฮเรองอย่างนเบ่นเตกทเดียด" บ่น
 แดวเดียดกดับไปเดียด

พราหมณหนุ่มนั้กครองอยู่ตักครุ่หนึ่ "นั้เรา
 จะมายันเส่วาโค่กอยทันท่าไมหนอ? เบ่นตายอย่าง
 ไ้จะตองหาทางแกแค้นอี่ใจร้ายให้ไ้" คิดแต้ว
 เขาผ่าผนตั้น ๆ เข้าพันคอ(๒) เดิรตังไปยังบ้าน

(๑) ภาษิตเบงกลีมักพุดติดปาก.

(๒) ธรรมเน็อมไว้ทุกขที่บีตามารดาตาย.

ผู้หญิง มิได้หยุดพักที่ไหนตลอดวัน ต่่วงเข้าเวลายืนถึงบ้านรามศรวามุ หยุดที่ประตูบ้านร้องเรียก "มหาศัย มหาศัย"

พราหมณแก่กำลังนั่งอยู่ทระเบียง ได้ยินเสียงใครมาร้องเรียก ตกชันไปเปิดประตู เห็นเขยปลตอมกร้องทัก "รามตอจันตอกหรือ? หมายถึงใคร เข้ามาสิ รุเรื่องตตอดแต่ว่าแม่ของตูกถึงแก่กรรมไป พอกก็เสียใจด้วย" ว่าพตางฉวยข้อมือเขยจงเข้ามาในบ้าน

ฝ่ายยายพราหมณเห็นตูกเขยกตัมมาให้เวทนาส่งด้านจนหน้าตาเหิด พตางโตมเต้าเอาใจตูกเขย "อย่าเปนทกขเปนร้อนเตยตกรัก ที่ตองเสียแม่ที่รักไป มิใช่ใครจะมีพ้อมแม่ไว้ตตอดชวดถึงกำหนดแตวดตองตายหน้ไม่พั้น จะร้องให้เสียใจก็เท่านั้น แต่ถึงแกจะตายไปยงนับว่าไปดี ที่มตูกชายอย่างนี้ไว้ แม่เชื่อว่าถึงแม่และพ่อเตยวนจะตายกันอนตาหัดบ ด้วยได้ตูกไว้ปกครองบ้านช่อง

ค้อไป” พุดเอาใจสักครู่ ยายพราหมณ์ออกไป
หาของว่างมาเตียงตูกเขย ส่วนคาพราหมณ์ออก
ไปซื้ออาหารเหมือนอย่างคราวก่อน อยู่ข้าง
พราหมณ์หนุ่มนึกหาวิตกว่า “ค้อยยังชั่ว อัน
กตัมมาบ้านท่าจะยังไม่ได้ขยายอะไร ยายแก่คา
เฒ่าจึงคงมเซอะอยู่ คราวนี้ขอให้ไปพาอันนั้น
ไปอีกหนเถิด จะเต็นงารให้มันเห็นฝีมือเดี่ยบ้าง”

ในเวตาเดี่ยวกันนั้น หญิงสาวนั้นก็อยู่เหมือน
กัน “ตายจริง! อ้ายรียากตัมมาอีก มันคงจะ
มารับเราไป ที่ไหนผู้ใหญ่แกจะขัด คงบังคับให้
ไปกับมัน นี่จะทำฉันได้อะไร?” เกิดปัญญาหา
อุบายได้ ผุดผ่นออกไปหัดงบ้าน เรียกยาย
แก่ที่อาศรัยอยู่ที่นั่น “ยาย ช่วยซื้อยาพิษให้หัดาน
สักหน่อยเถิด”

ยายแก่ตกใจ “นั่นแม่หนูจะเอามาทำไม?”

หญิงสาว— “เปเตาคะ ที่ในห้อมหนุ่มนัก
นัก เข้าไปกต้อไรค้อไรเดี่ยหมด หมายถึงเอา

มากดุกข้าวเมื่อมันเสีย”

ยายแก่รับว่าได้ แต่งตัวออกไปตลาด สักครู่
กลับมา ส่งยาพิษให้

ฝ่ายยายพราหมณ์ทำของว่างเสร็จ ให้สาว
ใช้ยกเข้าไปในห้องดุกข้าว และออกมาพูดกับ
ดุกเขย “คนวณนเห็นจะไม่ต้องการกินข้าวเย็น
กระมัง (๑) แต่ต้องกินอะไรแก้หิวเสียบ้าง ไปกิน
ชิตุก แม่ยกเอาไปไว้ในห้อง กินแล้วจะได้เข้า
นอนพักเหนื่อยเสียแต่หัวค่ำ”

พราหมณ์หนุ่มทำเป็นบอกว่าจะไม่ควรจะรุ่ม
ววยไปเลย แต่คงความพอใจ แล้วหันไปพูดกับ
พ่อตา “มหาคัย ขอช่วยหากานหามให้ดุกด้วย
ในคืนนี้ เพราะจะต้องพาหัดอนกตที่บ้าน ไปพรวง
นเขา พ่อรวแตงทบ้านไม่มีใครอยู่ดูแล” ตา

(๑) แม่พราหมณ์หนุ่มฟังตาข กินข้าวได้เพียงวันละครั้ง
แต่จะกินอะไรรองท้องได้บ้างไม่ห้าม ถ้าทำพิธีศราท (บุรพ
เปตพลี) เสร็จแล้วจึงจะกินข้าวได้ตามเดิม. พิธีศราทจะ
อธิบายโดยพิสดารในภาคผนวก.

พราหมณ์เชื้อ “ได้ชีวิต จะจัดให้เสร็จ ไป
นอนเสียเถิด”

พราหมณ์หนุ่มตาพ้อตาแม่ยายเข้าไปในห้อง
ฝ้ายหญิงสาวเห็นพราหมณ์หนุ่มเดินเข้ามา ก็
ขมึ้นขมึ้นเอาขาพิชโรยตงในถ้วยนมสดที่เตรียมไว้
พราหมณ์หนุ่มกำลังหิวกระหายมา ไม่ทันสังเกต
ถ้วยถ้วยนมขมขม ด่างน้อยใจเต็น้ตก ๆ มอง
ดูไม้กระพริบตา พราหมณ์หนุ่มดื่มนมรดเดียว
ดวด ไม่ทันวางถ้วย พิชยาสร้านเข้าท้วง
ชักเส้นกระตูกหน้าตายฟุ้งปาก ชูดคิ้วตงทำตา
กตอกพูดไม่ออก ได้ตักครู่ก็ขาดใจตาย

หญิงสาวตัวชา เห็นพราหมณ์หนุ่มตาย ตีใจ
ว่าเสร็จธุระไปอย่างหนึ่งแล้ว แต่หวนนึก “นี่
จะเอาศพไปไว้ไหนดี ทั้งไว้อย่างนี้ รุ่งเช้าใคร
เขาเห็นก็จะตากคิ้วไปเข้าคุก” นิ่งตรองอยู่ครู่ใหญ่
เห็นทางพอจะรอดตัว ดุกขมึ้นจัดแจงเอาเครื่อง
แต่งตัวทั้งหมดมาแต่ง เตือกไต้ผ้าม้วนแพรดีแต่ง

เขามาห่ม กิณหมาก (๑) ให้ปากแดง ต่ยาย
 ผมปด้อยห้อยตงมาถึงบนเขว เขาผ้าห่มเก่า ๆ
 ผืนหนึ่งห่อศพแน่น รอพั่งพอใคร ๆ ในบ้าน
 หดับหมดแล้ว แวงใจยกศพขึ้นทูนหัว มือหนึ่ง
 ถอดดาพเก่า ๆ ทิ้งไว้ในห้อง ค่อยย่อของออกจาก
 บ้านไปยังมี้ำขำ (๒) ซึ่งอยู่ไม่ไกลนัก เวดามาถึง

(๑) หมากพลู เบงคลีเรียก บันศุปรี (Pan-Shupari =
 บัน = พลู ศุปรี = หมาก) วิธีกินหมากของแขกในกรุงเทพฯ
 พอจะเห็นได้ พลูเขาใช้ปูนสีขาวบ้าย, หมากหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ
 ปนกับเครื่องกินกับหมาก เอาวางลงบนใบพลูห่อเป็นรูปสาม
 เหลี่ยมแบน ๆ ใช้กานพลูเสียบไม่ให้หลุด. ถ้าเป็นงารใหญ่
 งารโต หมากพลูเขาใช้ปิดทองคำเปลว. พวกแขกคู่ออกจะ
 ชอบทอง ๆ อไรต่ออไรถ้าเป็นอย่างดีเป็นใช้ปิดทองคำเปลว
 ชั้นแต่ของกินก็ไม่ทิ้งทอง. ในพระราชนิพนธ์พระราชพิธี ๑๒
 เดือนตอน ๓ หน้า ๕๕ เรื่องพระราชพิธีเดือน ๑๐ กล่าวถึง
 อาหารของพวกแขกในประเทศอินเดียว่า “.....มีเปิด
 ใ้ที่บังข้างอย่างไรแล้วปิดทองคำเปลวทั้งตัว มีขนมต่าง ๆ ที่
 ปิดทองคำเปลวหลายอย่างตั้งรอบใน.”

(๒) มี้ำขำที่เผาศพ มักอยู่ใกล้ลำน้ำหรือใกล้สระ.

บ้ำช้ำคักตั้งคั ชันเตียงจิ่งหรีตเรไวร้องกัตั้งก้อง
 ท้องฟ้าพยับมิดเปนมะฆค้ำ ๆ คด้ายก้อนหมัก ฟ้ำ
 แดบแปดบ ๆ แด้วเปนพายุฝนคกตงมาเมตโค ๆ

คินนหนณเอนม้พวกโจรมาประชุมกันที่บ้ำช้ำ (๑)
 ปรีกษากันด้วยเรื่องจะไปปล้น หญิงสาวเก็อบจะ
 เดิรผ่าเข้าไปหาโจร แต่เคราะห์ดียังอยู่ห่าง พอด
 ฟ้ำแดบแปดบ เปนแสงสว่างให้ทันแตนเห็นเดี้ยก่อน
 ส่วนพวกโจรกำลังสดวนหารือคด้วยเรื่องของมันจิ่ง
 ไม่ทันเห็น หญิงสาวใจหายวาบ หยุดซงัก คิวสัน
 นึกวิตก “ตายจริง! เรา เคราะห์กรรมอไรมึ
 พยายามถนอมความบริสุทธิ์ไว้เปนหลายครั้ง ไม่

(๑) พวกโจรมักชอบตั้งช้องชุมนุมกันที่บ้ำช้ำ เพราะไม่
 มีใครกล้ามารบกวน. ชันช้อวบ้ำช้ำของพวกอินเด็ช เขาถือ
 เปนสถานที่น่ากลัว เตนไปค้วขอศุภและกระตุกเกลื่อนกลาด
 มิดค้อ มีแต่เส็งงูตผีและเพตลาคู่ก้องคนองร้ายแย่งกันกิน
 ศพ. พวกโจรไปถิ่งบ้ำช้ำถ้าเห็นศพออยู่ช้ำมือเปนถูกโชคดี
 และไม่กลัวภัยจากฝูงงูตผี เพราะถื่อว่าพระแม่เจ้ากาถี [เชิง
 อรรถ นำ ๓๗] โปรดปราณตน รักษาภัยให้.

นึกเดยว่าจะมาตายเสียด้วยมือโจร อี! จะมา
 ยอมตายอะไรกันง่าย ๆ ทำไม ต้องแก้ไขไปจน
 สุกบับัญญา เมื่อมันจะตายก็ตามที่” นางรดกถึง
 พระภคพินแล้ว ก็เดิรอุบายที่ได้เตรียมมาไว้แต่ต้น
 สำหรับเมื่อถึงคราวจวนตัว แสงใจเดิรคือเข้าไปที่
 พวกโจรหนึ่ง พวกโจรได้ยินเสียงกำไตที่เทาดัง
 กริ่ง ๆ ตกใจ เข้าใจว่าคนที่เดิรมาเป็นผู้หญิง
 แต่ผู้หญิงที่ไหนมาบ้าง ในเวลาดึกคืนเที่ยงคน
 ก่าดังแตรตกกันก็พอคั่นางเดิรเข้ามาถึง หยุดบับ
 ยืนตัวตรง แดบต้นแดงทกนหมากออกมายาว มือ
 เจือดาพ พวกโจรตักตาดานจุดคบ พอแสดเห็น
 รูปร่างก็ตกใจ ถ้าคัมยแน่ว่าเป็นพระแม่เจ้า
 กาด (๑) พระแม่เจ้ากาดนยอมน้อยอยู่ว่าบันตาม

(๑) พระแม่เจ้ากาด เป็นนามของพระอมภาควคติมเหษี
 พระสิวะ คราวเมื่อลงมาปราบอสูรทารุณ ชื่อรักตชีวะ พระ
 นางแสดลงอุทธิร้าย กระที่บแผ่นดินแทบหล่มทลายลง. ทวย
 เทพตกใจห้ามไม่ได้ ร้อนถึงพระสิวเทพสวามี ต้องลงมาที่
 สมรภูมิ รองให้กระที่บ พอนางรู้ว่าเหษีบอยู่บนพระสวามี

ร้ายนับถือว่าเป็นเทพธิดาคู่ครองเป็นนายพวกมัน เพราะฉะนั้น ต่างคนก็ตั้งกราบไหว้นาง เจ้านายกราบลงที่เท้าแต่ยหิตายตาด้วยความเต็มใจ ปากก็พูด “พระแม่เจ้า! ถ้าคนนั้นถูกไปทำธุระได้ตราบมา มาก จะทำदनของบุชชาติมโภชให้ใหญ่โต” แล้วพวกโจรก็ให้ร้อง “ขอความชนะจงมีแด่พระแม่เจ้า! ขอความชนะจงมีแด่พระแม่เจ้า!”

ก็มีความอวย แลปล้นออกมาขาว. ตอนนั้นแขกมักชอบวาดรูปมีลายสีเขียว ทรงรัตเกล้าสยายพระเกศห้อยลงมา แลบวิชาแดง สามเนตร สักร กรหนึ่งทรงพรา้ขอติดโลหิตแดง กรหนึ่งถือเศียรอสูร อีกสองกรมีโลหิตฉาบเบอนแดง สรวมลुक ประคำทำด้วยหัวคน และร้อยมือคนซึ่งตัดมาสดๆ ต่างผ้าทรงบาทเหยียบอยู่บนพระกายพระสีว. ถัดไปมีพวกอสูรนอนตายอยู่เกลื่อนกลาด บ้างหัวขาดมือหลุดโลหิตนองพื้นดิน. พระเทวีทรงโปรดปราณการเห่นเลือดและคนตาย. วิธีที่ชาวเมืองบุชราชัยถาจลามกมาก มีบุชชาติเป็นต้น ดูความพิสดารในพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องศกุนตลา ๑๔๑-๒.

แด้วเคิรวเียนรอบนาง (๑)

พอหยุดเวียนนางก็พูด “เจ้าพวกตลกของเรา
เราพอใจมากที่พวกเจ้านับถือเรา เพราะฉะนั้น
จึงเขาของมาให้ แต่ต้องรออยู่สักครู่ใหญ่จึงค่อย
เบ็ดด” ว่าแด้วโยนห่อศพที่ทนมมาให้ เดิรกดับ
พอพ้นเซตบ้ำข้าว ก็ออกวิ่งค้อปต้อยเคมกำดั่งผี
เท้ากตบบ้าน

ฝ่ายพวกโจรมองคหื้อผัดด้วยความตกตัง
ต่างพดกนด้วยค้ใจ “คราวนเราไม่ต้องไปปด้น
ตคมให้ดำบากดำบนตะ มุณยพวกเราแท้ ๆ ‘พระ
แม่สยายผม’ (๒) โปรดปราณประทานวางวันพวก
เรา ไม่ต้องทำมาหากินอะไรให้เหนื่อยยากอีกจน
วันคาย” เจ้านายโจรเดียงตั้นชนตูกชนพองทัง

(๑) การเวียนรอบสิ่งที้นับถือ เปนพิธีซึ่งถือกันว่าได้
ผลานิสงส์มาก.

(๒) พระแม่สยายผม (มุกต์เกศ) เปนพระนามของนาง
กาสิ.

กตัญญูทั้งดีใจ ร้องตะโกน “ขอขโยจงมีแต่
 พระแม่เจ้า ๆ ๆ!” เดี่ยวหตายดา ไ้พวกนั้นก็ว่า
 ตาม เดียงตั้งกักก้องอยู่ท่วบ้ำซ้า และนิกกระหยม
 ใจว่าทีไ่น้ำคงมีแก้วแหวนเงินทอง อยู่ไ่นั้นมาก
 มาย ได้ตักครู นายโจรตั้งให้ตักถ่มุนเบ็ดห่อ
 พอเบ็ดตบแหนศพ พวกโจรก็คตังแตกตากัน
 ความโกรธอไรจะมายิ่งเท่าได้ศพเปนไม่มี(๑) เจ้า
 คัวนายโกรธถึงมือตั้น คำรามว่า “ไอ้ใครนะ
 ชังกต้ามาทอดอกดวงเราเด่นอย่างนี้ อั้นนคงเปน
 อัดามานชวชาติก้อแพศยา คอรับตามตอรับมือ
 ให้ได้ ตับเตี้ยเปนท่อน ๆ ก็ยังไม่ตมกับคความ
 ผิดของมัน เฮ้ย! พวกเราอย่าซ้า รับตามจับตัว
 อั้นนให้ได้”

(๑) คตงได้อธิบายไว้ข้างตั้น [เชิงอรรถ หน้า ๓๖] ถ้าแหน
 ศพข้างซ้าเปนโชคดี แต่ว่าได้ศพมาเป็นสิ่งทีตรงกันข้าม.
 ตอนโจรได้ศพนีมีนทานของไทเราเรื่องหนึ่งเล่ากันตติปาก มี
 เรื่องขบขันพิสดาร แต่ไม่จำเป็นตองเล่า เพราะคงทรากันดี.
 เนื้อเรื่องตลอดไป นับว่าคล้ายคลึงกันมาก.

เจ้าพวกตูกตมุนเตมใจคอยทำอยู่แล้ว พอได้
ฟังก์ต่างคนฉวยอาวูร มีหอกดาพมิดพร้าวแตะอะไร
ค้ออะไร ออกได้ตรงดิ่งไปทางถนนที่ไปหมู่บ้าน

ถึงนั้น พวกโจรเที่ยวตรวจทุก ๆ บ้าน ไม่
เห็นร่องรอยที่พอจะสงสัย ครั้นมาถึงบ้านราเมศร์
บาย บินเข้าไปในกำแพง เห็นประตูบ้านยังแง้ม
เปิดอยู่ เพราะหญิงสาวเวดาดวงหนักดับบ้าน
เหนื่อยอ่อนแทบขาดใจ ถึงบ้านก็ตรงเข้านอนที่
เตียง ดับปีตประตู พวกโจรย่องเข้าไปในบ้าน
ถึงห้องผู้หญิง เห็นนอนหลับยังห่มผ้าแดงอยู่
เครื่องแต่งตัวก็ไม่ได้ถอด ตาพวงหลุดออกจาก
มือกตงอยู่ข้างตัว เจ้านายโจรเห็นก็จำได้ กระ
ซิบบอกตมุนเบา ๆ “ได้ตัวแล้ว อีว้ายร้ายนี่เอง”
แล้วสั่งให้ตูกตมุนยกเอานางไปทิ้งเตียง ให้ค้อย ๆ
ยกให้ดี ถ้าซิบไม่ให้วางที่ไหนกว่าจะถึงที่ อ้าย
ผู้ร้ายสี่คนก็กรากเข้ายกเตียงขาดตะคน ค้อยประ
คองออกจากบ้านตรงไปบ้าน้ำ

หญิงสาวค่าที่เหนื่อยเพื่อยมา นอนหลับสนิท
 ไม่ได้ล้มลุก คอเปนนานเคียงโศกงระเทือนมาก
 ชันจันคน รูดักว่ามีใครแบกเคียงที่นอนมา ที่
 แรกก็หึ่งงววยไม่รู้อะไร จนอีกครั้งหนึ่ง ได้ยิน
 เคียงพวกโจรพูดกันดังโฮกฮากอยู่รอบเคียง ก็ตก
 ใจรู้ว่าตกมาอยู่ในเงื้อมมือมัมมิก นึกวิตก “เรา
 เหนจะตายเดี่ยคราวนี้แน่ ถ้าพระภคพินไม่โปรด
 คงไม่รอด”

ขณะนั้น พวกโจรแบกเคียงตลอดคันโพใหญ่
 คันหนึ่ง ก็ถูกรถคว นางควาได้ตาพที่วางอยู่บน
 เคียง เขามือยกคันโพให้แน่น ค่อยโหนควขึ้นไป
 บนคันไม้ได้ แดวค่อยไต่ค้ำาพบโพรงอยู่บนคัน
 ตงไปซ่อนตัวอยู่ พวกโจรไม่รู้ดีกว่านางหนชัน
 คันไม้ เพราะถูกแต่เคียงก็หนักพอแรงอยู่แต่
 ซ้ำเป็นเวตามัดจัดมองไม่เห็นหนอะไร เมื่อพวก
 โจรมาถึงป่าช้าวางเคียงตง เห็นเคียงเปล่า ผู้
 หญิงที่นอนอยู่หายไปไหนไม่มีใครรู้อะไร เดยตก

ตตั้งปาดใจไปตามกัน คัวนายโจรเองเคื่อง
 แค้นมากที่ผู้หญิงหลุดหนีไปได้ อิก ถึงกิดเขี้ยว
 เคียวพันรื่อง “รียาแท้ ๆ ไอพวกมึง ปล่อยให้
 อีผู้หญิงสาวระแวงคนเดียวหลุดอกได้หตายครั้ง เฮ้ย!
 พวกมึง มาตามทางจำได้ไหม? ว่าตอดไตค้น
 ไม้ใหญ่ ๆ ที่ตรงไหนบ้าง?”

ตกล้ามนุทแบกเคียง— “ตอดมาหตายค้น”

นายโจร— “ไอตไหนใหญ่กว่าเพื่อนมึบ้างหรือ
 เปด่า?”

ตกล้ามนุทกอยคุ้หึ่ง— “มึ มีคนออไรไมรู
 ใหญ่เบือเวือ”

นายโจร— “หนชนนแนแถว อีว้ายร้าย
 คนนนี้ พวกมึงจำที่ใดมิใช่หรือ? นำกย้อนกดับ
 ไปที่นั่น กูจะชนนอบนเคียงเอง พวกมึงแบกไป”
 ว่าแล้วตงนอบนเคียง ให้ตกล้ามนุทแบกย้อนไป
 ทางที่มา แบกมาได้สักคุ้หึ่ง กิ่งไมระค้องคัว
 นายโจร จึงรื่องบอกตกล้ามนุท “หยุดไว้ยี้ วาง

ตงตงนี่ ไอคณเอง อื่นนคงหนชนไปช่อชอย”

ตูกสมุณวางเตียงตง นายโจรตูกชนตั้งให้ป็น
 ชนไปตรวจคณนคั้นไม้ คั้นกนท่วคั้นไม้เจอะ เวต
 นันหญิงสาวหมอบค้อยในโพรง กตวกก็แฉนกตวก
 เพราะรือยอว่าพวกโจรกตบมากคั้นจับตวก เจียหุพัง
 เตียงมันป็นบ้ายไปกั้งโหนมกั้งนี้ ในใจวิตกภวณา
 ขอชอย่าให้มันปะ

พวกโจรหาไม้พบ ตงมาจากคั้นไม้ที่ตะคน
 ล่องคน ล้วนเจ้าหิวนายชอยทโคณคั้น เหต้อคน
 ลุดท่ายเจ้ากรรมเอามือเหยงตงไปนโพรง ตูกตวก
 ผู้หญิงเข้า ตีใจ ช้าปากจะร้องบอกพวกกั้น ทัน
 ไคณนางเอามือบีตปากห้ามไว้ กระซิบพูดคแต่
 เบา ๆ “ชอย่า ๆ พี่ ชอย่าบอก ชินบอกพักไม้ได้
 ชอไรกับเขาคด้วย ถ้านึงเตียงทำตามฉินบอก ช้ากตบ
 จะได้ตาก”

โจรปลตาดใจ “นี่เองพูดว่าชไร?”

หญิง— “ชไร! ถ้าพบอกฉฉินชอยนี้ นาย

ของพี่จะให้ฉันไปเป็นของตนเอง พี่ไม่ได้อะไร
ถ้าพี่นั่งเสียไม่บอก ฉันจะยอมเป็นเมียพี่”

โจร— “ซี! ใครเขาจะเชื่อถือไว้ใจผู้หญิง
อย่างเจ้า แดงก็เป็นคนตะตึง(๑) เป็นเมียตัว
กันได้ที่ไหน”

หญิง— “พี่จะเชื่อดังนั้นแหละ มันจะต้องถือ
ตึงตึงแกมอะไรนี่นา ยอมเป็นเมียยังจะพิถพิถ
ถือโน่นถือนี้ ถ้าไม่เชื่อเดบตันขอออกมาซิ ฉันจะ
ทำตายตึงตึงเดียวเดียนแหละ(๒)”

(๑) แต่งารนอกสกุลหรือโคตรเดียวกันไม่ได้ ห้ามขาด
ถ้าไม่เชื่อฟังต้องถูกล้อออกจากหมู่จากคณะ.

(๒) วิธีจะทำลาขชาติสกุลใช้เถียงกัน. ในนิทานของ
เราไม่เช่นนั้น: ผู้หญิงบอกว่ารัก ไม่เชื่อแลบลิ้นมาจะกลืนน้ำ
ลายให้เหน่ว่ารักจริง แล้วกัดลิ้นขาด. อุบายชนิดนี้มักมีใน
นิยายต่าง ๆ ในกถาสรีตศากรฉบับอังกฤษของตอนนี้ เล่ม ๑
หน้า ๘๘ เรื่องนางสิทธิกรหญิงฉลาด ลักทองของนายหนึ่งเข้าไป
บนขันไปซ่อนบนต้นไซ เมื่อเหนยกับพวกคนใช้ไล่ตามมา
คนใช้คนหนึ่งบนต้นไซขึ้นไปดู พบนาง ถูกอุบายนางทำเป็น
รัก และเข้ากอดจูบคนใช้ ได้ทำกั้กัดลิ้นคนใช้ขาด ฯลฯ

โจรโง่ดำคัญว่าจริงก้มหน้าแทบตื้นให้ นาง
 เขามือหนึ่งจับตื้น อีกมือหนึ่งเอาดาพ คัดตื้น
 ปราดขาดออก โจรพตัดคกแอ็กตงมาตังคืบ ร้อง
 หมายจะบอกเพื่อนให้รู้ว่าผู้หญิงอยู่บนต้นไม้
 แต่เดี๋ยงบอกไม่เป็นภาษา (๑) กตังเก็ดอกไปมา
 อยู่บนคินค้วยเจบเห็ดอทน เจ้าพวกเพื่อนสำคัญผิด
 เข้าใจว่าลกภคตมัทครายชโรตังอยู่บนต้นไม้ โกรธ
 ทำเอา ต่างคนต่างคกใจหนีเอาตัวรอดไม่คิดชีวิต
 ไปคนละทางสองทางตังออกตื้น หญิงดำวรอ
 หนึ่งฟังอยู่ในโพรง พอเดี๋ยงผีเท้าพวกโจรที่หนีหาย
 เจียบไป ก็ออกจากโพรงไม้ค้อยไค่ตื้นตงมา พอ
 ถึงคินกวงห็อกตัมบ้าน ตรงเข้าห้องนอน
 ได้ อีกครุใหญ่ก็รุ่งสว่าง พ่อแม่คั้นนอนเห็นตูก

(๑) นิทานของเรา พอโจรลั่นขาดพลัดตกลงมา บอก
 เพื่อนว่าผู้หญิงอยู่บนต้นไม้ แต่ไม่ชัด แปร่งเป็นเสียงแขก
 ว่า 'อีนีชุนี!' บางแห่งว่าเจ๊ก เป็น 'กูเลง, กูเลง!' พวกโจร
 เข้าใจว่าแขก (หรือเจ๊ก) มาตามจับตัว ก็พากันตลใจหนีไป
 เพราะตูกนางพาไปหลอกขายไว้กับแขก (เจ๊ก?) ฟังหนีมาได้.

สาวอยู่ในห้องคนเดียว ก็ซักถามว่า “นี่เพื่อน
หายไปไหน (พ่อตลกเขย)?” ไหนบอกว่าจะพา
เจ้าไป? นี่ทำไมจึงอยู่คนเดียว?”

หญิงสาวแก้ไข “เบตาค่ะ ฉันอ่อนน้อมเขา
เอง ขอให้ฉันอยู่นก่อน เขาก็ยอมกลับไปคนเดียว
แต่จริงจะมารับที่หลัง” ต้องเฒ่าเข็ดตลกสาว คง
แดนหน ก็อยู่ด้วยกันเป็นคู่ชดชอดมาเหมือนเดิม

พราหมณกนิษฐา

นิยายชนคนว่า พราหมณต้องผิวเมื่อย อดคัดขัด
ต้นมาก พราหมณผิวมีกรรมประจำตัวอย่าง
ปลาด เวตาคินข้าว กินได้ครั้งเดียวไม่ทันอิ่มเป็น
มีเหตุ ซึ่งทำให้กินข้าวค้างแรม(๑) ต้องเด็ก
กินไม่ได้ต่อไป

(๑) ‘ทำให้กินข้าวค้าง’ เป็นคำพูดติดปากของชาว
เบงกาลี.

วันหนึ่ง พระเจ้าแผ่นดินโปรตุเกสให้มการเลี้ยง
พวกพราหมณ์ที่พระราชวัง พราหมณ์คนหนึ่งถูก
ฮารารณาด้วย ตีใจพดกะเมย “ตั้งแต่เกิดมาไม่
เคยกินข้าวต้มสักที” วันนั้นถูกเชิญไปกินเลี้ยงที่พระ
ราชวัง ขึ้นเคราะห์ตะ แต่จะไปอย่างไรกัน?
เสื้อแดงดกปรกเประอะเบื่อน ถ้าแต่งปอนไป ชะดี
ชะร้ายคนเฝ้าประตูวังจะไม่ให้เข้า”

เมย— “อย่าวิตกเดย จะชักให้ดีฮาด”
ยายพราหมณ์เอาเสื้อผาพราหมณ์ผัวไปแช่ต่าง (๑)
ทองขยทองชกเดยหตายนา ตากแห้งแล้วตั้งให้ผัว
คาพราหมณ์รีบไปด้รวมเดจร เดิบ้อออก
จากบ้านตรงไปพระราชวัง กว่าจะถึงก็เกือบมืด
เพราะคาแกแก่จวนหมดกำลังอยู่เด้ว เดิบให้ถึง
เรวกว่านั้นไม่ได้ การเลี้ยงพราหมณ์จึงเดจรเดย
ก่อนแกถึง แต่พระเจ้าแผ่นดินทอดพระเนตรเห็น

(๑) ‘ต่าง’: เบงกส์-Qihar: สัมภาร์; ม-ซาร, อภิธาน-ท

พราหมณ์ดำหรงอีกคน รับผิดชอบให้เจ้าพนักงาน
จัดหาอาหารมาเลี้ยงอีก

ตาพราหมณ์เด็กลงงตั้งที่เหมาะ มองดูกับ
ข้าวของเลี้ยงซึ่งยกมา แต่ตะอย่างตั้งกตั้งชวณกิน
น้ก้อมเคมที่— “วณน อย่งไรต้องกินให้พุน
กระเพาะ” พอเจ้าพนักงานยกมาพร้อม ตา
พราหมณ์ไม่รอช้า ตั้งมือกิน บงเอนทตรงน
เจ้ากรรม ใครเอาหม้อดินมาแขวนไว้ที่รอดเพดาน
ตาพราหมณ์กินข้าวพอดีได้ครึ่งอ้อม เจ้าหม้อ
ดินปวาทิหารคกดงมาถางข้าวแตกกระจายเคมวง
เปนลู่ต่ายของการกินเพียงน (๑) ดึมน้ำดาง
คอ (๒) ดางมือบวณปากเด็จร ออกมาเฝ้าพระ

(๑) ถ้าลังกิน ถ้าเกิดเหตุอันทำให้หยุดชงกกลางคัน
ถื่อว่าอาหารนึนเปนเคนแล้ว ไม่สอาด ต้องเลิกกิน.

(๒) สึ-คัณทุษ;= ‘น้ำซึ่งอ้อมไว้เคมปาก; น้ำหรือของ
เหลวอื่ๆ ซึ่งหล่อในอื่่มือเพื่อใส่ปาก; น้ำซึ่งเทกรอกฯลฯ.’
ก่อนและหลังแห่งการกินอาหาร ต้องกินน้ำล้างคอ เปนวัตร
ซึ่งละเว้นไม่ได้.

เจ้าแผ่นดิน

พระราชาราชเห็นพราหมณ์เข้ามา ย่อพระองค์
โดยเคารพ รั้งตั้งถาม “ฐากูร(๑), อิมหน้า
ตำราญแต่หัวหรือ?”

พราหมณ์— “มหाराช! ตามที่ทรงพระ
กรุณาบริบรณทุกอย่าง พระคุณเป้นั้นพัน แต่
รูปมกรรมบริบรณของไม่เต็มศรัทธา ถึงที่บ้าน ก็บริบ
ประทานไม่ได้ อิมเหมือนกัน โทษใครไม่ได้”

พระเจ้าแผ่นดินปลาดพระหฤทัย “เอ๊ะ! ทำ
ไม่อย่างนั้นเตา?”

พราหมณ์แก้ “มหाराช! ในที่ซึ่งรูปหนึ่งรับ
พระราชทานอาหาร มีหม้อดินใครแขวนไว้ เชือก
ที่ผูกขาดพดัดคกตงมาแตกเบ็ชช้าวหมด”

(๑) เบงคัล-*Thākūr*; ส-ฐักกูร; ‘เทวดา, รูปเคารพ.’
มักใช้เรียกเทวรูปในเทวสถาน. เหตุที่พราหมณ์ เป็นเหมือน
เทวดาในมนุษยโลก จึงมีผู้เรียกเช่นนั้นบ้าง. M. W.—‘a
deity, object of reverence, man of rank, chief (the modern
‘Thākūr, Tagore’ added to names).’

พระเจ้าแผ่นดินทรงพิโรธเจ้าพนักงานมาก รับผิดชอบ
 “เชิญท่านพักเสียทีคนก่อน
 พรุ่งนี้ข้าพเจ้าจะจัดการเลี้ยงท่านเอง”

พราหมณ์ดีใจ รับอาราธนาอนในพระราชวัง
 รุ่งเช้า พระเจ้าแผ่นดินทรงจัดหาอาหารองคาค
 พราหมณ์ด้วยพระองค์เอง ในที่ซึ่งคราวนี้ไม่อาจ
 จะมือโรมาทำตายพิธได้ พอพราหมณ์กินได้
 ครึ่งท้อง ร้อนถึงพระพิธาดา(๑) ทรงเห็นว่าควร

(๑) เบงคลี-Bidhātā; กล่าวโดยบุทกลาธิษฐาน: พิธาดา
 ตามบุรุษ เป็นเทพประจำความดีความชั่ว คอยให้ผลแก่ผู้ทำ,
 กล่าวตามธรรมเนียมฐาน: พิธาดา คือ ‘กรรมผล (karmaphala)’
 เพราะเนื่องมาจากผู้หนึ่งทำไว้เองในก่อน. ที่เข้าใจกันโดยมาก:
 เมื่อคนเกิดมาครบ ๖ วัน พระพิธาดาเป็นผู้จารึกความเป็นไป
 ภาชนะของเดกนั้นที่กะบาล (เบงคลี-Kopāl), เพราะฉะนั้น
 จึงพูดกันติดปากว่า ‘ลิขิตไว้ที่กะบาล,’ หรือพูดสั้น ๆ เพียงว่า
 ‘กะบาล’ ซึ่งถ้าไทเราจะย่อเข้าบ้างต้องเป็นตรงกับคำ ‘ลิขิต.’

ตามหนังสือสังสฤต พิศาดา (= วิษาดา, วิษาดฤ.)
 แปลว่า ‘ผู้สร้าง ผู้สรร ผู้ทำ ฯลฯ.’ นามของพรหม (โดย
 ที่เป็นผู้สร้างโลกและกำหนดโชคกรรมแก่มนุษย์) เพราะเหตุ

จะให้พราหมณกินเพียงเท่านี้ ตามพระลิขิต แต่ไม่มีทางจะขัดขวางอย่างอื่น พระพิชิตาหมตทำค้องพระองค์เอง แปะตงเปนกบทอง (๑) เข้าไปเกาะอยู่ที่ใบตอง (๒) รองข้าวของพราหมณ แล้วกระโดดลงไปใบกองข้าว

คาพราหมณกำลังตักถวณกินข้าว ไม่ทันพิจารณาเดยกินกบเข้าไปด้วย ครั้นอิ่มแล้ว พระเจ้าแผ่นดินรับสั่งถามว่า “อย่างไร, ฐากร, วน्हึนเห็นจะฉน้ฉมกระมัง?”

พราหมณทตคอบ “ฉมเรัยบรชยต์, มหาบพิตร, ตงแต่เกิดมาพึงได้รบประทานฉมฉน”

นั้น เมื่อถึงคราวรับผลซึ่งมนุษย์ไม่ได้คาดหมายไว้ เช่นถึงคราวตาย จึงเรียกว่า ‘ถึงพรหมลิขิต.’); นามของวิษณุ, ของศิวะ, ของกามเทพ, ของวิศพกรรม, ของนารท.

(๑) ที่จะเป็นปาด เพราะอ้างว่า หลังเหลือง.

(๒) ชาวเบงกลีอยู่บ้านกินข้าวด้วยถาด (thála; ส-สถาล = ‘จาน, ขาม, ถาด.’) ทำด้วยโลหะ, ในเวลาเค็รทาง หรือเลี้ยงดูกันหลายคน ใช้ใบตองแทนถาด. ดูภาคผนวก.

แล้วทุกตา พระเจ้าแผ่นดินประทานเงินรูปี (๑)
ตามสมควร

พราหมณดีใจออกเค็รทางกตัมบ้าน มาเขน
เขากตางบ่า พราหมณรู้ดีกั่วคเหมือนได้ยนิใคร
ร้องเรียกเดียงแ่ววๆว่า “พราหมณเอ๋ย พราหมณ
เขาเราออกเกิด”

ตาพราหมณเหตียวซ้ายแตขวาไม่เหนใคร ประ
เดียงก็ไดยนิเดียงร้องเรียกอย่างนนิอิก พราหมณ
ไม่เหนคัวจิงตะ โทณถาม “ใคร? ใครหว่าที่พูด?”
เดียงคอบ “เราเอง, พราหมณ, เราคือพระ
พิธาคาบุรุษ”

พราหมณ— “กนินเเตคจอยุ่ไหน? แตไม่เหน”

พระพิธาคา— “แกกตั้นเราเข้าไปไนห้อง”

พราหมณ— “ฮ้า! พูดเพนเด้น มันจะเพน
ได้ออย่างไร? ไม่เชื่อ”

(๑) บันตาพราหมณที่ถูกเผตียงไปรับเลียง ได้เงินแจก
ด้วย เพนการเรียกวว่า ‘หักนิฉา.’

พระพิชิตา— “เราแปลงเปนกบเข้าไปอยู่ใน
กองข้าวของแก แล้วแกกินเราเข้าไป”

พราหมณ— “ตึ๊ง! รั้งแกนั้นตั้งแต่เกิดมา
จนแก่ไม่ให้กินข้าวอ้อมสักมื้อ อย่างนี้ใครจะยอม
ให้ออก จะหุบปากให้ขาดใจตายเสียไม่ว่า”

พระพิชิตาทกใจ “พราหมณเฮ้ย พราหมณ,
ให้เราออกไปเถิด หายใจไม่ออกแล้ว”

แต่พราหมณไม่ฟังเสียง รั้งตัวก้าวเดินกลับ
บ้าน พอถึง ตะโกนเรียกเมียที่ “ยาย ยาย,
เอาม้ามาให้หนึ่ง, เรว, แล้วไปเอามะระกุ่มา, หา
พลองโต ๆ ถักคอยระวงไว้”

พราหมณเมียไม่รู้เห็นอะไร รั้งไปเอามาให้
ครบทุกอย่าง

พราหมณนั่งตงตัมมะระกุ่มู สูดควันเข้าท้อง
ให้มากที่สุดที่ตมของแกจะแรงได้เท่าไร คูดเข้า
ไป ชัดเข้าไป คูดเข้าไป ชัดเข้าไป ตาคอยระวง
ไม่ให้พระพิชิตาหนีออกได้

พระพรหมทั้งอยู่ในท้องอับอากาศ หายใจ
ออกครึ่ง ไม่ออกครึ่ง ทั้งถูกควินธุรรมหนาทับ
ตั้งกองแต่ดำดัก อ่อนวอนพราหมณ์เท่าไร แกล
ทำเป็นททวนตมเดี่ยว

คราวนี้เกิดเหตุใหญ่ บนสวรรค์เคย บนแผ่น
ดินเคย ในนรกเคย บันบัวนโกตาหุดอดหม่าน
บันดาสัตว์ทำท่าจะตายกันวินาศ ด้วยไม่มีอะไรจะ
กิน ท้องฟ้าโยกเยกอ่อนหยวบจะพังแห่มีพังแห่
คั่นหมากรากไม้ปราด้าทวิมานไพชยนต์พัง ไครม
ครามเดียงก้องไปทั้งสวรรค์ พวกเทวดาคตกวิมาน
หกคะเมนตงไปดินขวัญหนีค้ผีอ ตกชั้นวังมาปรับ
ทุกซกันว่าจะทำประการไร จึงให้พราหมณ์คาย
พระพิศาตาออกมาได้ ปรีกษาคถตงกัน ซอร้อง
ให้พระตักษมี (๑) ช่วย

(๑) เบนคลี-Loqlih; ชายาพระนารายณ์ เทพก้นขาประ-
จำโกลดลกและความงาม เป็นผู้อำนวยการผลนภโลก. [ดู
เชิงอรรถ (๑) หน้า ๒๐.]

พระตัก্ষมีเสด็จลงไปถึงบ้านพราหมณ ตะโกนเรียก

พราหมณทราบว่พระตัก্ষมีเสด็จมา เอาผ้าคต้องคอ (๑) แด้วออกมารับ เชิญให้ประทับปราไ้ถถาม “มีธุระปะบั้งอไร จึงเสด็จมาถึงบ้านช่องคนจน?”

พระตัก্ষมีตอบ “สุากร, ท่านช้งพระพิศาตาไว้ในห้อง ปด้อยเสี้ยเกิด เดียวโดกจะฉิบหายหมด”

พราหมณพนเสี้ย ตะโกนเรียกเมีย “ยาย, ไปเอาพตองมาที ต้องตองค้พระตัก্ষมีประจำถากให้รรตัก्हน้อย อไรนั้ คงค้เกิดมาไม่ได้ชไรกับเขาตัก्हที มีแต่เควระหร่ายววยวอดเต่มอ ชันใหม่ ต่า วนนพระตัก्षมีค้วตวถากเกิดมาหาได้?”

(๑) เครื่องนุ่งห่มของชาวเบงกลี คือ:—

dhuti=ธูติ ผ้าขาวยาว ทำผ้านุ่ง,

piryan=ปี่รยัน เสื้อขาว, และ

chhador=ฉัทธร ผ้าห่มสีนขาว, ถ้าแสดงความเคารพ

ก็คต้องคอ. ชาวบ้านนอกหัวคฤๆ ไม่ใช่เสื่อ.

พระดั๊กษณ์คกใจ หายวับไปทันที ^{ขึ้น}ขึ้นไป
 รายงานให้พวกเทวดาฟัง คราวนี้เทวดาคงเรียก
 ประชุมปรึกษากันใหม่ ตกตงเชิญให้พระสร้ดวดี
 ไป(๑)

พระสร้ดวดีเสด็จถึงบ้านพราหมณ ตะโกน
 ร้องเรียก “พราหมณ, พราหมณอยู่หรือเปล่า?”

พราหมณออกมาต้อนรับ ถาม “พระแม่เจ้า,
 เสด็จมาทำไมกับบ้านคนยากคนจน?”

พระสร้ดวดี— “สุภกร, ปล่อยให้พระพิชชดา
 ออกมาเกิด โดกจวนจะทำตายอยู่แล้ว”

พราหมณพนเสี้ยใหญ่ แผลดตะโกนเรียกเมีย
 อีก “หยิบไม้มา, ยาย, เรวเข้า, จะสอนพระ
 แม่เจ้าประจำความรู ให้รู้จักรดไม้บ้าง”

พระสร้ดวดีไม่ถ้ดรอหน้าซ้ารับหน้าพรวดพราด
 โคนอไรต่อออไร โบบ้างกระหืดกระหอบกดับ

(๑) เทพก้นชาประจำวาจาและการศึกษา ไม่ถูกกับพระ
 ลักษณ์ บางคราวว่า เป็นธิดาหรือชายาของพรม. เบงคลี-
 Shorosh'oti.

ถึงที่สุด พระศิว (๑) ต้องเด็ดใจเอง ผืนตา
พราหมณ์แก่เป็นพวกไศวะ (๒) นับถือพระศิวะ
แก่กล้า จนถ้าแกยังไม่ได้บูชาพระศิวะก่อน ชน
แต่หน้าก็ยังไม่ถูกต้อง พอพระศิวะเด็ดใจตรงมาถึง

(๑) เบงกลี-Sib; ส-สิว; ดุประวัตินิเวศานุกรม
หิโตปเทศ มิตรลาภ.

(๒) เบงกลี-Saibo; ส-ไสว.

ไศวะ: ส-ไสว “เคารพหรือขึ้นต่อพระศิวะ’ เป็นนิกาย ๑
แห่งนิกายใหญ่ทั้ง ๓ ของศาสนาฮินดู (อีก ๒ คือไวษณพนิกาย
และศากต์นิกาย, ไสวณิกายนับถือพระศิวะมากกว่าพรหม
และวิษณุ- ด้วยยกให้เป็นพระเจ้าสูงสุด เป็นมูลและหัวใจ
ของโลกทั้งสิ้น ด้วยเป็นผู้สร้างผู้ทำลายโลก, เทวาลัยซึ่งสร้าง
อุทิศในความเป็นผู้สร้างและชลอล์ของโลก [ตามที่มีศิวลึงค
เป็นเครื่องหมาย] มีแพร่หลายทั่วไปในประเทศอินเดีย).”

—นัย M. W.

“พวกไสวมีเครื่องหมายเป็นที่สังเกต คือขีดเส้นแดง
ตรงที่หน้าผากเส้นเดียว ใช้ทำมูลโคทาหน้าและตามตัว, บาง
ทีผู้กรุปศิวลึงคบันจุหลอดเงินเล็ก ๆ แขนงที่นมหรือที่แขน
โดยมากบันจุหลอดเงินแขนงคอ ห้อยลงมาถึงทรวงอก.”—
Hindu Manners, Customs and Ceremonies-Dubois
Chap. IX. ตูภาคผนวก.

ตาพราหมณพร้อมทั้งเมื่อก่เอนำมาตั้งพระบาท
ถวายเป็นมะตุม(๑) หนุ้าแพรก(๒) ดอกไม้
เข้าดอก และไม้จันทน(๓)

พระศิวะประทับตงแล้ว ตรัสกะพราหมณ
“พราหมณ, จงปต์อยให้พระพิชิตาออกมากเกิด”

(๑) Vilva=วิลวะ; ส-พิล้ว, วิล้ว; ม-เพลว, พิลล์,
อภิธาน-ท. ๕๕๖. เรียกกันห้วน ๆ ว่า Bel=เฟ็ล. วิลวะนี้
ผลโอหารส เมื่อยังไม่สุก ไซ้เป็นยา, ใบไซ้ในการบูชาพระ
ศิวะ เป็นใบไม้วิเศษที่มีรูปเป็น ๓. อภิธาน-ท แปลว่า
‘มะตุม.’

(๒) ส-ทุรวา; ม-ทุพฟ้า; ‘หนุ้าแพรก’-อภิธาน-ท ๕๕๘.
หนุ้าแพรกเป็นของศักดิ์สิทธิ์ในพิธี เพราะถือว่าเป็นโลมชาติ
ของพระวิษณุ: เมื่อคราวทวยเทพกวนน้าอมฤต เอาเขามันตระ
เป็นไม้กวน, พระวิษณุวตารเป็นเต้ารองเขา (ดูเรื่องในวิษยา
นุกรม หิต. มิตรลาภ); ภูเขาฝนปฤษฎาองค์พระวิษณุ,
โลมชาติหลุดขาดไปในสมุทร ลอยขึ้นมาค้างบนฝั่ง เลงอก
เป็นหนุ้าแพรก. บ้างประสมว่า ผุ่งเทพแย้งกัน (?) เสวย
น้าอมฤต ๆ หาราดถูกหนุ้าแพรก ๆ จึงศักดิ์สิทธิ์.

(๓) ของเหล่านี้เนื่องเข้าในอรรถนะ= ‘การรับรองอัน
เลิศค่า,’ เป็นเครื่องต้อนรับผู้ใหญ่ซึ่งเป็นแขกมา.

พราหมณ์— “เมื่อพระองค์เสด็จลงมาเอง
 ข้าพระเจ้าก็จำต้องบ่ด้อยถวาย แต่ตั้ง
 ข้าพระเจ้าจะทำประการไร? ตั้งแต่เกิดมาจนบัดนี้
 ได้รับแต่ความลำบากเดือดร้อน เพราะพระพิชิตา
 ราช์แกขัดคอไม่หยุดหย่อน เจบใจไม่หาย”

พระมหาเทพ (๓)— “เอาเถอะ, พราหมณ์,
 เรื่องนั้นไม่ต้องวิตกอีกต่อไป เราจะให้เจ้าชน
 สวรรค์ได้ทั้งร่างกาย (๒)” ครั้นรับรองดังนี้
 พราหมณ์จึงยอมขยอกเอาพระพิชิตาออกจากปาก
 ครั้นแล้วพระมหาเทพจึงทรงพาพราหมณ์พร้อมทั้ง
 ยายเมียชนสวรรค์

* * * * *

ปราชญ์เถื่อน

พราหมณ์โง่เซอะจนไม่รู้จักประตูอะไร อยู่ในหมู่บ้านหนึ่ง
 แต่วางท่าเป็นผู้มีความรู้บนทุกเช้าไว้

(๑) มหาเทพ—พระศิวะ.

(๒) หมายความว่า หอบขึ้นสวรรค์ทั้งเป็น.

เต็มพุง ชาวบ้านในย่านนั้นยิ่งโง่ร้ายไปกว่าอีก รั้ว
แต่จะจับปตาชายเตี้ยซัพเท่านั้น (๓) เคารพเชิดถ้อ
พราหมณ์เป็นอาจารย์ (๒) อย่างต้ง พราหมณ์ได้
โอกาสเจ้าพวกนี้ ค่อยมีอันจะกินบ้าง ถ้าชาว
บ้านอยากจะรู้ว่าฉวนฉวนอะไร ก็คว่า และขอไรต่อ

(๑) เหนจะเป็นสกุลผสม ใน Indian Wisdom ของ
Monier - William (หน้า ๒๑๕ เชนเจอร์ร ๑) เรียกว่า Jāliyas
= ชาลียาส. 'สกุลหาปลา.'

(๒) บันดาพวกอินเดีย ในสกุลหนึ่ง หรือหมู่หนึ่ง
คณะหนึ่ง อันมีอยู่ในประเทศอินเดียเวลานั้นนับไม่ถ้วน บ่อม
มีพราหมณ์เป็นพิเศษสำหรับแนะนำทำพิธีต่างๆ ถึงมีเป็น
ภานิตประจำว่า "ธนี่ถ: โศร์ตรีโย ราชา...ตัตร วาส์ น
การเขต (๑๔๘). = องค์กร ๕ ประการ...ชีพราหมณ์ ๑....ไม่
มีพร้อมในภูมิภาค, ในภูมิภาคนั้น ไม่ควรตั้งคฤหะสถาน (๑๐๘)"
และ "ตัตร มิตร! น วัสดุย...โศร์ตรีย: สชลา นที่
(๑๕๑). = ...พราหมณ์ผู้ทำพิธีมงคล ๑ ขาดเสี่ยณะสถานใด.
ไม่ควรสำนักณะสถานนั้นเป็นอันขาดเทียว, เพื่อน! (๑๑๑)"
-หิต. มิตรลาก. ไซ้แต่เท่านั้น ยังมีช่างกลับกช่างซักเสื่อ
เป็นพิเศษไว้อีก. ถ้าใครถูกตัดขาดจากสกุลหรือคณะ เป็น
ต้องขาดไปถึงช่างกลับก ฯลฯ ด้วย. คุณากษณวก.

อไร มักไปได้ถามพราหมณ์ผู้^๕นี้ คำที่คาแก่ไม่
 ไซ้เป็นคนร่ำเรียนอไร บางที่ถูกเขาถามชั้น^๕แต่ข้อ^๕
 คั้น ๆ แกก็อดคิดเกือบตาย กัดว่าเขาจะจับโง่ได้
 วิธินับวัน (๑) ของแก ไซ้เอาอิษฏมาวางเรียงเข้า
 เช่นในวันแรม ๓ ค่ำ ตั้งอิษฏลงแผ่น ๓ แด้วเค็ม
 เรื่อยไปวันละแผ่น ครบ ๑๕ แผ่นแปลว่าหมดบักษ
 แด้วตั้งต้น ๓ ไปใหม่ ถ้าสำนักศิษย์มาถามว่าวัน
 ไหน เท่าไรคำ ท่านอาจารย์เถื่อนก็เค็รวินับ
 แผ่นอิษฏ แตะเทค่นาไปตามจำนวนแผ่นอิษฏนั้น
 เอง ทำอย่าง^๕นี้แกจึงรอดตัวซ่อนความโง่ไว้ได้

มาวันหนึ่งเกิดเรื่องขึ้น มีไฮ้แมวจำกรรรมไป
 กัดกันในบ้านฟุดฟาดพัดกันบนกองอิษฏ เจ้าอิษฏ
 บางแผ่นซึ่งผู้พานจะหักอยู่แล้ว โคนฤทธิแมวทน
 ไม่ไหว เเตยหักไปก็มี กระจายกตั้งหายไปไหน
 ก็มี คาพราหมณ์งุ่มง่ามเข้ามาดู พอเห็นก็ดมจับ

(๑) เขาใช้นับจันทรคติเหมือนกับเรา ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง
 กับศาสนา.

ประศิกทินวิเศษสำหรับนับวันเดือนของแกมันยุงเดี่ยว
หมด เรื่องไม่เท่านั้น มีชาวบ้านมาถามด้วยว่า
๕๒๐ ขนกล้า ตาพราหมณ์เค็ดร้อนไม่ใช่เด้น หน้า
เขี้ยวมองดูประศิกทินแผ่นอิษฏ กตั้งไปอยู่ทางโน้น
ก็แผ่น บ้างหักเปนหลายเตียงกตั้งอยู่ทางนีก
หลายแผ่น ไอ้ที่หายไปเดยก็มี คราวจนทำอย่างไร
หมดแต่มี เดยโมเมบอกชาวบ้าน “นั่น พวก
แก, วันนี่เปนวันฉัณฐ์มงคล(๑)”

ชาวบ้านปลาตใจ เกิดมาฟังได้ยิน ทวนคำ
“วันฉัณฐ์มงคล, ไม่เคยได้ยินเดย ไม่ได้ยิน
ท่านเคยพูดสักที”

ท่านนักปราชญ์เถื่อน— “ทีไหนพวกเจ้าจะ
รู้จักเด้า วันพรรณนยงมอกมากมายก่ายกอง

(๑) ฉัณฐ์มงคล = Ghontmongol: ฉัณฐ์ = ‘พูด,
ฉาย,’ ถ้าเปนไวพจน์ของ ‘หัตร์’ เปนชื่อของพระศิวะ. รวม
เข้ากับ ‘มงคล’ ว่า ‘ฉัณฐ์มงคล’ แปลไม่ได้ความกับเรื่อง
พิธีซึ่งจะทำต่อไป เปนศัพท์ของตาพราหมณ์แก่ผู้กั้นเอง,
ถ้าจะแปลกัน ก็ต้องว่า ‘มงคลเพื่อ (หรือปรารภ) พระฉัณฐ์.’

ที่พวกเจายังไม่รู้จักเว้นแต่ท่านที่เป็นปราชญ์ชั้น
สูงอย่างตัวข้ามีย่ดองตามคนเท่านั้น นักปราชญ์
อื่น ๆ ทั้งหมดไม่มีใครรู้จัก พวกเจ้าที่ไหนจะรู้”

ชาวบ้าน— “ทราบแล้ว, ฐาุกรมคัย,
ก็เหมือนนวนิพนธ์มังคตเช่นนี้ จะต้องทำอะไรบ้าง?”

นักปราชญ์เถื่อนได้ทำเดยัคชตุมใหญ่— “เรื่อง
ที่จะต้องทำนั้นน้อยอยู่เมื่อไร, วัณนเปวัณนดำคัญ
ต้องมีการบูชาพิเศษ และต้องทำบุญให้แก่
พราหมณ์ที่เป็นอาจารย์ให้ถึงขนาดด้วย, เข้าใจ
ไหมคะ? แล้วเดยัคชตุมเดี่ยอกันให้ใหญ่โต พระ
นางฉัณฐ์มังคตเทพี (๑) ทรงตั้งกำหนดวัณนไว้ ให้
มีการบูชาดมโภชท่าน”

(๑) ‘พระนางฉัณฐ์มังคตเทพี’ บัณฑิต, สำหรับฉัณฐ
ศัพท์นี้ ถ้าเป็นอดีต. ก็ต้องเป็น ‘ฉัณฐี’ นามของพระตุรคา
เช่น กษत्रฉัณฐี, มหาฉัณฐี. ตาพราหมณ์แก่ใส่ใหญ่ ประ-
สมศัพท์ชาวตั้งหลา. เพราะฉะนั้น ที่แปล [เชิงอรรถ หน้า ๒๓]
ว่า ‘มังคลเพื่อพระฉัณฐ.’ ไม่สำเร็จประโยชน์อะไร เพราะ
‘ฉัณฐ์มังคล’ กลายเป็นชื่อพระเทพีทั้งดุ้น. ‘เทพี’ เบงกดี—Debi.

พวกศิษย์— “รูปร่างพระเทพีเป็นอย่างไร
ก็ไม่ทราบ, จะทำรูป—อโรบูชา(๑)?”

ปราชญ์เถื่อน— “อ้อ! ไม่ยากอะไร โดย
มากท่านมักแปลงมาเป็นแมว ให้ทุก ๆ ครัวบ้าน
เอาดินมาปั้นรูปแมวไว้ครัวบ้านตะคู้ แล้วตั้งบูชา”

ชาวบ้านโด่งใจพากันกลับบ้าน ไม่ช้า ในหมู่บ้านก็เอิกเกริกกุดๆ ขอบันพระเจ้าแมวกันเสร็จแล้ว
เริ่มการต้มโภชบูชาชานานใหญ่ เคียงซ้องกลอง
คังตันตุมตามไปไกล

ในวันนั้นปราชญ์หลวง (๒) มีธุระนั่งคานหาม
ผ่านทางหมู่บ้านนั้น พอดีกำลังชาวบ้านร้องรำทำ
เพลงต้มโภชกันเต็มที่ ปราชญ์หลวงปลาดใจ—
“เฮ้! นี่มันอะไรกัน? วันนั้นก็ไม่ได้ตกในวันพิธีวัดของ

(๑) การบูชา จะบูชาพระเป็นเจ้าองค์ใด ปั้นดินหรือ
ผูกฟางให้เป็นรูปเจ้าองค์นั้น ประดับประดาหุหุรา, มีวิธี
อัญเชิญเทวดาองค์นั้นให้เข้าสิงรูปที่ทำ เรียกว่า ‘พิธีปราบ
ประคิษฐา.’ ดูพิธีบูชาในภาคผนวก.

(๒) ราชบัณฑิต หรือ ราชครู.

อะไร ก็นี่เขาทำอะไรกันเด้อ?” ตั้งให้ห้ามตรงเข้า
ไปในหมู่บ้าน ครั้นถึง ท่านปราชญ์แปดกถิน เทน
เขาส้มโกลขอโรอย่างหนึ่งใหญ่โค มีรูปแมวกู่หนึ่ง
ตั้งบูชาทุกบ้าน มีดอกไม้ ไบมะตุ้มกองเพนแถว
ปราชญ์หดวงสังคัยไม่เข้าใจเรื่อง จึงถามชาว
บ้าน “ส้มโกลขอโร? บุษบาพระขอโรกัน?”

ชาวบ้านคนหนึ่งเห็นพราหมณ์เข้ามาถาม ยิ้ม
ด้วยความคิดว่าโง่เด้อ แต่ตอบ “รู้อากร, ฉันท
คิดว่าท่านคงไม่รู้ชื่อโรมากนัก ไม่เช่นนั้นคงไม่ถาม
การพิธีนอกจากท่านรู้อากรมคัยของพวกฉันท คน
อื่นถ้าไม่มีความจริงก็ไม่รู้ พิธีท่านอาจารย์
สอนให้ทำ”

คราวฉันทที่ปราชญ์หดวงต้องยิ้มขันในใจบ้าง—
“จริง, ฉันทไม่รู้, ขอโทษเถิด, ทราบไหม ฉันท
ฉันทไรจึงได้ทำพิธีอย่างนี้?”

ชาวบ้าน— “ฉันทเป็นฉันทฉันทฉันท ต้อง
บูชาพระฉันทฉันทฉันทฉันท”

ปราชญ์หดวง— “ท่านเอ๋ย! ตั้งแต่ฉันเกิด
มายังไม่เคยพบ หรือเคยได้ยินปราชญ์ที่มีความรู้
เหมือนอย่างอาจารย์ของพวกท่าน ฉันอยากจะรู้
จัก ขอได้แต่เพียงความรู้ท่านบ้าง”

ชาวบ้าน— “อย่าดีกว่า ท่าน, รู้ไม่ได้
ตลก, ถ้าไม่เก่งแต่อย่างที่ท่านสุagramคัยของพวก
ฉันเลย แพ้เปล่าๆ”

ปราชญ์หดวง— “รู้แต่ที่ว่าอาจารย์ท่านมีความ
รู้มาก แต่ซึ่งเถอะ วนไปเจริญท่านมาก็ดีด้วยกัน”

ชาวบ้านไปบ้านพราหมณ์อาจารย์ซึ่งอยู่ปลาย
หมู่บ้านทางโน้น ไปถึงตะโกนเรียก “สุagramคัย,
วันนี้พวกฉันกำลังตั้งมโหฬารพระสมณภูเทพตามที่ท่าน
ชี้แจง ท่านบัณฑิตคนหนึ่งแต่งตัวเหมือนกับท่าน
สุagram มีกระแจะเงินทนเจิมที่หน้าผาก ไว้หางหนู
เตกที่ผสมข้างหลัง(๑) เข้ามาในบ้านเรา นั่งคาน

(๑) ถึงไม่ได้โกนผม ก็ต้องมุ่นผมไว้สองสามเส้น เร็ล
ศิยะ=‘ແໝ’ หรือ รุกิ=‘ແກຣະ.’

หามมีคนตามมาหมู่ใหญ่ และถามพวกฉันว่าทำ
 อไรกัน ทำทางดูเป็นคนเซอะไม่รู้อะไร คงไม่ใช่
 บัณฑิตที่มีความรู้เหมือนอย่างท่าน พวกฉันบอกว่า
 วิชาที่มีการบูชาพระสถูปมั่งคง ดูเหมือนยังทำให้
 เขามืดหนักขึ้น เป็นแต่ตั้งให้เชิญท่านไปตองวิชา
 กัน พวกฉันบอกว่าอย่าดูเตี้ยเตี้ยจะแพ้ พูด
 เท่าไรก็ไม่ยอม จะขอตองดูให้ได้ว่าไป นำขึ้น
 ใหม่ละ”

พราหมณ์เจ้าเตี้ยได้ฟังก็เค็ดร่อนในใจ “หริ
 พาด! หริ!(๑) เสร็จกันตะคราวัน, แต่อย่างไร
 ต้องหาอุบายอย่าให้ไฮ้พวก โง่เหต่านตลกเราได้”
 ตะโกนตอบไป “ที่พวกเจ้าว่านำขึ้นนั่นก็จริง ไฮ้

(๑) ‘Horibāl Hori’ เป็นอุทานพูดติดปากในเมื่อเกิด
 เหตุร้ายหรือเสียใจ. ถ้านำศพไปเผา คนหามต้องปลงคังนี้
 ตลอดทาง. ถ้าได้ยินใครมาพูดไม่ถูกใจ มักออกอุทาน
 ว่า ‘Radhe-Madho! = รธ-มธอ!’ หรือ ‘วาม ๆ!’
 (รข้ม ๆ?).

นั่นมันไม่รู้ ตักตัวว่ามันคือไร จึงได้มาทำอวดดี
ตงนี่ จะวิ่งเข้ามาโดนภูเขา พวกเจ้ากตัญญูไปบอก
ว่า ไม่ใช่กตัญญูไรของข้าจะต้องไปหา ถ้า
อยากจะได้ของตักนั้นก็มานะ”

ชาวบ้านกตัญญูไปบอกปราชญ์หลวง “ท่าน
อาจารย์ท่านตั้งมาว่า นี่เห็นข้าเป็นไอ้ตัวอะไรหรือ
จึงมาตักเรียกข้าไปหา ถ้าอยากพบกับมานะ”

ปราชญ์หลวงได้ยินก็ตอบโดยดี “สุภาพ
มคัยของท่านพูดถูก ชะรอยไรท่านจะอดดำหเดิรมา
ถึงนี้ แต่ไม่เป็นไร ฉนั้นจะบอกวิธีให้ หากที่ไหน
ตักแห่งหนึ่ง ให้ได้กตัญญูย่นรวางครึ่งทางจากที่
นี้แตะจากบ้านสุภาพของพวกท่าน แล้วให้มาพบ
กันตรงนั้น ทำอย่างนี้สุภาพมคัยของท่านก็จะไม่
เสียเกียรติยศอะไร”

ชาวบ้านเห็นพ้องด้วย กตัญญูไปบอกอาจารย์
ตามน

ฝ่ายท่านอาจารย์เถื่อนทำเป็นไม่พริ้งพริ้ว ตอบ

“ได้, พวกเจ้าแต่ละเขาไปจัดหาที่เกิด เส่รจเมื่อไรให้มาบอก”

ชาวบ้านดีใจกลับมาบอกกับปราชญ์หลวงว่าท่านสุภกุมารคัยของฉันท่านยอมแล้ว และบอกให้ท่านและพวกฉันทช่วยกันหาที่ และว่าถ้าจัดเรียบร้อยเมื่อไรจึงจะมา”

ปราชญ์หลวง— ดีแล้ว, แต่ฉันทไม่รู้ทำได้ที่ทางอะไรที่ ท่านเห็นที่ตรงไหนดีก็สุดแล้วแต่พวกท่านเกิด ฉันทไม่ขัดข้อง ฉันทเป็นวันสำคัญ เพราะในไม่ช้าจะได้เห็นอาจารย์ผู้วิเศษของท่านเป็นมงคลตา”

ชาวบ้านกะที่ใดก็ตามถน ฟูเลี้ยงดูแล้ววางเบาะไว้บนถนนอีกที่ เชิญให้ปราชญ์หลวงมา

ปราชญ์หลวงนั่งคานหามมาถึง ตั้งไปนั่งคอยอยู่บนเบาะ

ชาวบ้านวิ่งไปบ้านอาจารย์ บอก “ที่จัดไว้เรียบร้อยแล้ว เดียวฉันทคนนกกาดนั่งคอยอยู่ ที่

ตรงนั้นอยู่กลางย่านรวงต้นและที่โน้น”

ท่านปราชญ์เถื่อนหมดคำแรกที่จจะร้องขัดข้องได้อีก แต่เคราะห์ยังค้นค้นหาทำได้ถึงได้เร็ว จึงถามพวกชาวบ้าน “นี่แน่ ผู้ไหนเดินมาหรือว่ามาอะไร?”

ชาวบ้าน— “ชั้นคานหามา”

ปราชญ์เถื่อน— “ไอ้พวกกริยา, นี่เองจะให้ข้าเดินไปหรือ?”

ชาวบ้าน— “ฐากรมคัย, ก็จะไปหากานหามาได้ที่ไหนในแถบนี้”

ปราชญ์เถื่อน— “ถ้าอย่างนั้น ข้าไม่ไป, ไม่เอา, เด็กกัน, เด็กกัน. ไปบอกเถอะ ว่าข้าไม่เอา”

ชาวบ้านกลับมามอบปราชญ์หวดดวงด้วยข้อคิด
ขคิดน

ปราชญ์หวดดวง— “ท่าน พวกท่านไม่ควรเซอะหากนหามาไม่ได้ ก็แบกท่านขึ้นมามาซิ ยิ่งทูน

หัว(๑)มาได้ยิ่งดี ไม่เสียหายอะไร กัดบับจะได้
หน้าได้ตาเสียอีก”

ชาวบ้านวิ่งกัดบับไปอีก ร้องตะโกน “ฐากูร
มคัย, ไม่ต้องคานหามก็ได้ พวกฉันจะแบกท่าน
ไปเอง ท่านก็เป็นพรหมณ์และเป็นครุฑรบชา
คัย ภายังได้^๕ หัวก็ยิ่งดี เชิญเถิดท่าน
คราวนี้ถึงจะไปก็ไม่เสียหายภัยคัยอะไร”

ปราชญ์เถื่อนนั้น “คายนัน เตือดร้อนตะซี
คาน^๕ ไปก็ชายหน้า ไม่ไปก็ชายหน้าอยู่นั่นเอง
มันน่าเจ็บใจ หาอุบายเดียงเจ้าเรื่องนหลุดมาได้
หลายครั้ง ซึ่ๆ เกิดไม่ตำเรจอีก ได้เดียงต้อง
มาหลายบักเพราะหลุดออกเจ้าพวกโง่เหต่าน^๕ เกิด
จะมาแดงไว้จับกันคราวนี้เอง เวรกรรมแท้ ๆ
คัยไปตุ ให้มันรู้เอาเดคชาคักไนที่ตัมรมภูมิตะอะ”
คกตงไนใจ แล้วตะโกนคอบชาวบ้านไป “คอย

(๑) ถ้าไม่จำเป็นจริง ธารเอาขันทุนหัว ถือว่าทำลาย
เกียรติยศนัก.

ประเดี้ยว แต่งตัวก่อน” แยกตัวเข้าบ้านเอา
กระแจะเจิมเต็มหน้าผาก (๑) ห่มผ้าแดงเตชยัญ
คตต้องประจำตุกรักษา (๒) ร้อยแปด แต่งตัว
เสร็จเตริด้ายออกมาให้ตมิ่งออกมา ตั้งตานุศิษย
“เฮ้า! แบกขำขันบ่าไปไซ”

ชาวบ้านที่รูปร่างดำตันคนหนึ่งอาดำตรงเข้าแบก
พากันแห่มา

ฝ้ายปราชญ์หวดวงเหินเขาแห่ท่านปราชญ์พิศดาร
มา ก็ถูกขยันทามธรรมเนียมของมุมนกรียา พอ
พวกแห่มาถึง. ท่านปราชญ์วิเศษก็ตงจากบ่า
ปราชญ์หวดวงร้องทักเป็นคำคัพท “ฮาคัจฉ, ฮา-
คัจฉ.” (๓)

ท่านปราชญ์เถื่อนไม่รู้ภาษาดังตงกฤต ไม่ทราบ

(๑) Tripundraka = ตริปุณฑรค = เจิม ๓ แถวหรือ
๓ จุด หน้าผาก (หรือ หลัง ยอดอก บ่า).

(๒) รุทรักษา = รุทราภัย ‘ลุตตาพระรุทร’ ต้นไม้ชนิด
หนึ่ง ใช้ลุตทำลุตประจำ. (ฟังเสียง คล้าย ๆ ‘พุทรักษา.’)

(๓) เชิญ, เชิญมา.

แปดว่าอะไร แต่กตัญญูด้านศิษย์จะจับได้ถ้าไม่ตอบ
จึงตะโกนออกไปเป็นภาษาฮินดูสถานี้ “แกตะชิเพน
อค์จฉะ (๑) นั้นเอง คนรีย่า”

ปราชญ์หดวงตกคตัง นึก “เฮ้! นีมันอไรกัน
แปดกจริง” แล้วตอบไปเบา ๆ ว่า “ติษฐู
ติษฐู (๒)”

ปราชญ์เถื่อน— “แกตะชิเพนติษฐูอ (๓) พ่อ
แกตะชิเพนติษฐูอ โคตรของแกถอยหลังตั้ง ๓๔
ชั่ว เป็นติษฐูอทั้งนั้น คนรีย่า”

ปราชญ์หดวงตกคตังจนอ้าปากค้างเป็นครู่ จึง
ตอบออกไปได้ “สตีโร ภว, สตีโร ภว” (๔)

ปราชญ์เถื่อนคู่แข่ง— “แกตะชิ เพนสตีโร
ภอพอ (๕) คนรีย่า”

(๑) Agoccho = อค์จฉอ.

(๒) เชิญ, เชิญหยุด.

(๓) Tishtho.

(๔) ของสงบ, ของสงบ.

(๕) Sthiro bhobo.

ปราชญ์หวดงนิก “เฮ! หมอนี่ ค่ำตั้งทุกค้ำ
 ซึ้นไต่ควมรูกั๋นอย่างพิสดารตั้งนั้ค้อไป ทำไม้ได้
 เรือง เดี่ยวจะร้อนถึงโทโซเกิดควมซึ้น” จังยั้น
 นิงกั๋นหน้าตุดินเตี้ย

ฝ่ายพวกสำนักศิษย์ของท่านปราชญ์เถื่อน ฟัง
 ปราชญ์ค้อปราชญ์เขาได้วิชากัน ไม้เข้าใจด้วย
 ตักค้ำ แต่คาดเอาตามกิริยาว่า ปราชญ์หวดง
 แพ้อาจารย์คน เพราะท่านมีกิริยาทำทางกตอก
 หน้ากตอกตา และตบหนดเขาจริง ๆ ผิดกับ
 ปราชญ์หวดงคนนั้ หมดควมดั่งค้ำ พากันค้
 ใจโห้ร้องสำธุการ “ท่านอาจารย์เราชนะ, ท่าน
 อาจารย์เราชนะ” ถูกซึ้นเต็นรำทำเพดงจนไม้ได้
 ค้พิท

ปราชญ์หวดงนิกโกรธ “ไม้ได้เรื่องจริง
 ไ้บ้ำดำวำรีย่าหลายครั้ง ตั้งแต่วั้น หมายว่าจะ
 เบ็ดเผยไ้ โกงให้เจ้าพวกนั้ ไม้กดับงั้หนักเข้าใจ
 ไปเตี้ยทางนั้ เยี้ยเยาะหยามนำหน้า ซึ้นอยู่ไม้

ธรรมดา ท่านก็ไม่เชื่อ; แต่อยากจะสอบถามท่านสัก
 หน่อย ทำไมท่านจึงเก็บเอาหมวดของท่านอาจารย์
 ไปด้วย?”

ปราชญ์หวดง— “อ้อ! มีเรื่องซี จึงได้
 อด่าหยาบไว้, ไม่เห็นดอกหรือ? ฉันได้หมวดนี้
 ไว้ดีใจพิลึก เท่ากับได้แก้วสารพัดนึกเที่ยวท่าน
 เพราะหมวดชนิดนี้คุณวิเศษมากมายนัก”

ชาวบ้านถามกันเป็นเสียงเดียว— “วิเศษ
 อย่างไร? ท่าน, บอกให้ทราบหน่อยเถอะน่า ใ
 ้อไรได้บ้าง?”

ปราชญ์หวดงทำอิดเอื้อน “บอกให้ก็ได้,
 หมวดชนิดนี้หายากนัก นั่นเพราะเหตุจึงเก็บ
 ได้ ถ้ายังอยู่ที่ปาก. ที่ไหนจะมีโอกาสเอาได้”

ชาวบ้านเฝ้า— “บอกให้ทราบเถิด พวกฉัน
 จะเอาให้ได้”

ปราชญ์หวดง— “หมวดนี้มีคุณวิเศษอย่าง
 ๕: ที่อาจารย์ของท่านมีความรู้มากและฉลาด

เฉียดงักเพราะมีหนวดนี้ ถ้าใครได้ไว้สักเส้นเดียว
จะเป็นนักปราชญ์ใหญ่อย่างอาจารย์ของท่านทีเดียว
แต่ไม่ต้องวิตกกังวลอะไรอีก ชื่อเสียงจะดีช่าปรากฏ
เป็นที่นับถือของใคร ๆ พระเจ้าแผ่นดินเองจะต้อง
ให้เกียรติยศด้วย ยังไม่หมดเท่านั้น หนวดนี้มีคุณ
วิเศษอีกมากมายก่ายกอง แต่ไม่มีเวตาจะบอก
ได้ อืม! พวกท่านได้มาคนตะลันตะกั—รู้เอง
แหละ ถ้าไม่เชื่อดองขอท่านอาจารย์ดักเส้นสิ
พนันให้ด้วยว่าท่านคงไม่ยอมให้ เพราะท่านรั้อยู
ดี ๆ ว่าหนวดท่านประเสริฐมาก ไม่อยากให้
ใครได้ ไว้เป็นนักปราชญ์ใหญ่”

ชาวบ้านได้ฟัง พวกนั้นพรอดพราดวิ่งตาม
ตาปราชญ์เถื่อนซึ่งกำลังเคียวกลับ ทันทีกำลังแก
จะเข้าบ้าน ไปถึงร้องขอ “สุภกรมคัย ขอ
หนวดให้พวกฉันคนตะลันตะกั”

ปราชญ์เถื่อนตกตั่ง— “เขาไปทำไม? บ้า
หรืออะไรนี่?”

ชาวบ้านตำคัญว่าแกหลงเดยเห็นจริง— “ท่านอาจารย์ต้องให้, ไม่ให้ไม่ได้”

ปราชญ์เถื่อนพินเสีย “ไอ้พวกกริยา, นี่จะให้ลูกอนหนวดให้หรือ? ใครจะให้?”

ยิ่งทำท่าไม่ให้ ชาวบ้านยิ่งอยากจะเอาให้ได้ บางคนกลัวจะเสียทีตรงเข้าปลัดอน คราวนี้ใครเด่าจะรอดให้เพื่อนเอาคนเดียว ต้องกรากเข้าถอนบ้าง รุมแย่งกันถอนคนตะหนุบต้องหนี ชาวหนวดวิเศษไม่ช้าต่อแฮ้ไปถึงพวกที่จะกลับบ้านอยู่แล้ว เดยย่อนกลับวังแห่กันมาใหญ่ กระโดดเกาะหน้าเกาะหลังคาพราหมณ์ แย่งกันทิ้งเครา

ปราชญ์เถื่อนเจบรวงเรียกให้ คนช่วยออกถัน “ช่วยด้วย, ช่วยด้วย, ไอ้พวกนี้จะฆ่าแล้ว” ร้องดังเท่าไรมียักดำเรา ไอ้คนที่ได้ยืนเสียดพราหมณ์ ร้องเรียกดังเข้ามาจะช่วย เดยเป็นช่วยถอนหนวดไปหมด ซ้ำปราชญ์หวดงยังรอดคอยู่ใหญ่เสียด้วย “เร็วเข้า พวกท่าน เดยถอนหนวดจะหมด

เดี่ย ต่อไปจะหาได้อย่างหนึ่ไหนสักที่ อ้อ! ดิม
บอกไปอีกหน่อย ไอ้หนดข้างบนดีกว่าหนดที่
เคราเดี่ยอีก ถ้าใครไม่ได้ไ้ด้วยจะเดี่ยใจ”

ครันตาพราหมณถูกถอนเคราเดี่ยเกือบเกิดยง
ที่มาภายหลังคองหันเด่นหนดบน ถอนกันเดี่ย
จนตวพราหมณตกไม่จนเจบปางตาย

ฝ่ายปราชญ์หวองหัวเราะซิก ๆ นึกขันในใจ
ตั้งให้คนห้ามออกเคิร ในไม่ช้าก็เดยหม่มบ้านนั้น

เขาได้หนดตวพราหมณไปกันหมดแล้ว ตา
แกจ้งยันคักดูจนได้ บ่นอุบอุบ ‘ไอ้รีย่า, แดบ
ไปทั้งปาก’ เคิรเอามือกุมปากไซ้เซเข้าบ้าน.

กรรมสูตร (๑)

พราหมณ์ภักุฎาจารย์ (๒) มีความร่ำมาก มี
 ตกชายหนึ่งหญิงหนึ่ง กับมัจฉาด้วยหนึ่งตัว กวาง
 คณิตกวางหนึ่งกำลังนอนยังไม่หลับ เห็นเข็อกอไร
 ห้อยตงมาจากเพดาน แก้งของมองได้ตักกรู เข็อก

(๑) กรรมสูตร—‘เส้นหรือสายแห่งกรรม,’ กรรมคือ
 สิ่งที่ทำแล้วให้ผลแก่ผู้ทำ ทั้งดีทั้งชั่ว ทั้งที่ทำไว้ในอดีตหรือ
 บัจุบัน, แต่ที่เข้าใจกันโดยมาก: เฉพาะแต่ฝ่ายชั่วและที่ทำ
 ไว้ในปางก่อน.

(๒) ภักุฎาจารย์: ภักุฎ (ชาคู-ภรตฤ) ‘พระ, เจ้า,
 ท่าน.’ เป็นชั้นของคำที่ไม่แสดงความเคารพ ซึ่งสุภาพบุรุษใช้พูด
 กะเจ้า; แต่ที่ใช้เติมหน้าหรือต่อหลังนามของพราหมณ์ผู้รู้ ก็มี
 เช่น—

เกทาร์ภักุฎ = เกทาร์ผู้เปนเจ้า.

โควินทภักุฎ = โควินทผู้เปนเจ้า.

บางที่เลยใช้เปนอสาธารณนาม เว้นชื่อตัวเสีย เช่น ‘ภักุฎ’
 หมายถึง กุมาริลภักุฎ; ใช้เรียกผู้ที่เรียนวิชาสำเร็จแล้ว ดัง
 เวชชบัณฑิต หรือจันตกวี เช่น—

หนักยาวและโคชนทุกที่ คราวนั้นเหน็ดหนัก ไม่ใช่
เชือกกตายเป่นงตัวใหญ่ ตกใจตกชันคั้งคั้งปลุก
เมื่อยและตูก หนักใตงก็ตงมากค้เมื่อยและตูกทงตอง
ของพราหมณตาย แตงก็เตอยหายไไป

คาพราหมณเตัยใจทอตาตัยไม้อยบ้บ้านค้อไป
ออกจากบ้าน เหนงเตอยเข้าไไปใโรงที่จ้วนอน
แกตามงูไป พอถึงโรงไม่เหนง เหนเตือโครังคาบ
จัวกระโตคผ่านแกไป

คาพราหมณตกใจมาก ไม่กดับบ้าน เติตรง
เข้าบ้ำหมายจะบวชเป่นฤษี (๑) พอมาถึงราวบ้ำก็
ตว่าง เหนตเหนอยอิดโรยที่อตนอนแตะเติกราก
กร้าตตอตคั้น ทงเตัยใจเป่นทุกขค้วัย ชุคต้วตงที่

ภักฎโคบาล,   ภักฎทิวากร,   ภักฎนาชก,
ภักฎนาราชณ,   ภักฎภาสกร,   ภักฎจุฬามณี,
ภักฎราม,   ภักฎสังกร,   ภักฎสวามิน.

‘ภักฎาจารย์’ คำแสดงตำแหน่งให้แก่พราหมณผู้รู้หรือมหาครู
หรือเวชชบัณฑิต, บางทีก็ให้แก่นักเรียนสำเร็จหรือนักเรียนอื่น.

(๑) คุณาภณวก.

โคนต้นไม้ใหญ่ เอนตัวนอนหลับไป หดับดับคร
 ตกใจตื่นขึ้นด้วยพราหมณ์แก่คนหนึ่ง มายืนชิดตัว
 ร้องถาม “ใคร?”

พราหมณ์เฒ่าคนนั้นก้มตัวย้อนถาม “ท่านเฒ่า
 คือใคร?”

ภิกษุจารย์— “ฉันชื่อฉัน ๆ มีความทุกข์
 หนัก เมื่อคืนหนึ่งมาใกล้บุตรและภรรยาตาย จัวที่
 มีไว้ก็ถูกเผื่อคาบเขาไปกิน ต้องทิ้งบ้านเค็ดรทาง
 มานี้, ก็หะเตท่านเฒ่า เป็นใครที่ไหนมา?”

พราหมณ์แก่ตอบ “เราคือองแะเดื่อตัวฉัน”

ภิกษุจารย์ตกใจตกถึง ถาม— “ถ้าอย่าง
 นั้น ทำไมไม่จึงกลับมาเป็นพราหมณ์? ชื่ออะไร?”

พราหมณ์แก่— “เราคือกรรมสูตร บิดเป็น
 รูปใดต่าง ๆ เทียวทั่วไปในโดกัน ถ้าใครจะถึง
 ุทตายด้วยอะไร เราเป็นผู้บันดาลให้ผู้นั้นต้องตาย
 ด้วยอย่างนั้น”

ภิกษุจารย์— “ดูกันเหมือนฉัน ท่านก็ทำให้

ตายเสียหมดแล้ว ทำไมจึงไม่ทำให้ฉันตายเสียบ้างเล่า?”

กรรมสูตรตอบ “ตัวท่านยังไม่ถึงที่ จงจำไว้ที่ตายของท่านในหน้าแม่คงคาตรงหน้าตักเพียงคอ. ที่นั้นจะมีจรเข้มาคาบท่านไป” พูดได้เท่านั้น กรรมสูตรก็หายวับ

พราหมณ์ชนพองศยของหัวตักขึ้นออกเดินต่อไป ตั้งใจว่าจะไม่หยุดแวะที่ไหน จนกว่าจะถึงประเทศที่ไม่มีทเดธาบหรือแม่น้ำ ราวเดือนหรือสองเดือนตุดถึงเมืองใหญ่แห่งหนึ่ง มีพระเจ้าแผ่นดินทรงอำนาจมาก ในวันที่มาถึง มีราชพิธีใหญ่ในพระราชวัง พราหมณ์ตงแต่ออกจากบ้านมา ยังไม่เคยได้กินข้าวให้อิ่มอร่อยสักครั้ง (๑) คราวนั้นราชพิธีก็พอหวังได้บ้าง จึงเข้าไปในพระราชวัง พระเจ้าแผ่นดินทรงรับรองเปนอนัตติ ให้เจ้าพนักงาน

(๑) การเลี้ยงชีพของพราหมณ์ภักฎาจารย์ เนื่องด้วยงานพิธี ชาวบ้านเชิญไปเลี้ยงดู และถวายเงินซึ่งเรียกว่าทักษิณาดัวย.

จัดหาอาหาร พราหมณ์อาบน้ำชำระกาย สวด
ภาวนาประจำวันตามธรรมเนียม แล้วออกไปหุง
อาหารของคน (๑)

ในเวลานั้นมีพราหมณ์ที่เป็นบัณฑิตชุมนุมกัน
อยู่ในพระราชวังหลายคน ตันหนาโต้เถียงกันด้วย
ข้อต่างๆ ในพระคัมภีร์ ฝ่ายพราหมณ์ผู้หนึ่งเป็นคน
แก้วิชาความรู้ ได้ยินเขาโต้เถียงเรื่องในพระคัมภีร์
อดไม่ไหว ตะหม้อข้าวไว้ เข้ามาผัดมโรงด้วย
ในไม่ช้าใครๆ ในที่ประชุมก็เถียงสู้พราหมณ์ผู้หนึ่ง
ไม่ได้ แพ้หมดทุกคน ความทรงทราบถึงพระเจ้า

(๑) ขนมนมเนยที่ Modok ? หรือ Moira ? เป็น
ผู้ทำก็พอจะกินได้ แต่ข้าวต้องหุงกินเอง จะกินที่คนมีวรรณะ
ต่ำหุงให้ไม่ได้. ในปัจจุบันนี้ พวกเบงกาลีที่พอมืออันจะกิน มัก
มีพ่อครัวเป็นพราหมณ์ เพราะจะเลี้ยงดูใครๆ แม้จะเป็นคนมี
วรรณะสูงก็ได้สะดวก ด้วยได้พราหมณ์เป็นคนหุงทำแล้ว. ดู
ภาคผนวก.

[Modok ? เหนจะออกจากคำว่า 'โมทก'—ส. เรียก
สกุลพันทาง: บิดาเป็นกษัตริย์ มารดาเป็นศูทร, อย่างเดียวกับ
'กาศัสถ' ในเชิงอรรถ (๑) หน้า ๑. ดูภาคผนวก.]

แผ่นดิน ตีพระหฤทัยมาก โปรดให้พราหมณ์ผู้นั้น
เป็นราชบัณฑิต

ภักุณาจารย์อยู่ที่เมืองนั้นเป็นสุขมา ครั้นพระ
เจ้าแผ่นดินมีโอรส ทรงมอบให้ราชบัณฑิตคือ
ภักุณาจารย์เป็นผู้ตั้งสอน กุมารทรงจำคำสั่งคร
ได้หลายแผนก เมื่อกุมารมีพระชนมได้ ๑๓ หรือ
๑๔ พรรษา พระเจ้าแผ่นดินจะทรงนึกประการไร
ก็ยากที่จะรู้ มีราชประสงค์จะเสด็จไปพร้อมทั้ง
บริพารยังฝั่งแม่น้ำคงคา บัณฑิตหัดวงได้ทราบเรื่อง
ไม่สบายใจ เข้าไปกราบทูล “ข้าแต่มหाराช!
ถ้าจะเสด็จประพาสแม่น้ำคงคาแล้ว ข้าพระเจ้าขอ
พระกรุณาอย่าต้องตามเสด็จ เพราะข้าพระเจ้า
ได้ตั้งใจไว้จะไม่ไปที่ริมฝั่งแม่น้ำคงคาเป็นอันขาด”

พระเจ้าแผ่นดินปลาดพระหฤทัย— “มีเรื่อง
อะไรหรือท่าน จึงไม่อยากจะไปที่นั่นด้วย?”

พราหมณ์กราบทูล “มหाराช! ข้าพระเจ้า
ไม่กล้าไปที่แม่น้ำคงคา เพราะเชื่อแน่ว่า ถ้าไปเมื่อ

“ใครจะตั้งอายณะที่นั่น”

พระเจ้าแผ่นดินทรงทวงเวพระหฤทัยสักครู่ แต่
กุมารบอกตัดกะพระบิดา “ถ้าท่านอาจารย์ไม่ไป
ตูกก็ไม่ไป”

พระเจ้าแผ่นดินทรงคยัคยขอพราหมณ์ “ไป
ด้วยกันเถิดท่าน ท่านจะตั้งให้ทำอย่างไร จะ
ประคิบัติทุกอย่าง ขอแต่ให้ไปด้วยเท่านั้น”

พราหมณ์ไม่มีท่าเบี่ยงบ่าย ตกตงตามเสด็จ
ไปด้วย

ครั้นเสด็จถึงแม่คงคา มีรับสั่งให้เจ้าพนักงาน
ปลูกพตัมพตาริมฝั่งแม่น้ำ ทรงดำราญพระกาย
ณะที่นั่นพร้อมด้วยบริษัตามเสด็จ

ฝ่ายกุมารทรงรักใคร่พราหมณ์ผู้อาจารย์มาก
ไม่ว่า พราหมณ์ จะไปทางไหนเป็นเสด็จตามคิดไป
ด้วย วันหนึ่งกุมารทูลพระบิดา “ตูกอยากจะอาบ
น้ำในแม่คงคา”

พระเจ้าแผ่นดินให้มหาดเตก พา พระโอรสไป

ตรงหน้า แต่กุมารมองไม่เห็นพราหมณ์ก็ไม่ตั้งตรง
เด็ดจกดับไปทูลพระบิดา “ตูกไม่อาบ ถ้าท่าน
อาจารย์ไม่ลงไปอาบด้วย”

พระเจ้าแผ่นดิน มีโองการให้พราหมณ์เข้ามา
เฝ้า ครัสต์ให้ตามเด็ดจกมารไปอาบหน้าด้วย

พราหมณ์ตกใจหน้าซัดกราบทูล “มหाराช!
ข้าพระเจ้าได้กราบทูลแล้วว่า ข้าพระเจ้าไม่ขอ
ลงอาบหน้าในแม่คงคา ถ้าขึ้นลงไป ก็จะถูก
จรเข้กินเท่านั้น”

พระเจ้าแผ่นดิน รับสั่งให้ กุมาร ลง ตรงแต่ องค์
เดียว แต่กุมารไม่ยอม ยิ่งพราหมณ์ขัดไม่ไป
กุมารก็ยิ่งเร่าหนัก ตงท่ายพระเจ้าแผ่นดินค้องทรง
อ้อนวอนพราหมณ์ “ท่านอาจารย์, ไปหน่อยเถิด
ฉันจะจัดการบ้องกันอันตรายให้เอง” ครัสต์แล้ว
มีรับสั่งให้เจ้าพนักงาน เขาช่วย ต้อมที่จะอาบหน้าให้
เปนอง และให้มีผู้ถืออาวรุคคอยรวังรไวทังในหน้า
และบนบกเป็นอันมาก กับทงให้มคนห้อมต้อม

รวัจพราหมณเวดากัดลงไปอาบด้วย (๑)

ราชโองการของพระเจ้าแผ่นดิน ได้บันดาล
 เปนการเรียบริชยทัณฑ์ กุมารและพราหมณก็ตง
 ไปในแม่คงคาที่หน้าคน พวกทหารคอยรวัจอย่าง
 กวดขัน

พราหมณไม่เห็นอันตรายก็หายกลัววธาใจ(๒)
 อาบน้ำกระเถิบคว่เตอนตงไปตักที่ตะหนัก จนน้ำ
 ตักท่วมเพียงคอ ทันไคนั้นกุมารก็ครัดกะพราหมณ
 “ฐากร, เราไม่ใช่ราชกุมารดอก คือกรรมสูตรนะ”

(๑) แต่ไม่เป็นผล เพราะ ‘สิ่งซึ่งกรรมทำลาบล้าง ต่อ
 ให้ใครพิทักษปานไร ย่อมวินาศจนได้.—สุรภษิตี ไทวหตี
 วินัสยตี’—ปัญจตันตระ by F. K. I ๒๐.

(๒) ลืมรวัจ เพราะ ‘เมื่อวาระมาถึงตน จิตตของมนุษย์
 จึงมักมีคมนตรีไม่เหน็บ’—หิโตปเทศ I ๒๗. ปัญจตันตระ
 by G. B. II ๔.

แต่ถึงจะตั้งกองรวัจอย่างไรก็ไม่พ้น เพราะ ‘เวรมาถึง
 บัวยการรวัจ’—Anvāri Suhaili—นิยาย เปอรเช็ช ถ่าช จาก
 หิโตปเทศ. ปัญจตันตระ by J. H. II ๓.

พูดทางรูปกตายเป็นจริงเข้ ตรงเข้าคาบพราหมณ
พาหายไ้ไป (๑)

* * * * *

ทำววิกิรมาทิตย ตอนเลื่อกคู่

ทำววิกิรมาทิตย (๒) มักปตอมพระองคเด็คจ
ไปตรวจเมืองค่าง ๆ เพื่อทรงทราบความทุกขตู่ข

(๑) ‘สรรพประชาต่าง ๆ ทั้ง ทกหน แห่ล่งแล
ล้วนลิจิตนมา ๆ ยล หบ้อมหน้า
พระตราทก ๆ ตน ติดประ จำเฮย
ศักตลิจิตนนั้น ๆ อ้า เอกด้วขฤผัน.’

—กลบขบารักร้อย ทศมนตรี น้า ๑๑๐

(๒) ทำววิกิรมาทิตย: กษัตริยครองนครอูชชยินี ใน
โบราณสมัยราว ๑๕๐๐ ปีล่วงแล้ว ชาวอินเดียนิยมนับถือว
เปนมหากษัตริยอันประเสริฐ ทรงเดชานุภาพ ดำรงมั่นใน
ทศพิธราชธรรม รัชกาลของพระองค์เจริญรุ่งเรืองไปบูล. บัน
ดานิยายนิทานต่าง ๆ ชาวอินเดียนักเกณฑให้ทำววิกิรมา-
ทิตยเปนนายโรงแทบทุกเรื่อง. ตามตำนานว่า โปรดในการ
ปลอมพระองค์เสดจประพาสมะที่ต่าง ๆ. พุดทางพงศาวตาร
ทำววิกิรมาทิตย มีเรื่องทู้รู้ได้น้อยไม่แน่นอน, ทางตำนาน

ของพดเมื่อง ครึ่งหนึ่งทรงปตอมเป็นคนบ้าพิการ
 เด็ดจประพาดตามหัวเมืองประเทศราช เยนวัน
 มีเรื่องราวพิสดารแปลก ๆ ใน Dowson's Classical Dictionary of Hindu Mythology etc. หน้า ๓๕๖ กล่าวว่า 'ท้าววิกรม
 ทิตยเป็นโอรสท้าวครรทกิล.' ใน Burton's Baital Panchisi, Memorial Edition. ว่า 'เป็นโอรสของท้าวคนธรรพเสน.'
 ใน Kathâsaritsâgara, trans. by C. H. Tawney เล่ม ๒
 หน้า ๕๖๓ มีพิสดารออกไปว่า 'เป็นโอรสของท้าวมเหษทร
 ทิตยผู้ครองเมืองอุชชยีนี เหตุเพราะครึ่งหนึ่งทวยเทพพากัน
 ไปเฝ้าพระศิวะ ร้องทุกขว่า จับเดิมแต่พระวิษณุอวตารลงไป
 ปราบปรามอสูรเหล่าร้ายรบคาบแล้ว บัดนี้เกิดมีพวกมเล็จะ
 (คือคนบ้าพาเหี้ยร้กั้ทั้งหมดนอกจากอรชัน) ก่อความเดือด
 ร้อนราววิฤษีชีพรามณ ไม่มีใครปราบปรามได้. พระศิวะ
 จึงมีเทวโองการให้เทพตน ๑ ในคณะ (กองมหาดเลกของ
 พระศิวะ) ชื่อ 'มาลิวัด' จุตินี้ไปเกิดเป็นโอรสท้าวมเห
 ษทรทิตย ประทานพรให้เป็นใหญ่ใน ๑ ทวีป มีอำนาจ
 เหนือพวกกรากษส, ยักษ, โปताल, บีสาจ ฯลฯ ท้าว
 วิกรมทิตยทรงอาณาภาพเป็นที่เกรงขามกันมาก เพียงใคร
 ถูกพวกกรากษสหรือยักษบีสาจทำร้าย ให้ออกพระนามท้าว
 พวกเหล่าร้ายตกใจหนีไปเอง (เทียบกับท่านสุเลมันในทศ
 มนตรี หน้า ๒๓๕) มีฤทธิจินกระทั่งเขียนรูปศัตรูแล้วเอาพระ
 แสงพันรูปเท่านั้น ศัตรูก็ตาย.'

หนึ่งถึงเทวตย์อันอยู่ในเมือง ประทับบัลลังก์
 ในนั้น เทวตย์มีรูปพระกาด์ (๑) ตกเตียงคืน
 ราชธิดาของเจ้าประเทศราชเมืองนั้นพร้อมด้วยธิดา
 ของประธานมนตรี (๒) ของทัณฑนายก (๓) และ
 ของพาณิชย์ประมุข (๔) ในเมืองนั้น พวกนี้มาทำ
 บุชาในเทวตย์ พบคนบ้าพิการนอนขวางทาง
 ที่จะเข้าไปนำแท่นมณฑล ธิดาของพาณิชย์ประมุข
 ร้องถาม “ใครที่โหดมานอนนี้? หักกทางหน่อย”

คนบ้าพิการนอนเฉย ตอบ “จะไปก็ข้าม
 ไปเถิด”

ธิดาพาณิชย์ประมุขก็ข้ามไป ธิดาประธานมน-
 ตรีและธิดาทัณฑนายกก็ข้ามตามๆ ไป ครั้นถึง

(๑) เจิงอรรถ หน้า ๓๗.

(๒) Principal Minister = อัครมหาเสนาบดี.

(๓) Kotwal = หัวหน้าตำรวจ. English Notes P. 67.

L. 3. by N. B. Godabole B. A. ในहिโตปเทศของ
 นारायणบัณฑิต.

(๔) Principal Merchant = หัวหน้าพ่อค้า.

ตอนราชธิดา นางไม้ก่ด้าขำม ครัดแก้ช่ายพิการ
“ใครนี่? ขอให้นันไปที่ จะเข้าไปทำบูชา”

ช่ายพิการตอบเหมือนครวก่อน ราชธิดาประ-
ติเชช “ฉันทำไม่ได้ ไม่บังควรขำมใคร (๑)

ช่ายปตอม— “ฉันก็เตือนไปให้ไม่ได้เหมือน
กัน ขำมไปเถิด”

ราชธิดาทรงอ้อนวอนหิตายครั้ง ช่ายนั้นไม่
ยอมหักให้ทาเดยว จนที่สุดเห็นนางอ้อนวอน
ไม่หยุด จึงตอบ “ถ้าจะให้หักต้องมีสัญญา
กันอย่างหนึ่ง”

ราชธิดา— “สัญญาอย่างไร?”

ช่ายเฉลยใจ— “ให้คำสัตย์ครบสามครั้ง (๒)
เสียก่อน จึงจะบอกได้”

ราชธิดาทรงให้สัญญาจากดำวจาครบสามครั้ง

(๑) การขำมคน ถือเป็นการสขประมาทอย่างอุ-
กฤษณ.

(๒) ให้สัญญา ๓ วาร เป็นอันถือว่ามันดีแล้ว: ผู้
สัญญาไม่กล้ากลับคำ.

แต่จรวัดถาม “สัญญาอะไรเล่า?”

“สัญญาว่าจะเลือกฉันเป็นคู่แต่งงาน” เธียง
ตอบออกมาอย่างชัดเจน นางตกพระหฤทัยผวา
ของศ ยกกรชนทาบพระธดาฏ ครัดออกมา
ด้วยหมดพระสติ “อนิจจา! เราเป็นถึงลูกสาว
ท้าวพญา ตามประเพณีต้องได้คู่ให้สมกับชาติ
ศักดิ์ มีนิกเสยว่าจะมาได้กับคนบ่าคบขบอดงนี้”
แต่นางจะทำประการไร ด้วยให้สัตย์ไว้แต่จจำเป็น
ต้องยอมตามทีขอ ชายพิการจึงหัดกทางให้

เมื่อนางไปทาบจากตบออกมา ได้ครัดกะ
ชายเขยไฉน “พรุ่งนี้เป็นวันเลือกคู่ของฉัน (๑)

(๑) สวยมพร. เป็นจารีตรเลือกคู่ของพวกสกุลกษัตริย์
เพราะเห็นว่า “นางเนื้อชอบกลางยาไม่ว่าได้. ‘ปลุกเรือนต้อง
ตามใจผู้อยู่;’ คำบุราณท่านว่าไว้เป็นลฐ, พิศาระเหตุให้ต้องทำ
นองใน.”—สังขทอง หน้า ๒๓.

“สวยมพรนี้ ตามที่เข้าใจกันคั่น ๆ อย่างไร มัก
จะนึกว่าเหมือนกันกับคำว่า วิวาห หรือ อาวาห แต่ที่แท้
ไม่ใช่เลย เป็นการเลือกคู่อย่างนางรจนาทังพวงมาลัยนั้นคือ

เชิญท่านไปที่ประชุม ฉนั้นจะนำพวงมาลัยสรวม
คอบท่าน” แต่คืนสู่ราชวัง นึกอึดอั้นตันหนุทัย
หิวแปลบปตาบทรวงมาตดอดทาง

รุ่งขึ้นเป็นวันเตือกคู่งารใหญ่ บันดาเจ้าผู้
ครองเมืองแตะโอรสประเทศต่าง ๆ โกตตะโกต
พากันมา (๑) ไม่ต้องดั่งคัย ต่างคงหวังว่าตน
จะตอ้งมีคแผนรับเตือกด้วย

สวชมพรแท้ * เมื่อจะแปลคั้นัน ส่วขัวร์ กัว่า ‘เลือก
ตามใจ’ วิวาหออวาหต่างหาก” — วชิรญาณวิเศษฉบับใหม่
วันอังคารที่ ๑ เดือนเมษายน รัตนโกสินทรศก ๑๐๕ หน้า ๓.

(๑) ‘เมื่อนั้น พวกเหล่าท้าวพญาทั้งหลาย
ต่างองคกระห้อมข้มพราย ให้กระสันนั้นหมายรุ่มวายใจ:
บ้างหีบฝ้ายกทองนุ่งลอมดู “ใคร ๆ เหนไม่สู้รูปกูได้,
พรงนี้มีคนหนึ่งก็คนไร จะจงจิตตพิสมขเปนมั่นคง.”

บ้างนั่งตรึกนึกหาอุปเทห “จะทำด้วยเสนหให้ลุ่มหลง
เหนจะรุ่มรักเราทั้งเจดองค” คิดทงเปรมปรีมกระห้อม ใจ

ลางองคถ้อมัน โดยบัญญัติ “วาสนาหลังส่งแล้วคงได้
สุดแท้แต่กุศลสร้างไว้ จะเด้อคเน้อร้อนใจไปไขมี?”

บ้างเรียกหมอดูมาจับยาม ให้ทาบตามชตราสี
‘จะสมคณหรือไม่ในพรงนี้?’ แต่เข้าซ้ซักใช้ไม้นิทรา.

พระเจ้าแผ่นดินทรงค้อนรับแขกเหตานั้นเป็นอัน
ดี ได้ฤกษ์ พระธิดาเสด็จออก มีราชบริพารตาม
ถือพวงมาลัย หม้อกระแจะจันทร์ แดหม้อพวย
บันจุน้ำเตม

บันดาเจ้าเห่นราชธิดา ต่างตตั้งแตด้วย
นางทรงรูปโฉมควรพิศวงประเทาท (๑) ยิ่ง แต่
นางมิได้ชำต้องแดเจ้าเหตานั้น ฤทัยมุ่งแต่
หาชายพิการ ดักครุ้จ้งทอดพระเนครเห่นงอยู่
ข้างหนึ่ง ห่างจากหมู่เจ้านายที่ประกวดประชัน
แตงตัวกันมา พอแดเห่นก็เสด็จไปที่ชายนัน ดัง
เท่าให้ด้วยน้ำในหม้อ แดว้สรวมมาดัย เขา
กระแจะจันทร์นเจิมที่หน้าผาก

ครันรุ่งแสงสุริยใสไตรตรัจ ทั้งร้อบเอดกษัตริยทรงกุษา
สอดเครื่องประดับรยับตา แต่งกายาไอ้อวดประกวดกัน:
บ้างถือห่อบุหงา, ทัตยาตม, ผ้าห่มชุบน้ำกุหลาบกลิ่น,
ต่างองครกราชกรจรรัต พากันเข้าไปในวัง.'

—สังขทอง หน้า ๒๘.

(๑) 'ปลาบปลื้ม,' ไม่ใช่ 'ปลาต=แปลกใจ.'

กิริยาของนางได้ เป็นไปอย่าง ที่ไม่มี ใคร คาด
หมายดังนี้ ย่อมเกิดการกาหกกันใหญ่ บันดา
เจ้านายที่ประชุม ต่างออกวาจาแสดงกิริยาอย่าง
ดุ๊กโกรธแค้นไปตามกัน บ้างว่า “ไม่นึกเลยว่า
จะเด็กไอ้คนบ้าชาติต่ำช้า” ต่างคนต่างถับ
ไปเสียเฉย ๆ

พระเจ้าแผ่นดิน เดียพระหฤทัยนั่งอน พระ เคียร
ตก ทรงจินตนาด้วยความแค้น “นี่หรืออืดกที่
กรักใคร่สุดค่าहनอมเตียงตุ้มหมา เดิบโตชั้น
ก็หวังว่าจะได้หน้าได้ตา มันกตัญมาเปนหญิงกาดี
ทำให้ชายทงชาติทงชอและอไรค้ออไรหมดทุกอย่ง
เตียงอโรมันได้ ไตมันไปเดี่ยจ้งจะสาแก่ใจ”

ส่วนราชกุมารที่เปนเชษฐาของพระธิดา หตาย
องคด้วยกันต่างกระตบบาท กรวัณษฐุภคิน
ชักกระบ้ออกจะประหาร แต่พระราชนิ (๑) ทรง

(๑) คือ ราชินี, พุดกันไปพุดกันมา ‘จี’ หายไป
เปน ‘ราณี’ เช่นภาษาไทยเรา ‘พระหทัย’ หรือ ‘พระหฤ-

ห้ามไว้ “อย่าทำมันเดย ไหน ๆ มันก็ชั่วไป
แล้ว เมื่อพระดิชิตตราไว้ที่กะบาทเป็นอย่างไร
ก็ต้องเป็นไปตามนั้น ได้เดี่ยจะไปไหนให้ไปตาม
บุญตามกรรมของมันก็แล้วกัน”

พระราชาทรงเห็นด้วย ชับพระชิตาตะเขยไป
อยู่ที่กระท่อมนอกพระราชวัง ซึ่งพระองค์มีรับสั่ง
ให้เจ้าพนักงาน (๑) ปดกชั้น

พระชิตา จับเต็มแต่ถูกข้อมมาอยู่กับด้ามที่กระ-
ท่อม ประพฤติองค์อย่างฉันทนึ่งที่ตี มิได้ โกรธ
เคืองหรือเกลียดชังด้ามที่เป็นคนบา ยังกวามนชา
ทรงประคิบัติให้ ได้รับความดุษทุทุกอย่าง ส่วนคน
หัย' พุดหนักเข้า 'ห' หรือ 'หญ' หายไป เหลือแต่
'พระหัย.'

(๑) (?) 'ครันถึงจึงเทียวเกี้ยวแฝก ตัดไม้ไผ่แบกมาอึงมี,
บ้างกล่อมเสา, เกลาฟากมากมี, ปลุกกระท่อมลงที่ห้องนา,
แล้วบัดปุเสื้อฟูกผูกมุ้งม่าน หม้อข้าว, เเชิงกราน, ตุ่มน้ำท่า,
หิ้งลูกผัก, พัก, แฝง, แดงกวา, จอบ, เสียม, มีด, พร้า, หาดพร้อม
ไว้.'—สังขทอง หน้า ๕๔.

บ้างก็แก่งทำอะไรต่าง ๆ ที่อาจจะทำให้นางเคียด
ร้อนไม่พอเหตุนี้ เพื่อทดสอบความรักความอด
ทนของนางว่าจะมันหรือไม่ แต่จะทดสอบประ-
การโรนางมิได้หวั่นไหว มิได้แต่งความเกตุยด
ซึ่งแม้แต่สักน้อย คงคงหน้าเอาใจใส่ประคิบที่เยี่ยง
ภรรยาดี จนชายบ้า—ทำวัตรมาทิตย—พิศวง
ตะพอใจในนางยิ่งนัก

ดวงเวดามาดังนี้ จนถึงคราวที่โอรสองค์
เด็กของพระเจ้าแผ่นดินจะเริ่มโตรับพิธีบวชน้ำว(๑)
เป็นครั้งแรก บันตารักศาอื่น ๆ ของพระชิตา
แห่งพระเจ้าแผ่นดิน อันครองเมืองต่างๆ ก็พา
กันมาพร้อมในารพิธี ในวามนี้ โอรสทั้งหลาย
ทรงจัดการเพื่อจะมีการดำเนิอย่างใหญ่ ความ
ทราบถึงชายบ้าพิการ พุดกับพระชิตาว่า “ถ้า
พระบิดาประทานน้ำให้สักตัว ก็จะไปดำเนอกับ

(๑) อันนประสาน—พิธีให้เด็กกินข้าวเป็นครั้งแรกแต่
เกิดมา.

เซาบ้าง ”

พระธิดา— “จะไปขอมาจากพระบิดาได้
อย่างไร เพียงแต่หน้าพระองค์ก็ไม่อยากเห็นเสีย
แล้ว ถ้าไปหากพี่ชายฉันเห็น ก็จะฆ่าเสียทันที
ทั้งพวกพี่สาวจะด่าว่าให้เจ็บช้ำน้ำใจไม่สิ้นสุด ที่
ยังมีเยอโยอยู่บ้างก็แต่พระมารดา เวตาชขอไร
ก็ประทานมา แต่กระนั้นก็ต้องบีตบังคับซ่อนเร้นมา
ให้ ถ้าฉันไปขอมา ก็กลัวว่าจะไม่ได้กดับ จะ
ตายเสียทันที ”

ชายทุกคนตะ— “ไปเถิด, ไม่ต้องกลัวดอก,
อย่างร้ายก็เพียงแต่ไม่ให้ม้า ตามที่ ไปขอเท่านั้น
อย่ากลัวเลย ”

พระธิดาจำเป็นจำทุกข์ต้องเสด็จ ของเข้า
ไปหาพระมารดา เห็นประทับอยู่แต่พระองค์เดียว
ก็ตั้งพระหฤทัย ตรงเข้าไปกั้นแสงทูล “พระ
แม่ได้กรุณาตูกด้วย เดี่ยวนี้ตำมี่ของตูกหยากไป
ตำหนอกับเขาแต่ไม่มีมา จึงใช้ให้ตูกมาทูลขอ ”

พระราชนัดดาพระเนตรเห็นธิดาก็ง่่งด้าน ก็นั่ง
แต่งพาดงครัดพาดง “อนิจจา! ลูกเอ๋ย, ไม่น่า
เดยจะมาเป็นดังนี้ เขาเออะแม่จะไปทุดขอให้”
ครัดแล้วเสด็จไปเฝ้าพระส่ามี ทุดความตามนั้น

พระเจ้าแผ่นดินทรงพระโกรธกระที่บบาท ครัด
“นี่หัดอนเป็นบ้าไปดวยหรืออย่างไร? ไอ้คนรียา
ผวอนน จะขมาเทยวหรือ? แต่ความนี้เองยังเคิ
ไม่ได้ดี ต้องโขยกเซยกอยู่แต่ดวย ยังจะอดดีไปด่า
เนอดดวย ไม่ให้มัน” แต่พระราชนัดดาเร้าไม่หยุด
พระราชาทนไม่ได้ เพ้อชอราคาน จึงประทานม้า
แก่ไซศวหนึ่งซาหัก

พระธิดา จึงม้าไซเสด็จกลับมากระที่อมหน้า
ให้ส่ามี ชายบ้าพิการทำเป็นดีใจ แต่น่าปลาด
พอม้าเห็นก่นาดาไทด เขาตุมม้าตั้งครู่ บอ
พระธิดา “พรงุ่นดุกชนहु่งข้าวให้เข้าดักหน้อย”
พระธิดารับคำ

ได้เวตาเข้ามิตพระธิดาค้นบ้นนม จัดแจงหา

อาหารเสร็จ ชายพิการกินข้าวแล้วชนม้ายืนไป

พระธิดาประทับคอยู่ที่ประตูกระท่อม ครอบ
ไคที่นางยังทอดพระเนตรเห็น ม้าก็โยกเขยกไป
ช้าๆ แต่พอดับนาง รูปม้าที่ผอมก็กลายเป็นบักษี
ราช (๑) ทูลท้าววิกรมมาทิตยทุกคตะบรุษ— “น
พระองค์จะทรงปล่อมอย้อย่างนอกอีกมากน้อย?”

ท้าววิกรมมาทิตย— “บักษีราชเอ๋ย! เจ้าต้อง
อดทนไปก่อน ไม่นานก็มากน้อยดอก” ครั้น
พดาง ทรงรับม้าหอบ蹄วิ่งตามเด็คจเข้าไปถึงกตาง
ป่าใหญ่ ดงจากหลังม้า ทรงรัดถึงคตาดตะเพ
คตาด(๒) ในพริบตาเดียวพวกเหต่านหมาประชุมแน่น
พระองค์ครัด “แน่นคตาดตะเพคตาด! เจ้าจง

(๑) เบงคลี— Poqhirāj = ม้าวิเศษรู้จักพูดภาษา,
มนุษย์. [บักษี แปลว่า ‘สัตว์มีปีก’ แต่ในที่นี้กลายเป็นม้า,
พอเทียบกับ ‘พาลี’ ของเราได้ เพราะ ‘ราช’ แปลว่า ‘ปีก,’
พาลี = ‘สัตว์มีปีก’ หมายความว่า ‘นก’ แต่เราใช้กันโดย
มากกว่า ‘ม้า.’]

(๒) ‘คตาดและเพคตาด.’ เพคตาด—คือกุตที่เข้าสิงศพ

นิรมิตปราสาทชนบทนี้ และคอนบนันดาเหนือถกทาง
ต้นที่มีในป่า มาอยู่ในบริเวณปราสาทให้หมด
และจัดที่ทางให้เราอยู่ให้เรียบร้อย” พอดริ้วชาติคำ
ในทันทน์ปราสาทชนบทนี้ อีกตั้งครุบันดาเหนือ
ในป่าทั้งหมด ก็มาออกันอยู่ที่ในถานเขตปราสาท
ท้าววิกรมทศิยกตบร่างจากรูปคนพิการ ทรง
เครื่องกษัตริย์ พวกตาดและเพดตาดแปลงเป็นผู้คน
เฝ้าปราสาท

ในเวดาทกต่างข้างคน เป็นวณทโอรตและ
เซยพระเจ้าแผ่นดิน ออกประพาดตำเหนือถึงป่าแค
เข้า หาหนอมาทางวันไม่ได้พบสักตัวเดียว จน
เวดาเยนตงก็ยังไม่ได้นอ รู้ตั้งหิวกระหายและอด
โรย ททบมีตำมารถเด็ดจตอไปได้ ครั้นจะกตบตัว

มีเรื่องพิสดารใน Burton's Baital Panchisi, ตาล—คือเพ-
ตาลนั่นเอง คัด ‘เพ’ ออกเสีย, เพราะความเชื่อของแขก
ในเรื่องผี ๆ มันในสันดาน เลขเกิดมีสัตว์ ‘ตาล’ อีกพวก
หนึ่ง, แท้จริงก็ ‘เพตาล’ ตัวเดียวกัน.

เปล่าไม่ได้เนื้อไปด้วยก็ขายหน้า กำตั้งรวงเรอยู่
 แดไปเห็นปราสาทใครปลูกกตางบ้าง พวกกันเด็ด
 ไปที่นั่น พอมาใกล้เห็นในบริเวณมีเนื้อถักเย็บคยัค
 กันอยู่เต็ม ปลูกาดพระฤทัย ต่างพูดกัน “นี่
 ใครหนอมาสร้างปราสาทไว้ ไหนนี่? ี่ ี่
 ถักไว้ทำไมเพนกายกอง? ถ้าได้ถักต้องตามตัวจะ
 ดีใจไม่น้อย” พตางเด็ดจเข้าไปหาคนที่เฝ้าตั้งให้
 เข้าไปบอกเจ้าของปราสาทขอเนื้อถักต้องตามตัว

คนเฝ้าปราสาทเข้าไปทูลท้าววิกรมมาทิตย ครวั
 ว่า “ไปบอกว่ ถ้าหยากได้เนื้อถักต้องตามตัวก็
 ไม่หวง แต่ต้องขอเอาหัวผักมะระกักร้อน ๆ หนาบ
 หดังทุก ๆ คน ถ้ายอมจะต้องการเนื้อถักตัวก็ได้”

คนเฝ้าปราสาทกดับมาบอกตามนั้น พวกเจ้า
 ชายคกตตั้ง อ้อนวอนขอย่าให้เอาหัวมะระกักร้อน
 หดังเดย แต่ไม่ตำเรจ ครันไม่ได้เนื้อถักดับไปก็
 ขายหน้า ตกตงต้องยอมให้หนาบ นึกเสียดว่ใคร
 จะแตเห็นแผล เพราะอยู่ข้างหลังมีเสื้อคตุมบั้งอยู่

เล่มอ (๑)

คนเฝ้าปราสาทกดับเข้าไปทูลทำวัตรมาทศย
 ตามที่เจ้าชายเหต่านนยอหมคกตง พระองค์เสด็จ
 ออกมาเอง เป็นผู้ให้กรณาบปฤษฏางคเจ้า
 ชายเหต่านนทุกองค เสด็จแด้วประทานเนื้อให้องค
 ตะตัว (๒)

เจ้าชายไต่เนื้อตพระหฤทัย เสด็จกดับ เป็นที่
 ว่าไปดำมาได้

ฝ่ายทำวัตรมาทศยเห็นเจ้าชายกดับแด้ว มี
 รัย ตั้งให้คาตแตะเพคาตบันดานให้ปราสาทหาย
 ส่วนพระองค์เสด็จชนม้กดับ พอจวนถึงกระ-
 ท่อม ก็กตายเป็นชายบ้าเขญใจ ม้าบักษิราช

(๑) การมีรอยแผลซึ่งถูกนบด้วยเหล็ก ถือว่าเป็น
 เครื่องหมายของทาสหรือผู้ร้าย.

(๒) “แล้วว่า”อย่าพักประดักประเดิด เอาไปเถิดคน
 ละตัวตามได้, ถ้าจะต้องการเนื้ออีกเมื่อไร อย่าเกรงใจจงออก
 มาบอกเรา.”— สังขทอง หน้า ๑๑๘.

กตัญญูเป็นม้าไซตามเดิม

พระธิดา เมื่อรอกอยด้ามี่จนเย็นยังไม่เห็น
กตัญญู เป็นทุกขร้อน เด็ดจไปคู้ที่คันทาง พอ
แต่เห็นกตัญญูพระฤทัย วิ่งออกไปรับ ช่วยพยุง
ด้ามี่ตงจากม้า

ชายพิการแกต้งทำเป็นเหนื่อยมา พุดกระหัด
กระหอบ “เหนื่อยเต็มที ช่วยพยุงไปด้วย”

นางต้องเข้าพยุงประคองมากระห่อม จัดหา
อาหารเลี้ยง อิ่มหน้าตำราญแล้ว ชายด้ามี่เข้าห้อง
นอน แต่นางทรงกันแสงอยู่ข้างนอกกระซิก ๆ
ชายด้ามี่ถาม “เป็นอะไรไปหรือน้อง?”

นาง— “บอกให้รู้ก็ช่วยการ”

ด้ามี่— “ถึงช่วยการก็บอกให้รู้เถิด, น้องรัก”

นาง— “พรุ่งนี้เป็นวันทนีของชายคนเตกของ
ฉันจะเข้าพิธีบ่อนข้าวเป็นครั้งแรก บันดาญาติ
พี่น้องทุกคนจะมาพร้อมกันในงานนี้ และเขาของที่
งาม ๆ ทำขวัญเด็ก ใคร ๆ เขาก็มีของไปให้

ฉันคนเดียวเท่านั้นไม่มีมือใครไป เสียใจดังนี้” นิ่ง
 อดสักครู่ แล้วตรัสต่อ “กลัวว่าจะรำคาญใจ
 จึงได้นิ่งเสียไม่บอกให้รู้”

สามี— “เรื่องเท่านั้นหรือ? ไม่ควรจะ
 ร้องให้ ให้หมองนอนเลย หญิงที่คัมมีความซื่อสัตย์
 เอาใจใส่ปฏิบัติที่สามีเหมือนเช่นน้องของพี่ จะ
 ต้องการอะไรคงได้สัมประสงค์ หากควรเป็นทุกข์ไป
 ไม่” ปดอบประโตนางต่าง ๆ จนนางม้วย
 หลับไป

ท้าววิกรมมาทิตยเห็นนางหลับ ก็เด็ดจตุกษณ์
 รัดเกล้าให้คาดตะเพตาดมาแล้ว ตรัสให้พวกเหต่านั้น
 ไปเอาเครื่องอาหารอันมีค่ามาให้ ๓ ตำรับ ผ้า
 สี่ฤดูอย่างงาม ๓ ผืน กับมาณิก(๑)สองภาค พวก
 คาดตะเพตาดหายดับในพริบตาเดียว

(๑) เบงกลี—‘มาณิก;’ สี่—‘มาณิกษ์;’ มักแปลว่า
 ‘ทับทิม,’ หรือจะเป็นพลอยวิเศษอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งไทเรียก
 ‘บุษราคัม’ ก็ได้; มีค่าควร ๗ สมบัติกษัตริย์.

นำของที่^๑ต้องพระประดิ่งคมา ทำววิก^๒รมาทิตย
ให้วางของ^๓นั้นตง และกำตังคร^๔ตีให้กดับไป พอดี
นาง^๕ตนได้^๖ย^๗น^๘เสียงคนพูด ตุก^๙ข^{๑๐}น^{๑๑}มา ทำววิก^{๑๒}-
รมาทิตยคกพระ^{๑๓}เหตุ^{๑๔}ย^{๑๕}ห^{๑๖}ย^{๑๗}รูป^{๑๘}ป^{๑๙}ด^{๒๐}อม (๑) ซึ่งวางไว้
สร^{๒๑}วม^{๒๒}ไม่^{๒๓}ทัน นาง^{๒๔}ตรง^{๒๕}เข้า^{๒๖}จับ^{๒๗}พระ^{๒๘}ห^{๒๙}ี^{๓๐}ต^{๓๑}ทำววิก^{๓๒}-
รมาทิตย^{๓๓}ร้อง^{๓๔}ถาม “ท่าน^{๓๕}เป็น^{๓๖}ใคร ^{๓๗}แ^{๓๘}ต^{๓๙}ง^{๔๐}ป^{๔๑}ด^{๔๒}อม^{๔๓}มา
ด^{๔๔}ง^{๔๕}นี้? ^{๔๖}ฉัน^{๔๗}ไม่^{๔๘}ยอม^{๔๙}ให้^{๕๐}ห^{๕๑}ด^{๕๒}อก^{๕๓}ฉัน^{๕๔}ได้^{๕๕}อีก^{๕๖}ค^{๕๗}อ^{๕๘}ไป^{๕๙}ตะ ^{๖๐}ถ้า
ไม่^{๖๑}บอก^{๖๒}ให้^{๖๓}รู้ ^{๖๔}ฉัน^{๖๕}จะ^{๖๖}เร^{๖๗}้า^{๖๘}ถ^{๖๙}าม^{๗๐}อยู่^{๗๑}ร^{๗๒}้า^{๗๓}ไป ^{๗๔}ท^{๗๕}น^{๗๖}ได้^{๗๗}ก^{๗๘}ก็^{๗๙}ค^{๘๐}อย^{๘๑}ค^{๘๒}ู^{๘๓}
คร^{๘๔}ตี^{๘๕}พ^{๘๖}ด^{๘๗}าง^{๘๘}แย^{๘๙}ง^{๙๐}ย^{๙๑}อ^{๙๒}ร^{๙๓}ูป^{๙๔}ป^{๙๕}ด^{๙๖}อม (๒) โย^{๙๗}น^{๙๘}เ^{๙๙}มา^{๑๐๐}ไฟ^{๑๐๑}เต^{๑๐๒}ี้ย

ทำววิก^๑รมาทิตย^๒ทรง^๓เห^๔น^๕ว^๖่า^๗ไม่^๘ ^๙ค^{๑๐}ว^{๑๑}จะ^{๑๒}บ^{๑๓}ิด^{๑๔}บ^{๑๕}ง^{๑๖}ค^{๑๗}อ^{๑๘}
ไป ^{๑๙}จ^{๒๐}ึง^{๒๑}คร^{๒๒}ตี^{๒๓}บ^{๒๔}อก “^{๒๕}ค^{๒๖}ว^{๒๗}า^{๒๘}พระ^{๒๙}ช^{๓๐}ิต^{๓๑}าย^{๓๒}อ^{๓๓}ด^{๓๔}ร^{๓๕}ก^{๓๖}! ^{๓๗}พ^{๓๘}น^{๓๙}ค^{๔๐}อ^{๔๑}
ว^{๔๒}ิ^{๔๓}ก^{๔๔}ร^{๔๕}มา^{๔๖}ท^{๔๗}ิต^{๔๘}ย^{๔๙}”

(๑) ตอน^๑ต้น ^๒ไม่^๓ป^๔ร^๕าก^๖ฎ^๗ว^๘่า^๙ทำววิก^{๑๐}รมาทิตย^{๑๑}ป^{๑๒}ล^{๑๓}อม^{๑๔}พระ^{๑๕}
อง^{๑๖}ค^{๑๗}โดย^{๑๘}สร^{๑๙}ว^{๒๐}ม^{๒๑}ร^{๒๒}ูป^{๒๓}วิ^{๒๔}เศ^{๒๕}ษ ^{๒๖}ห^{๒๗}ร^{๒๘}ือ^{๒๙}บ^{๓๐}ิด^{๓๑}เบ^{๓๒}ื่อ^{๓๓}น^{๓๔}ก^{๓๕}า^{๓๖}ย^{๓๗}ได้^{๓๘}.

(๒) “^๑ท^๒ร^๓ง^๔เอ^๕ย^๖ท^๗ร^๘ง^๙ฤ^{๑๐}ท^{๑๑}ธิ! ^{๑๒}ข^{๑๓}อบ^{๑๔}ผ^{๑๕}ิต^{๑๖}จะ^{๑๗}ร^{๑๘}ับ^{๑๙}ใส่^{๒๐}เก^{๒๑}ศ^{๒๒},
เม^{๒๓}ัน^{๒๔}ไม่^{๒๕}เม^{๒๖}ต^{๒๗}ค^{๒๘}า^{๒๙}จะ^{๓๐}น^{๓๑}่า^{๓๒}ตี;
พระ^{๓๓}สร^{๓๔}ว^{๓๕}ม .....^{๓๖}ร^{๓๗}้าย^{๓๘}ข^{๓๙}าย^{๔๐}หน้า^{๔๑}เม^{๔๒}ีย ^{๔๓}จะ^{๔๔}ข^{๔๕}ิง^{๔๖}เอ^{๔๗}า^{๔๘}เ^{๔๙}า^{๕๐}เส^{๕๑}ีย^{๕๒}ให้^{๕๓}ส^{๕๔}ัน^{๕๕}ส^{๕๖}ด,
ถ^{๕๗}ิง^{๕๘}พระ^{๕๙}เร^{๖๐}็^{๖๑}ย^{๖๒}ว^{๖๓}ร^{๖๔}าง^{๖๕}จะ^{๖๖}แย^{๖๗}ง^{๖๘}ช^{๖๙}ุด,
ผ^{๗๐}ิต^{๗๑}ข^{๗๒}อบ^{๗๓}แ^{๗๔}จ^{๗๕}น^{๗๖}ห^{๗๗}ล^{๗๘}ค^{๗๙}ไม่^{๘๐}ว^{๘๑}าง^{๘๒}ม^{๘๓}ือ.”

—สัง^๑ข^๒ท^๓อง ^๔น^๕ำ ^๖๗๗.

พอได้ยินพระนาม นางด้งถอยห่างจากพระ
ราชา ยืนประดาน้ำหันหลัง พดางทูลขอโทษ “ข้า
แต่พระองค์! ขอพระกรุณาโปรดประทานโทษ
หม่อมฉัน ที่ได้ทำการล่วงเกินให้ชู้นเคืองพระหฤทัย
มาแต่ก่อนเกิด พระเจ้าข้า”

ท้าววิกรมมาทิตยทรงประโดม “นี่แม่ยอดรัก
พูดไรเหลวไหลตั้งนี้ ฉันควรจะขบใจหัดนอน ที่
มีความซื่อสัตย์ประคองที่ฉันมิได้มีความรังเกียจแม้
สักน้อย จะหาหญิงให้เหมือนหัดนอนนี้แสนยาก”
ครั้นพดางทรงประคองชู้นเห็นพระเพटा

นางเหต็อบเหนงองมาฉีก จึงทูลถาม “นั่น
อะไร, พระเจ้าข้า”

ท้าววิกรมมาทิตย— “ก็อะไรเสียอีกเล่า, เหน
หัดนอนเป็นทุกขโคกไม่มีของอะไรจะไปทำขวัญพระ
น้อง พึงจ้อดตำหามาให้”

นางปลัดมจนเหต็อบปลัดม หมดสติจะพูดไรออก-
มาได้อีก ได้แต่เพ่งนั่งอนอยู่ ในหฤทัยเต็มไปด้วย

ด้วยบิตร์ ดักวานคชวาทนาของตน

รุ่งเช้านางแต่งองค์ทรงเครื่องซึ่งพระดำมีประ-
ทาน หยิบถาดดวงมาณิกดีตาออกจากระท่อม
ทับตรงไปยังพระราชวัง

บันดาผู้ที่ได้เห็นนางทรงภาษาดัง่างามก็พิศวงไป
คามกัน พระเจ้าแผ่นดินซึ่งเป็นพระบิดาก็ทรงตก
คตังพอลอย แต่ยังไม่เท่านั้นนางนำของเข้าไปทำขวัญ
อนุชา ซึ่งใครๆ ที่อยู่นั้น คตังแตกกันเป็นตาเดียว
แล้วพระธิดาเสด็จเลยเข้าไปเฝ้า พระชนนี กราบทูล
“พระแม่ข้า! ดูกมีข่าวดีมาเด้นขอ คือบุตรเขยของ
พระแม่ไม่ใช่อื่นไกล ท้าวจักรมาทิตยมหาราช!”

พระราชนัดดั่ง— “จริงหรือดุก?”

พระธิดา— “จริง ๆ ไม่ใช่ปด, ท่านเสด็จ
ปดอมพระองค์มา จึงไม่มีใครรู้จัก ดุกแยงรูป
ปดอมเผาไฟเสียเมื่อคั่นเอง”

พระราชนัดพระหฤทัยจนต้อ้น รับชมชื่นไป
ทูลพระดำมี “พระองค์! ดูกข่าวเรากนนั้น ใคร

ว่าชว่ ดุชิ ทำโทษทำโผยโกรธแค้นจับให้ไปอยู่
กระท่อม นำส่งด้านเจ้าหัดอน พระองค์ทรงทราบ
ใหม่ว่าคนที่ถูกเรานำพวงมาลัยส่งมคอนั้นคือใคร?
นั่นแหละคือทำวัตรมาทิตย”

พอทรงทราบว่าสามีพระธิดาคือทำวัตรมาทิตย
พระเจ้าแผ่นดินก็ตั้งจึ่งจ้ง รัดเกล้าโทษที่พระองค์
ทรงปรามาตจายจ้วงดวงเกินมาแต่ก่อนเก่า เคย
ไม่ตบายพระเหตุทัย ด้วยทรงคาดไม่ถูกว่าจะได้รับ
อย่างไรเปผล

ทำวัตรมาทิตย ทรงเรียกคาดและเพดาดให้
จัดหาราชยานคานหาม พร้อมพวงด้วยพดรถช
พารี่ (๑) บริพารทหารเหต่าครบจงทุกอย่าง ใน
ทันทีตั้งที่ทรงประด่งคก็มีมาบริบูรณ พระองค์ขึ้น

(๑) สั—‘วาชินี’ คือที่ไทเราเรียก ‘พารี่’=‘ม้า’
นั่นเอง. ‘อรวา คัธโรว’ สัว สัปติรวาชี คุริคมัสตุระค: |
ตารักโยชัย หริสัตุโรโค ยุบูรกัโต ไชฏโก หโย วาษ: ||
๒๘๑ ||’ (ศัพท์ม้าทั้งนั้น)—หลายบุร กัณท๒.

ราชยาน เต็มไปด้วยราชมหาบุรุษ ครองไปสู่พระราชวัง พวกคาดและเพลาดตามเด็จเป็นกระบวรท้าย พอถึง พระเจ้าแผ่นดินก็เด็จจออกมารับ ยกชายพระภูษาทรงคอนบนขึ้นเฉวียงพระองค์ดำ ประทับหยั่งท่าเทพประณม ทูลขอโทษที่ล่วงเกินมาแต่ก่อน

ท้าววิกรมมาทิตยทรงประครองราชสัตว์ระให้ดำรงพระองค์โดยปรกติ ครั้นเอาพระเหตุทูล “มีบังควรทำอย่างนี้ ท่านก็เป็นพระบิดาของชายาข้าพเจ้า ชอบที่ข้าพเจ้าจะคงแต่คงความเคารพก่อน พระองค์ไม่ได้ทำอะไรล่วงเกิน ถึงกับจะต้องมาขอโทษข้าพเจ้า ที่มาเฝ้าวันน ก็หมายจะมาตามหาพวกคนใช้ของข้าพเจ้าด้วย ”

พระเจ้าแผ่นดินปลาดเหตุทูล—“ข้าแต่พระองค์! บันดากษัตริย์ในโตกนี้ เป็นคนใช้ของพระองค์ทั้งสิ้น ใครเล่าที่พระองค์จะต้องพระประสงค์อีก?”

ท้าววิกรมมาทิตย— “ที่ทรงพูดนั้นเรื่องหนึ่ง,

ที่มาหานี้ คือคนใช้ที่ข้าพเจ้าได้ทำเครื่องหมาย
 เป็นตราไว้ที่ข้างหลัง” ครั้นพดางมีรับสั่งให้พวก
 คาดแตะเพาด ไปจับตัวผู้ที่มีเครื่องหมายทาส
 ในที่ประชุม พวกคาดแตะเพาดจึงไปจับโอรสและ
 บันดาเขยของพระเจ้าแผ่นดินมา แล้วเด็กเดื้อให้
 เห็นเครื่องหมาย ที่ประชุมแต่คดิ่งไปตามกัน พระ
 เจ้าแผ่นดินทูลขอโทษโอรสและเขยในข้อที่ได้ ประ-
 พุคติดวงเกินไปแล้ว และทูลว่าที่ทรงทำโทษให้มี
 เครื่องหมายไว้ที่หลัง ก็พอจะรู้ลึกเขดหลาบเปน
 แน่แท้

ทำวัตรมาทศยทรงยกโทษให้ เพราะพอพระ
 หฤทัยเท่าที่ได้ทรงทำโทษมาแต่เดิมแล้ว พระองค์
 ประทับอยู่ที่เมืองนั้นคือไปอีกสองสามราตรี ทูลดา
 พระตั้งผู้ระพาพระชายาคืนคืนนคร

กาไถ่ (๑) หลานพราหมณ์เต๋มา

พราหมณ์ผู้หนึ่งเป็นคนขยันขันแข็ง ตกชั้นแต่เช้า
 ออกไปตบแต่งจ้างทำงานในนาของแก ซึ่งมี
 กับเขาบ้างเล็กน้อย จนเย็นมืดจึงได้กลับบ้าน
 ตั้งใจเป็นนิตย พอเก็บหอมรอมริบเงินทองได้บ้าง
 แต่เมียตาพราหมณ์เป็นหญิงชั่วช้าสามานย์ ชอบ
 ทำชู้กับชายคนหนึ่ง (๒) เงินที่ตาพราหมณ์ออกค่าห
 ประถมเด็กประถมน้อยมาได้ ถ้าตกถึงมือเมีย
 เป็นคัวเอาไปชื้อขนมหม่นเหยบ้อยอบำเรอชู้ แล้ว
 ก็หาความกะตาดพราหมณ์พาดค่าว่าไม่รู้จัก เวลา
 เตียงตาพราหมณ์กลับมาบ้าน ได้กินข้าวก็
 อย่างเดวที่สุด ไซ้แต่เท่านั้นยังต้องทรมับคำค่าว่า
 ของแม่แปรกอีก ตาพราหมณ์เป็นคนแก่ไม่มีญาติ
 พนองจะพึ่งพาอาศัย จึงต้องจำใจทนจากดำรำก

(๑) คือคำว่า กัณท = กฤษณนั่นเอง.

(๒) เทียบहिโตปเทศ ตอน ๑ บท ๑๒๐ ถึง ๑๒๔.

ร้ายของเมีย

ดาพราหมณ์ ผู้ นเปณผู้ นับถือ พระ วิษณุ (๑)
 เครื่องครัด แม้มความเดือดร้อนได้ทุกข์เท่าไร
 ที่จะตะเตยต์วรดักถึงพระวิษณุเป็นไม่มี ปาก
 พร่ำภาวนายู่เสมอ “นารายณ, นารายณ” (๒)

พระนารายณยอมโปรดปรานผู้ นับถือพระองค์
 ไม่ทรงตะทังให้พราหมณ์ครีฑาจากด้ารับความเดือด
 เนื้อร้อนใจเคย เห็นคุณจงจำแดงองค์เป็นหาดานชาย
 ดาพราหมณ์เสด็จลงมาหา

ดาพราหมณ์เห็นหาดานมา คีใจร้องทัก “หาดาน
 เขี่ย! ตุงคีใจมากที่เจ้ามา เพราะตุงก็แก่เฒ่าเรียว

(๑) คณะโรชณพ. คูภาคผนวก.

(๒) เบงคลี—Nārāyon.

“จีนเรียก ‘นาล่อเชนุ’ ‘นาล่อเอี๊ยน’ ‘นาล่อเอี๊ยน
 เอี๊ยน’ เขาแปลว่า ‘เหย้งเซงบั้น—ผู้สร้างมนุษย์ (พรหม),’
 หรือว่า ‘เถินหลิสือ—วีรบุรุษผู้มีทิพยานุภาพ,’ หรือว่า ‘เถียน
 กู้—มันคง ถาวร.’ (๑) นามพระพรหม ตามซึ่งเป็นพิธา-
 ตาบุรุษ [เชิงอรธหน้า ๕๑]. (๒) ตำแหน่งของนเรนทรช
 (สัต).

—Hand-book of Chinese Buddhism.

แรงไม่มี ทำอโรคยะเขามากไม่ไหว เจ้ามาอยู่เดี่ยว
 ด้เกิด จะได้ช่วยตุงบ้าง ไม่อย่างนั้นก็ไม่มีความ
 เขาจะเป็นพระ”

หตาน— “ก็เพราะอย่างนั้นหตานจึงได้มา จะ
 อยู่กับตุงให้นาน การงารอไรทั้งหมดหตานจะทำ
 เอง ไม่ให้ตุงลำบากอีกต่อไป”

จับเต็มแต่นั้นมา การงารทุกอย่างคาพราหมณ
 ทอดธุระได้ เพราะหตานทำให้เสร็จ เวลามาไปหา
 หตานชายก็ไปเดี่ยวเอง ให้คาพราหมณอยู่บ้าน
 คามส์บายใจ

วันหนึ่งหตานชายกลับจากนา เห็นพราหมณ
 ผู้เป็นตุงยังไม่ได้ฮาบนำ มีความปลาดใจ ถามตุง
 ว่า มีอะไรคิดขัดจึงไม่ได้ฮาบ

คาพราหมณตอบ “หตานเอ๋ย ! ตุงหาหน้ามัน
 ไม่ได้ (๑) ไปขอป่าของเจ้า เขาบอกว่ามี”

(๑) ‘เป็นธรรมเนียมของชาวเมือง ขอเอาน้ำมันงาหรือน้ำมันลห่งขโลมตั้งแต่ศีรษะกระทั่งเท้า แล้วเอาคั้นยาบางอย่าง

หาดาน— “อโร!” รีบเดินตรงเข้าไปในห้อง
 หีบหมอนอย่างดี ซึ่งเมียตาพราหมณซ่อนไว้ให้
 ใต้ ออกมาให้พราหมณเจิมตะขโตมตบไต่ตัว
 เสร็จแล้วเรียกเมียตาพราหมณ— “ป้า, เอาข้าว
 มาให้ตุงกินซิ ป้า”

เมียตาพราหมณไปหีบเอาข้าวหยาบๆ และ
 ผักจะเน่ามีเน่าแหว่ง ได้ขามเตวๆ ยกมาให้ตา
 พราหมณกิน

จัดดูตัวให้เหงื่อไหลออก จึงเอาน้ำเย็นอาบล้างตัวที่หลัง. เวลา
 มีงารใหญ่ เขามักแจกน้ำมันแก่พวกพราหมณ เพื่อทาตัวแล้ว
 อาบน้ำ. แม้ศพเขาก็ชโลมด้วยน้ำมัน— Hindu Manners
 etc.-Dubois หน้า ๑๘๘. การเอาน้ำมันชโลมตัว, ในหมู่ชน
 ชาติวิเวสก็ถือว่าทำให้สะอาดและสบาย คุณัมภีร์มัททาย ที่หอ
 อเมริกันพิมพ์ขึ้น ๖ ข้อ ๑๗ หรือคัมภีร์ลูกานัน ๗ ข้อ ๓๘.
 ในหมู่พระสงฆ์อังกฤษ ก็ยังมีธรรมเนียมน้ำมัน ดังกล่าวไว้
 ในอาคันตุกะวัตต ในบุพพสิกขาวิธานนา หน้า ๓๕๔ ว่า ‘ถ้า
 น้ำมันของตนมี ฟังเอาทาเท้าให้ ถ้าไม่มี ฟังเอาน้ำมันของอา-
 คันตุคนั้นทาให้.’ (ถ้าขวดน้ำมันอยู่ในยามอาคันตุกะ มีต้อง
 กรากเข้าไปล้างข้อมทำนที่เคี้ยวหรือ?)

หุดานชายเห็น ร้องขึ้น “นั่นบ้าเอาข้าวอะไร
มาให้ตักกิน ?” กรากเข้าไปในห้องหีบเอาข้าว
อย่างดี ที่เมียคาพราหมณ์ซ่อนไว้เพื่อชู้ ออกมาให้
วันนั้นพราหมณ์เฒ่าได้กิน ข้าวเฮอร์ดอว้อยเดี่ยว
เต็มใจอยาก เมียแก่โกรธกัดเขี้ยวเคี้ยวฟัน ที่
เห็นคาพราหมณ์กินข้าวซึ่งซ่อนไว้สำหรับชู้ แต่
พูดไม่ออก การเป็นไปดังนี้มาหลายเวลา

วันหนึ่ง หุดานชาย นำเอาอาหาร อย่างน่ากินมา
ฝากตัก นางเมียพราหมณ์เห็น ตั้งใจว่าอย่างไร
ก็ต้องให้ชู้ตักกินบ้าง จึงไปตามชู้มา และบอก
อธิบาย “ที่ในห้องมีตระกร้าใบใหญ่ได้เสื่อผ้าอยู่
ตระกร้าหนึ่ง แก่เข้าไปซ่อนโน้น พอดตกตางคืน
ฉันจะไปตักเอาของดี ๆ มาให้กิน”

ชู้ยอมตามนั้น ถึงเวดากตางคืน เมียพราหมณ์
ตักของมาให้ชู้กินจนอิ่มหน้า แต่แล้วจะพาชู้
จากบ้านไปไม่ได้ เพราะหุดานชายคอยระวังอยู่

รุ่งเช้า หุดานชายพูด “บ้า บ้า, ใส้ในตระกร้า

ไบนันนากัดจะมีหนวดใหญ่เข้าไปซ่อน ตูคินชดุก
ชดุกอยู่ตอดคิน ฉินจะฆ่ามันเอง” ฉวยตะกร้า
ยกขึ้นฟาดตงกับคินเต็มแรง ชายชู้หลุดออกจาก
ตะกร้าได้ ตะเกี่ยกตะกายหนีกลับบ้าน เนื้อตัว
ฟกช้ำไปหลายแห่ง

เมียพราหมณเห็นแต่ไม่รู้จะทำอย่างไร ได้แต่
ทำตาเบ็ง ในใจนั้นไม่คองถาม โกรธจนไม่มีอะไร
จะช้งนำหนักได้

มาอีกวันหนึ่ง หาดานชายเฒ่าของกิน อย่างดี มา
ให้ตุงอีก นางบ้าคอดไปบอกชู้เหมือนคราวก่อน
“มาเถอะ ตานไม่เป็นไร ฉินจะเอาเดือนม้วนตัวซ่อน
แกไว้” ชายชู้ไม่ค่อยยอม ครนเมียตาพราหมณ
รับรองว่าไม่มีอันตรายจึงยอมมา พาคัวไปซ่อน
อยู่ในม้วนเสื้อ ตกกตางคินก็ไปตักของกินมาบำเรอ
แต่หาดานชายเฒ่าของคตอด เพราะฉินพอรังเขาก็ก
รับแบกเอาเสื้อออกไปที่दानบ้าน เขาไม่คเดือเดี่ย
ชะใจ ชายชู้ยู่ไบนันโดนฤทธิไม้เจบปางตาย จะ

ร้องก็ไม่กล้าคองทนเอา พอหูดานชายไปแล้ว จึง
 คดานออกมาได้ เดิรเก็งเงียงกดับไป คราวนี้
 เมียพราหมณ์ก็เห็นแต่พุดไม่ออก ใต้คันทักคำแข่ง
 รั๊กหักกระดูกหูดานชายอย่างดำหัด

ดองมาอีกไม่ช้า หูดานชายจนเอาอาหารอย่าง
 ประณคมาให้ตุง เมียพราหมณ์ก็ไปบอกชู้เหมือน
 คราวก่อน ชายชู้ไม่ยอมมาที่เดียว

เมียพราหมณ์พุด “คราวนี้ไม่คองกดับ ไป
 ช้อนเตี้ยทกของพน คุณจะเอาพนคัมบงไว้ เทาน
 เปนพันอันคราย ใฮ้หน้าคากุกไฟตวก (๑) มันไม่
 เข้ามาในครวัดอก” พุดจาวในหนักเข้าชายชู้เห็น
 ทำพนภยจริงยอมมา

(๑) คือพระกฤษณ พระถาบดำ ถึงนิรมิตพระกายเปน
 อย่างอื่นได้ แต่คงไว้สี่พระฉวี. เทียบกับเรื่องรามเกียรติ์ ซึ่ง
 เขียน สำแดงด้วยภาพที่ ผนังพระบรมเบ็องวัด พระศรีรัตนศาสดา-
 ราม ใคร ๆ ก็ตาม รูปเดิมสีกายเป็นอย่างไร เมื่อจำแลงเพศ
 เปนอื่นแล้ว มักลงสีกายตามอัตรภาพเดิม (หรือบางที
 ข่างวาดจักรบาบเพื่อใหรู้ว่าเป็น ๆ เองก็ได้) เช่นทศกัณฐ์

เมื่อยพราหมณ์ก็นำชายชู้ไปซ่อนไว้ที่กองฟืน
เรื่องนหาดานชายรูดเขียด เพราะหาดานชายคือพระ
กฤษณ (๑) ผู้ทราบความในใจของใครๆ ทั้งหมด
เพราะฉะนั้น จึงเข้าไปในครัว พุดกับบ้ำ “บ้ำ,
ในครัวฟืนเห็นน้อยเต็มที ฉันจะไปขนมาไว้อีก”

บ้ำ— “อย่า ชย่าเตย หาดาน ไม่ต้องดก
ไปตำงารของเจ้าเถิด ฟืนในครัวมีพอกมไป”

หาดานชายไม่ฟัง กลับออกไปแบกฟืนหอบต้นนัด
โยนพรวดเข้าเต็มแรง ตรงที่ชายชู้ซ่อน แล้วกลับ
แปลงเปนฤษีไปหาทางสัจาในอาศรม:

‘ทศพักตรยลลัทธิมณฑลทั้ง	เทพินทร
แปลงเพศเปนชฎิลลิน	ลาดเต้า
โลมหลอกบอกโถมฉิน	“ซ้อสุ ธรรมแม่”
ชักส้อชวนสู่เหย้า	ยักขบเองเมืองมาร.’

—รามเกียรติ์ โคลงสุภาพ เล่ม ๑ หน้า ๑๖๗. ตอนนี้ ภาพ
สุธรรมฤษีผิวกายเขียว.

(๑) พระกฤษณ—พระวิษณุอวตารปางที่ ๘; ถือกันว่า
เป็นปางสำคัญที่สุด เท่ากับพระวิษณุทั้งเป็นที่ได้ชื่อ. ดูหิต.
ตอน ๑ หน้า—๑๐๖—

ออกไป เมียพราหมณรวรือพนพยงเอาชายชชชช
 ทำท่าจะตายออกมา เมียพราหมณคองหวดพน
 เปนครู ชายชชชชจกดับไปได้

มาอีกครึ่งหนึ่ง หลานชายไปเอาปลาตัวใหญ่
 มา นางบ้ำกไปบอกชายชชชช พดรวรือรอง “ ตาน
 ช่อนอยในบ่อหลังบ้านก่ตวกัน ฉนั้นจะเอาปลาเท
 ไปให้ทรวงเทหน้าชาวแตวแกกหยบกันก่ตวกัน (๑)
 ชายชชชชเห็นคักวยอิก ไปช่อนคักวยตามทคกตง
 กัน (๒)

ฝ่ายเมียพราหมณหุงข้าวตุ๊กเอามาตงใจ ให้เยน
 แตก่าให้ — พระกฤษณ — ทราบ ความ ประสงค์
 ของเมียพราหมณไตค ไตรงเข้ามาในครัวพุด “ บ้ำๆ

(๑) นำกินเสีษเตมที่ ถ้าจะอดหยอกไม่เคยกินอไรกับ
 เขาเลข มากินที่ไร ลู่อแรกกลับไปทุกคราว เท่ากับเอาชีวิต
 เข้าแลก ภาระนั้นยังไม่รู้จักเขต ย่องเข้ามาอิก ให้ลงไปอยู่
 ในร่องเทหน้าข้าว หมักแเช่อยู่กับของบูตคักของเน่าก่สูทนเอา.

(๒) ‘ความโลก บังคับให้ต้องคั้นนมบริโลกอาหาร’
 (ซึ่งไม่มีทางอื่นจะได้) — หิต. ตอน ๑ หน้า ๕๑.

หน้าข้าวทำไมดำสกปรกมาก!” พดชาติคำฉวยหม้อ
ข้าวเอียงเตน้าข้าวกำลังร้อนตงไปท่ท้อ ชายชู้คอย
อ้าปากรับปลา โคนน้ำข้าวกรอกรดตงกหน้า
ตตอดเนื้อตัวปกพองไปหมด ปวดแสบปวดร้อน
เห็ดอทน เม่นออกจากบ่อห้อยกดับบ้านโดยเร็ว (๑)

เมยพราหมณ์แก่นักแก่นหนา พดไม่ออก ทำ
แต่ตาเขยวเท่านั้น ตงแต่นนมาเมยพราหมณ์พยา-
ยามท่ดีดจะให้หาดานชวยกดับ แต่หาดานผัดจะไปวัน
หนึ่งแต่ววนหนึ่งเด้า ว่า “พรงนเถอะ พรงนเถอะ”
ตงนเรื่อยมา

วันหนึ่งตาพราหมณ์พดกะหาดาน “หาดานเอ๋ย
ตงแต่เจ้ามาอายน ตงมความตบายมาก ไม่เคียด
เนอร้อนใจไรตีก้อย่าง นกนานแต่วยงไม่ได้ทำ

- (๑) ‘สรรพกรรมใหญ่่น้อยซึ่ง ทราบงาม ก็ดี
จิตตคิดพยายามราม ร้างสร้าง
กำมจำผลตวิบากตาม ติดกระชิต ตนนา
กอปชอบชมผลสล้าง สฤษติร้ายเหมเชญ’

การเดินสำรวจ (๑) พ่อของตุงที่ตุงวิ่งไปแล้ว ถ้า
เจ้าช่วยจัดแจงได้ ตุงจะทำเสียในเร็ว ๆ นี้”

หลาน— เรื่องเท่านี้ตุงไม่ต้องทุกข์ หลานจะ
จัดการเตรียมไว้ให้พร้อม” ตาพราหมณ์ดีใจมาก
ยกมือทั้งสองขึ้นให้พรหลาน พอถึงวันฤกษ์ดีพระ
กฤษณ์ก็จัดของเข้าไว้เสร็จ เชิญพราหมณ์อื่นๆ
มาคนเดียว ๑๒ คน คน ๑ คือพราหมณ์ชายชู้ของ
เมียตาพราหมณ์ เมื่อพราหมณ์ถูกเชิญนั่งตงพร้อม
พระกฤษณ์เป็ญยกกับชาว ถึงคอนกับชาวทตๆ
เมียพราหมณ์ยกกับหลานไปทางชายชู้ “หลาน
เอ๋ย! พราหมณ์คนท่งอยู่นนเป็นคนอคคคค เขา
ของเพิ่มเติมให้มากออกสักหน่อย”

หลานตอบรับคำ กำตึงตึงกับข้าวของกินพอ
ถึงพราหมณ์ชายชู้ ก็ถามเบาๆ “ท่านไม่ใช่หรือ
ที่เข้าไปซ่อนอยู่ในตะกร้าไว้มาวันนั้น?”

พราหมณ์ชายชู้— “ไม่ใช่ฉัน”

พระกฤษณะกตัญญูมาบอกกะเมียพราหมณ์ “ให้
แก แกว่าไม่ใช่”

เมียพราหมณ์— “ไปอีกที่ เหน็ดไปให้ แก
จะชอบกินบ้างกระมัง”

พระกฤษณะกตัญญูไปอีก ถามค่อย ๆ “ท่าน
เคยช้อนอยู่ไหนวันเดี๋ยวนั้น?”

พราหมณ์ชายชู้— “ไม่ใช่ ไม่ใช่ ไม่ใช่ฉัน”

พระกฤษณะกตัญญูมาบอกเมียตาพราหมณ์อีก
“ป้า, แกไม่กินเหมือนกัน”

เมียตาพราหมณ์— “ถ้าเขาไม่เค็มใจ ก็เขา
ไปยึดเข้าในปากก็แล้วกัน”

พระกฤษณะกตัญญูไปถามอีก “ท่านอยู่ในกอง
ฟันไซ้ไหม?”

พราหมณ์ชายชู้— “เบต่าจ๊ะ, ไม่ใช่ฉัน”

พระกฤษณะกตัญญูมาบอกป้า “แกไม่กิน ทำ
อย่างไรได้ป้า? ถามเท่าไรแกบอกไม่ใช่ตัวแกที่
จะเป็นผู้รับกับชาวพื้น”

เมียพราหมณ์หมดท่าไม่ว่างจะทำอย่างไร ค่อยไป
พราหมณ์ชายชู้เดียวกันเดียงไม่ได้อ้อมหน้า

พอแขกเห็ดออกดับไปหมด พระกฤษณเรียก
ดาพราหมณ์เข้ามาพูด “ตง จะบีตบ้งไปอิกก็เท่า
หนึ ตงมองตงเห็นว่าใครกัน”

ทันใดนรประนimitคปรากฏมัตถกร (๑) ทรงเทพ
ศักดิ์ครา ตั้งช จักร คทา (๒) และดอกบัว พราหมณ์
เฒ่าเห็นรปะตักษณะของพระนารายณ ผุดตักขึ้น
รวบยกผ้าห่มเข้าคตองคอบ (๓) สวดสรรเสริญพระ
คุณ พระนารายณเฒ่าบ้านพราหมณ์พร้อมทั้ง
เมียดาพราหมณ์ แดงจูงมือพราหมณ์พาไปตั้ง
สวดรรคทันใด

* * * * *

(๑) จัตรุภช.

(๒) ‘จักรี สุทรศนิ, จาปี สารังค, เกาโมทเกี คทา |
ซังโค ‘สย นัทท; ศัง: ปาจันนช; ปรีเกีร์ติต: || ๑,๒๖ ||’

—Halâyudha's Abhidhānaratnamālā.

(๓) เชิงอรรถ หน้า ๕๖.

เทพธิดาอิตู (๑)

นมมานานมาแล้ว พราหมณ์ผู้หนึ่งมตุกต่างดั่งองคน
คนพชออุมร (๒) คนน้องชื่อชุมร (๓) วันหนึ่ง

(๑) Goddess Itu. นิยายเรื่องนี้ เนื่องด้วยพิธีศาสนา
อย่าง ๑ เรียกว่า 'พิธีบูชาเทพธิดาอิตู' เขาทำในวันอาทิตย์
ทั้ง ๔ อาทิตย์ ในปลายเดือนการติก (Kâratik) และต้น
เดือนอัครหาษณ (Agrahâyon) ต่อกัน. รูปพระอิตู เขา
ใช้ไหดินเล็ก ๕ หรือ ๖ ใบ บันจุน้ำมีหญ้าแพรก [Dûrvâ
ดูในเชิงอรรด (๒) หน้า ๕๘] และข้าวเปลือก, พิธีนี้ผู้หญิงทำ
ผู้ชายไม่เกี่ยวข้อง ถือว่ามีกุศลแรง นึกอะไรได้สมปรารถนา.
[“ การติก=เดือนซึ่งอยู่ในราวเดือนพฤศจิกายนและธันวาคม—
คือเดือน ๑๒—เมื่อพระจันทร์เพ็ญเสวยฤกษ์การติก
นักษัตร (ดาวลูกไก่=Pleiades), อัครหาษณ= 'ต้น
แห่งบ' ชื่อเดือนฮินดู (มารคश्य, ตั้งต้นราววันที่ ๑๒
ธันวาคม).”— M.W.]

(๒) Umara. ในหนังสือ Secret Tales of India by
Dwijendra Nath Neogi มีนิยายเรื่องนี้ เนื้อเรื่องตรงกัน
แต่พิสดารแปลกออกไปกว่า ชื่อลูกสาวพราหมณ์เป็น 'รมา'
และ 'อิสานี.' ส่วนวิธีบูชาอธิบายว่า ใช้ไหดินใบเดียวมีจาน
รองและมีผ้าปิดด้วย

(๓) Jumro.

พราหมณ์อยากกินขนม บอกเมีย— “พราหมณ์,
ฉันอยากกินขนมจริง ๆ”

พราหมณ์— “อยากกิน, ก็จะไปเอาไรมา
ทำเต่า? ไปหาอไรมาซิ ได้มาจะทำให้”

พราหมณ์ออกไปขอเขาตามชาวบ้าน (๑) ได้
ข้าวสารนมและน้ำตาลโคหนั่งมา ให้เมียทำขนม

(๑) การเที่ยวภิกษาจาร เป็นปรกติของพราหมณ์ ไม่
เป็นการนำอภัยขอไร จนมีชื่อเรียกพราหมณ์ว่า ‘ภิกษุ’ แปล
ว่า ‘ผู้ขอ.’ แต่เมื่อกำ ‘ภิกษุ’ แปลว่า ‘ผู้ขอ’ ก็จริง คงใช้
เรียกจำกัดชั้นของบุคคล จักไม่เรียกผู้ขอทั้งหมดว่า ‘ภิกษุ.’
เพราะฉะนั้น ในพุทธกาล พระพุทธเจ้าตรัสเรียกพระสาวกว่า
‘ภิกษุ’ ไม่ตรัสเรียกพราหมณ์ดั่งนั้น. พราหมณ์คน ๑ ทูลว่า
ตน ก็ประพฤติ การภิกษาจาร เป็นพรต เหมือน พระสงฆ์ใน พุทธ
ศาสนา ทำไมไม่ตรัสเรียกตนอย่างพระสงฆ์นั้นบ้าง. พระพุทธ
จึงทรงชี้แจงว่า—

“น เตน โส ภิกษุ โหติ ยาวตา ภิกษเต ปเร,
วิสส์ รัมมึ สมาทาย ภิกษุ โหติ น ตาวตา..

“ เพียงขอข้าวเขากิน ยังไม่ถึงเป็นภิกษุ,
ประพฤติน่าที่ไม่สม (แก่ตน) เพราะข้อนั้นเองเป็นภิกษุ
ไม่ได้....” —นัย ในพระธรรมบทแปล เล่ม ๖ หน้า ๑๑๕๘.

พราหมณ์ผู้หนึ่ง เป็นคนตะกตะกีนจุมมาก (๑) เพราะฉะนั้น จึงตั้งใจจะคอยนับขนมที่เมียทำว่าจะ เปนกี่แผ่น ไปนั่งคอยรวงอยู่หลังครัว เวดามีเย ทอดขนมอันหนึ่งเตียงนามนตงฉทหนึ่ง แกก้นบไว้ ว่าเปนนขม ๑ อัน นับคามเตียงนเรื่อยไปได้ ๓๐๐ ฉ จึงรู้ว่าทำขนมได้ร้อยอัน แต่เวียงนยาย พราหมณ์ไม่วี ครนทอดเตรงตาพราหมณ์ก็เตียง ออกไปนั่งทรวเบียงน้าบาน คงใจจะกินเตียงให้ดม หยาก แต่ก่าตงทยายพราหมณ์ทอดขนม ตกด้าว ทงต้องอยู่ในครัวแต่เห็นด้วย ขันข้อว่าเตกจะไม่ อยากกินขนมเปนมไม่มีตะ เพราะฉะนั้น จึงร้องขอ

(๑) ‘ต้องให้เตมกพะาะ’ เปนสำนวนซึ่งชาวฮินดูชอบ พุดและจะได้ยินบ่อย. ถ้ามีการเลี้ยง เจ้าของบ้านมักถามแขก ว่า ‘เตมกพะาะหรือยัง?’

“เวลากินข้าว มักโครงหัว ลูบหลังลูบตัว เพื่อให้ อาหารลงไปในท้องสะดวก ถ้าไม่อิ่มแน่นจนแถมไม่เข้าก็ไม่ลุก จากอาสน แล้วต้องกินมหาหิงทับอีกชั้น ก้นไม่ให้ท้องขึ้น”

—Hindu Manners etc.—Dubois หน้า ๒๗๕.

ยายพราหมณ์ไม่กล้าให้ แต่หนักเข้าเห็นลูกร้อง
 เจ้า ๆ งอด ๆ ไม่หยุด อดรันทนไม่ได้จึงหยิบให้คน
 ตะแฉ่น ด้วยยกขนมทั้งหมดขาด ๒ ชั้น เขาออกไป
 ไปให้ตาพราหมณ์ ตาพราหมณ์กินพดางนับ
 พดาง ถึงที่สุดรักกว่าขาดไป ๒ ชั้น พี่ไม่สู้ดี
 ร้องเรียกเมียทันที

ถาม— “ขนมทำไมขาดไป?”

เมีย— “ขาดที่ไหน ทำได้เท่าไรก็ยกเอามา
 ให้หมด ไม่ได้ชยกไว้สักชั้นเดียว”

พราหมณ์— “ที่ไหน เมื่อกำลังทอด ข้า
 อยู่ตั้งครัวคอยนับอยู่ นับได้ ๓๐๐ ชั้น พี่เอา
 มาให้เพียง ๙๙ ชั้น หายไปไหน ๒ ชั้น? อย่า
 คอแหนด”

ยายพราหมณ์ห่มคทางจะแก้ตัว เลยรีบตรง ๆ
 “ดูกมันเอาไปกินคนตะชั้น”

พราหมณ์ไม่พูดอะไร กินเสร็จออกไปข้างนอก
 ในใจนึกแค้นดูสาวจัด

ต่อมาไม่นาน พราหมณ์บอกกะเม็ยว่าจะพา
 ลูกสาวทั้งสองไปหาตุง พาดูกสาวไปแล้ว เติร
 ตามทางจนไกลถึงดงทับแห่งหนึ่ง ลูกสาวยังเป็น
 เดกเตกเติรต่อไปไม่ไหว พุดกะพ่อ “พ่อซา, เติร
 ไม่ไหวแล้ว หยุดพักที่น้ดักครุ์เกิด”

พราหมณ์ก็หยุดพักให้ลูกทั้งสองนอน ดักครุ์
 ใหญ่เห็นลูกทั้งสองหัดบ้ถนิต รวากะท่อนไม้ ไม่
 กระดุกกระดิก ตนก็ค้อยเตื่อนตัวดุกซัน พุดคำ
 “อ้ดุกวิยา มิ่งอญนเกิด กจะปต์อຍไว้ไนป่าให้
 เตื่อสำนิกนเดย เพราะมิ่งกถักนขนมกไป ๒
 ซัน” ออกไต ทงดุกวิบหนไป กถบมาถึบ้าน
 บอกกะเม็ยว่าเตื่อกนดุกเดยแล้ว เมยเตยใจร้อง
 ให้โฮ รั้เท่าว่าผัวโกรรชดุกเรื่อกนขนมจ้งเอา
 ดุกไปทัง ไม้รั้จะทำอย่างไร ได้แต่ค้อกชกตัว
 คร้าครวนไปคนเดียว

พอจวนเขนเดกทงด้องตนซันไม่เขนพ่อ ที่แรก
 เข้าใจว่าจะไปชระอไรตามแถว น้จ้งรอกอຍ ไม้

เหนกต์ับมาเข้าใจว่าเด็กกินพอเดี๋ยเดี๋ยว เทียมอง
 หารอยเด็กด็กก็ไม่มี ขณะนั้นคนน้องดาวเขี่ยขึ้น
 “เหนจะไม่โง่อย่างนั้นดอกพี่ คงจะไม่ใช่เด็กกิน
 ต่ำร้ายจะโกรธเราที่เอาขนมไปกินเดี๋ยคนตะชั้น ทำ
 โทษพาเรามาปด้อยไว้ที่นี่ จะทำประการไรดี?
 เวดาเยนเข้าทุกที่เดือดดีหมื่นมาจะทำร้าย ขึ้นอยู่ม
 แต่จะตาย อนิจจา! ไม่พอที่ไปกินขนมเข้าเดย
 จึงต้องรีบทุกขตงน ไปเกาะพิ เพื่อจะหาที่พอให้
 พันอันตรายได้บ้าง”

ทั้งสองออกเดินมาถึงต้นไม้ใหญ่ต้นหนึ่ง เข้า
 ไปใกล้ต้นเขาผ่าเข้าคดองคอก แด่ดงความนับถือ
 กต่างอ่อนวอน “โอ้ต้นไม้, ถ้านั้นทั้งสองเปน
 ถูกทตเกิดมาจากแม่ทต ขอท่านกรุณานับदानให้
 ดำต้นแยกออก ให้นั้นเข้าไปช่อนอยด์้วยเถิด” พุด
 ขาดคำ ต้นไม้แยกเปนช่อง เดกทั้งสองพากันเข้า
 ไป พุดอีก “โอ้ต้นไม้, ถ้านั้นทั้งสองเปนถูก
 ทตเกิดมาจากมารดาทต ขอให้ท่านบิัดช่องที่แยก

ออกเดี่ยว” ทันใดต้นไม้ก็รวมกันเข้าสนิทอย่างเดิม
เด็กทั้งสองได้อาศัยพักนอนในต้นไม้นี้ พ้นจาก
ภัยในป่า

รุ่งเช้า เด็กทั้งสองออกจากโพรงต้นไม้ โดย
กดาวตัดยาริชฐานขอเหมือนก่อน กราบไหว้ต้นไม้
แล้วเดินต่อไป ดังครูด้ายนึ่งคนเป่าดังขะตะ
เสียงผู้หญิงร้อง “อตุ, อตุ” (๑) เด็กทั้งสองรีบ
เดินตามเสียงไป ไม่ช้าถึงถนน มีหมู่หญิงสาวแก่
และเด็กออกยืนแน่น ทั้งสองตรงเข้าไปถามพวก
เหล่านั้นว่า “น้าสาวใครกัน?”

หญิงเหล่านั้นเห็นเด็กแปลกหน้าเข้ามา ก็สงสัย
ต่างถามกันเอง “นี่ลูกใคร? มาแต่ไหนหนอ?”

ขณะนั้นหญิงแก่คนหนึ่งซึ่งอยู่ในหมู่หญิง ตรง
มาถามเด็กทั้งสองว่า เป็นลูกเค้าเหล่าใคร มา
แต่ไหน

(๑) คำอุทานที่ผู้หญิงร้องในเวลามีงารพิธี. แต่ใน
สรรพเวท มีว่า ‘อูลุลิ’ เป็นคำเปล่งมุ่งขอความสวัสดิ์.

เด็ก— “ฉันเป็นลูกพร้าหมณ” แล้วถาม
หญิงแก่ “นี่ทำอะไรกัน?”

หญิงแก่— “นี่หนู ไม่รู้จักดอกหรือ อนิจจา
อนิจจา นี่เขาเรียกว่าการบูชาพระฮิดู”

เด็ก— “ทำทำไม?”

หญิงแก่— “ทำทำไม! เขาก็ทำบูชา ให้อยู่
เย็นเป็นสุข ให้มีเงิน ให้ได้เป็นสุขทั่วพญา ให้
หม้อปูนแตก แต่หม้อเนย (๑) ได้เต็มเปี่ยม ให้
พวกศัตรูตาย ให้พวกเพื่อนมีมาก ลูกเอ๋ย! เจ้า
ไม่บูชากับเขาบ้างหรือ?”

เด็กตอบว่าจะทำ

หญิงแก่— “อย่างนั้นไปอาบน้ำต่างตัวด้วยที่
บ่อใกล้ๆ นั้น เสร็จแล้วกลับมา”

เด็กพากันไป ถึงบ่อเหนน้ำแห้ง กลับมาบอก
กะหญิงแก่ “แม่, บ่อเป็นอย่างไรก็ไม่รู้ น้ำไม่มี”

หญิงแก่ปลื้มใจตามเด็กไปดู เหนบ่อแห้งจริง

(๑) เบงกัล—Ghee; ส—นฤต.

แกหันมาพูดกับเด็ก “หนูเอ๋ย! ทรอยพ่อแม่ของ
เจ้า คงจะไม่ได้ทำบุญอะไรเลยเถยเปนนั่น (๑)”

หญิงแก่ยอบตักดวงภาวนาขอความอนุเคราะห์ของ
เทวดา ตักครู่หนึ่งใหม่่อมมีนาจนมาเต็ม

เด็กทั้งสองลงไปอาบน้ำล้างเนื้อตัวเสร็จ กัดับ
ไปหาหญิงแก่ ณะที่ซึ่งเขาชุมนุมกันทำบูชา พวก
ผู้หญิงเห็นเด็กทั้งสองจะทำกรบบูชาด้วย คนหนึ่ง
ให้หม้อดิน บ้างให้ดอกไม้ หญ้าแพรก ข้าวตาก
ตะอไรต่ออไร

เด็กทั้งสองทำบูชาพระธิดาคามวิธิตหญิงแก่ก่อน
เสร็จแล้วตามไปอยู่บ้านหญิงแก่ และทำบูชาพระ
ธิดาเป็นนิจคีตเรื่อยมาได้หลายปี

วันหนึ่งหญิงทั้งสอง (คือเด็กนั่นเอง) ไปอาบ

(๑) บุษหรือบาป เหมือนเชื้อโรคติดกันได้ คล้ายกับ
ศาสนาคริสต์นิกายโรมันลัทธิลิกนิกาย (บาปหลวง) ที่สันต-
ปาปาแบ่งบุษซึ่งมีจนเหลือล้นขายแก่ผู้ที่ทำบาป ผู้ซื้อปลด
เปลื้องตัวจากบาปได้— เรื่องพวกศิษย์พระเยซูเจ้า หน้า ๔๖
(พวกหม้ออเมริกันพิมพ์เป็นภาษาไทยแล้ว).

น่ายังทำ(๑) ที่สระแห่งหนึ่ง หญิงผู้พิหัยอนเท้า
ตงไปในน้ำ ชักผลตบผลตบขึ้น บอกน้องสาว “ไป
ถุกอไรไม่รู้ที่โน่น”

น้องสาว— “ตรวจดูซิว่าเปนอนไร?”

พี่สาว— “ไม่ได้ พกตัว”

น้องสาว— “ฉันจะคิดเอง” เขามือกดดำคว่ำ
ของนพชนมา เป็นทองคำก้อนใหญ่ ทั้งสองดีใจ
รีบกลับบ้าน เอาทองคำที่ได้มาทำเป็นหม้อดำหรั
บบูชาพระอิศ ในไม่ช้าชาวบ้านโกตเรือนเคียง
ก็แห่แห่บ้านของหญิงทั้งสองเจริญยิ่งกว่าใคร ใน
หม่น

ขอย้อนเต่าถึงพ่อแม่ของสองหญิง ค็นวันหนึ่ง
พราหมณ์พ่อนอนหลับฝันว่า พระอิศุ์เด็ดจมา
แตะศรีตว่าถ้าไม่ไปรับบุตร ทั้งสองกตบมาโดยเร็ว
จะทำโทษให้ตากแดดตาย และบอกตำแหน่งแห่ง

(๑) เบงกาลี—Ghata; ส—ฆฏ; (แต่ดูเหมือนจะไม่ตรง
กัน).

ที่อยู่ให้ พราหมณ์ตกใจตื่น พอสว่างก็ลุกขึ้น
แกมให้เมียฟัง

พราหมณ์ดีใจ ร้องว่า “ถ้าอย่างนั้นพวกเรา
ยังอยู่ไม่ตายน่าซี ไปรับมาเดี๋ยวนี้เถิดแกอย่าช้า”

พราหมณ์ผู้ต้องการจะไปอยู่แล้ว ข้าเมีย
ตั้งซ่อนขี้หนามากไม่รอช้า รีบออกจากบ้านคุ่ม ๆ
ไปถึงหมู่บ้านข้างป่าทึบได้ทั้งลูกไว พอลูกสาว
ทั้งสองเห็นพราหมณ์พ่อมากก็จำได้ ตรงเข้าไป
กอดคอพราหมณ์ ร้องให้ถาม “พ่อ, ทำไมทั้งนั้น
ไว้ในป่าได้?”

พราหมณ์— “ก็พ่อมานะรับเจ้ากตัมไป
อย่างไรเล่า?”

ลูกสาวทั้งสองดีใจ ต่ำตาชาวบ้านที่กรุงารับ
เลี้ยงคนกตัมไปบ้านกับพราหมณ์พ่อ และนำหม้อ
ทองของพระธิดามาด้วย ถึงบ้านยายพราหมณ์เห็น
ลูกสาวกตัมมาดีใจจนตั้งเหตือ ร้องทักลูกสาวเข้า
อยู่หลายครั้ง “กตัมมาแล้วหรือ ลูกรักของแม่”

ตรงเข้ากอดจูบ ร้องให้พ่ตายไต่ถามถึงที่ตกกว่า
ดำบาก

ถูกทั้งสองเฒ่าความให้ฟัง และพูดต่อไป “นี่
เพราะพระอิตูทรงกรุณาถูกจึงได้กัณฑ์มาพบแม่อีก”
แม่ถูกพูดจากันตามประสาที่จากพรากกันไป

จับเต็มแต่ถูกดำวกดับคั้นมา พราหมณ์ผิวเมีย
ก็เกิดหุนพุนสุด จะทำการอะไรดีบเหมาะจะต้อง
เจริญไปทุกอย่าง

ดวงมาวันหนึ่ง พระเจ้าแผ่นดินในประเทศนั้น
เด็ดจมาประพาดดำเนื้อในป่า โกลดหมู่บ้านที่
พราหมณ์อยู่ ต้องแต่งแค้นแผดร้อนจัดทรงกระหาย
เปนกำลัง รับสั่งกะมนตรีมุขที่ตามเด็ดจ “ถ้าไม่
ได้น้ำกิน เราเห็นจะตาย”

มนตรีมุขกราบทูลว่า ในป่าแถบนี้มีหมู่บ้าน
อยู่แห่งหนึ่งไม่สู้ โกลดนัก แต่ข้มาหาเด็ดจพระ
เจ้าแผ่นดินไป ในป่า ดึกครู่หนึ่งถึงบ้านพราหมณ์
ตาพราหมณ์รู้จักพระเจ้าแผ่นดิน ก็เอาผ้าเข้า

คดี้องคอกกระทำความเคารพ อัญเชิญเสด็จเข้า
ในบ้าน

พระเจ้าแผ่นดิน เปรม พระ หฤทัย ที่ ทรง เหน
พราหมณรับรองพระองค์เป็นอันดี รับสั่งขอเข้า
เสวย พราหมณเข้าไปตักน้ำมาส่งถวาย และเอา
นมของตุ๊กต้าวางส่งฝากไว้ถวาย นำเอามาถวาย
พระเจ้าแผ่นดินถวายหนึ่ง อีกถวายหนึ่งตั้งให้มนตรี मुख

พระเจ้าแผ่นดินแคะมนตรี मुख ตั้งเกศเห็นเส้น
นมติดอยู่ที่ถวาย จึงถามว่าเป็นผมใคร พราหมณ
ตั้งของว่าเป็นผมของตุ๊กต้าวางคน

ราชา—“พราหมณ, เราจะขอรับหญิงที่เป็น
เจ้าของผมนั้นไปเป็นชายาจะเห็นอย่างไร?” ตั้ง
มนตรี मुख ก็พูดขอแต่ง งารกับเจ้า ของผมที่ ผูก ถวาย
นำของตนด้วยอีกคนหนึ่ง

พราหมณมีความยินดีคักตง กราบทูลขอบ
พระเดชพระคุณ แล้วเข้าไปในห้องนำตุ๊กต้าวอก
มา คนพลถวายแต่พระราชมา คนหนึ่งยกให้มนตรี

มข พระเจ้าแผ่นดินมีรับสั่งให้มหาดเล็กและทหาร
ติดตามเสด็จ นำยานมารับหญิงทั้งสองแล้ว ทรง
ดาพราหมณ์เสด็จกลับคืนพระราชวัง

ตูกสาวพราหมณ์คนที่มิได้เป็นราชนี มี
ความอึดเอิบกำเริบใจ ต้มหม้อทองคำสำหรับทำ
บูชาพระอิศุเดีย มีได้เอามาด้วย แต่น้องสาวเป็น
คนดี คิดถึงคุณหม้อบูชาเต็มอ มาตามทางบัง
เกิดทุนิมิตตปรากฏแก่พระเจ้าแผ่นดินและราชนี ฝน
ไฟตกลงมา คู่รักจึงจอกเห่าหอนน่าเดียดแต่ยัง
บนอากาศแซ่ไปด้วยเสียงนกเหยี่ยวแว้งร้องขรม แต่
ส่วนมนตร์มุขกับภรรยาตามทาง อีกข้างหนึ่งพบ
แต่คู่ทุนิมิตต ฝนตกเป็นดอกไม้วี เสียงนกร้อง
พดอดกู่เพราะวังเวง เสียงคนให้รับเริงในคราว
มกคต พระเจ้าแผ่นดินทอดพระเนตรเห็นดวงคัง
นี้ก็อศักรวยพระหฤทัย พดางรับสั่ง “จะมีเหตุ
เภทภัยประการไรหนอ ? ฟากถนนที่เราจะมีแต่
อับมกคต แต่ข้างฝ่ายทางที่มนตร์มุขเคิร ได้มี

เกิดแต่ผู้มั่งคตนิมิตต พระองค์ทรงนึกถึงแท่นเท่ใน
พระฤทัย จนมาถึงพระราชวัง มนตรี मुख
ทูตดาพารรยาแยกทางไปที่อยู่ของตน

ตั้งวันพระราช พาราณเฑศจมาถึงพระทวาร
เกิดเหตุอาเภทพระทวารพังตง ตกพระฤทัย นับ
แต่พนมาคความอวมงคลก็มาสู่พระองค์เรื่อยเป็นดำ
ดับ แต่ฝ่ายมนตรี मुख เกิดหนนพนเจริญชนทุก
วัน ค่อมาไม่ข้ามการกาดชนในเมือง ผู้คนพต
เมืองต่างพากันไปอยู่เมืองอื่น พระราชาทรงดำ
ว่าราณเฑศนรากลษดี (๑) ควรจะขับไล่เดี่ยจากเมือง
ครนรุ่งเช้า รับผิดชอบให้ห้ามมนตรี मुख เข้ามา ครัด
“ราณเฑศนเรากนช รอยจะ เป็นหญิง อปัลถษ (๒)
เป็นเหตุให้เราได้รับความชั้วร้ายต่าง ๆ ท่านค้อง
พาดตัวไปปด้อยเดี่ยในป่าจ้งจะได”

(๑) เบงกลี—Rāghoshi.

(๒) อปัลถษ—‘ปราศจากสิ่งมงคล, หมมตราสี่บุบผ,
ถ้อย.’

มณฑรมุขพาราณสีไปปลด้อยในป่า กลับมาบ้าน
เล่าความให้ภรรยาซึ่งเปนน้องสาวราณสีฟัง

ภรรยา— “เรื่องของท่านต้องช่วยพี่สาวฉันให้
กลับมาจากนี้ได้ ช่วยที่เกิดท่าน ”

มณฑรมุข— “ไม่ได้ดอกหัดอน เจ้าไม่รู้หรือ
ขึ้นไปพากลับมาน่าจะร้ายถึงคัว หากพระเจ้าแผ่นดิน
ดินทรงทราบเข้า ฉันต้องถูกประหารชีวิตทันที ”

ภรรยา— “ท่านไม่ต้องวิตก ขอให้ไปพา
กลับมาจากเกิด ฉันจะบิดความให้มืดมั้นไม่ให้ทราบ
ถึงพระเจ้าแผ่นดินได้ ”

สามีขัดภรรยาไม่ได้ รุ่งเช้าจึงเข้าไปในป่า
พาราณสีนั่งร้องไห้ตาบวมอยู่ตรงที่ ๆ คนได้นำมา
ปลด้อยไว้เมื่อวานนี้ จึงรีบเขามาบ้าน ภรรยา มณฑรมุข
ออกไปต้อนรับพี่สาวพาเข้ามาในห้อง แด้วพูด
“ดูซิพี่ ที่ต้องรับความทุกข์ลำบากคร้งนี้ เป็น
ความผิดของพี่เอง จะโทษใครไม่ได้ พี่ต้องเริ่ม

ทำบูชาพระธิดาศิคุเสียเถิด”

พี่สาวยอมรับว่าเป็นผู้ผิด และสัญญาว่าจะทำบูชา แต่นิสัยสันดานของนางกลายเป็นกระด้างกระเดื่องไปเสียแล้ว ทั้งรูปร่างหน้าตาก็สิ้นด้วยไม่มีราศีใดๆ ได้แต่เห็นเป็นต้อต้องบอกว่าพระธิดาศิคุ (ความงาม) มิได้ถึงดังที่ตนอยู่เคย ที่นางรับคำว่าจะทำบูชาที่แต่ปาก แท้จริงในใจไม่หยากทำ

ครั้นถึงเดือนอัครหายน (๑) น้องสาวเคืองอีก “คราวนี้จงกำหนดแล้ว ควรจะต้องทำบูชา”

พี่สาวตอบเหมือนเคย “เขาเถอะ พี่จะทำ” ตกเวดากดางคนก้างตงต้องนอนหลับ พี่สาวร้องโวยวายตื้นซน ปากฉันทบออกกะนอง “พี่นร่ายพิถัก ผันว่ามีใครมาพันคอขาด และเอาค้ำระไปถูกบักของขเท้า”

พอ น้องสาวได้ฟังเท่านั้นก็พูดขึ้น “เข้าใจตดอด

(๑) เบงกลี—Agrahâyon. [ดูเชิงอรรถ(๑) หน้า ๑๒๗]

แล้ว พักมือไว้ก่อนทำบูชาไว้บ้างหรือเปล่า? (๑)”

พี่สาวรับสารภาพว่ากินขนม

น้องสาวโกรธแค้นเคียดแค้น— “พี่ตะอย่างนั้น
เคื่อนแต่ไม่ใช่หรือ?”

พี่สาว— “พี่ไม่ตั้งใจจะกินดอก เจ้าตกล
ชายของเจ้ามาหาพี่ บอกว่า ‘กินซี บา กินซี’
แต่ยัดขนมเข้าในปากพี่ไม่ทันรู้ตัว”

น้องสาว— “อ้อ! ฉันเข้าใจละ รอให้ถึง
วันอาทิตย์หน้าเถิด ฉันจะคอยรวงพี่เอง”

ตั้งแต่นั้นมาน้องสาวก็ไม่ได้พูดอะไรอีก จนถึง
วันอาทิตย์ พอรุ่งเช้านางน้องก็เอาชายผ้าห่มของ
ตนผูกกับชายผ้าห่มของพี่สาวไว้ ถ้าพี่สาวจะไป
ไหนน้องสาวต้องไปด้วย จะออกห่างจากกันไป
ไม่ได้ พี่สาวจึงหมดหนทางที่จะกินอะไรได้ในวัน
นั้น ทั้งต้องร่วมกันทำบูชาพระอิศริ์ด้วยหม้อทอง

(๑) การบูชา ผู้ทำต้องถือศีลอดอาหาร มีจันนั้นไม่ได้
ผลสำเร็จ ข้าให้ร้ายด้วย.

และอ่อนน้อมขอให้พระอิตุโปรดช่วยเหลือ

ตั้งแต่นั้นด้วยพลังาวซึ่งเดิมเคยกระต้างกระเตื้อง
ก็ค่อยตคน้อยลงไป และเอาใจใส่ทำบูชาเป็นนิตย
เนื่องด้วยเหตุอัน พระเจ้าแผ่นดินกตัมทรงมีความ
เจริญขึ้นอีก บ้านเมืองรุ่งเรืองผู้คนหนาแน่นสนก
สนานเหมือนแต่ก่อน วันหนึ่งทรงรดกถึงราตรี มี
รับสั่งกะมนครมูข “ ท่านช่วยจัดการไปรับเมียเรา
มาเถิด ”

มนครมูขทำตกใจ กราบทูล— “ ก็พระองค์
มีรับสั่งให้ขับไล่ไปเสียในป่า ข้าพระเจ้าไปตามที่
ไหนจะพบ ”

พระเจ้าแผ่นดิน— “ เรื่องนั้นซึ่ง ท่านต้องไป
พาคัวมาให้ได้ ”

มนครมูขเห็นว่าจะไม่มีอันตรายแน่ จึงทูล
สารพาทโทษ ว่าราตรีได้อยู่กับน้องสาวที่บ้านคน
พระเจ้าแผ่นดินทรงได้มนัสดำรัสสั่งให้มีการรับราตรี
ครั้นถึงวันกำหนดที่จะรับราตรีคนกตัมพระราช

วัง ในเมืองจตุการรับกันครึกครื้น ถนนตั้งแต่บ้าน
มนตรีมุ่งถึงพระราชวัง ทำปราศรัยพร้อมตอดเป็นพืด
เดี่ยวกัน สำหรับให้ราชนัดตจ ขณะนางเด็ดจมา
ตามถนนที่ปราศรัย บาทของนางไปกระทบอะไรซึ่ง
ใครทั้งไว้ที่ถนนพลช้ำมาก พระราชาทรงพิโรธ
เป็นอย่างยิ่ง ตั้งพระศูรเดียงถามว่าใครเป็นผู้กวาด
ถนน พอครัดหุดพระโสมสุเจ้านำที่กัจับตัวคน
กวาดถนนมาทันที พระเจ้าแผ่นดินไม่ทรงไต่ถาม
อะไรอีก ให้คุมตัวไปพันคอเดี่ยวทีเดียว

ที่ในพระราชวัง วันหนึ่งมีการรื่นเริงเดียงด้วยกัน
พระราชนัดตจนัดมีการบูชา ค้อเสวยอาหาร
แต่จึ่งนึกได้ ตกพระหฤทัยมรบดีงให้ชาหดวงไป
เที่ยวค้นหาใครที่ยังไม่ได้กินข้าววันหนึ่ง พวกข้า
หดวงเที่ยวค้นหาจนจบมิได้พบใครคนไหนที่ยังไม่
ได้กินข้าว พระราชนัดตจตกพระหฤทัยเป็นอย่างมาก

นางข้าหดวงคนหนึ่งนึกขึ้นได้พูด “มารดา
ของคนกวาดถนน มีความเสียใจที่ตูกตาย ทา

“ได้รับประทานอาหารอะไรไม่ในวันนี้”

พระราชันต์พระฤทธิย์รับสั่งให้ไปตามตัวแม่คนกวาดถนนมา ข้าหลวงไปตาม แต่แกไม่ยอมมา พูดด้วยความแค้น “ได้ทุกอย่างตายคราวนี้ก็เพราะพระราชันต์”

ข้าหลวงกลับมาทูลพระราชันต์ตามนั้น พระราชันต์มีรับสั่งให้พวกข้าหลวงกลับไปบอกอีก ว่าให้มาหาเกิด ไม่ต้องกลัวอะไร ข้าจะได้ตายด้วย คราวนี้แม่คนกวาดถนนยอมมา พระราชันต์ทรงรับรองเป็นอันดี รับสั่ง “ที่เชิญแม่มาที่นี่ จะขอวานให้ทำบูชาพระอิศรเทพนิมิตสักหน่อย” และทรงอันวอนต่อไปอีกเป็นนาน หญิงนั้นจึงยอมทำอิตุบูชาแทนพระราชันต์

ครั้นแล้วพระราชันต์ทรงบูชาพระองค์ถวายแก่พระอิศร

(๓) สำหรับชายกวาดถนนผู้นั้น ในขณะที่นางเอน

(๑) คือทำหัตถยาเทวา เป็นพิธีขอพรเทวดา ผู้ทำนึ่งหรือนอนข้างเทวรูปที่ตนจะขอพร (เช่นเทวรูปหม้ออิตุ) และ

กายบำเพ็ญบูชาอยู่ข้างรูปหม้อพระอิศู ฐิตักตั้ง
พระอิศูลงมาบอกว่า “ให้เอาน้ำในหม้อของเรา
พรมที่คอและหัวของชายกวาดถนน ก็จะได้สติ
มีชีวิตอย่างเดิม”

พระราชนัดด์พระฤทัย นวดยหม้อน้ำพระอิศูรับ
เสด็จไปยังบ้านของชายกวาดถนน ไปถึงรับสั่งแก่
หญิงแม่ “ตกชายแม่อยู่ไหนเล่า?”

หญิงแม่ร้องไห้— “ตกชายดิฉันก็อยู่ในเมือง
พระยม (๑), พระราชนัดด์”

อธิษฐานใจว่า ถ้าไม่สมปรารถนาเพียงไร จะไม่เลิกพิธี ขอม
อดตายอยู่ที่นั่น.

(๑) เบงกลี—Yom;

“ยม: จีนเรียกว่า ‘เง่นม้อล่อ’ หรือ ‘เห็บม้อลู่เกีย’
หรือ ‘เง่น’ หรือ ‘ตัง’ หรือ ‘ม้อ’ หรือ ‘เง่นล่อ’ เขาแปล
ว่า ‘สี่ผ่น’=บั้นเวลา(=พระกาล), หรือว่า ‘ซ่วงอ้วาง’
=ผู้ปกครองทั้งคู้ (=พระยมและพระยมี่) หรือผู้ปกครอง
สองน้าที่ (คือเป็นผู้พิพากษาเอง และผู้รับโทษด้วย), หรือ
ว่า ‘เจี๊’=เหน็บวคร่า (ซึ่งผู้ประพฤติกุจจริต) [แต่ตาม
อักษร เจี๊ แปลความว่า จุดผู้ถึงเขตอายุ]. (๑) ผู้

พระราณี— “ไม่ใช่ ฉันหมายความว่าคัพ
นั้นเขาไว้ที่ไหน?”

หญิงแม่— “คัพทั้งอยู่กต่างทุ่ง”

เป็นเจ้าแห่งกลางวันของชาติอารยัน, มีน้องสาวฝาแฝดชื่อ
'ขมี' (ราชินีของกลางคืน) เป็นผู้เบียดประคองให้มนุษย์ไปทาง
ตะวันตก (นรก?). (๒) ในคัมภีร์แสดงประวัติเทวดาสวรรค
ของพราหมณ์ตอนหลังว่า บันดาโลกบาลทั้ง ๘ พระขมเป็น
ผู้ ๑ มีหน้าที่บริรักษภาคใต้ และปกครองขมโลก กับเป็นตุลา
การของเปตะชนด้วย. (๓) ในคัมภีร์เช่นนั้นของพวกถือพุทธว่า
พระขมเป็นผู้ปกครองครอบหุคนรก, ทักษิณทิสแห่งขมพูทวีป
(ขมสถาน) นอลขอบจักรวาล เป็นที่สถิตของพระขม [ดู 'มฤต
ยู' ในหิต. ตอน ๑ หน้า ๓๘-] วิมานแล้วด้วยทองแดงและ
เหล็ก. แต่เดิม พระขมเป็นกษัตริย์ครองไวศาณี ในขณะที่
ทำศึกอย่างอกจกรรช พลังอธิษฐานขอให้เป้นเจ้านรก, จึง
ได้ไปเกิดในนรกตามที่ตั้งอธิษฐาน, แม่ทัพ ๑๘ คน กับทหาร
๘๐,๐๐๐ คนของพระองค์ในเวลานั้นก็ไปเกิดในนรกด้วย เปน
ตุลาการผู้ช่วยบ้าง ผู้คุมบ้าง เพณฆาตบ้าง. กนิษฐภคินี
(ขมี) เป็นผู้ควบคุมนักโทษฝ่ายหญิง. แต่พญาขมกับบริวาร
ต้องรับโทษบาปที่ทำไว้แต่ก่อน โดยม่มีสาจตน ๑ กรอกน้ำ
ทองแดงลงไปปาก ๓ ครั้ง (= ขม) เสมอไปทุก ๒๔ ชั่วโมง
จนกว่าจะสิ้นกรรม แล้วจึงจะได้ไปเกิดเป็นท้าวสมันตราช ”

พระราชนิรมิตตั้งให้ ไปนำศัพมา ทรงหยิบ
 คีรีชะคอกับคอแฉกเอาหน้าพรหม ทนไคชายกวาด
 ถนบกดบมชวคชนมาอย่างเต็ม หญิงแม่เหินดู
 ชายกตบพันชนมาได้อย่างเก่า มีความดีใจเป็น
 อย่างยิ่ง ทรงเข้ากอดบาทขอบคุณพระราชนิ

พระราชนิทรงแนะนำให้ทรงส่องรุจักทำบชาพระ
 อิกุแฉกเสด็จกตบ ตั้งแต่นั้นคางมีความสุขสำราญ
 คดอคมมาทุกคน

* * * * *

แพะ เลื่อ ถึง

คนเลี้ยงแพะหลายคน ค้อนฝูงแพะเข้าไปขายใน
 เมือง มาตามทางแพะผู้แฉกแพะเมียปรับทุกชกกัน
 ว่า “ถ้าถึงเมืองเมื่อไร เขาคงขายเราไป ใคร
 ซอใจก็จะฆ่าเรากินเสีย ทำอย่างไรดี? ถ้าหา
 ทางหนีได้ พอจะรอดตายบ้าง แต่หากว่าหนี
 ได้จะไปอยู่ที่ไหนกัน ถ้าวิ่งกตบไปที่หมู่บ้านเดิม

เขาจะจับเราตงแบบเก่าอีก ต่างว่าหนีไปที่หมู่บ้าน
อื่นมันก็จะจับเราอีก ไม่เอาไปขายเดี๋ยวก็น่ากินเท่า
นั้น คิดคิดแต่เข้าคารายทุกอย่าง” หนีไปทั้งต้อง
ตัวได้สักครู่ แล้วนางแพะเอ๋ยซัน— “นี่แน่ท่าน
จะหนีไปที่ไหนคนไม่ได้ทงหนี หนีเข้าป่าเดี่ยวเป็น
อย่างไร?”

แพะผู้คาน “ไปอยู่ในป่าหมายความว่าพ้นอันตราย
หรือ? ในป่ามันก็มีสัตว์ครายน้อยเมื่อไร ชันไปไม่
เข้าไปอยู่ในท้องดีหก็ท้องเดือนนเห็นเห็น”

แพะเมีย— “ก็เห็นจะไม่แน่อย่างที่พูดนัก ถ้า
เราหนีไปอยู่ในป่า ถึงจะมีอันตรายมา ยังพอ
หนีรอดไปได้บ้าง ถ้าไปอยู่ที่ไหน ความตายเป็น
ต้องมาถึงตัวเราแน่กว่า”

แพะผู้เห็นพ้อง ตกตงว่าจะหนีไปอยู่ในป่าด้วยกัน
ในคืนวันนั้นเอง ถ้าถึงเจ้าของนอนหลับ แพะทั้ง
สองค่อยเดี๋ยงออกจากฝูงตรงเข้าป่า เติร์บวันเข็ญ
มาจนถึงป่าทับ พบต้นโพใหญ่ต้นหนึ่งข้างในเป็น

โพรงโค แพะทั้งสองอาศัยในโพรงนั้น เป็นสุข
เรื่อยมาจนเกิดตกต้องหรือล้มตัว

วันหนึ่งก่าตังแพะทั้งสองนอนในโพรง ตกแพะ
เจ้ากรรมร่องตังชน ฝนเดือนี่ผ่านมาทางนั้นด้วย
ได้ยินเสียงแพะร้องก็ตรงเข้ามาที่โพรงไม้ แพะทั้ง
สองเห็นเดือนี่เข้ามาตกใจกลัวเป็นที่สุด จะหนีก็ไม่
มีทางไป นึกว่าวันนั้นคนและลูกคนไม่ช้าคงต้องเข้า
ไปอยู่ในท้องเดือนี่แน่แท้ หมดหนทางหนี แพะผู้
เดิรอุบายเอาดีข้อ ๆ ขอบไปที่ พ่อเห็นเดือนี่ใกล้เข้ามา
ก็แกตังทำตังเดือนี่เขดตัก “เองทำไมจึงกวนนั้
ไม่รู้ว่าจะกินเขาไปไว้ ไหน ไม่อิมบ้างเทียวหรือ
ฟังกินเดือนี่เข้าไป ๕ ตัว หมี ๓ ตัว แรด ๒ ตัว
และยังแกมควายตังปากอีก ๕ ตัวครึ่ง ไม่สะใจ
ยังรบกินอีก นิ่ง ๆ เดือนี่มาโน่นตัว ๓ ตัว พ่อ
จะฆ่าเอามาให้” เดือนี่ได้ยินหยุดซังกบ้วนบั้นใจ
“ไม่ได้การ ไข่อยู่ในโพรงจะเป็นตัวอะไรมาแต่
ไหนก็ไม่รู้ ไข่ตัวพ่อฟังให้ดูกมันกินเดือนี่ถึง ๕ ตัว

หมี่ ๓ คิว และอะไรค่ออะไรอีกหลาย แต่อย่างนั้น
ยังไม่พอมันกิน จะออกมาแต่เงารเราอีก น่า
กตัญมาก จะดำเข้าไปใกล้สักไม่ได้” นึกพดาง
ค่อยๆ ถอยห่างออกมา

แพะพ่อเหินแกดั่งชู้ดำทับ “บอกว่าให้หนึ่ง ๆ
ไอ้ตุกริยา ทำจนไอ้เตื่อได้ยินตใจจะไปเตื่อแล้ว
อดปากทนสักครู่พอให้ออกไปจับมาไม่ได้ หรือ?”
เตื่อได้ยินไม่รอฟังค่อไป ตกใจเต็มเกียรติยศเตื่อ
หื้อหนีไปเคมที่ ไม่หยดพักที่ไหน จนหมดกำลัง
ตง หยดนอนหอบอยู่โคนไม้

บนต้นนมถึงหนุมาน (๑) คิวหนึ่ง อาศรัยอยู่
เหินเตื่อทำอาการวิปตาดัส ก็ไค่ต้นไม้ตงมาถาม
“พ่อเตื่อ เปนอะไรไป? ดหอบยักๆ”

เตื่อนิ่งหอบเตื่อพักใหญ่ พอค่อยยังชู้จิงคอบ
ตงออก “อย่ารู้เตย น้องเฮย นีพ่อแม่เข้าไปทำ

(๑) เบนคลี—Honumán; คำเรียกสิงชนิดหนึ่งตัวโตๆ
สีเทาขาวหน้าดำ มีชุกชุมในประเทศนั้น.

บาปอะไรไว้จึงมาตกลงกัน น้ากตัญจริง แต่ยังคง
เคราะห์ดีหนีอันตรายอย่างน่ากลัวที่สุดมาได้”

ดิ้ง— “ตายจริง ไปเจออะไรเข้า?”

เต๋อ— “เดี๋ยวจะบอกให้ รอให้หายเหนื่อย
เสียก่อน” ได้สักครู่พอทุเทาเหนื่อย ชีพจรเต้น
ตามปรกติ เต๋อจึงทำให้ดิ้งฟัง “เพื่อนเอ๋ย เกิด
มีไอ้สัตว์พิสดารอะไรไม่รู้ บอกไม่ได้ว่ารูปร่าง
เป็นอย่างไร เข้ามาอยู่ในบ้าน ที่แรกกันเข้าใจว่า
เป็นแพะ ย่องเข้าไปหมายว่าจะตักเอาออกมากิน
พอเข้าไปใกล้ ได้ยินเสียงไอ้ตุกร้องหึงๆ และได้
ยินไอ้ตัวโตคุดกุดว่า ‘ไอ้ตุกริยา ยังไม่อ้มอกหรือ
ให้กินเสียถึง ๕ ตัว หมี ๗ ตัว ยังแรดเขย ควาง
เขย ช้างเขย’ อไรอีกบ้างจำไม่ได้ พอมันเห็น
กัน มันกำชับตุกมันว่า ‘นั่นแน่ะ ที่ต้องการอยู่
เดี๋ยวนี้ นี่สักครู่ไม่ได้หรือ? เต๋อมาอีกตัว ๑ แล้ว
เดี๋ยวจะเอามาให้กิน’ เพื่อนเอ๋ย! ได้ยินเท่านี้
ซ้าก็รอลงอกไม่ได้ละซี เพราะรู้งี้แล้วว่าหากตาย

ออกได้เปิดห้อเคมกำตังมานี้ คิดดบังซี เจ้าน้อง
แก้ว ซันซือว่าเลื่อก็ยอมกินสัตว์อื่น ๆ เป็นอาหาร
นี่มันเกิดมัตต์ตวกินเลื่ออีกต่อหนึ่งแปลกใหม่ละ เกิด
มาเคยได้ ยินรูเห็นอย่างนี้ใหม่?”

ดิงเยาะ “ชะ! ทำไมแกจึงโง่จนหมกดี ไ้
ที่ไปพบเข้าใจว่าพระมันก็พระนั่นเอง อไรเลื่ออีก
มันเห็นแถกตกใจ แถกตั้งทำเป็นรู้อยู่โคกระทบหลุดอก
คอกนำ มา ไปดูด้วยกันให้เห็นเท็จและจริงเดี่ยวนี่”

เลื่อ— “อไร ให้กดับไปทันนอกนะหรือ
เซิญพ้อต้วกตำเต็ดจไปเองเถอะ กั้นเป็นไม้ไปตะ”

ดิง— “ดูแน่ะ! อย่าเป็นบ้าพิศดารไปหน่อย
เดี่ยนะ มาเถอะ” พุดเท่าไรเลื่อไม่ยอมไปทำเดี่ย
ถึงที่สุดเจ้าหนูมานแนะนำให้เลื่อไปซื้อที่ให้ดูแต่ห่างๆ
ก็แต่ด้วยกัน

เลื่อ— “ไอ้ทแกพูดมันง่ายแต่ปาก พอเอะ
อะยังไม่ทันไรก็จะบ่มีคนไม่หันเท่านั้น กระโดด
แผลวเดี่ยวกพัน แผลวไอ้กั้นตะ กัดองตกเป็นเหยื่อ

“ไฮ้ด้วยกษฝ้ายเดี่ยว”

หนุมาน— “ถ้ากัวอย่างนั้น ทำอย่างนั้น
เป็นไร เราเอาหางของเรามาผูกไว้ด้วยกันให้แน่น”

เดื่อ— “ต้องอย่างนั้นถึงจะเอา ความคิด
ใช้ได้ อดวยเกิดเหตุแก่จะได้ไม่เอาเปรียบเบียดหนี้
ง่าย ๆ ปล่อยให้กันตายตัวเดี่ยว”

ตกลง จึงเอาหางต่อหางผูกกันไว้ พวกมันคุ่ม ๆ
ไปที่โพรงต้นไม้ แต่เดื่อนั้นเดือขวางหงตั้งเป็นทัพ
หนุมนไว้เต็มอ พอลังแต่เห็นต้นไม้ เดื่อบอก “ที่
ตรงต้นไม้แน่น กันไม่เข้าไปให้ไกลอีกตะ”

ฝ้ายแพะเห็นเดื่อมาอีก ไม่ใช่แต่ตัวเดี่ยวพา
หนุมานมาด้วย ตกใจไม่น้อย นึกวิตก “เห็นจะ
หมดคัมน์จริงครึ่งหนึ่ง หดอกไฮ้เดื่อโง่รอดไปครึ่งหนึ่ง
เกิดไปพาเจ้าหนุมานกตบมา เจ้าคัมน์โง่อยู่เมื่อ
ไร หดอกมันได้งายอยู่หรือ” กำตั้งนึกพอเดื่อกับ
ถึงเข้ามาใกล้ทุกที่ แพะจนบัญญัติ เถยตะ โทนอก
ไปค้อ ๆ “ไฮ้ถึงวิยา กูบอกมั่งหรือว่ากูจะกินเดื่อ

ตัวเดียว ไซ้ให้มั่งไปหาทั้งวัน ฟังดวงเตื่อมาได้
 ตัวเดียว พอกกิ่นที่ไหน ไซ้ดิงอปรีย์ กูต้องกิ่นมั่ง
 เตื่อด้วยจึงจะได้”

เตื่อได้ยินคำคัญว่าเจ้าหนุมานเปนตุกตุ่มของ
 ตัวปลาที่อยู่ในโพรง ถอดวงคนพามาให้นาย
 มั่นกิ่น ก็ไม่รอขอย้ออีก ดิงดิงจะหนีไปฝ่ายเดียว
 ส่วนดิงก็วิ่งไว้เต็มที่ หมายถึงให้เตื่อเห็นตัวที่อยู่ใน
 ในโพรงเองว่าไม่ใช่ตัวคร้ายอะไร คานี้ทางค้อหาง
 ที่ผูกเอาไว้ถูกกรงกั้นหนักเขากิ่งแน่น ต่างตัวต่าง
 ดิงจนหางเตื่อขาดปุดออก พอหางขาดเตื่อก็วิ่งหนี
 พรวดพราดไปไม่คิดแก่ชีวิต ส่วนดิงมองคเห็นคน
 มีสองหาง ก็กระโดดโดดเต็นไม่เป็นตำแหน่งแห่งที่
 เพื่อสมบัติให้หางเตื่อหลุด เพราะรู้ดีก้อยู่ว่ามีหาง
 สองหางไม่ใช่ของค้อไร จะทำอย่างไรมันก็ไม่หลุด
 เพราะไม่แก้มัน ทั้นไม่ว่าไปทางไหน บันดาตัว
 ที่แตกเห็นหัวเราะเยาะเย้ยต่าง ๆ จนหนีเข้าป่าสูง
 ไปซ่อนอยู่ในดงที่บึงจึงค่อยสบายใจหายชายน้า

ส่วนแพะ แม้จะโศกโศกใจที่รอดอันตรายมาได้ก็
 เห็นว่าจะอยู่ที่นั่นต่อไปไม่เหมาะะ จึงพาตูกไปหาที่
 อยู่ใหม่ซึ่งเชื่อว่าพอจะพ้นภัยได้

* * * * *

สองเจ้าบ่าว

ในท้องพระโรงพระเจ้าจักรมาทิตย (๑) มีนก
 แหกเต้าตัวหนึ่ง (๒) ซึ่งโปรดปรานมาก เพราะ
 สามารถจะบอกเหตุการณ์ที่ดวงแก้ว บัจจุบันหรือ
 ยังไม่มาถึงให้รู้ได้อย่างแน่นอน ท้าวจักรมาทิตย
 จะทรงราชกิจอย่างไรหรือจะเสด็จไปไหน ต้องรับ
 ตั้งถามนกเดี้ยก่อน จึงทรงทำราชกิจนั้นๆ เท่า
 กับนกแตกเต้าเปนมมนตรีประมุขของพระองค์

(๑) ดูเชิงอรรถ (๒) หน้า ๕๐.

(๒) นกแตกเต้า เป็นนกสำคัญในนิยายของอินเดีย เป็น
 ที่ยกย่องว่าเป็นสัตว์วิเศษรู้โบราณคดี เล่าเรื่องเก่า ๆ ให้คน
 โบราณเป็นอันมาก ดังที่มนุษย์ได้รื้อขอร่องไว้แล้วถึง ๗๐ เรื่อง
 เรียกว่าศุกส์ปตติ นกแตกเต้าเล่าให้ฟังทั้งนั้น ยังนำเต้ามาเล่า
 ไว้เรื่อง ๑ ในทศมนตรีน้า ๑๗๐ ถึง ๑๗๓.

วันหนึ่งทำววิกิรมาทิตยเสด็จประทับที่ห้องพระ
โรง นกแขกเต้าเฝ้าอยู่ด้วยในทึ่ใกล้พระแท่น วัน
นั้นไม่มีราชกิจอะไร จึงรับสั่งถามนกแขกเต้าเด่น
“เจ้ารู้ใหม่ว่า เวदान์ราณภานุมติ(๑)ทำอะไรอยู่
ในห้อง?”

นกแขกเต้า—“พระนางกำลังทำพวงมาลัยอยู่
พระเจ้าข้า”

ทำววิกิรมาทิตย—“ทำพวงมาลัยให้ใครกัน?”

นกแขกเต้า—“ทำเพื่อทำขวัญพระกนิษฐภคินี
ของพระนางซึ่งกำหนดจะทรงวิวาห์คณวณน”

ทำววิกิรมาทิตย—“เจ้าพูดเอะเทอะมาก
ก็ภานุมติราณของเราอยู่น้องสาวของนางอยู่ถึง
นครพระเจ้าโกชะ ห่างจากนี้ไปต้องข้ามมหา
สมุทรถึง ๗ ห้วงแต่แม่น้ำถึง ๑๓ สาย ทำอย่างไร
นางจึงจะนำพวงมาลัยไปทำขวัญให้ทันในคณนได้
อีกประการหนึ่งนางก็ไม่ได้บอกให้เรารู้เลย”

(๑) Bhānumatī Rānī: พระนามมเหสี.

พกแขกเต้า—“ข้าแต่พระองค์ ขอททรวงต้นเทเห็น
พอจะกราบทูลอธิบายได้ง่าย ที่พระนางภานุมตีได้
กราบทูลให้ทรงทราบ ก็โดยเกรงว่าจะไม่ประทาน
อนุญาตให้ไป แต่ขอที่พระนางเสด็จไปได้อย่างไร
ค้องขอกราบทูลว่า ในคืนวันนั้นจะมีนางทากินี (๑)

(๑) เบงกตี—Daini; สี่-ทากินี; ปรางฤต-ทากินี;
รากษสี่ชนิด ๑ บริวารของพระกาลี [เชิงอรรถหน้า ๓๗]. ใน
อภิธาน-สี่. ว่า “กถาสรีตัสการเปน ‘ทากินี’ ตรังค ๑๐๒,
๑๐๘.” แต่ที่พบเปน ‘ทากินี’ ทั้ง ๒ ตรังค ในกถาสรีตัสการ
นั่นเอง ดังนี้:

ตรังค ๑๐๒ | พหุภุตคณาภิรมมารีทัททากินีปริยัม |

มหาไกรวมาสันนจิตาฐุมลิมลัม || ๕ ||

‘พระมหาไกรพผู้มีร่างหม่นเพราะถูกควันจากจิตกาธารซึ่ง
อยู่ใกล้ เคียงราดไปด้วยฝนฤดูหลายเหล่า เป็นที่นิยมของ
ทากินีชอบมาเล่นคลุกคลี.’

ตรังค ๑๐๘ | กัว ทากินีภีรภีติ: सा क्व सुखि तच्च दत्तक्षณम् |

อจิน์โตช พต! ไทเวนาปียาปาต: สุขทุ:ชโย: || ๕๑ ||

‘อันว่าภียซึ่งเหล่าทากินีสำแดง เป็นการเปลี่ยนรูปตรง
กันข้ามกับสุขซึ่งเกิดในขณะเดียวกัน, เออหนอ! สุขและทุกข์
แม้อันกรรมบันดาน [เป็นหลักอยู่แล้ว] ก็ยังเป็นอจินต์ย:
ไม่มีใครรณเณตุก.’

ต้องคนนำต้นไม้ต้นหนึ่งมาจากนครโกษา พระนาง
 ภาณุมาศจะเสด็จขึ้นบนต้นไม้ แล้วนางทากินี่จะพา
 พระนางไปพระนครของพระบิดาเธอ เสด็จพิธีจะ
 พาเสด็จกลับมากันในคืนเดียวกัน”

พระเจ้าวกรมาทิตยทรงพิศวงที่สุด รู้ดีก็ชอบ
 พระฤทัยทนกลแซกเด้ากราบทุก ทรงดูบนหนักด้วย
 พระกรุณา แล้วเสด็จขึ้นค้ำหนักพระราชนิเวศน์กว่า
 ตามธรรมเนียมที่เคยเสด็จ ทอดพระเนตรเห็นพระนาง
 ภาณุมาศกำลังร้อยมาตย์อยู่ แต่พอพระราชนิเวศน์เห็น
 ราชดำมิดีเสด็จเข้ามาถึงรับช้อนพวงมาตย์ ทำวกร-
 มาทิตยทอดพระเนตรเห็น แต่ทรงเบือนพระพักตร์
 ทำเป็นไม่เห็น “อนันตฤดีก็ไม่ได้บาย หยากจะ
 นอนเสียแต่หัวค่ำ” พระราชนิเวศน์ชมมัจฉาพระที่
 เฝ้าอยู่การประตียบทวนดพื้นเป็นอันดี จนเวลาดัง
 เข้ากลางคืน ทำวกรมาทิตยแสร้งทำเป็นมึนหม
 หดับ ดีก็รู้หนึ่งนางทากินี่ต้องคนนำต้นไม้เข้ามา
 ในราชอุทยาน แจ้งความให้พระราชนิเวศน์ทราบ

พระราชนัดตราช้างสามี เข้าพระฤทัยว่าบัณฑิต
 หัดขับตีบทแน่แท้แล้ว เสด็จออกไปแต่งพระองค์ด้วย
 ฎษาอาภรณ์อันมีค่า ฉะห้องตำหนัก อีกห้องหนึ่ง
 เหตุนี้ทำวชิรมาทิตยจึงมีโอกาสดอบเสด็จออกไป
 ที่อุทยาน ชนช่อนกำบังพระองค์บนต้นไม้ทาง
 ซากินหน้ามา

ฝ่ายพระนางภามตตรงเคืองเสด็จหยิบพวง
 มาตย์เสด็จตามนางซากินมาต้นไม้ ทรง ๓ ชนบน
 ต้นไม้แล้ว นางซากินคิดนอวชน ๓ ครั้ง ทนใดต้นไม้
 ไม้ดอยถึงข้ามมหาสมุทร ๗ ห้วง แม่น้ำ ๓๓ สาย
 ตรงมาพระนครโกษะ ตักครุหนึ่งต้นไม้มาหยุดลง
 ที่สวนแห่งหนึ่งในพระนคร พระนางพร้อมด้วยนาง
 ซากินทั้ง ๒ เสด็จตรงเข้าไปในพระราชวัง

ทำวชิรมาทิตยช่อนพระองค์อยู่บนต้นไม้ เห็น
 นางเสด็จไปแล้วจึงทรงรำพึง “จะอยู่บนต้นไม้ต่อไป
 ทำไร ควรจะไปคอบไบบ้าง” จึงเสด็จตรงแต่ไม่
 กัดไปไกล เพราะทรงภูษาเก่าๆ เกรงใครจะแตก

เห็น จึงประพาสอยู่ตามบริเวณสวน ซึ่งเงียม
 ดังดีไม่มีคนเค็ด เพื่อจะมีให้ ใครเห็นจำพระองค์ได้
 เอาผู้เฝ้าพระกาย เมื่อทรงได้ยืนเคียงคนตรีซึ่งอยู่
 ไม่ได้ โกลนนัก เหลียวไปทอดพระเนตรเห็นแสงไฟ
 ทรงนึกว่าชรอยจะเปนเจ้าบัวเขาแห่แหงกันมา จึง
 เสด็จเข้าไปแอบหลังต้นไม้ใหญ่ใกล้ทาง เอาผู้เ
 ฝ้าพระกายให้มากขึ้น ในไม่ช้ากระบวรแห่มาถึง มี
 เจ้าบัวนั่งมาในวอ ชายที่เป็นเจ้าบัวหลังค่อมมี
 โรคเรื้อรังประจำกาย เพราะฉนั้น เจ้าควัจจรู้สึก
 เกรงเจ้าบัวเห็นจะไม่ชอบ พอมาถึงที่ท้าววิกร-
 มาทิตยซ่อนอยู่ก็สั่งให้คนหามวอหยุด เสด็จไปใน
 ที่ซ่อนอยู่ห่างจากถนนแต่องค์เดียว จะเสด็จไปไหน
 และไปทำไมไม่มีใครทราบ ส่วนคนหามวอพากัน
 นั่งคอยอยู่ที่ใต้ต้นไม้ คนหนึ่งแต่ไปเห็นพบพระเจ้า
 วิกรมมาทิตยกำลังทรงหิบบผู้เฝ้าพระกาย เข้าใจ
 ว่าคนบ้า ตรงเข้าจับพาไปถวายพระราชาซึ่งเป็น
 บิดาของเจ้าบัว และจะนึกสนุกอย่างไรไม่ทราบ

เดยกต่างหาว่าชายที่จับตัวมานี้เขาผู้น่าอดคน

พระราชาทอดพระเนตรดูลักษณะท้าววิกรมมา-
ทิตยเห็นคมดั้น บังเกิดความคิดขึ้นมาอย่างหนึ่ง
แกตั้งทำเป็นกริ้ว ตรัส “เฮ้ย! ไชยนี้ เรื่องราว
อะไรจึงเขาผู้น่าอดคนของกู?”

ท้าววิกรมมาทิตย— “เปล่า! ยืนอยู่ดี ๆ ก็
จับเอาตัวมานี้”

พระราช— “เด็กที่เถิดเจ้า ไชยเรื่องแกตัว
อย่างนี้ ถ้าวรคตวักตักของโทษ คงทำชระให้เรา
ตั้งกันอย่างนั้นแหละจึงจะพ้น”

ท้าววิกรมมาทิตย— “ก็ตั้งแล้วแต่จะโปรด”

พระราช— “คิดแล้ว เรื่องที่หยากจะไชเจ้า
เป็นดังนี้ คือเจ้าตูกชายเรารูปร่างน่าเกลียดมากมี
โรคประจำตัว ไชยเท่านั้นหลังยังเป็นหนอกโกงด้วย
ถ้าจะพาไปแต่งารกับพระธิดาพระเจ้าโกชระ น่า
กตวจะไม่ได้เรื่อง พระเจ้าโกชระจะทรงนักประการ
ไร คิดดูที่ เห็นว่าออกจะดำมากหน่อย ตัวเจ้ามี

รูปร่างหน้าตาหมดจด หมายถึงจะวานเจ้าให้แต่งตัวเป็นเจ้าบ่าวแทนตุ๊กเราชั่วคราว เมื่อแต่งงาเรเสร็จเจ้าจะต้องอยู่ในห้องเจ้าสาวจนบัดที่พวกผู้หญิงซึ่งต่อเถียนเจ้า (๑) ออกไปหมดแล้ว เหลือตัวเจ้ากับเจ้าสาวอยู่ในห้องต้องต่อต้อง เจ้าต้องหาอธิบายหนีออกมา ให้ตุ๊กชายเราเข้าไปแทน”

ทำวัตรมาทิตยทรงรับคำ พวกบริวารที่มาตรงเข้าจัดแจงแต่งองค์ให้เป็นเจ้าบ่าว ทำวัตรมาทิตยมีพระรูปงดงามอยู่แล้ว เมื่อได้ทรงเครื่องประกอบเข้า ความงามของพระองค์ย่อมเป็นที่พิศวงแก่พระราชานัดและพวกที่ตามเสด็จ แต่งเสร็จก็เสด็จขึ้นหอ มีพวกแห่นำเครื่องไปยังพระราชวัง ได้ตักครุ่หนึ่งเจ้าบ่าวตัวจริงกลับมาไม่เห็นใคร จึงเดินตามไปถึงพระราชวัง พบคนของพระราชาก็

(๑) คืนวันที่แต่งงาแล้ว เจ้าสาวเจ้าบ่าวจะต้องเข้าไปอยู่ในห้อง ให้พวกผู้หญิงล้อเลียนเจ้าบ่าวเสียพักใหญ่ ดังนี้ เป็นธรรมเนียมเกี่ยวด้วยพิธีของเขา.

ไต่ถามไต่ความตามที่พระบิดาได้คิคุบายไว้ ดั้
พระหฤทัยไม่ทักท้วงอย่างไร จึงหลบเข้าไปอยู่ในที่
แห่งหนึ่ง คอยกกว่าจะถึงเวลาที่จะได้เป็นตัวเจ้าบ่าว

ในไม่ช้าเจ้าบ่าวปลอมถึงพระราชวัง ประทับ
ยั้งที่ ๆ เขาจัดไว้ บันดาผู้มาในงารพิชเห็นเจ้าบ่าว
มีรูปร่างงดงามก็ชมเชยกันทุกคน ถึงพระนาง
ภานุมัตีเอง จำพระราชดำมีไม่ได้ ยังชมว่าสวย
กว่าราชดำมีของพระนางเอง ส่วนพระเจ้าโกชะ
เพ่งพิศดูเจ้าบ่าว มีความปราโมทย์ทรงนึกว่าพระ
องค์เป็นผู้ทมิเคราะห์หัดที่สุด ได้เชยขวัญคู่ควรกับ
พระธิดา ครั้นถึงฤกษ์กำหนดก็เริ่มทำพิธีวิวาหตาม
ราชประเพณี เสร็จเรียบร้อยแล้ว เจ้าบ่าวเจ้าสาว
ก็พากันไปห้อง มีพวกผู้หญิงที่เป็นพระญาติพระ
วงศ์ตามไปด้วย ถึงห้องแล้วพระนางภานุมัตี ประ
ทานพวงมาลัยแก่เจ้าบ่าว และทรงตั้งอเดียนอะไร
ต่าง ๆ ตามประเพณี มีตั้งพระภรรยาเจ้าบ่าวเด่น
เป็นต้น

ทำวัตรมาทิตยทรงนึกชั้นในฤทัย ครู่หนึ่ง
พระนางภาณุมดี แตะบันดาหญิงทั้งหลายออกจาก
ห้องไป อยู่ข้างนี้ต้องค่อต้อง ทำวัตรมาทิตย
ตรัส “ครา พระธิดายอดรัก ตัวฉันมีไซ้เป็นสามี
ของนาง สามีของนางนั้นเป็นคนหงัดโงง หน้า
ตาน่าเกลียด ได้พบฉันกลางทางวานให้มาเป็นเจ้า
บ่าวแทนชั่วคราว่า บัดนี้ก็เสร็จธุระแล้วจะต้องขอ
ตา ให้เจ้าบ่าวแท้เขาเข้ามา เพราะฉันขอตาที่”
ทรงทำท่าจะเสด็จออกไป

พระธิดาคตกตั้ง— “ข้าก่อน ท่าน นี้เรื่อง
ราวเป็นอย่างไรฉันยังไม่เข้าใจ ก็ท่านมีไซ้หรือที่
ได้ทำวิวาห์กับฉัน เพราะฉัน ท่านก็เป็นสามี
จะพาใครเข้ามาเบียดยันทัว ฉันไม่ยอม”

ทำวัตรมาทิตย— “จะทำประการไรได้ ถ้า
อยู่ได้ก็จะอยู่ นี่เพราะให้สัญญาไว้ทางโน้นแล้ว
จำเปนจำใจต้องตาไป มิฉะนั้นจะเดียดตี้ยที่ตนไว้
เขาจะได้เข้ามาไม่ต้องคอยนาน”

พระชิตาดั่งพระเตี้ยดั่ง— “ทำอย่างไรฉัน
 เป็นไม่ยอมให้เจ้าคนนั้นเข้ามา ไม่เชื่อก็คอยดู นี้
 มีนิกว่าอย่างไรหรือ คดี! แต่งารกับคนหนึ่ง จะ
 ให้ไปอยู่เดียวกับอีกคนหนึ่ง ทำอย่างนกกตะหรือ
 ถ้าขึ้นไปฉันจะฆ่าตัวฉันเดี่ยวเดี่ยวน ได้ฉวีรปร่าง
 เหมือนเช่นท่านทั้งที จะให้กดับไปได้ ไห้หลังโกง
 หน้ายื่น ใครบ้างเขาจะยอมรับ ใครบ้างจะยอม
 ขายหน้า ขอให้ท่านคิดคดีๆ”

ท้าววิกรมมาทิตย— “จนใจจริง ๆ อย่างไร
 ฉันก็ต้องตาไป ต้องตาไปเดี่ยวน จะมีทางแก้ไข
 ไต่กทางเดียว คือขอให้เปิดย่นแหวนกันไว้ ถ้ากุด
 ผตบุญยตั้งเปนวนัดนาของเราทั้งสอง คงร้อนถึง
 พระพิชิตา (๑) ทรงช่วยเหลือเราให้ได้พบกันอีก”
 ท้าววิกรมมาทิตยทรงแนะนำ นางค้อยบันเทาคความ
 เคื่องแค่น ยอมเปิดย่นพระขำมรงค์กับของพระเจ้า
 วิกรมมาทิตย

(๑) ดูเชิงอรรถ หน้า ๕๑

ตามที่ได้ออกตงกันไว้แต่เดิมว่า ถ้าเจ้าบัว
 ปรอดออกมาเมื่อไร เจ้าบัวจริงจะเข้าห้องแทน
 เพราะฉนั้น คิวเจ้าบัวจริงจึงมายืนรออยู่แถว พอ
 ทำวกรรมาทิตยเสด็จออกจากห้อง เจ้าบัวจริง
 กรากเข้าไปทันที

ฝ่ายพระชิตาทรงรำพึงไว้ในพระฤทัยแต่ว่า
 เวดาเจ้าบัวหวังโงงเข้ามา จะทรงประพฤติประ-
 การไร เพราะฉนั้น พอเจ้าบัวเข้าไปถึงนางก็
 เขาไม้คันทใหญ่ประเคนเจ้าบัวอย่างเต็มแรงรักซ้อน
 หตายท ยิงมีหน้าชาถบออกมาจากห้อง แล้วหีบ
 พระทวารตหนักตอนแน่น

ฝ่ายเจ้าบัวถูกไม้กระของน่วมไปทงคิ้วร้องให้
 ช่วยออกต้น ได้ยินไปถึงพระราชามู่เป็นพระบิดา
 รับเสด็จมารับสั่งถามว่า เรื่องราวอไรกัน

โฮรต— “พระชิตาเขาไม้กระของคู้ตูก แล้ว
 ถีบออกจากห้อง ”

พระราชาคตพระฤทัยทังทรงพิศวง เดยบัน-

ตามโทษะกริ้วพระชิตา แผลวจาออกมามีดัง ๆ
 อย่างหมดความเกรงใจ “ผู้หญิงอะไรร้ายกาจเกิด
 มากี่พบ เมืองยักษ์เมืองมารอไรถึงกับผู้หญิง
 ก็อำมหิต จะให้เป็นเมียผู้ชายอย่างไรได้ น้ำใจ
 มันจะฆ่าเสียแน่ ร้ายกาจจริง ๆ ค่ะเสียจนตั้ง
 โกงแกงเสียผู้เสียคนไปหมด (๑) เสียโฉมกันตาม
 ตกเรา เด็กกัน เด็กกัน” เสียงกริ้วของพระราช
 ยิงดังชนทุกที่ พวกราชบริพารพุดอวยผล้มเฮตโร
 ด้วย จนพระเจ้าโกชะคกพระหฤทัยเสด็จมา พวก
 ผู้คนในพระราชวังตนตนกาทอด พระเจ้าโกชะกริ้ว
 มากเมื่อทรงทราบเหตุความประพฤติของพระชิตา
 มีรับสั่งให้พระชิตาออกมาเฝ้า ครั้นเรียก “นี่เจ้า
 คิดเห็นเป็นอย่างไรรู้จักได้ทำกริยาชั่วร้ายถึงปานนี้ ไป
 ไร่เรียนมาจากไหน?”

พระชิตาทรงเห็นว่าจะนั่งต่อไปไม่ได้ จึงเปิด

(๑) หมายความว่าใช้แต่ดีด้วยไม้อย่างเดียว ยังใช้วิชา
 อาคมทำให้เสียคนด้วย.

พระทวารห้องออกมา พดางซึ่งหืดคไปทางเจ้าบ่าว
 หตั้งโงง โดยรู้สึกเกิดยดขังขยะแขยงเต็มที่ กราบ
 ทูลพระเจ้าโงษะ “เจ้าคนไหนไม่ใช่สามีของตัก สามี
 จริงของตักได้ข้อยอกจากห้องไปเสียเมื่อไหน”

คำกล่าวของพระธิดาน ทำให้เกิด ออ อังกนัยก
 ใหญ่อก ฝ่ายพวกพระธิดาเห็นจริงเข้าข้างพระธิดา
 ข้างฝ่ายพวกเจ้าบ่าวหตั้งโงงคิดค้ำหน้าว่าพระธิดา
 ให้ร้ายกต่างเทจ โต้เถียงกันไม่คกตง พร้อมใจ
 กันจะเด้นอเรื่องแต่ทำววิกรมมาทิตยให้เป็นผู้ตัดสิน
 เพราะฉนั้น จึงออกจากเมืองตรงไปยังพระนคร
 ของพระเจ้าววิกรมมาทิตยด้วยกัน

ส่วนทำววิกรมมาทิตยและพระนางภานุมตี ได้
 เด็ดจ กตบถึงพระนคร โดยค้นไม้วิเศษในคั้นตนเอง
 แต่ทำววิกรมมาทิตยทรงกำบังพระกายอยู่บนคั้นไม้
 มิติเมียนตี ราชชายาจึงไม่ทรงทราบ เด็ดจคั้นพระ
 ราชวงศ์ดวงสามสี่วัน พวกที่เป็นความกันก็มาถึง
 พระเจ้าโงษะทูลเรื่องที่เป็นมาถวาย ขอพระ

วินิจฉัยคดีดินเรื่องที่ไม่ตกลงกัน

พระเจ้าจักรมาทิตยทรงทำเป็นไม่ทราบถึงเรื่อง
ที่แต่งงาร แลวังตัดพ้อพระสัสระที่มีไค้แจ้งให้พระ
องค์ทราบบ้าง แลว่าบตั้งกำหนดวันที่จะทรงวินิจฉัย-
คดีคน

ครั้นถึงวันกำหนด ทรงตั้งข้างมาประชุมกัน
พร้อมคณะวินิจฉัยสภา พระจิตาซึ่งประทับอยู่หลัง
ฉาก (๑) ทรงเบิกความว่า “ชายใดแต่งการณ
ต่าง ๆ ที่เป็นไปในห้องแต่งงารของข้าพเจ้าในคราว
แรกได้ถูกต้อง ชายนั้นคือสามีของข้าพเจ้าแน่แท้”

ท้าวจักรมาทิตย เห็นพระพักตรถามเจ้าว่า
หลังโงงให้แสดงข้อความเหตุนั้น เจ้าว่าก็ให้
การณอะไรต่าง ๆ ตามที่จะนึกขึ้นกล่าวได้ใน เวลา
ปัจจุบัน

(๑) การสืบพยานผู้หญิง (Parda-Nishān) จะใช้ใน
ที่เปิดเผยเหมือนหญิงในสกุลต่ำไม่ได้ ในปัจจุบันมักมีกรรม
การของศาลมาสืบพยานผู้หญิงเป็นพิเศษ

ทันด่วน ส่วนพระธิดาดั้นพระเคียรแต่คงว่าที่เจ้าบัวหวัง โกงอธิบายมาแต่หัวลูกค้อยไม่

ท้าววิกรมมาทิตยทรงยิ้ม— “พระธิดาผู้พี่พระพิศตรอนงาม ถ้านั้นสามารถบอกเรื่องที่เป็นไปถูกต้องทุกอย่างได้ นางเห็นจะรับรองฉันว่าเป็นสามีได้กระมัง?” แล้วทรงดำให้ที่ประชุมฟัง จับเดิมแต่พระองค์ได้ทรงพบปะกับเจ้าบัว จนถึงได้สืบเบียดยพระขำมรงค์กับนาง และเด็ดจอกออกจากห้องมา ทรงดำได้เสร็จก็หยิบพระขำมรงค์ของนางที่พระองค์ได้แตกไว้กับนางออกมา และทรงให้นางนำพระขำมรงค์ที่แตกไว้ ออกมาด้วย พระธิดาก็ทำตามรับสั่ง

ที่ประชุมได้เห็นพระขำมรงค์มีพระนามาภิไธยของพระเจ้าวิกรมมาทิตย ก็ตกคั่งพิศวง ทราบความจริงกันตลอด

คดีเป็นไปโดยเรียบร้อยแล้ว พระเจ้าวิกรมมาทิตย เด็ดจันต์ตำหนักพระนางภานุมาศ พร้อมด้วย

พระธิดาซึ่งเป็นกนิษฐภคินีของพระราชนัดดา ทรงตั้ง
 เฝ้านพระราชนัดดาต่าง ๆ เป็นที่ตำราญราชหฤทัย

* * * * *

บรมแก้ว

พราหมณ์คนหนึ่ง ชัดต้นจนยาก กรากกรำทำ
 ภารหนักทุกวัน จึงได้มาตั้งเตาต้มเปียกพอประทังไป
 เมื่อตกคนหัวบีได้หักหรือเจดขวบ ตาแกตั้งไปเรียน
 หนังสือที่โรงเรียนในหมู่บ้านนั้น แต่เรียนอะไรไม่ได้
 ดังอย่าง โดยมากมักเห็นเที่ยวซุกซนเกาะกระระราน
 ชาวบ้านบ้านอื่น พราหมณ์พ่อพยายามถึงที่สุดเพื่อ
 ให้ลูกเรียนหนังสือ แต่ไม่สัมปรารถนา ยิ่งไคยิ่ง
 เกียดคร้านทำราคานไม่หยุด พ่อเห็นไม่ได้เรื่องจึง
 ยักให้ไปเรียนวิชาโหรา ที่แรกก็เอาใจได้ตั้งอยู่ได้
 ความรู้ไว้บ้าง ครั้นนานวันชักเบื่อหน่ายเป็นคน
 เกียดคร้านเข้าต้นตาดเดิม ตาพราหมณ์พินได้ยั้ง
 ชาติย พุดคดี “มิ่งนเกิดมาทางที่แด่นรียาจนเกินรียา

กุงจะมานั่งเฝ้ามิ่งมิ่งคตอดไปหรือ? นับวันนับจะแก่
 เฒ่าหมดกำลังวังชา แต่กระนั้นยังอุตสาหักัดพัน
 ทนลำบากทำงานเฝ้ามิ่งมิ่งแตะน้องของมิ่ง หมายถึง
 ว่าเคิบโคชันจะได้ฟังพาอาศรัยสักนิต มันไม่เอา
 ถ่านเตี้ยเตย มิ่งไป ไล่หิวไป ไปไหนซังหิวมิ่ง
 ออย่ามาหากูอีกเป่นอนชขาด” แกขับไล่ให้ออกจาก
 บ้าน ลูกชายไม่ตอบสักคำ ออกไปโดยซิ่นตา

เด็กหนุ่มคนนั้นคงแต่เกิดมายังไม่เคยไปไหนเกิน
 หมู่บ้านที่ตนอยู่ เพราะถนน ทางจะไปไหนถึงไหน
 บ้างจึงไม่รู้ เป่นแต่เคิบเซอะเซิงคบั้งไปทางหนึ่งไม่
 ต้องกะว่าจะไปถึงไหน ดวงเข้าเวดาเตียงเคิบทาง
 มาได้ไซ คราวนรุตักเห็นอยหิวโหยจัดซิ่น จำเป่น
 ต้องนึกผ่นว่าถ้าพบบ้านที่ไหนจะซอพัก ครั้นพบ
 บ้านหลังหนึ่งก็เข้าไปเรียกที่ประตู

เจ้าของบ้านเห่นพราหมณเป่นแขกมาหาใน
 เวดาเตียง ก็ออกมาเชอเชิญเป่นอนต์ ให้นั่งแตะ

เขานำให้ต่างเท้า จัตมะระกู่มาให้ดูบ กับทั้ง
ไปจัดหาของมาให้สำหรับทำอาหาร (๑) พราหมณ
หนุ่มต่างเท้าดูบมะระกู่แล้วก็ไปอาบน้ำ (๒) ดักครุ
กตัมมาศวดคมนตรีภาวนาเวตาเข้าตามจารีตของ
พราหมณเสร็จ นั่งร้องเพลงเด่น คอยกว่าเจ้า
ของบ้านจะไปหาของมาทำกับข้าว พราหมณหนุ่ม
เป็นคนร้องเพลงพอใช้ ได้ยินเข้าไปในห้องซึ่งมี
หญิงแก้อยู่ แกรอบอกขอบใจออกมาถาม “พ่อ
คุณ, ร้องเพลงเรื่องอะไร?”

พราหมณหนุ่ม— “อ้อ! เรื่องรามายณ (๓)”

(๑) เป็นธรรมเนียมรู้จักกันดี ถ้าเจ้าบ้านไม่ใช่สกุล
พราหมณ จะเลี้ยงพราหมณซึ่งเป็นแขกมา ต้องหาไรต์อะไร
มาให้หุงต้มกินเอง [ดูเชิงอรรถ หน้า ๘๕]. ก็เป็นความสวด
ดีแก่เจ้าบ้านอย่าง ๑.

(๒) พราหมณต้องอาบน้ำวันละ ๓ ครั้ง. —Alberune's
India เล่ม ๒ หน้า ๑๓๓.

(๓) เบงคลี—Râmâyon. คือเรื่องรามเกียรติ์นั่นเอง.

ยายแก่—“ดัดเดยว ทินมหนังต้อเรื่องรามายณ
กัณฑตงกา (๑) อยู่เรื่องหนึ่ง บางทีจะอ่านเป็น
ทำนองเพราะให้ฟังได้บ้างกระมัง?”

พราหมณหนุ่ม—“ก็ยายจะชอบอย่างไรไหนเล่า
หยากจะฟังค่อนกัณฑตงกาหรือว่าหยากจะดูเองที่
เดยว”

ยายแก่—“โอโย! พ่อคุณ หยากดูทำไมจะ
ไม่หยาก แต่ที่ไหนจะได้ดัดกัณฑตงกาด้วยตาเอง
ตายเสียชาติหนึ่งคงไม่ได้พบ”

พราหมณหนุ่ม—“ไม่ยากอะไร ขอให้พูดคำ
เดยวว่า ‘หยากดู’ เท่านั้นฉันจะทำให้เห็นทีเดียว”

ยายแก่—“ซอกกรุณาให้ได้เห็นด้วยเถิด พ่อ

(๑) เบงคลี—Lonkā-Kāndo—ลังกากัณฑหรืออุทร
กัณฑ เรื่องตอนที่ ๖ ของรามายณ คือตอนพระรามขอลทัพไป
รบกับราพณ์ (ทศกัณฐ์). คำว่า ‘Kāndo—กัณฑ’ ในเบงคลี
หมายความเกือบจะเท่ากับคำว่า ‘มากมาย’ หรือ ‘ซู่ซ่าใหญ่
โต,’ เพราะฉะนั้น ‘ลังกากัณฑ’ ก็หมายความว่า ‘เรื่องใหญ่สำคัญ
ของลังกา’ คือถูกหนุมานเผาลังกาเสียนั่นเอง.

มหาจำเริญ แหม ! บุญของยายมาก ถึงกับ
จะได้เห็นกัณฑ์ตงกาวันนี้ พ่อมหาจำเริญ ต้อง
การอะไรบ้าง?”

พราหมณ์หนุ่ม— “ในหมู่บ้านแถบนี้ มีตง
บ้างหรือเปล่า?”

ยายแก่— “ตงนะหรือ ทำไม ถึงไว้ใน
บ้านก็ตงหนึ่ง” แล้วเก็บเข้าไปนำตงมา

ตงพราหมณ์หนุ่ม ชนคันทองขาวกินเดี่ยวอ้อม
แปดวาเผื่อเดี่ยวด้วย ซึ่งวันหนทางวันจกไม่ต้องพึ่ง
บ้านนอก แต่จกจับตงเอาผ่าขวบขวามันพันเข้า
กับหางจุดไฟโตนง พอไฟติดหาง เจ้าตงร้อนใจ
กระโดดพรอดพรวด ปีนชันบนหลังคานแผ่นไปหลัง
คาโน้น เวदानันหลังคาตามบ้านแห่งกรอบคอยหา
เหตุอยู่แล้ว พอกระทบไฟก็ได้ที ในไม้เข้าเหย้า
เรือนในหมู่บ้านนั้นก็ตายเปนเท่าถมดินไป คราวนี้
ไม่ต้องสงสัย ชาวบ้านต้องดับสว่างหาต้นไฟ ได้
ความจากยายแก่ จึงกตัญญูกันจับพราหมณ์หนุ่ม

พราหมณ์หนุ่มโกรธถาม “นี่ฉันไปทำอะไรให้
จึงมาจับตัว?”

ชาวบ้าน— “ฉันไปทำอะไรให้ ทำจนบ้าน
ช่องเป็นขี้เท่าหมด ยังจะถามว่าทำอะไรอีก”

พราหมณ์หนุ่ม— “ที่บ้านมันไหม้ มันจะผิด
อยู่กับฉันอย่างไร ไม่มีใครขอตเรื่องกันตตงกา
บ้านมันจะไหม้ที่ไหน?”

ชาวบ้าน— “เดี่ยเวตาพดกับคนพรวณนี้ ไป
รกนทศาต”

พราหมณ์หนุ่ม— “ไปก็ได้ ไม่เห็นขัดข้อง
อะไร”

ชาวบ้านพาตัวคุมไปในเมือง มาตามทางแดด
ร้อนจัดเข้าทุกที่ พราหมณ์เกบเบี้ยใคร่ทำตกได้
หนึ่งเบี้ย ตักครุหนึ่งถึงสระหน้า พราหมณ์ขอ
อนุญาตผู้คุมตองอาบหน้า ชาวบ้านที่คุมตัวมายอม
ให้พราหมณ์หนุ่มเตริไปที่สระ พบยายแก่นั่งชาย

น้ำมัน (๑) พรหมณหนุ่มตรงเข้าไปซอซอ น้ำมัน
เบยหนึ่ง

ยายเจ้าของน้ำมันโกรธ— “ไปตายเสียเถอะ
พามน (๒) ! ซอซอ น้ำมันเบยเดียว (๓) ใครเกิด
มาเคยได้ยิบบ้าง?”

พรหมณหนุ่ม— “นิตหนึ่งก็เอาเถอะยาย มี
เงินมาเท่านั้นจะทำอย่างไรได้”

ยายเห็นเป็นพรหมณจึงตักน้ำมันให้หน่อย แต่
เวตาคักหยดตงดินไปสองสามหยด

พรหมณหนุ่มเห็นก็บอกว่า “หกเสียเปล่า ยัง
มากกว่าที่ขายให้”

(๑) ไข่ล้างตัว ดูเชิงอรรถ หน้า ๑๑๖.

(๒) เบงกตี—Bâmon. คงออกจากคำ ‘พรหมณ’
นี้เอง แต่เป็นคำที่ชายแก่พูด. เป็นธรรมดาที่ชายๆ แก่ชอบพูด
เฉียวๆ ถ้ามีตัวกล้ำมักพูดออกมาไม่เต็มคำ เช่นได้ยินชาย
แก่บางคนพูดว่า “ฝนตกพ้าๆๆ โอ้โศไปปอกเปลือกคั้นมหา
ปาบไว้ ลิ่นพาดซาพิกล้มพวดลง โคนเปอะโม้ด!”

(๓) ๑๖๐ เบย = ๑ ไปสๆ ๑ รวสต่างคกว่าๆ.

ยายแก่— “ให้มันหกไปยังดีกว่า เพราะน้ำ
มันหกอายุข้าจะยืน”

พราหมณ์หนุ่ม— “อ้อ! น้ำมันหก อายุยืน ไม่
^{๒๘}ร่น” ^{๒๘} ^{๒๘} ^{๒๘} ^{๒๘} ^{๒๘}
ช่วยไม้ค้ำหมอนามนทตงแตกหมด ๓ หม้อ

ยายแก่ทงแค้นทงเสียใจทงเสียของ ปาวๆเอา
พราหมณ์หนุ่ม “ไอ้รยำ! ไปตายเสียเถอะมิ่ง (๓)
ชُرุขอโรมิ่งจึงมาทูปหมอนามนทของกูแตกหมด ไอ้
ว้ายร้าย”

พราหมณ์หนุ่มทำตกคตัง— “อ้าว! นี่ทำไมมา
ด่าได้ด่าเอา? หมายว่าจะทำคุณให้ยังจะโกรธอีก”

ยายแก่งุ่นง่านใหญ่— “ไอ้ตายโหง! ทูปหม้อ
กแตกหมด ยังจะบอกว่าทำคุณให้ โคตรขอไรของ
มิ่งอีก หา? อืม! เดี่ยวแม่—อืม!”

พราหมณ์หนุ่ม— “ก็ทำไมจะไม่ทำคุณ เมื่อ
ยายทำน้ำมันหกต้องด่ามหยตบอกฉันว่าอายุจะยืน
คิดคิดขนั้นช่วยทำหกให้ทง ๓ หม้อเต็มๆ อายุยาย

(๑) เหนจะตรงกับของเรว่า ‘ไอ้ตายโหงตายहां!’

จะมียังยืนมากชั้นอีกหรือ? ประการหนึ่งยายก็แก่
มากจนจะเข้าโถงแล้ว อายุยืนต่อไปอีกยังไม่
ชอบหรือ?”

ยายแก่— “มึงไม่ต้องพูดมาก ต้องไปถึงพระ
เจ้าแผ่นดินด้วยกัน นั่นแหละมึงจะรู้อ่านักตัว”

พราหมณ์หนุ่ม— “ตามใจ”

คราวนั้นคิดเพิ่มจำนวนยายแก่ชายหนุ่ม เป็น
โจทก์ชั้นอีกคนหนึ่ง พวกนั้นมาตามทาง พราหมณ์
หนุ่มเก็บเบียดอีกต้องเบียด ดีใจร้องขอผู้คุมไป
ซื้อหมากสักหน่อย ผู้คุมอนุญาต ที่เกิดหนุ่มคน
ชาวฮินดูตั้งตามหนึ่งชายหมากพูด พราหมณ์หนุ่ม
ตรงเข้าไป ยื่นเบียดให้ต้องเบียด พดางพูด “ขอ
ซื้อหมากที่อร่อยๆ ต้องเบียดเกิด”

คนชายหมากฟันเดี่ยว “แก่นบ้าหรือ? มีมา
ต้องเบียดเท่านั้นจะมาขอซื้อหมากกิน ไป ไป เหน
ใครเขาก็หมากปากแดง ก็เอาเดินไปเดี่ยวเขา นั่น
แหละเป็นราคาต้องเบียด ออกไป”

พราหมณ์หนุ่มหันไปหันมา เห็นเมียคนชาย
 หมากรินหมากรอกปากแดงนั่งอยู่ในร้าน ครองเข้าไป
 จะเตี้ยปากผู้หญิง ผัวแต่เห็นโกรธทำไมกะมัน
 กรากเข้ามาขวางด่าเอ็ด—“ไอ้ทรดักษณ กัด้า
 อย่างนทเดียวหรือ ? มึง”

พราหมณ์หนุ่มทำหน้าตื่น—“มาด่ากันทำไม ?
 บอกให้มาอย่างไรก็ทำอย่างนั้น”

คนชายหมากรอกตัวตื่น—“ดัดะมึง ไปศาลเทียว”

พราหมณ์หนุ่ม—“ไปก็มาสิ”

คราวนี้กระบวนแห่ออกเคียดต่อไป มีชาวบ้าน
 ถูกไฟไหม้บ้าน ยายแก่ชายนามัน ชายชายหมากร
 ต้วนเป็นใจทกคุมพราหมณ์หนุ่มมาตงนน ดักครุ
 ใหญ่ๆ ก็ถึงศาล เข้าไปแจ้งเรื่องที่เปนมาแก่เจ้า
 หน้าที พระเจ้าแผ่นดินประทับอยู่ทนนด้วย ทรง
 ทราบเรื่อง มีรับสั่งให้พาตัวพราหมณ์หนุ่มไปทำ
 โทษเตี้ยเบเน แต่วันนั้นเขนเตี้ยเต้ว การทำโทษ
 จึงเตอนไปในวันรุ่งขึ้น แต่ในรวางนั้นพระเจ้าแผ่นดิน

คืนมีรับสั่งให้เอาตัวพราหมณ์หนุ่มมัดไว้กับหลัก

พราหมณ์หนุ่มต้องถูกมัดแน่นอึด ได้ดำนึกตัว
 คิดโทษตนเองที่ไม่ควรจะทำชั่ว กำดั่งรำพึง(๑)
 เป็นทุกข์ แดไปเห็นชายหตั้งโกงเดิรมา จึงตะโกน
 เรียก “ท่าน, ท่านคนนั้นนะ อย่าว่ากระไรเลย
 เชิญมานี้หน่อยเถิด”

ชายหตั้งโกงได้ย่นกัตรงเข้ามา

พราหมณ์หนุ่ม “ท่านทบทถอ, อย่าว่ากระไรเลย
 กรุณาจดำหตั้งฉนคู้ที่เถิดว่าหายโกงแด้วหรือยัง”

ชายหตั้งโกงคดำจหนท้ว แด้วคอบ— “คดำค
 ท้วแด้ว ไม่เห็นโกงที่ตรงไหน”

พราหมณ์หนุ่ม— “แนหรือท่าน ช่วยคดำค
 อิกที่เถิด”

ชายหตั้งโกงพตอยไม่แนใจไปด้วย คดำอิก
 คานค้อย ๆ คดำกดับไปกดับมาหตายเที้ยว— “ไม่มี

(๑) ที่เขียนเปน ‘รัมภิง’ ก็มี. เหนจะให้ออกจาก
 ‘รั๊ก’ ธาตุ ในภาษามคธ ซึ่งเป็นไปในความเริ่มหรือปรารถ.

เค้าว่าโกงตักนิตเดียว”

พราหมณ์หนุ่มทำเป็นโง่ใจ— “แหม ! ท่าน, โง่ใจจริง ๆ เมื่อก่อนที่หตังฉันเป็นหนอกโปโกง จนน่าเกลียด ได้วานเขามาผูกกับหตักฉันไว้เดยหาย โกงราวกับปลิดทิ้ง เห็นไหม? ศักดิ์สิทธิ์จริง หตักฉัน เกิดมาพึ่งมารู้ว่าเป็นของวิเศษ”

ชายหตังโกง— “ศักดิ์สิทธิ์จริงยังพูดเที่ยว หรือ? ถ้าจริงอย่างที่พูด ท่านช่วยผูกฉันไว้กับ หตักบ้างซิ ไอ้หตังของฉันตั้งแต่เกิดมาก็โกงจนน่า มั่นได้ เตือดร้อนเคมที่ ตกที่นั่งที่แสนลำบาก ไป ไหนก็ขายหน้า ถ้าผูกไว้กับหตักทำให้หายได้ ก็ ช่วยล้มเคราะห์หตังด้วยเถิด นึกว่าเอาบุญ”

พราหมณ์หนุ่ม— “ก็จะช่วยท่านอย่างไรเล่า ไม่เห็นคอกหรือมีอดทนก็ผูกอยู่กับหตักแน่น ถ้าช่วย แก้นออก เขาเถอะฉันจะช่วยท่านเอง ไม่ช้าจะ รู้ดีกว่าหตังหายโกง”

การแก้มัดพราหมณ์หนุ่มให้ออกจากหตัก ไม่

เห็นซ้ำเตย เพราะชายหลังโก่งกระหายหยากให้
 หายโก่งเร็วที่สุด พอพราหมณ์หนุ่มหลุดออกแล้ว
 แกก็เข้านั่งข้างหลัง แทนที่อย่างเรียบร้อยโดยไม่
 ต้องรอให้เคื่อน พราหมณ์หนุ่มรีบผูกชายหลังโก่ง
 ไว้กับหลังแน่นแล้วค่อยเดินหายไ้

หนีมาถึงบ้านหญิงขายดอกไม้ พราหมณ์หนุ่ม
 เดินเข้าไปประจอบประแจเรียกคุณบ้ำ ขออาศัย
 อยู่ด้วย สัญญาว่าจะส่งให้คุณให้ได้เป็นใหญ่เป็น
 โศ ถ้าหญิงขายดอกไม้จะช่วยมัดบังไม่ให้ใคร
 ทราบได้ว่าคนมาอยู่ที่นี่ คุณบ้ำก็ไม่รังเกียจยอมให้
 อยู่ด้วย

พอรุ่งเช้า เจ้าน้ำที่พากันไปตแต่งแกงซึ่งได้นำ
 พราหมณ์หนุ่มมัดไว้กับหลัง ไปถึงไม่เห็นพราหมณ์
 หนุ่ม เห็นแต่ชายหลังโก่งถูกมัดแต่หน้าจัดอยู่กับ
 หลัง ต่างตตั้งไปตามกัน เตยกด้นนำความขึ้นทูล
 พระราชา

พระราชาตตั้งพระฤทัย “อไร! ใ้ผู้ร้าย

หนีไปได้เช่นนั้นหรือ?”

เจ้าพนักงาน— “พระเจ้าข้า! พระอาชญา
ไม่พ้นเกล้าฯ ผู้ร้ายหายไป มีชายพิการหัดงักคุม
ถูกมัดแทนอยู่กับหัดก”

พระราชาทรงพิศวงเป็นอันมาก รีบเสด็จไปที่
นั้น ตรัสถามชายหัดงัก— “เฮ้ย! นี่มันเรื่องราว
อะไร จึงมาขยันทัน”

ชายหัดงักตกใจ ทูล “ขอเดชะ ข้าพระเจ้า
ไม่สามารถจะกราบทูลให้ทรงทราบได้ เป็นแต่เมื่อ
วาน ข้าพระเจ้าเค็รทางมา พบชายคนหนึ่งถูกมัด
อยู่กับหัดกนี้ ร้องเรียกข้าพระเจ้าเข้าไปหา และ
ถามว่าหัดงักของเขาย้ายไปแล้วหรือยัง ข้าพระเจ้า
ตอบว่าไม่เห็นพิการอย่างไร ผู้นั้นได้ยื่นข้าพระเจ้า
บอกก็ตั้งใจพูดว่า หัดกอันนวิเศษนัก ถ้าใครพิการ
ยอมควมมัดกับหัดกเป็นหายขาด เหตุคั้งนี้ข้าพระ
เจ้าจึงแก้ชายคนนั้นออก และให้ข้าพระเจ้าเข้าผูก
กับหัดกวิเศษแทน พระองค์จะทอดพระเนตรเห็นได้

ว่าข้าพระเจ้าเป็นคนพิการเดือดร้อนนัก หนายกจะ
ให้หายด้วย จึงยอมให้ชายคนนั้นผูกไว้ เรื่องที่
ข้าพระเจ้ากราบทูลได้ก็เพียงเท่านี้”

พระราช— “บ๊ะ! ไ้คนนั้นไม่ใช่ผู้ร้าย
ธรรมดาเสียแล้ว ขึ้นปล่อยไว้ไม่ได้” รับผิดชอบให้
ทันทนาย (๑) ตามจับตัวให้ได้ โดยเร็ว

ทันทนายกวอดคักกราบทูล “ข้าพระเจ้าขอ
อาตารับผิดของพระเดชพระคุณจับตัวให้ได้ ในวันนี้
มันจะหนีไปไหนพ่ะ”

ย้อนกต่างถั่งหญิงชายคอกไม้ ซึ่งพราหมณ
หนุ่มไปขออาศัยอยู่ที่บ้านด้วย เป็นคนเคยตั้ง
คอกไม้ในวังหุดวงเด่มอ วันที่พระราชามรับตั้ง
ให้ทันทนายคอกไม้จับตัวพราหมณ ยายแก
อยู่ทันทนาย จึงนำความที่ทันทนายคอกไม้มา
เล่าให้พราหมณหนุ่มฟัง

พราหมณหนุ่มนึกเคืองคิดแก้แค้น จึงไต่ถาม

(๑) คุณเชิงอรธ (๓) หน้า ๕๒.

หญิงชายดอกไม้ ถึงครอบครัวของท่านนายก
 โดยตเคียด ได้ความว่ามีตุ๊กเขยอยู่คนหนึ่ง ไม่
 ได้อยู่บ้านเดียวกัน เปนแต่ไป ๆ มา ๆ หาเมียเต็มมือ
 พราหมณ์ตรองหาอุบายเกิดความคิด ออกไปซื้อ
 ผ้าผ่อนอย่างดีมาแต่งตัว ตกเวลาดึกตรงไปบ้าน
 ท่านนายก บอกกะหญิงสาวไว้ทีหนึ่งว่าตุ๊กเขยมา
 คนในบ้านทราบก็ดีใจกันทุกคน พอสาวใช้ออกมา
 เชิญตัว ตุ๊กเขยปลอมตั้ง “ตั้งที่บานไม้คองหา
 อไรไว้เดียงคนให้ตาบากเป่า ๆ เปนแต่ในห้อง
 ดับไฟเดียงด้วย ยังมีธนะ ดักครู่จะกดับมา แล้ว
 ก็เตยไปนอนที่เดียว” พูดได้เท่านั้นก็ไป ดักครู่
 กดับมา ตรงเข้าห้องไม่รอให้ใครเห็นหน้าได้ ขน
 ไปนอนอยู่บนเตียงตุ๊กสาวท่านนายก พอนอนได้
 ดักอืดใจเดียง ตุ๊กเขยปลอมทำเปนบ่นว่าเครื่อง
 ทองหยองของนางที่แต่งอยู่กับตัว เกะกะซุกซุก
 ตัวรำคาญให้ถอดออกวางไว้ ตุ๊กสาวท่านนายก
 พาซื้อ ถอดเอาวางไว้ข้างที่นอน พราหมณ์หนุ่ม

นอนหนึ่งคอยจนนางหัดดับสนิท ก็เก็บเครื่องแต่งตัว
 เสียเกิดขึ้น ย่องออกจากห้องไป หุดตถึงถนนก็
 วิ่งคืดังมาบ้านคุณบ้ำ ตั้งเครื่องแต่งตัวให้ พดาง
 พด “เจ้าทันทนายกกำลังตามจับตัวฉันออกยุ่ง
 แต่ฉันยังไม่รู้ดีว่าเกิดขโมยขึ้นในบ้านฉันเอง”

รุ่งเช้าทันทนายกกลับบ้าน ได้ทราบเรื่องที่
 ถูกขโมยก็ตกใจรีบเข้าไปเฝ้าพระราชชา ทด “ขอ
 เตะระ ใ้ผู้ร้ายคนนั้นกตาหาญมาก บัดนั้นมาแก
 ข้าพระเจ้าเอง” แล้วทุดเรื่องที่เป็นมาโดยถ้วนถ

พระราชชาทรงฟังก็ตกตงจงง ตรัส “ไ้
 ดำคัญมาก ตองเอาความนี้ให้ไ้ เรื่องอื่นๆด
 ไ้ จนกว่าจะจับใ้ผู้ร้ายรายนขงให้ไ้”

ทันทนายกวาน้องชายให้มาช่วยสืบจับตัว
 และรวมเจ้าพนักงานรเที่ยวสืบจับทุกทาง ตั้งวันตัว
 เองพยายามเต็มที่จนไม่กตบกินข้าวในเช้าวันนั้น

พราหมณหนุ่มนั้นนอนซ่อนตัวอยู่ดบาย ู้เรื่อง
 ที่เขาจัดการกนหนจากหญิงชายคอกไม้ โดยตเอี้ยด

เดยนักส์นุกตูกชั้นจัดแจงแต่งตัวปดอมเป็นนักบวช
 ใศ์พนิกาย (๑) สรวมตูกประจำเมตรุกุทรักษา (๒)
 เอมุดเท่าทาทตามตัว (๓) ใว้ผมเป็นแผ่นแข็ง (๔) เอม
 ผงไม้จันทน์เจิมหน้าผาก (๕) เปนตามเส้น มีถ้อ
 คัมและหวดว (๖) รวมเบดเสร์จรูปร่างหน้าตาที่แต่ง
 กัดพิตักอยู่แต่ัว ปากยังภาวนาว่า 'โอม! โอม' (๗)
 อิก ออกจากบ้านเคิร์คัมไปที่อยู่ของทันชนายก
 เวदानนพวณผู้ชายไม่อยู่ ถกรคัมไปสืบจับผู้ร้าย
 เหดือแต่ผู้หญิงเฝ้าบ้าน ชนชื้อว่านักบวชมาหา
 พวณผู้หญิงเป็นเกิดบิตยหนักมาก เพราะจะได้ถาม
 ทุกขใศ์กโชคตากรายดี ซอยาแก่ โนนแก่พื่อไรต่อ

- (๑) ตูเชิงอรรถ (๒) หน้า ๕๘.
- (๒) ,, ,, (๒) ,, ๗๓.
- (๓) กัสม-ธารณ.
- (๔) พวณโยคี ปล่อยผมไปตามธรรมชาติ ไม่ต้องหวี
 สางหรือสระ เลขเป็นรังเหออย่างดี.
- (๕) ตริปุณท์กรก. [ตุงเชิงอรรถ (๑) หน้า ๗๓.]
- (๖) Tongs, Trident = ตริศูล.
- (๗) โอม! โอม.

มือโรติปาฐะ (๑) ดมคณพราหมณหนุ่มที่ปดอม
มา พอย่างเข้าบ้านพวกผู้หญิงจึงกันแบ่นออกมา
นิมนตจัดแจงหาที่ให้นั่ง

ท่านนักบวชเขาหนึ่งเลื้อยปดงนั่งดำรวมอินทรีย์
เคร่งไม่ตอกแตก คราวนมแม่ผู้หญิงเข้ามาหาที่ตะ
คนสองคน ถามโน่นถามนี่ ท่านนักบวชแก่ไป

(๑) ติปาฐะ ขอแปลเอาว่า ‘สามเล่มสมุด’ และขอ
อธิบายซึ้งๆ สักหน่อย: การที่พูดเกี่ยวกับนับพระคัมภีร์จำนวน
ตั้งสามๆ มักหมายความว่าหมดสิ้นเชิง เช่นรู้พุทธวจนะจบ
พระไตรปิฎก (๓ ตะกร้า) แปลความว่ารู้พระพุทธานุศาสนทั้ง
หมด หรือเรียนคัมภีร์จบไตรเพท เป็นอันเข้าใจว่ารู้ไสยศาสตร์
บริบูรณ์. รู้ไตรปิฎก (๓ ตะกร้า) ก็คือ รู้ไตรเพท (๓ เวท) ก็คือ
เป็นความรู้พูดเฉพาะพุทธานุศาสนและไสยศาสตร์, แต่เมื่อจะ
พูดถึงความรู้ไม่จำกัดประเภทแล้ว คำว่า ‘รู้ติปาฐะ’ = ‘รู้จบ
สามเล่มสมุด’ เป็นคำใช้ได้ทั่วไป และทั่วไปถึงกับอย่างอื่น
นอกจากนี้ก็ได้อีก เช่น ‘กนิติปาฐะ, เล่นติปาฐะ, ดุติปาฐะ, เอาติ-
ปาฐะ ฯลฯ’ เพราะฉะนั้น ในที่นี้ ที่ว่า ‘ขอโรติปาฐะ’ จึง
หมายความว่าได้อย่างเดียวกันว่า ‘ไม่ว่าอะไร ถ้าขอได้ เป็นขอ
หมด.’

คืออาหารตบไปตามเพลงให้ชอบใจ ในจำพวกหญิงในบ้าน มีภรรยาของทัศนายนกและภรรยาของน้องชาย เป็นคนแพ้วมหายรักชานักไม่หายผมยั้งโกร่นบางตงทุกที่ซ้ำหงอกประปราย คราวนั้นเห็นเป็นโอกาสเตยชอยาแก่ โรคผมเดี้ยด้วย

ท่านนักบวชรับรอง “เรื่องเท่านี้ไม่ลำบาก ยากกว่านี้ยังรับได้ โรคแพ้วมไม่สำคัญมากนัก้อย โน่นแน่ บ่อน้ำเก่าที่เป็นโคตนอนอยู่ข้างบ้านโน่นเห็นไหม ถ้าหากจะให้ผมตก โทณผมเก่าเตี้ยให้เกิดยงจนหมดเชอโรค แล้วจุ่มคั้ระเซตงไปโนบ่อให้เบียดโรค ผมก็จะงอกงามเท่านั้นเอง”

หญิงทั้งสองดีใจ— “จริงอย่างนั้นหรือ? ฐากรุดินนี้จะไคทำเตี้ยทันที ผมทิ้งอกใหม่จะเป็นอย่างไรบ้างไม่ทราบ?”

นักบวช— “อ้อ! งามกว่าเดิมหลายเท่า จะงอกงามยาวตงมาถึงข้างต่าดำเปนมันชดบ”

หญิงทั้งสองปล้มใจที่ตุด เข้าไปข้างในโกน

ผมจนเกิดขง อยู่ข้างน้กบวชทำบรูชาอย่างคั้นหาย
 ปรตายชาครวรวร็ดเขาเปเนเดร์จพิธิ พอหญิงทงต้อง
 โทนมมเดร์จออกมา ท่านน้กบวชพาไปที่สระ ทำ
 เปนว่ามนครเดียนิดหนึ่ง แด้วตั้ง “กระโคตตงไป
 ในน้ำซี ยิงดำได้นานๆยิงวิเศษ”

หญิงทงต้อง กระโคตตงไปดำน้ำทันที ฝ่าย
 น้กบวชเดียงหนักดบไปบ้านคุณบ่า หญิงทงต้องดำ
 น้ำจนกตนใจค่อไปไม่ได้อีก ก็ผุดขึ้น น้กว่าผม
 จะออกงาม เขามือคดำโดนแต่ปดิงเกาะแทนผมอยู่
 เตมหัว เดียใจร้องไห้โฮวังกตบมาบ้าน น้งปดต
 ปดิงกนเดียนาน กว่าจะออกหมดเดือตแดงไปทง
 กบวช

ตวงต้องยามไม่ก่พาทั ทณทนายกกตบบ้าน
 เห็นอยเกอบตายตามจับผู้ร้ายไม่ได้ ซ้ำได้ข่าว
 เรื่องน้กบวชผัดมชนอก พนเดี่ย กัดพนรอง
 “ไอน่ตงใจเตนเรากนเดียว ยับมัน” หมตบ้ญญา
 ออกจากบ้านเข้าไปเฝ้าพระราชากราบทูตเรื่อง

พระราชา— “โอ้นี่สำคัญ ถ้าพึ่งเจ้าเหนจะ
จับมันไม่ได้ ต้องเรียกโหรช่วยด้วยจึงจะสำเร็จ”
ให้หาโหรหลวงเข้ามาเฝ้า ครัดให้ตรวจดูว่าไฉน
ร้ายสำคัญเวदानัน้อยที่ไหน โหรคำนวณเลข
แล้วกราบทูล “มันหนีไปอยู่บ้านหญิงชายคอกไม้
เวदानก่าตั้งนั่งเด่นไฟอยู่”

พระราชา— “เด่นไฟก่นกคน?”

โหร— “ตั้งคนด้วยกน”

พระราชา— “ถ้าอย่างนั้นจะรู้ว่าคนไหนเล่า?
ดูให้แน่ที่ความนั่งข้างไหน?”

โหร— “นั่งอยู่ตรงทิศนั้นๆ”

พระราชารับสั่งให้ทหารไปตามจับตัวผู้ร้ายใน
บ้านหญิงชายคอกไม้ ตามทิศที่โหรกราบทูล

ฝ่ายพราหมณ์หนุ่มเรียนโหรศาสตร์มาบ้างแล้ว
แต่ก่อน ในเวดาที่ตกอยู่ในอันตรายรอบข้างเช่นนี้
ต้องเอาวิชาโหรมาใช้เป็นคู่มือทุกขณะจิต เวลา
นั้นจับยาม รู้ว่าจะมีทหารมาจับตัวในเวดาตามที่

โหรหตวงบอก จึงขอเปิดย่นที่หนึ่งกับคนเดินไฟ
 ด้วยกันคนหนึ่ง เปิดย่นที่หนึ่งเสร็จไม่ช้า พวกทหาร
 ก็มาถึง ตรงเข้าจับคนที่หนึ่งอยู่ในที่ซึ่งโหรหตวง
 บอกมา คุณตัวไปในวัง พอพระราชาทอดพระ
 เนตรเห็นนักโทษ ทรงจำได้ว่าไม่ใช่ตัวผู้ร้าย เป็น
 บุตรของคนชั้นสูงในเมืองคนหนึ่งซึ่งพระองค์รู้จัก
 ก็ทรงกริ้วโหรว่าดูเหตุผิด

โหรกราบทูล— “ขอเดชะ ข้าพระเจ้าขอ
 คำวินิจฉัยใหม่”

พระราช— “ให้แน่นา รวง”

โหรคำวินิจฉัยอีก ทบทวนไปมาหลายเที่ยว
 แน่แก่ใจแล้วกราบทูล “ขอเดชะ ข้าพระเจ้าอาจ
 กราบทูลยืนยันได้แน่นอนในคราวนี้ มันหนึ่งอยู่ที่ค
 ้นนั้น”

พวกทหารจึงไปบ้านหญิงขายดอกไม้อีก จับ
 คนที่หนึ่งอยู่ตรงโหรบอกแต่ไม่ใช่ตัวการ เพราะ
 พราหมณ์หนุ่มจับยามรู้ดวงนักษัตรก่อนจึงเปิดย่นที่หนึ่ง

เดี่ย คนที่จับมาพระราชาทรงรู้จักเป็นเชื้อพระวงศ์
ทรงกริ้วโหระหารร้ายอย่างยิ่ง ทวาดแหว “มึง
มีความรู้แต่ไอ้ควายก็ไม่ได้” ครัดได้โหรตั้ง
ประทับนั่งทรงหาอุบาย ทำอย่างไรจึงจะจับไอ้ผู้
ร้ายตัวดำคัญได้ ทรงครึกครองอยู่ช้านาน ถึง
ที่สุดตกตงพระหฤทัย “ไม่มีทางอื่นแล้วต้องตงมือ
จับมันเอง ใช้ใครๆ ก็เหตอกลบมา ต้องเราเอง”
พอมัดตงเต้คจขมมาทงออกจากพระราชวัง

ฝ่ายพราหมณจับยามทราบเรื่องคตอด รีบ
ออกไปกตางทงนอกเมือง แลวกวาคทททรวกน
ชดหตุมกนทบทธา ตงคืดตงคห้อยไบมตุม แต่ง
คัวเปนฤษ นิงตงรวางหตุมกนทปากบ่นภาวณา
เดียงออกไอ้

พระราชเต้คจเทยวตบจับคัวผู้ร้าย มาถึงที่
พราหมณหนุ่มนึ่งทำบริกรรมอยู่ ทรงดำคัญว่า
ฤษก็เต้คจเข้าไปครัดถามว่าเห็นใครผ่านไปทางนี้
บ้างหรือเปล่า

ฤษี— “ถวายเป็นพร มีคนหนึ่งฟังผ่านไปทางนี้
เมื่อสัก ถวายเป็นพร รูปทราบว่าเกิดมีผู้ร้ายด่าคำคุณชน
ในเมืองของบพิตร ถวายเป็นพร และทำความเดือด
ร้อนต่างๆ ไม่มีใครสามารถจับได้ ถวายเป็นพร แต่
รูปเข้ามานอนอยู่ที่นี้ทราบเรื่องของผู้ร้ายคตอดว่า
มันทำอะไร อยู่ที่ไหน เวตใด ได้ทั้งนั้น ถวายเป็นพร”

พระราช— “สุภากร, เหนจะรู้จักตัวมันด้วย
กรรมัง?”

ฤษี— “ห้ามได้ บพิตร รูปไม่เห็นด้วยตา
เห็นด้วยญาณ”

พระราช— “ถ้าอย่างนั้นเห็นจะจับมันไม่ได้”

ฤษี— “ถวายเป็นพร—ไม่ควรทรงวิตก เด็ดจ
ตามไปทางนี้ จะทรงพบจับตัวมันได้” พดางช
มือไปทางหนึ่ง

พระราชขับม้าไปทางซึ่งจนไกลเกินที่มนุษย์จะ
เห็นทัน มิได้พบใครย้อนเด็ดจกดับมาครัดฤษี—
“ไม่พบ สุภากร ใครคนเดียวกก็ไม่พบ”

ฤษี— “ถวายพร บพิตรเสด็จไป คดาด
กนิษิตเดียว ไอผู้ร้ายถดินมานี้ แล้วหนีไปทางนี้”
พดางชี้ไปอีกที่หนึ่ง

พระราชาคอมน้ำไปอีก ไม่พบ เสด็จจนเวียน
ตาม ดิ่ง หดหาย เทียวหดหายทางจนอ่อนพระกำลัง
ทรงลงจากหลังม้าเข้าไปหาฤษี ครัด “ฐากร
ข้าพเจ้าเห็นอยุติเต็มที่ ตามอีกเห็นจะไม่ไหว ดู
เหมือนบอกความผ่านมาทางนเวตาดกต่างคืน เสมอ
ไม่ใช่หรือ ทำไมฐากรไม่จับตัวมันไว้?”

ฤษี— “ถวายพร จะให้จับอย่างไร ผู้
ถือพรหมจรรยา อย่างคตที่สุดก็มีน้ำหนักเพียงเจริญ
อุเบกขาพรหมวิหาร เพียงทรปทถแนะนำเท่านั้น
ผิดธรรมดาไม่น้อย ถึงกระนั้นเมื่อบพิตรยังจับมันไม่
ได้ รูปจะจับมันได้อย่างไร? เพราะต้องนั่งอยู่กับ
ที่ ถัดหน้าตักชนคบะที่ใดทำบาเพญใจก็เต็มหมด
ประการหนึ่ง ถ้าแต่งตัวอย่างนั้นไปจับผู้ร้าย ไอผู้
ร้ายมันจะจับตัวรูปเสียอีก การณเปนดังนี้จะให้

รูปจับผู้ร้ายได้อย่างไร?

พระราชอาภิรักษ “อย่างนั้นจะทำอย่างไรดี”

ฤษี— “มีอุบายทางเดียว ถ้าพระองค์จะทรง
 ปดอมเป็นฤษีประทับอยู่ที่นั่นสักครู่หนึ่ง ขอแค่อย่า
 ให้ที่อยู่ของรูปเป็นอันตรายแล้ว รูปแต่งเครื่อง
 ของบพิตรพร้อมทั้งมาทหนึ่ง อาศัยไปจับมันเอง
 แท้จริงเรื่องตึงนี้ไม่ใช่กิจของบรรพชิต แต่มาคิด
 ถึงที่ได้ฮาศ์รียฟังพระโพธิสัตว์มหาราชในราชอาณาจักร
 มีความดีสงบ จึงเคมใจจะนตของพระเดชพระคุณ
 ฐานพดเมืองคนหนึ่ง ฮาศ์รียเหตุที่ไตทานเอง
 ด้วยกัจอันควรกระทำ คือไปรปจักได้บาเพญตบะ
 สัดวกเพราะบ้านเมืองราบคาบ ถ้าทรงคกตงก็ให้
 เป็นตามน”

พระราชอา— “ดี! ข้าพเจ้าเห็นอยเคมที่ จะ
 ขอพักเสียดักครู่” ทรงถอดนตของพระองค์ประทาน
 แก่ฤษี ทรงรับเครื่องฤษีมาสรวมแทน

ฤษีปดอมเป็นพระราชอาหน้าตรงมาพระราชวัง

ทหารเฝ้าพระทวารเข้าใจว่าพระราชา ก็ปด้อยให้
เข้าไปโดยดี ราชูปถอมไม่พดจากกับใครตรงเข้า
ตำหนักราชนั้ ไปถึงพุด “เครื่องแต่งศวกทมัราคา
ถอดมาให้ฉันเก็บไว้เถิด เดี๋ยวใ้ผู้ร้ายตำคัณมัน
จะเดดตอดเข้ามาดักเอาไปได้”

ราชนั้กำดั่งง่วงบั้นขม พังได้ความบ้างไม่ได้
ความบ้าง ถอดดั่งถอดดั่ง

พราหมณหนุ่มรวบรวมของออกมาก ตั้งเจ้า
พนักงารรักษาพระทวาร “เจ้าต้องระวังให้กวดขัน
ในคัณวณน่อย้าให้ ใครเข้ามาเป็นอันขาด ถ้าฉันจะ
เข้ามาให้ ได้ จงจับตัวไปขังไว้ ในห้องปูน จะเปน
ใครก็ตามถึงศวกกูเองก็อย่ายอม ขังไว้จนรุ่งเช้า
เวตา ๓ โมงจึงค่อยถอดคุมศวกมาหากู”

พราหมณหนุ่มออกนอกพระราชวัง ขันมาหือ
ไปเห่นว้าโกตแถ้ว ถอดถองพระองคแตะปด้อย
ม้เตี้ย เดิรตรงไปบ้านนางคุณบ้่า ตั้งของให้
พระราชาประทับคอยฤษั้ปดอมเปนช้านาน ยัง

ไม่เห็นกต๊บบมา ยิ่งนานผิดปรกติบังเกิดความสงสัย
 เสด็จโดยพระบาทตรงมาพระราชวัง เมื่อเสด็จถึง
 ทวารเป็นเวตนาจวนจะรุ่งเช้าแต่ยังมีดอยู่ เจ้านาท
 เห็นใครเค็รเข้ามา ร้องถาม “คนรียาทไไหนนั้น?”

พระราชาคกตตั้งจ้งจ้ง เสด็จเข้าไปให้ไก่อ
 ครัด “กเอง คือพระราชา”

เจ้านาท— “อ้อ! น้พระราชา ค้ันัก เฮ้ย!
 ทหาร จับเอาตัวพระราชาไปขังในห้องไว้ปุน”

พระราชา— “น้พวกม้ังจะทำอไรกู?”

เจ้านาท— “อย่าพูดมาก”

พระราชา— “ก้กูเป้นพระราชา นายม้ัง—”

เจ้านาท— โโกหกहतอกกัันไม่ได้ รวงั พระ
 ราชาเสด็จมาที่น้เมื่อสักครู้่ ฟ้งเสด็จออกก็ไปไม่
 ช้ันัก เฮ้ย! ทหารพาตัวไปเด็ยวน”

พวกทหารเข้าจับพระราชานำไปขังในห้องปุน
 พระราชาปลาดพระเหตุยที่ค้องถูกมาอู่ใน
 ห้องข้ัง “น้มันอย่างไรหนอ เจ้าคนเผ้าประคูนัน

จึงบอกว่าเราเข้ามาแล้วออกไป” ทรงรำพึงค้นหาเหตุไปมา เรื่องก็ชาวจำม “อ้อ! นึกออกแล้วฤษัณนเองเป็นควมูราย ถ้าคณูมากไอนี้ ทดอกค่อหน้าค่อคาไค่ออย่างฉนุทฉนม”

รุ่งเช้าราว ๓ โมง โดยคำบัญชาที่พระราชาปลดอมตั้งไว้ เจ้าน้าที่เข้ามาเปิดห้องปูน อไรจะทำให้คักใจเท่ากับที่เปิดประตุนเห็น พระราชาของคณุประทับอยู่ในห้องนั้น ขวัญหายตกประหม่าแผ่นดินเหตอองหมต รุคักว่าคณุขวค่ออยู่ในวนั้นไมกขวโมง ชบตงแทบพระบาทหมอบนึ่งควค่น

พระราชา— “เรื่องราวเป็นอย่างไรจงเด่าให้ฟัง ไม่ค่อองกตว”

เจ้าน้าทกรบทุตเรองทเปนมัจนคตคอด

พระราชาไมค่อรุคักประการไร รุบเศตจเข้าค่านักพระราน รุบตั้งถามถึงเรองราวทไค่เปนไป ในคณวนน พระรานทุคตามทเกคขนทุคประการ พระราชาทรทราบเรองคตคอดคองพคักวงมากขน

ประทับนั่งอ้างอืดรอนหาอบายร้อยแปด ไม่เห็นทาง
จะสมพระประสงค์ ในที่สุดก็รับสั่งให้ออกประกาศ
มีเจ้าพนักงานรุดตองบ้านร้องไปทั่วทุกแห่งแห่ง
คำบดในพระนครว่า ถ้าใครจับผู้ร้ายสำคัญได้ จะ
โปรดยกพระนครให้ครึ่งหนึ่ง

พราหมณ์หนุ่มรู้ออกความประกาศก็ตั้งใจ แต่ง
ตัวตรงเข้าไปเฝ้าพระราชามิได้ตั้งทักต้อ กวาม
ทูล “ตามประกาศกระแต่พระโองการ ถ้า
ประทานพระอนุญาตแล้ว ข้าพระเจ้าจะขออาสา
จับผู้ร้ายคนนตนเอง”

พระราชา— “เราก็คงได้บ้านร้องแล้วเป็นอนุญาต
อยู่ในตัว จะต้องมาขออนุญาตอะไรอีกเล่า?”

พราหมณ์— “ขอเดชะ ข้าพระเจ้าคือตัวผู้
ร้าย!”

พระราชา— “มีพยานหลักฐานอย่างไรบ้าง
ที่พอให้เห็นว่าเป็นตัวผู้ร้าย?”

พราหมณ์หนุ่มกรวบทูลบรรยายเรื่องที่เป็นมา

๕ คังแต่คั่นจนอดด้าน

พระราชานำไม่ทรงพระโกรธ ข้าชมนความนดาด
อย่างอัศจรรย์ของพราหมณหนุ่ม ประทานราช
อภัย ทรงยกพระนครให้ครองกึ่งหนึ่ง

บรมแก้วนักได้รับความดีชดบายคตอดมา

* * * * *

บรมเชอะ

คำบดบ้านแห่งหนึ่ง มีประกาศป่าวรวงทำ 'ธรรม-
ชน' (๑) คือเลี้ยงพราหมณจาร์ใหญ่ มีพราหมณ
ดีคนแต่อยู่ต่างหมู่บ้านกัน จะมากินเลี้ยงในจาร์
เจอกันกตางทางเคยไปด้วยกัน ส่วนทางกับทหาร
คนหนึ่ง ทหารทำเคารพตามธรรมเนียม คือ
ประสาณมือพร้อมกับปากว่า "ครัน อัยยะ (๒)"

(๑) Samaradhanas. การเลี้ยงพราหมณในพิธีมงคล
เช่นสมโภชเทวรูป, อวาทะวิวาหะ, ขอฟน และขอความ
เจริญสวัสดิ์ ฯลฯ

(๒) 'ชาวบ้านฮินดูซึ่งไม่ใช่พราหมณ จะนมัสการ

พราหมณ์รับเคารพพร้อมกันว่า “อสิรพาท”

ทั้งสี่เดิรมาถึงบ่อข้างถนนแห่งหนึ่ง ณะคิมหน้า
 แก้กะหายแล้วพากันไปพักผ่อนที่ร่มต้นไม้ใหญ่ ต่าง
 นิ่งนิ่งไม่รู้ว่าจะพูดอะไรกันดี คนหนึ่งเป็นผู้ทำลาย
 ความสงบเอ๋ยขึ้น “ทหารที่เราพบเมื่อก่อนกริยา
 มรยาทเรียบร้อยจริง ๆ พอเห็นฉันก็ทำเคารพ
 ฉันคนเดียว”

พราหมณ์ที่นั่งถัดไปค้ำ “ใครบอกจะทำ
 เคารพแก่ เขาเคารพฉันไม่พูด”

พราหมณ์ที่ตามมาไม่เห็นด้วย—“ที่ไหนได้ เข้า
 ใจผิดทั้งคู่ เขาเคารพฉันต่างหาก ข้อพิสดารคือ

พราหมณ์บ่อมประสานมือขึ้นเหนือหน้าผาก พร้อมกับออก
 เสียงว่า “Saranam Ayya=ศรณ อัยย” แปลว่า ‘ขอ
 ถวายความเคารพ, ผู้เป็นเจ้า.’ ในขณะนั้น ฝ่ายพราหมณ์ยก
 มือขวาแบออก เหมือนจะรับอะไรจากผู้นมัสการ เป็นการรับ
 ไหว้ และกล่าวตอบ “อสิรพาท= ‘ขอพระเป็นเจ้าจงประ
 ทานพร.’ อันผู้จะกล่าวคำ ‘อสิรพาท’ ได้ ต้องเป็นพราหมณ์
 หรือคุรุเท่านั้น’—Dubois. หน้า ๓๒๕.

เวทนาเขาพูดแต่มาทางฉัน”

พราหมณ์ที่ดีท้วง “เข้าใจผิดหมด ที่จริงผิด
หมดทั้งสาม เขาเคารพฉันเอง ไม่เช่นนั้นฉันจะ
ตอบเขาหรือ?”

ต่างเถียงไม่ยอมแพ้กัน ยิ่งเถียงยิ่งหน้าแดงถึง
กับจะวางมวย แต่คนหนึ่งมีสติอยู่บ้าง เห็นว่าไม่
น่าจะมาวิวาทกันด้วยเรื่องเบ็ดเตล็ดเท่านั้น จึงร้อง
ห้าม “อย่าหรือขอไรจึงมาวิวาทกันไม่เป็นเรื่องเป็น
ราว ถึงจะทะเลาะกันฉันจนยับอย่างพวกคู้ทร (๓)
ใครเล่าจะเป็นผู้ตัดสิน ทหารคนไหนคนเดียวจะบอก
ได้ว่าเขาเคารพใครแน่ บ้านฉันคงไปไม่ได้ โทษนัก
จึงกลับไปตามไม่ได้หรือ ไปถามดูให้รู้ว่าเขา
เคารพใคร เท่านั้นจะรู้เรื่องกัน”

ตามที่แนะนำนอกตำราคนเห็นพ้องด้วย ทงต์จึง
ย่อนวิ่งไล่ตามทหารไปเต็มฝีเท้าเดี่ยวจากที่พบทหาร

(๑) สกฺลฺทำโรโณมา, เป็นวรรณที่เลวกว่าวรรณอื่น. มี
พิสดารในหิโตปเทศ ตอนหนึ่ง หน้า ๘๕-

คราวแรกไปอีกไซ้ พอเห็นทหาร ก็ตโกนให้หยุด
เข้าไปชี้แจงเหตุผลที่วิ่งมาหาให้ฟังโดยจะแจ้ง ขอ
ให้ตัดสินด้วยว่าทหารผู้นั้นค้ำับใครแน่

ทหารรู้สึกทันทีว่าพราหมณ์ทั้งดีไม่ใช่มนุษย์
ธรรมดา นึกชันใจเฉยคอบออกไปโดยวางหน้า
วางตาเฉยว่า เขาคังใจเคารพพราหมณ์บรมเชอะ
กว่าเพื่อนหงตั้งนี้ แดวกก็ออกเคิรวไป

พราหมณ์ทั้งดีคกคัง หันกลับเคิรวทางต่อไป
นึ่งอนไม่พูดจากัน แต่คำ 'พราหมณ์บรมเชอะ'
ของทหารเข้าไปฝังแน่นอยู่ในใจ จะครองท่าไหน
ก็เห็นแต่ว่า 'พราหมณ์บรมเชอะ' จะต้องมึ
เกียรติยศสูง จึงเปนนผู้ใดค้ำับของทหารยังคิด
ยังเห็นว่า ตนจะต้องได้ตำแหน่งนั้น ในที่สุดนึ่ง
อยู่ไม่ได้เฉยทเดาะกันอีก คราวนเกิดเถียงกันด้วย
ข้อที่ใครควรจะได้รับเกียรติยศบรมเชอะ ต่างคน
ต้องการชิงเกียรติยศอันนั้นให้ตกเปนนของตัว หน้า
แดงหน้าดำได้กันไม่ยอมแพ้ว เมื่อหมดทางที่จะ

ได้เกียรติยศโดยดีแล้ว ความจำเป็นไม่มีเหตุ
อื่นเข้าขัด คงหมัดเข้าตัดดีนตามยติธรรมอยู่ที่
อำนาจ แต่พราหมณคนทีแนะนำคราวก่อน ร้อง
ห้าม “ซำก่อน โอเรื่องนี่ใครๆ ก็นึกว่าตนเป็นผู้
ควรได้เกียรติยศเช่นเชอะ ตัวฉันเองก็นึกว่าไม่น้อย
หน้าใคร ส่วนแกทั้งสามก็นึกเช่นนพเหมือนกัน
บัดนี้จะขอถามหน่อยว่า ตะเบงเถียงกันจนคอแตก
เข้าต่อยกันจนหน้าตาไม่เป็นหน้ามนุษย์ แล้วใคร
เล่าจะยอมแพ้? ใครเล่าจะตัดสินว่าเราคนไหนเป็น
ท่านบรมเชอะ? เป่ตาทางนน หยควิวาทซัวคราว
เกิด นี้ก็มาใกล้ตำบลธรรมบุรี (๑) เราพากันไปที่
ศาลอำเภอบ (๒) ขอท่านเจ้านาทตัดสินให้ฉันรู้แน่
กันไป เหนออย่างไร?”

อีกสามคนสอดคตต้อง พากันไปอีก พอตั้งถูกชน

(๑) Dharmapuri.

(๒) Choultry หรือ Chavadi: ในหมู่บ้านอินเดีย มัก
มีสีกั๊งการของเจ้าพนักงานสำหรับชำระคดีราษฎรในตำบล.

ขยทนนพรอมคณะ วันนนั้นไม่สัมคตตำคญจะคตสิน
 จงนงประชมพงคตของพราหมณคางถนทงถันนท
 เดียว

พราหมณคนหนึ่งเขาไปกตางที่ประชม แถตง
 เรืองทเบนมาทงหมด

ที่ประชมพงคางถนการณจบก็ยากนครน ฐ
 เปนประธานในคางตเปนคนชอบถนอยด้วย แถตง
 ถตงคาง ถงบงคตให้ที่ประชมหญคตหนึ่ง แถวพคเก
 พราหมณคนน "ควทานเปนคนคางถนไมใช่ชาว
 บานน ยากนทที่จะนำพยานถบให้ถมว่าท่านเปน
 บรมเชอะเน่ จมทางให้วณจณยชอเทจจรงได้
 ชอยางเดียว คอทานจะคองอางควเองเปนพยานช
 แจจเรืองให้คางตพงโดยแจ่มแจจ จะเต่าประวคตของ
 คนคอนไหนก็ได้ ที่เปนเรืองถกฐานตำคญประ-
 กอบคตให้คางตพงชนว่าเปนบรมเชอะ เมือคางตพง
 คางถนการณทกคนคตอดถว จะได้พิจารณา
 ปรกษาชชาคตงไปว่าใครเชอะที่ถุด ถมควรเปน

๒๕๐
 ผู้มอานาจอันชอบธรรมไว้เกี่ยวกับยศจากทหารคน
 นน เปนดีทริแก่คน”

พราหมณ์คนหนึ่งจึงขออนุญาตต่อศาลเต้
 ประเวศของตนอย่างเก่งที่สุด ดังนี้:—

พราหมณ์กับผ้า

ข้าพเจ้าเป็นคนทอดคึดเครื่องแต่งตัว ตั้งแต่ไหน
 แต่ไรมาแล้ว ไม่ใช่ว่าจะฟังมาแต่งปอนในคราว
 ขอประทานเต้ามตกรณก่อน หดายปีมาแล้วพ่อ
 คำเศรษฐีในหมู่บ้านข้าพเจ้า เปนคนใจบุญ
 ตุนทรเขื่อเพื่อพวกรพราหมณ์มาก ให้ผ้าอย่าง
 งามแก่ข้าพเจ้าต้องผน ข้าพเจ้าเอาไปอวดเพื่อน
 ฝูง ต่างคนชมว่างามมาก ทุก ๆ คนพูดว่าวาง-
 วนมราคาคงนี้ คนที่ทาบุญไว้ในชาติก่อนเท่า
 นนจึงได้” ก่อนที่จะเอามาใช้ ข้าพเจ้าเอา
 มาซักเตี้ยตามธรรมเนียม เพื่อต่างตั้ง ได้ใครก

ที่คิดมาจากช่างทอแต่ละคนชาย (๑) ซักแล้วเอาไป
ตากไว้ที่ราวซึ่งผูกเข้ากับกิ่งไม้สองต้น มีคนกวัก
หนึ่งวิ่งดอกราวผ้าไป ข้าพเจ้าแต่เห็นเจ้าสัดคว
ตามก (๒) ก็แต่เวดากที่มันตอไปเสียแล้วแต่ทั้ง
อยู่ไกลด้วย จึงไม่แน่ใจว่ามันถูกผ้าหรือไม่ ได้

(๑) ‘ถ้าบางชนิดอันใครถูกต้องแล้ว พราหมณ์ถือว่าไม่
บริสุทธิ์ ต้องซักเสียก่อนจึงใช้ได้ แม้จ้างเขาซัก ครั้นเขานำ
ส่ง พราหมณ์ต้องเอาน้ำซักอีกที เพราะที่พวกวรรณะต่ำถูก-
ต้องทำให้มัวหมองไม่ควรที่ผู้บริสุทธิ์เช่นพราหมณ์จักบริโภค.
ถ้าเป็นแพร ถือว่าเป็นของบริสุทธิ์อยู่เสมอ แม้กระทบมือใคร
มาแล้วก็ไม่มัวมลทินจับ’—Dubois. หน้า ๑๘๓-๔.

(๒) ‘มีสัตว์หลายชนิด ที่พราหมณ์ยอมให้สัมผัสไม่ได้
ถือว่าเป็นบาป ทำให้ร่างกายเศร้าหมอง, เจ้าสุนัขเป็นสำคัญ
เวลาพราหมณ์พบศพสุนัข มักหลีกเลี่ยงเป็นวงเป็นลวงนำดู
มาก, ถ้าหลีกเลี่ยงแล้วแต่พอเินไปเฉียดถูกเข้า ต้องรีบไปกระโดด
น้ำทันที ไครมองไปทั้งเสื้อผ้าจึงจะหายลามก ภายตัวและผ้า
ผืนที่นุ่งห่มมา จึงกลับเป็นของบริสุทธิ์ดังเดิม’—Dubois.
หน้า ๑๘๑.

สุนัขมีประ โยชนแก่นุชยไม่น้อย แต่เป็นสัตว์อาภัพ
พวกพราหมณ์ พวกอิสลาม พวกฮิวส พวกกันเกลียดหมด
เห็นเป็นตัวกิลสอย่างร้าย.

ถามพวกเด็ก ๆ ที่อยู่ใกล้ มันก็บอกว่าไม่ได้สังเกต
 การณเป็นดังนี้จะให้ข้าพเจ้าทำอย่างไร จึงจะรู้ว่า
 มันถูกผ้าหรือเปล่า ข้าพเจ้าต้องพิสูจน์ด้วยตนเอง
 เติร์ดีหาอย่างหมาคตงานเข้าไปใต้ราวผ้า กระนั้น
 ยังไม่หายสงสัย หันมาถามเจ้าพวกเด็ก ๆ ที่นอนมของดู
 “เฮ้ย! ตัวถูกถูกผ้าไหม?” เด็กตอบว่าไม่ถูก ข้าพ-
 เจ้าดีใจกระโดดตเหยง ตึกครันึกคนเดียวว่าตัวมันไม่
 ถูกผ้า หางมันจะกุกเข้าข้างกระมัง ไม่เชื่อแน่ใน
 ใจข้าพเจ้าซึ่งเป็นผู้รักษาความบริสุทธิ์ไม่มีใครจับ
 เขาเคยผูกเขาทกนคางหางหมา ตงดีเท่าคตงานไป
 อีกที คราวนั้นเจ้าเด็กทข้าพเจ้าขอให้เปนนพยานบอก
 ว่าเคยมัดถูกผ้า ข้าพเจ้าเสียใจด้วยเชื่อว่าอย่าง
 ไรเสียเจ้าหางหมาคตงถูกผ้า เกิดโท โษชันมาไม่
 คิตนำหตัง ภาระหากเขาผ้าฉกเดี่ยวหมด พอชาว
 บ้านใกล้เรือนเคียงทรวาบเรองนกนทจ กตงให้ข้าพ-
 เจ้าเปนครุนเชอ โดยแต่ตงเหตุว่า “ถึงหมามัน
 จะถูกผ้าทำให้ไม่บริสุทธิ์ ชกเด็กอกครวงหนงก็

หายสักปรกหมด” อีกคนหนึ่งว่า “ทำไม เมื่อไม่ต้องการ จะให้คนที่เปนครุชยาภจนก็ได้ ชุระอะไรจะต้องฉีกเสีย ทำอย่างนั้นแล้วใครเขาจะศรัทธาให้อีก ให้มากี่เขามาฉีกเด่น” ขันข้าพเจ้าขอเพิ่มเติมเพื่อให้แน่นว่าเป็นความจริงของเขา เพราะข้าพเจ้าจะไปขอผ้าใครคราวไร เป็นได้รับตอบว่าไม่ให้ คุณเซอะใช้บัญญัติได้แต่เพียงฉีกเท่านั้น

เมื่อพราหมณ์เล่าประวัติของตนจบ สัมุหบาณฐี ค้าตเอ่ยขึ้น “ท่าจะเคียดดีเท่าเก่ง!”

พราหมณ์ได้หันมา— “ก็ชานาญคตต้องแค้นด้วย” แล้วก็ตั้งดีเท่าคตตามไปทางโน้นที่มาจากหน้ที่ เดียงคนในค้ำตฮากันครั้นๆ

นายกคตถาการ— “พอที่, พอที่ ตามที่ได้อั้งเรื่องและทงทำท่าประกอบเป็นหตุกฐานให้แน่นพื้นขนน ก็ควรให้เป็นคุณเซอะได้ แต่ก่อนจะชขาดตงไป ค้าตจะต้องอั้งเรื่องของคนอื่นอีก

พร้าหมณคนทีต้องจึงเริ่มเตาเรือของคณ ดังนี้:—

การเลี้ยงพร้าหมณ

วันหนึ่งมีการเลี้ยงพร้าหมณที่โกตบ้าน ข้าพเจ้า
 นึกว่าจะไปกินเลี้ยงทั้งที จะต้องแต่งเนื้อตัวให้
 สดกหน่อย เรียกช่างโกนมาโกนผมและเคราเสร็จ
 ข้าพเจ้าเรียกภรรยาให้หยิบเบียดทองแดงให้ช่างโกน
 หนึ่งอัน แต่จะเป็นค่วยพังผิดหรืออย่างไรไม่ทราบ
 ภรรยาข้าพเจ้าตั้งให้ช่างโกนสองอัน ข้าพเจ้าอัน
 วนช่างโกนขอให้ถักคั้นมาอันหนึ่ง แต่มั่นค่อไม่
 ยอมคั้นให้ เกิดเถียงกัน เจ้าช่างโกนทำเสียงอ่อน
 ว่า “เรื่องนี้จะคกตงกนใดกทางเดียว โยเงนทเกน
 มาฉนั้นจะรับโกนผมเมียแกให้ เหน้อย่างไร?”

ข้าพเจ้าตรองเห็นเข้าที่ คอบ “ได้เหมือนกัน
 ฐแต่ฐฐฐฐไป ไม่ต้องเดี่ยรดเดี่ยเปรียบกัน”

ภรรยาข้าพเจ้าได้ยินว่าจะถูกโกนผม ก็ทำท่า
 จะหนี แต่ข้าพเจ้ายัดค่วเอาไว้ บังคับให้

ช่างโกนๆ ผมจนได้ เวตาโกน ภรรยาข้าพเจ้าร้อง
ให้พัดตามข้าพเจ้าและเจ้าช่างโกน ชัดชัดคั้นบัดๆ
ถีบเอาด้วย แต่ข้าพเจ้าต้องการให้ โกน ดึกกว่าจะ
ให้ ไช้คนรียาช่างโกน โกงเงินไปกินเปล่าๆ ถึงเขี่ย
หนึ่ง ภรรยาข้าพเจ้าถูกโกนผมอันยาวงามหมด
เกดยง รีบผุดเข้าห้องไม้ก่ด้าออกมาอีกด้วยอาย
ส่วนเจ้าช่าง โกนผมเสร็จก็เบ็ดหนึ่ ไปพบแม่ข้าพ-
เจ้าจากตางถนนก่เด่าเรื่องให้ฟัง แม่แกร็บกดับมา
บ้านเพื่อให้เห็นแน่แก่ตา พอแกลเห็นถูกสระไรหัว
เกดยง ยืนจ้งงตักห้าอึดใจ แดวกวากเข้ามาด้า
ข้าพเจ้า ข้าพเจ้านิ่งไม่ตอบตักคำ เพราะรู้ดีก่
ทำผิดจริง ไช้ช่างโกนรียามันเห็นเปนตุ่นก่เทยว
บ้าวร้องให้ ใครต่อใครรู้หมด เขาหัวเราะกันตุ่นก่
ไช้ที่ปากอยู่ไม่ตุ่นก่ต่อเติมเรื่องให้ วิถารชันทุกท่ ถึง
กั้มใจษกันก่ข้าพเจ้าทำโทษภรรยาเพราะนอกใจ
คราวนี้ไม่รู้ ใครต่อใครเปนก่ดุ่มๆ แท้มาที่ประค
บ้าน ถึงกับจุงตาต่างก่ชายชู้แท้ไปตามถนน

ชาวเรือนไม้ซาร์ ไปถึงพวกพี่น้องช่างภรรยา
 ซ้ำพเจ้า ค่างรับมาฟังข่าว ท่านคงจะนึกได้ง่ายว่า
 เวตาได้มาเห็นภรรยาซ้ำพเจ้าผมเถียงจะ ปาว ๆ
 เอาซ้ำพเจ้าก็มากน้อย ในที่สุดพาภรรยาซ้ำพเจ้า
 กลับไปเสีย ไปในกตางคินั่นเองไม่หยดพิกที่ไหน
 กตวใครเห็นจะขายหน้าเขา พาไปเสียดีมีเคม ๆ ไม่
 ดั่งข่าวคราวมาว่าอย่างไร ภายหลังจึงได้ส่งกลับ
 มาให้ซ้ำพเจ้า

เรื่องเคราะห์ร้ายเท่านั้น ทำให้ซ้ำพเจ้าออกไปกิน
 เเตียง ซ้ำร้ายใหญ่ ได้ทราบภายหลังว่าการเถียง
 คราวนั้นใหญ่ที่สุด มีของกินดี เช่นเหนยได้ เขา
 เเตียงอย่างไม่เสียตาย (๑) ต่องมาตั้ง ๑๕ วันเขามี
 การเถียงอีก ซ้ำพเจ้าไปกับเขาด้วย พอไปถึง
 พวกพรหมณที่พากันมากินเถียงราวเจดแปตร้อย

(๑) ความตะกละของพวกพรหมณเป็นลื้อชื่อ ถึงกับมี
 ภาษิตว่า “กินให้เต็มทเพาะ” [ดูความพิสดารในเชิงอรธ
 นำ ๑๒๕.]

คน ก็ก่อกองร้องกันเอ็ดคโร กตุ้มรมจับข้าพเจ้าไว้
 บังคับให้บอกตัวคนที่เป็ชู้กับภรรยาข้าพเจ้า เพื่อ
 จะได้จัดการร้องฟ้องตามกฏธรรมเนียมของพวก
 พรหมณ ข้าพเจ้ารับรองว่าในเรื่องนี้ข้าพเจ้าเป็
 ผู้ผิดเอง และเล่าความจริงให้ฟัง พวกเหต่านหรี
 เรื่องมีความปลาดใจแตกตากัน พุด “ผู้หญิงทม
 เรือนแล้ว ไม่ได้ทำชู้ชู้ด่ามาขอไรด้กนิศ บังคับ
 ให้ โทหนัดงนไซ้ ไค้ทเหน ชายคนนถ้าไมไซ้
 นึกโกหกก็คงเป็ไองงบรมเซอะไนโดกนั”

“ท่านท้งหลาย เมื่อไค้ฟังเรื่องข้าพเจ้าแล้ว ข้าพ-
 เจ้าหวังใจว่าท่านคงคิดเหมอนเช่นข้างตนน และ
 ข้าพเจ้าเชื่อแน่วว่า ความเซอะของข้าพเจ้าเกิดกวั
 ของพรหมณทณกฝามาหนัก”

คำดพตอยเหนว่หัตถ์ฐานดำคัญอยู่ แต่เพื่อ
 ความยุติธรรม จึงตั้งให้พรหมณคนท่สามเต่า
 เรื่องของตณ มีความดงน:—

ยาแก้โรคใบ้

ข้าพเจ้าชื่อนันทัย (๑) แต่ในบั้นต้นเขาเรียกชอกัน
ว่า 'พุดอนันตัย' เหตุที่ข้าพเจ้ามีคำว่า 'พุด' นำ
นำชื่อ คือภรรยาข้าพเจ้าอยู่กับข้าพเจ้าได้ตั้งเดือน
กว่า มาคั้นหนึ่งเวด้าเข้านอน จะเป็นด้วยเรื่อง
อะไรไม่ทราบ ข้าพเจ้าพูดขึ้นมา ผู้หญิงปากจัดพูด
มากทุกคน ภรรยาข้าพเจ้าโกรธร้องตอบว่า ผู้
ชายบางคนพูดมากยิ่งกว่าผู้หญิง ข้าพเจ้าทราบได้
ทันทีว่าहतอนเปรียบข้าพเจ้าเป็นคนพูดมาก นึกคุณ
ขึ้นมาทันที ทำออกไปว่า "มา เราต้องคนตอง
กันดูว่าใครจะพูดก่อนใคร"

ภรรยาข้าพเจ้า— "ตองคูก็ได้อ ถ้าใครชนะ
ได้อไรเต้า?"

ข้าพเจ้า— "ใครแพ้เสียใบพุดใบหนึ่ง" ตัญญา

(๑) Anantayya.

ตกตงต่างคนเข้านอนไม่พูดจากัน

รุ่งเช้าจนควนชนสูงข้าพเจ้าและภรรยาต่างคน
ไม่ออกจากห้อง คนในบ้านเหน็ดดังเกศตโกน
ร้องเรียก เจียบ, ไม่คอบ, ตโกนตั้งชันก็เจียบ
เคาะประตูก็แล้วคือประตูก็แล้ว เจียบอีก เอะใจ
สงสัยว่าเหนจะตายเสียทั้งคู่ รีบไปตามช่างไม้มา
งัดประตูห้องเปิดเข้าไป ไปถึงเหนข้าพเจ้าและ
ภรรยาไม่หลับนอนดึกคาไฟตง ไม่เจ็บไม่ไข้อย
เปนแต่ไม่พูดเท่านั้น พวกมันปลาดใจถึงกับหาอุบาย
ให้พูด แต่ไม่ดำเรจ มารดาข้าพเจ้าเป็นคนคันตก
ใจมาก ถึงกับร้องไห้เสียใจออกโฮๆ ได้ยินไปถึง
เพื่อนบ้าน ต่างพากันมาคู้ว่าเกิดเหตุอะไร จนแน่น
บ้าน เมื่อเหนข้าพเจ้าและภรรยาหุบปากนิ่งไม่พูด
ก็คิดเปนโน่นเปนนี่ต่างๆ ที่ตงความเหนพ้องกัน
มาก คือเข้าใจว่าถูกศัตรูทำให้เปนไม้ พี่น้อง
ข้าพเจ้าจึงไปเชิญหมอมือดีชื่อโนย่านนั้นมาแก้ราง
ความ ตาหมอมมาถึงจึงตางมิ่งตังตุงข้าพเจ้าด้กครู

เห็นแตกต่างกับผอน บอกว่าโรคชนิดนี้เคยเห็นมา
หลายรายแล้ว รักษาไม่ยาก รับประทานไม่ต้องเสีย
เงินเสียทองอะไร ขอแค่ถอดได้ถ่านที่ติดไฟร้อนจัด
กับทองแท่งเล็กๆ ดังแท่งหนึ่งก็พอ เมื่อได้ของ
สองสิ่งมาเขาก็เอาทองเผาไฟให้ร้อนจนแดง เอา
คมคมมาจากที่ปลายเท้าข้าพเจ้า และที่ข้อศอกที่
ทองและที่ศีรษะ ข้าพเจ้ากัดพันทนมานอย่าง
ร้ายกาจ แม้แต่กิริยาที่เจ็บปวดก็ไม่แดงออกมา
สักนิด ข้าพเจ้ายอมตายดีกว่าให้แพ้นั้น ฝ่าย
เจ้าหมอดูดาดเห็นรักษาข้าพเจ้าไม่ดำรงค์ ก็พูดว่า
“ตองคุณหญิงบ้าง” ตรงเขาจรรยาข้าพเจ้าที่
ชั้นเท้า จรรยาข้าพเจ้าพอถูกร้อนยังไม่ท้อไร ก็
หัดเท้าทันที ร้องว่า “พอ, พอ” แล้วหันมา
ทางข้าพเจ้า “แพแก่ เอาน้ำพุ”

ข้าพเจ้ารับใบพุมา— “บอกแล้วไม่ใช่หรือ
ว่าหัดของพุดก่อนนั้น ก็จริงดั่งกับที่พุดไว้เมื่อ
คนนั้น ว่าผู้หญิงตะเป็นคนพุดมาก”

คนที่อยู่ในห้องได้ยื่นข่าวเจ้ากับภรรยาพูดกัน
ยังไม่เข้าใจเรื่องถนัดได้แต่แต่ตาคัน จนข่าวเจ้า
อธิบายให้ฟังจึงเข้าใจเรื่อง ต่างเปล่งอุทานว่า
“นี่เด่นอย่างบ้าหรืออย่างไร พนันเขาใบพัดใบเดียว
ทำให้เพื่อนบ้านต้องตกใจคั่นเค้นกันหมด น่าใจ
ขังกระไร ทนทรมาณเพื่อเอาชนะใบพัดใบเดียวก็ได้
ในโตกนี้เห็นจะไม่มีใครบรมเซอะตง” ตงแต่นั้น
มาข่าวเจ้าจึงมีคำว่า ‘พัด’ เค็มหน้าเป็นเกียรติยศ

เรื่องนาคัดตงความเห็นว่า เป็นเรื่องปดาดแต่ตง
ความเซอะของมนุษย์พอใช้ แต่ควรให้เป็นยติธรรม
ฟังเรื่องของคนที่ตั้งก่อน ว่าจะพิศดารอย่างไรบ้าง
เพราะฉนั้น คนที่ตั้งใจเตาเรื่องตงนี้:—

พาเจ้าสาวมาบ้าน

ภรรยาข่าวเจ้าเมื่อได้แต่งงานใหม่ๆ ยังเป็นเดอไม่
ถ่มควรจะอยู่กินด้วยกัน ได้ฝากไว้ที่บ้านพ่อตาแม่

ยาย (๑) จนต้องหกหรือเจดมีโคเปนต่าง ข้าพเจ้า
จึงบอกมารดาให้ทราบเพื่อรับมา บ้านพ่อตาข้าพ-
เจ้าอยู่ไกลมาก และมารดาข้าพเจ้ายังบ่ช่วยไปรับ
เองไม่ได้ จึงมอบให้ข้าพเจ้าเป็นผู้ไปรับ และตั้ง
ต่อนว่าไปถึงนั้นควรทำอย่างไรพูดอย่างไร เพราะ
ทราบอยู่ว่าข้าพเจ้าเป็นคนโง่ เกรงว่าจะไปทำล้ม
ดีล้มท่าชายหน้า ข้าพเจ้ารับทำตามที่มารดาตั้ง
ทุกอย่าง แล้วก็ไป

ถึงบ้านพ่อตา เขารับรองเต็มที่ทำการเลี้ยง
พราหมณ์ในย่านนนททิมต เพื่อเป็นเกียรติยศ
ข้าพเจ้า ครั้นถึงวันกำหนดได้ฤกษ์ ข้าพเจ้าก็ตา
พ่อตาพาภรรยา

(๑) ‘ภรรยา มักจะมีอายุอยู่ใน ๕ ขวบ ๗ ขวบ หรือ
๘ ขวบอย่างมาก.....เพราะฉะนั้น ชายแก่อายุตั้ง ๖๐ ปี ถ้า
เมียตายมักมีเมียใหม่เป็นเด็กอายุ ๕-๖ ขวบ ดังนั้น...ธรรมดา
ผู้จึงตายก่อนเมียโดยมาก และตายก่อนกว่าเมียมีอายุเป็น
สาว ผู้หญิงต้องเป็นหม้ายแต่เด็ก ข้าตามประเพณีสากล จะ
มีผู้วิกลไม่ได้ด้วย.’—Dubois. หน้า ๒๑๔-๕.

เวลาถูกรบกวนรื้อกัน ๆ จักมาก ตามทางแดด
 ต้องเปรียงแดดบตา ทงต้องข้ามทะเลชามาด้วย
 ภรรยาข้าพเจ้าเคยอยู่ในบ้าน ไม่เคยกรากกว่าดำ-
 บากมากถูกรบกวนรื้อกัน จักเท่าที่พอถึงกับร้อง
 ให้ไม่เดินต่อไป ข้าพเจ้าอ่อนวอนแนะนำต่างๆ ก็
 แต้ อดก็แต้ หด่อนไม่ยอมถ้ายเดี่ยว จะชอนอน
 อยุ่ทนนถจะตายก็ไม่ว่า ข้าพเจ้าหมดบัญญัติคก
 ดงต้องนั่งอยู่ด้วย ดักครุ่มองไปเหนโคต่างบันทุก
 ดินค้าเคมเคิมมาทางนั้น ข้าพเจ้าร้องเรียกให้แวะ
 ชอนวอนขอให้ช่วยด้วย เจ้าชองต่างเข้ามามอดดู
 ภรรยาข้าพเจ้า แต้บอก “ภรรยาท่านน่ากดั
 ชนทรายมาก ถึงจะอยุ่หรือจะไปก็เท่ากันไม่พัน
 ชนทรายทงนนดวอากาศรื้อกันจัก ถ้าชนตายไป
 ในขณะนั้นเขาก็จะตั้งคัยว่าฆ่าภรรยาตาย ให้ฉันเดี่ยว
 เกอะ จะเอาชนบนหลังงัว (๑) พาไปให้รอดตาย ถึง
 ท่าน จะต้องเดี่ยวภรรยาไปคน ๑ ก็ยังคทไตช่วยชีวิต

(๑) ใกล้เคียงสำเนียงจีนหลวงว่า ‘งัว’ แต่จริงว่า ‘หงู.’

มนุษย์ไว้ ทั้งจะไม่ถกเขาตั้งค้ำว่าฆ่าภรรยาด้วย”
 ข้าพเจ้าเห็นจริงตามท้แนะนำ อัมภรรยาชั้นบน
 หตั้งงัว เสร็จแล้วข้าพเจ้ากดับมาบ้านคนเดียว
 ถึงบ้านดำมากเพราะเท้าพอง ด้วยเดิรมาบนชาย
 คตอดคทาง แม่แก่เห็นมาคนเดียวจึงถามว่าภรรยา
 ข้าพเจ้าอยู่ไหน ข้าพเจ้าก็เดาเรื่องให้แกฟัง แก
 รุเรื่องโกรธข้าพเจ้าใหญ่ ต้าว่าเด็ยร้อยอย่างพัน
 อย่าง—“โอ้เซอะแต่निया ให้เมียแก่คนอื่นเขาไป
 ได้ มนุษยอโรมิรู้ ยอมให้เมียพราหมณค้องคก
 เปนเมียน้อยไอคนค้ำดกุต นีพนองข้างผู้หญิงเขา
 ูจะว่ากระไรมิเกิดเรื่องหรือ จะหาใคร ไร่เท่ามึง
 เปนไม้มั่ว”

เรื่องความเซดาของข้าพเจ้าน ทราบไปถึงพี่
 น้องข้างผู้หญิง ต่างคนโกรธคั้นรับปากันมาบ้าน
 ข้าพเจ้าหมายจะค้เสียให้ตาย ถ้าหน้ไม่ทันคงตาย
 จริง น้หากเคราะห์หัดข้าพเจ้าทราบดวงหน้าเสียก่อน
 จึงพาแม่แก่หน้ไปโดยเร็ว เมื่อพนองข้างผู้หญิงแก่

แต่ันทำโทษข้าพเจ้าไม่ได้ จึงนำข้อความไปร้อง
 คอหัวหน้าสกุล (๑) ข้าพเจ้าถูกตัดสินทำโทษเสีย
 เงินค่าทำขวัญแก่พวกพ้องผู้หญิง ๒๐๐ ปโคท ข้า
 มีประกาศห้ามไม่ให้ใครยกผู้หญิงให้ เปนเมียใช้
 เชอะคือข้าพเจ้าอีกต่อไป มิฉนั้นจะต้องถูกตัดขาด
 ออกจากสกุล (๒) เหตุนี้ข้าพเจ้าจึงตกลงมีภรรยา
 ไม่ได้จนตอดชีวิต เพราะหญิงใดไม่ถูกตัดขาด
 จากสกุล เปนเพราะบิดาข้าพเจ้าเป็นผู้ทฆาขวาน
 เชนันับหน้าถือตามาแต่ก่อน

“ บิดนข้าพเจ้าขอให้ท่านวินิจฉัยว่า ความเชอะ
 ของข้าพเจ้าจะมากกว่าทงตำหรือไม่ ถ้ามากกว่า
 ข้าพเจ้าขอรับเกียรติยศ ให้ได้เปนมบรมเชอะเถิด”

คำตประชุมปรึกษาพร้อมกัน ตงความเห็นว่า

(๑) ‘พราหมณนิลาขหนึ่งหมู่หนึ่งก็มีหัวหน้าสกุล หรือ
 เรียกว่าครู’—Dubois. หน้า ๑๒๗.

(๒) ตูภาคผนวก.

ควรได้รับเกียรติยศเป็นบรมเชอ^{๕๕}ะทง^{๕๕}นั้น ด้วยมี
 พยานหลักฐานแปดกป^{๕๕}ตาค^{๕๕}ไปคน^{๕๕}ละอย่าง^{๕๕} จึง
 พิพากษาว่า “ท่าน^{๕๕}ทง^{๕๕}ด^{๕๕}ชนะ^{๕๕}คดี^{๕๕}ด้วย^{๕๕}กัน^{๕๕}ทุก^{๕๕}คน
 เพราะ^{๕๕}ฉนั้น^{๕๕} จึง^{๕๕}เค^{๕๕}ร^{๕๕}ทาง^{๕๕}ค^{๕๕}อ^{๕๕}ไป^{๕๕}เก^{๕๕}ิต^{๕๕} อย่า^{๕๕}ได้^{๕๕}ได้^{๕๕}เ^{๕๕}ย^{๕๕}
 อ^{๕๕}ไ^{๕๕}ว^{๕๕}ก^{๕๕}น^{๕๕}อ^{๕๕}ก^{๕๕}”

บรมเชอ^{๕๕}ะทง^{๕๕}ดี^{๕๕}ด^{๕๕}ใจ^{๕๕}ว่า^{๕๕}ได้^{๕๕}รับ^{๕๕}คำ^{๕๕}ค^{๕๕}ัด^{๕๕}ดี^{๕๕}น^{๕๕}เป็น^{๕๕}ย^{๕๕}ุ^{๕๕}ก^{๕๕}ติ-
 ธรรม^{๕๕} ต่าง^{๕๕}คน^{๕๕}ต่าง^{๕๕}ค^{๕๕}เ^{๕๕}ก^{๕๕}น^{๕๕}จ^{๕๕}น^{๕๕}ด^{๕๕}ุ^{๕๕}ด^{๕๕}เ^{๕๕}ย^{๕๕} “เรา^{๕๕}ชนะ^{๕๕}
 เรา^{๕๕}ชนะ^{๕๕}” แ^{๕๕}ด^{๕๕}ว^{๕๕}อ^{๕๕}อก^{๕๕}จ^{๕๕}าก^{๕๕}คำ^{๕๕}ค^{๕๕}ัด^{๕๕}เค^{๕๕}ร^{๕๕}ทาง^{๕๕}ค^{๕๕}อ^{๕๕}ไป

* * * * *

ชีวิตาของทณ^{๕๕}ทนาย^{๕๕}ก

พระ^{๕๕}ร^{๕๕}า^{๕๕}ชา^{๕๕}ป^{๕๕}ระ^{๕๕}เท^{๕๕}ศ^{๕๕}ห^{๕๕}น^{๕๕}ง^{๕๕}มี^{๕๕}โ^{๕๕}ร^{๕๕}ด^{๕๕}อ^{๕๕}ง^{๕๕}ค^{๕๕}เด^{๕๕}ย^{๕๕}ว^{๕๕} ท^{๕๕}ร^{๕๕}ง^{๕๕}ร^{๕๕}ัก^{๕๕}
 ไ^{๕๕}คร^{๕๕}ว^{๕๕}ม^{๕๕}าก^{๕๕}เห^{๕๕}ต^{๕๕}ุ^{๕๕}ที่^{๕๕}จะ^{๕๕}ไ^{๕๕}ด้^{๕๕}เป็น^{๕๕}ผู้^{๕๕}ดี^{๕๕}บ^{๕๕}ร^{๕๕}า^{๕๕}ช^{๕๕}ด^{๕๕}ม^{๕๕}บ^{๕๕}ดี^{๕๕} วัน^{๕๕}ห^{๕๕}น^{๕๕}ึง^{๕๕}
 รา^{๕๕}ช^{๕๕}ก^{๕๕}ุม^{๕๕}าร^{๕๕} พร^{๕๕}้อม^{๕๕}ด^{๕๕}้วย^{๕๕}บ^{๕๕}ริ^{๕๕}ว^{๕๕}าร^{๕๕}เ^{๕๕}ด^{๕๕}จ^{๕๕}ป^{๕๕}ระ^{๕๕}พ^{๕๕}าด^{๕๕}ผ^{๕๕}าน^{๕๕}ทาง^{๕๕}
 บ^{๕๕}้าน^{๕๕}น^{๕๕}าย^{๕๕}ท^{๕๕}ณ^{๕๕}ท^{๕๕}นาย^{๕๕}ก^{๕๕} ท^{๕๕}อด^{๕๕}พ^{๕๕}ระ^{๕๕}เน^{๕๕}ศ^{๕๕}ร^{๕๕}เห^{๕๕}น^{๕๕}าง^{๕๕}ง^{๕๕}าม^{๕๕}
 ด^{๕๕}ย^{๕๕}าย^{๕๕}ณ^{๕๕}ม^{๕๕}ณ^{๕๕}ง^{๕๕}อ^{๕๕}าก^{๕๕}าศ^{๕๕}อ^{๕๕}ยุ^{๕๕}บ^{๕๕}น^{๕๕}พ^{๕๕}น^{๕๕}ห^{๕๕}ด^{๕๕}ง^{๕๕}ค^{๕๕}า^{๕๕}บ^{๕๕}้าน^{๕๕} (๑) บ^{๕๕}ัง

(๑) หลังถาดตัด.

เกิดความประศิกพัช ไม่บอกแต่แก่ใคร พอเสด็จ
กลับพระราชวัง ก็ตรงไปตำหนักหลังหนึ่งงับทวาร
แน่น ประทับนั่งอยู่ในนั้น

พระราชินีไม่เห็นโอรส ทรงตามหาทุกแห่งไม่
ได้ร้องรอย พระราชนัดดาว่าโอรสหายไป เสีย
พระหฤทัยทรงกันแดง ในพระราชวังเกิดกาหัดกัน
ใหญ่ ภายหลังมหาตเศกคนหนึ่ง ตั้งเกศเห็นห้อง
ตำหนักห้องหนึ่งปิดมิดปรกต จึงนำความมาทูล
พระราชินี พระองค์รีบเสด็จไปที่นั่น ร้องเรียกโอรส
แต่โอรสไม่เปิดประตู ก็เสด็จกลับ ร้อนถึงพระ
ราชนัดดาเสด็จมาเอง ทรงร้องเรียกอ่อนวอนอยู่นาน
โอรสจึงเปิดประตูออกมาเฝ้า

พระราชนัดดาทูลพระเนตร โอรสมี นวี เสว้าหมอง
จึงตรัสถาม “ลูกรักของแม่ ไม่สบายเป็นอะไรไป
หรือ ทำไมจึงปิดประตูไปอยู่ในนั้นคนเดียวแต่
หรือถูกหยากไธ้อะไร บอกแม่เถิด จะหาให้เดี๋ยวนี้”

โอรสทูลเรื่องตลอด พระราชนัดดาโถมให้

เด็วยกระยาหาร แล้วพามาเฝ้าพระราชาทูต
 “มหाराช พระองค์ไม่ทรงคิดอะไรบ้างเลย ตุ๊กเรา
 เด็วยนเคิบโตเป็นหนุ่มสมควรจะมีเหย้าเรือน จะ
 ตรีดีเรื่องนั้สักนึ้ก็ไม่มี ดูเหมือนว่าตุ๊กยังเด็กเตก
 เพียงห้าหกขวบ ไม่คิดบ้างเตยว่าเรามีตุ๊กอยู่คน
 เด็วย ขอทรงตรีกรครองเรื่องนั้ให้มาก ”

พระราชาทูต— “เรื่องเท่านั้ไม่ควรวิคกวิจาร์ให้
 มากมาย ฉึนจะให้คนไปเท็ยวดีบหาหญิงงาม ไม่
 ซ้ำได้เตยจะตั้งให้พาคัวมาให้ตุ๊ก ”

พระราชนั้— “ไม่ได้, มหाराช, จะทรงทำ
 อย่างนั้ไม่ได้ ตุ๊กชายไปเท็นหญิงด้วยในเม็องเรา
 นั้เอง เกิดชอบใจหยากได้ผู้หญิงคนนั้ คนอื่นไม่
 ได้เป็นอันขาด ”

พระราชาทูต— “ก็ยั้งดีดวกใหญ่” เตคจออก
 มาถามพวกมหาดเตก “ตุ๊กสาวใครที่ตุ๊กเราเท็น
 อยู่บ่นหตั้งคาเม็องวันนั้ ? ”

พวกมหาดเตกออกไปดีบ ดีกครุกดีบเข้ามา

ทูล “ผู้หญิงที่พระโอรสทอดพระเนตรเห็น พวกข้าพระเจ้าเข้าใจว่าจะเป็นธิดาของทัณฑนายก”

พระราชารับสั่งให้หาค้นนายทัณฑนายกเข้ามา
เฝ้า ครั้น “ทัณฑนายก, เราจะขอตุกสาวท่านให้ตุกเรา จะคิดเห็นอย่างไรบ้าง?”

ทัณฑนายก— “ข้าแต่มหाराช, ที่ทรงพระกรุณาตั้ง พระเดชพระคุณหาที่ตุกได้ แต่ข้าพระเจ้าขอไปถามเจ้าตุกก่อน”

พระราชารับสั่ง— “เออ! ทำอย่างนั้นก็ดี รับไปซิ จะได้กัตุบมาบอกให้รู้เร็วๆ”

ทัณฑนายกกัตุบบ้าน เจ้าความให้ตุกสาวฟัง
ตุกสาว— “ทำไมเป็นอย่างนั้นเจ้า พ่อกรูอยู่
ว่าคงแต่ตุกเกิดมาจนแต่หน้าตาผู้ชายก็ไม่หยากพบ
หยากเห็น จะให้ตุกมีผัวอย่างไร (๑)?”

(๑) ‘หญิงที่สมควรจะมีเรือนแล้ว แต่ยังไม่ มี เช่นบุตร
ของทัณฑนายกนี้ ถ้าจะพูดตามหลักประเพณีของฮินดู ก็เป็น
กณดิศธรรมดา เกือบจะไม่มีที่เคี้ยว. หญิงฮินดูต้องมีเรือน
ก่อนอายุจะย่างเข้าสู่ความเป็นสาว. ในเบงกอลกำหนดขีดให้

ทันทนายก—“ถูกเอ๋ย! ถ้าเจ้าซัดซันไม่ยอม พระราชาคงพิโรธพองโตชงถึงตาย เจ้าจงคิดดูให้ดี” จะอ่อนวอนประการไร บุตรีหายินยอม ด้วยไม่ (๓)

ทันทนายกจำเอนต้องเข้าไปทูลพระราชา “ข้าแต่มหाराช, พระอาชญาเป็นต้นพัน ข้าพระเจ้าได้พบกับบุตรแล้ว นางไม่ยอมจะมีเรือน อ่อนวอนเท่าไรก็ไม่ยอม เหตุทั้งนเพราะนางตงแต่เกิดมานอกจากข้าพระเจ้าคนเดียวแล้ว ชนชอว่าผู้ชายหญิงมีเรือน ตั้งแต่ ๑๒ ถึง ๑๓ ขวบ ถ้าเลขซัดซัน ตกเป็นสาวเทื่อ ไม่มีใครต้องการ ข้าพ่อแม่เสียช้อด้วย”—Eastern Romances & Stories, by W. A. Clouston, เซิงอรธนา ๓๗.

แต่ในเรื่องนิยายของอินเดีย ผู้หญิงที่มีอายุเกินขีดกำหนดมีเรือนของเขา มักปรากฏบ่อยๆ นิยายในภคาสวีตศาครเปนมามาก, แต่อธิบายว่า ไม่ใช่เป็นหญิงสามัญ เปนนางสวรรค์ถูกศาศปจตุลลงมาเกิดเปนนางมนุษย์.

(๑) ตามความเหนของพวกฮินดู ลูกชายหรือลูกสาวซัดพ่อแม่ด้วยเรื่องแต่งาร ถ้าไม่ให้ผู้ใหญ่บังคับข่มขืน: ที่จะยลว่าเปนนางสวรรค์ลงมาเกิดกระมัง?

เพียงแต่เห็นนางก็ไม่ปรากฏา การณเปนเช่นนี้ สุด
แล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรด”

พระราชา— “เจ้าไม่ต้องการหยากให้ตูกต่าง
จึงพูดแก้ตัวดังนี้ ถ้าแม่ไม่ยอมยกตูกต่างให้ อย่า
นึกว่าเจ้าจะมีชีวิตอยู่ต่อไป กลับไปบอกตูกต่าง
เจ้าให้รู้ตามนี้”

ทันตแพทย์ตกใจ หน้าซ้ดกดับมาบ้านเด้า
ความทุกข์ให้ภรรยาฟัง ภรรยาด้คั่งงับ ไม่รอช้า
รีบไปพูดกะตูกต่าง “ตูกเอ๋ย! นี้เจ้าจะฆ่าพ่อฆ่าแม่
หรือ ชีวิตนี้ไม่เชื่อถ้อยฟังคำ ถ้าเจ้าไม่ยอม จะ
ด้ต้องถูกทำโทษตายทั้งคร้วเรือน” ไซ้แต่เท่านั้น
นายทันตแพทย์ยังมาอ้อพวอนอก ถึงกับผัวเมีย
ทั้งด้องพูดพาดงนำตาให้ตพตาง จนบุตรเห็นว่าจะ
ชีวิตขึ้นต่อไปไม่บังควร จึงตอบ “ตูกยอมตามใจ
พ่อ แต่ต้องให้ข้างเจ้าชายประคิมัทตามคำร้องขอ
ของตูกบางอย่าง”

ทันตแพทย์ด้ใจ “ให้สัญญาอย่างไร, ตูกรัก?”

นาง— “คือในรวงทำพิธีแต่ละต่อไป ถูกขอ
เอาผ้าผูกตาเดี่ยว ๗ ชั้น และจะอยู่ในพระราชวังแค้
กตางวัน ถึงเวตาเยนชอกกตัมบ้าน ถ้าหากข่มขืน
ใจถูกไม่ทำตามสัญญา ถูกจะเฉือนคอตายเดี่ยว”

ทัณฑนายกกตัมไปทูลพระราชธา ตามสัญญา
ของถูกสาว

พระราชธาธิบดีให้ โอรด์มาเผา ตรัสถามว่า
จะยินยอมตามนหรือไม โอรด์ทูลว่ายินดียอมตาม
เพราะฉนั้น ต่อมาไม่ช้าถึงวันฤกษ์ยามตามที่โหร
คำนวณกำหนด พระราชธาทรงทำพิธีอาวาหเป็น
การเอิกเกริกรื่นเริงทวทงพระนคร ในเวตาเยนมี
การดีไมตรีณสันนิบาตในพระราชวัง

นายทัณฑนายกนำธิดามีผ้าผูกตา ๗ ชั้นเข้ามา
ร่วมพิธีอาวาห เสร็จแล้วนางกตัมบ้าน รุ่งเช้าชน
วอเข้ามาอยู่ในพระราชวัง เชนยังไม่ทันมืดกตัม
ไป เป็นดั่งนมาหตายเวตา

เมื่อการเป็นไปผิดธรรมเนียมตามผู้เมียดังน ก็ยอม

เค็ดคร้อนแก่เจ้าชาย โอรสพระเจ้า แผ่นดินมิใช่่น้อย
 จะได้เห็นนางผู้เป็นชายนาคในเวดากตางวัน กระ
 ษณยงมีผาพหน้าพาคาเดี่ยหตายชน จะหาเวดา
 ปตตผ้าพนอกตักกพริบคาเดี่ยวกไม่มี ซ้ำถึงเวดา
 กตางคั่นกไม่อยู่เดี่ยด้วย ทรงนั้ก “นี่เราจะทำ
 ประการไรดีหนอ จึงจะปรานางให้หายใจแข่ง
 ได้? ฮี! ผู้หญิงคนเดี่ยวเท่านั้น ถึงกับห่มค
 บัญญาตะหรือ” เด็ดจออกจากพระราชวัง แดวง
 หาวิชาความรู้ทำให้นางหายใจแข่ง คบึงไปจนถึง
 บ้าใหญ่ พบอาครมน้อยหงตหง่ง มีมุนบ้าเพญ
 พรต เจ้าชายตงพระหฤทัยว่าจะประทับอยู่ณะทนน
 เพราะณน ถึงเวดาเข้าครคณบ้นธมจตแจงบตักกวาด
 อาครม หาเครื่องใช้ไม้ธร้อยอนเืองดวยการบ่า
 เพญคบบุชามาตังวางไว้ครบทุกอย่าง ทำตังน
 เป็นนิตยทุกเช้า แต่รวงมิให้มุนนี้ตเตเห็น เพราะ
 ความเกรงกต้ว

ฝ่ายมุนนี้กตบมาอาครม เหน็ดขาดเรียมร้อยม

เครื่องบูชาตั้งไว้พร้อมทุกวัน แต่ไม่เห็นหรือรู้ว่าใครเป็นผู้ทำให้ วันหนึ่งอดใจไม่ไหว ตโกณถามออกไปตอหย ๆ “ใครที่มีแค้นใจประตึบัทเราทุก ๆ วันขอเชิญมาพบดักหน้อย จะต้องการพรอย่างไรจะให้”

เจ้าชายไดยินมนั้ประกาศ ดีพระหฤทัยเสด็จเข้าไปนมัสการ มุนแต่ไปเห็นเจ้าชายกรูเรื่อง พุด “เจ้าชาย, เรื่องของท่าน รูปทราบทางฉานคตอดแล้ว ที่มานักเพราะหยากจะให้หญิงซึ่งเปนชាយท่านหายใจแรง ดั่งนถกใหม่? เอาเถอะรูปจะให้ยาอย่างหนึ่งไป นี่แน่ ถ้าเด๋วยเพียงเมตเด๋วยจะหายตัวได้ อาจเห็นการที่เปนไปได้ทุกอย่ง โดยไม่มีใครเห็นใครรู้ ทำอย่งนั้นจึงจะดำเรจความปราถนา”

เจ้าชายดีพระหฤทัย รับยาวิเศษจากมุนี ทำการเคารพแต่ก็ออกจากฮาครมตรงมาพระราชวัง ครนถง มีรับตั้งแก้มหาดเดกตั้งวนพระองค

“พ่อกัน เวลามาหาเขาพานางซึ่งเปรมบุตรสาวของทนต์
 นายกเข้ามา เราคงจะยังไม่คืนนอน แต่เจ้าจะต้อง
 เข้ามาปลุก พอเรารู้ ตักคืนก็จะด่าว่าเองต่าง ๆ
 เจ้าจะโกรธ ให้ถามเราว่าเหตุไรจึงด่าเจ้า แล้ว
 เราจะตอบว่า กำถึงฝันตัก ไม่นควรจะมาปลุกให้
 คืนเลย เจ้าต้องถามเราว่าฝันเรื่องอะไร แล้วเรา
 จะเล่าให้ฟัง ทำอย่างที่ตั้งนอยาตม”

มหาดเดกต์ของรับสั่ง ว่าจะประคิบัติตามนั้น
 ให้ถูกต้องทุกประการ

เวลาเย็นจนจะค่ำ ธิดาของทนต์นายกขึ้น
 ออกตัก เจ้าชายรีบเสวยยาวิเศษ เสด็จไปคอย
 ตักที่ประตูบ้าน

นางมาถึงบ้านตงจากวอเตีรตรงเคยเข้าไปห้อง
 ษนบพ เจ้าชายก็ตามไปด้วย ถึงห้อง มีสาว
 ใช้สองคนออกมาช่วยถอดเครื่องแต่งตัว เหน้า
 มัันมาขัดดีกาย (๑) ประคองให้อาบน้ำ เสร็จแล้ว

(๑) ตูเจิงอรรถ (๑) หน้า ๑๘๐.

นั่งทำบูชา เจ้าชายฟังได้แต่เหนงางหนักเป็นครั้งแรก ให้พิศวงตามตลิ่ง ด้วยรูปโฉมงดงามเกินความคาดหมาย นางทำบูชาเสร็จก็กินอาหารในรวงนเจ้าชายตรวจดูห้องจนทั่วแล้ว กตบ้วังเข้าบ้หม

รุ่งเช้าพอชิตาของท่านหนายกมาถึงวัง มหาตเดกเข้าไปปลุกเจ้าชาย เจ้าชายตื่นบ้หมทำเป็นคุมหัดเดกต่าง ๆ มหาตเดกทำตกใจ ทุดถาม “ข้าพระเจ้าเข้ามาปลุกบ้หมตี ๆ มิได้ทำผิดอะไร เป็นไฉนจึงกริ้วข้าพระเจ้า?”

เจ้าชาย—“ก็ก่ก่าตั้งฝ่นอย่างปตาดก่าตั้งต่นุกไม่ควรจะทำให้ต่น”

มหาตเดก—“ทรงตบ้บเเรื่องอะไร, พระเจ้าข้า?”

เจ้าชาย—“หยากรักเต่าให้ฟังได้ ฝ่นว่าเมื่อวานนี้ได้ไปบ้านนายท่านหนายก พร้อมกับชิตาของเขา ไปถึงบ้านนางตงจากขอเคิรตรงชั้นไปในห้อง เราตามไปด้วย พอเข้าไปในห้องมีหญิงสาว

ใช้ต้องคนนำน้ำมันออกมาชดถุนางแล้วอาบน้ำให้
 ค่อมานางนั่งทำบชา เสร็จแล้วนั่งตักกินอาหาร
 ในรวงนั้นเราแต่ไปเหม้มของนั้นๆ คงอยู่ในที่
 นั้นๆ” —ทรงจารในสิ่งของทุกอย่างที่มีอยู่ในห้อง
 —“ฉันได้เท่านั้นเจ้าก็เข้ามาปลดก ตกใจฉันชน ชน
 ชนชาติแท้ๆ ถ้าไม่เข้ามาปลดก บ้านนี้ก็คงเห
 อไรต่ออะไรอีกมาก”

บุตรสาวทนายทนายได้ยื่นเจ้าชายตรีดี ก็นึก
 ปวดใจ “นี่อย่างไรหนอ เมื่อวานนี้ก็ไม่เห็นใคร
 ไปด้วย ทำไมจึงปลดกต้องทุกอย่าง ฉันได้จริง
 คงนเจียวหรือ วนนจะคอยระวังดีให้ดี”

ตกเวทนาเอนนางกตัมบ้านตามเคย เจ้าชาย
 เสวยยาวิเศษอีกเม็ดหนึ่ง รีบเสด็จตวงหน้าไปก่อน
 นางถึงบ้านเข้าในห้องถามสาวใช้ว่า มีใครปลดก
 หน้าเข้ามาหรือเปล่า สาวใช้ตกตตั้ง คอบ “ก็
 ไม่เห็นใครเข้ามา จะเข้ามาได้อย่างไรถึงในห้อง
 ในหับ?”

นาง— “ซึ่งเถอะ แต่คนนรวงให้ด” ขำระ
 ต่างกายแตงนึ่งทำบธา ในรวงนี้เจ้าชายเดัดจไป
 หีบอาหารว่างซึ่งตั้งไว้สำหรับนาง (๑) ขึ้นด้วย
 สองตามคำ นางทำบธาเดัดจก็มากินของว่าง พอ
 เบ็ดปลาเห็นใครกินแหงงไว้ ร้องเรียกดาวใช้มาถาม
 “นี่ใครกินของข้า?”

ดาวใช้— “ไม่ทราบ จัดมาเต็มเหมือนแต่
 ก่อนทุกวัน”

นางนึ่งไม่คอบว่ากระไร ไม่แตะต้องกินของที่
 มีใครทำออกอแด้ว ตั้งให้ยกข้าวมากินทันที ถึง
 คอนนเจ้าชายเดัดจกดับ

รุ่งเช้าบุตรดาวนายทัศนทนายก ไปในวังตาม
 เคย มหาตเดกเข้าไปปลุกเหมือนคราวก่อน เจ้า
 ชายทำโกรธเหมือนเมือวาน แตะเต่าเรือกที่เปนม
 ประหนึ่งว่าทรงสุบินเห็น

(๑) ของว่างกินรองท้องแก้หิว จนกว่าจะถึงเวลากิน
 ข้าว. [ดูเชิงอรรถ (๑) หน้า ๒๓.]

นางได้ยื่นคตอด ตกตถึง—“นี่อย่างไรหนอ
 พิดักจริง เรื่องที่เล่าถกคองทุกอย่าง มันเห็นได้
 จริงตงหรือ นกคไม่น่าเชื่อ วันนจะรว้งให้กวด
 ชัน คชว่ามีใครไปแอบคบบ้าง” เพราะฉนั้น เมื่อ
 นางกดับบ้านเวดาเยน ไปถึงกตั้งให้คนบีตประค
 ทันที แต่เจ้าชายตอบเตตจเข้าไปอยู่ในห้องเตี้ย
 กอน พอนางชันนันไต เจ้าชายเตตจตามไปด้วย
 คราวนถงคราวนางก่าตงทำบชช เจ้าชายตอบ
 เตตจใช้ค้คองว่างอย่างเตยว ยังเตตจชัวตตะ
 แกงในชามทองเตยหมด เตตจเตตจเตตจหมากตูป
 มะระกู่ชองนางค้วย

นางทำบชชเตตจ เตตจไปหมายจะกินชองว่าง
 พอเบ็ดฝาคเห็นค้คองเปเต่า คโกนเรียกค้วใช้มาค
 ค้วใช้หน้าค้คองคอบว่า ไม่รูเรื่อง เวदानางเข้าม
 ชนมกียังม้อยูค้คองจอน ไม่เห็นใครมากค้คองคยเตย
 นางโกรรคแต่ไม่รู้ว่าจะโทษใคร เตยจค้คองจะกิน
 ชัวเตยวที่เตยว เบ็ดฝาคชัวค้คองไม่มีแกงก้คองค้คอง ค้คอง

เคืองมาก หวนไปจะกินหมากๆ ก็หมด ชั้นเดียว
ก็ไม่มีเหลือ หมคบ้ญญาว่าสาวใช้เดี่ยยกใหญ่
เวदानันเจ้าชายเด็ดจออกจากบ้านมา

รุ่งเช้าพอนางมาถึงพระราชวัง มหาคเตกเข้า
ไปปลุกเจ้าชายๆ ก็ทรงคุมหาคเตกเหมือนครั้งก่อน
แต่ทรงเอาความฝัน จับเติมแต่นางไปถึงบ้าน
จนนางคุสาวใช้ ทรงเอาตั้งๆ ให้นางได้ยิน นาง
นั่งฟัง คกคตัง—“นี่ทำไมจึงรู้เรื่องในบ้านเราได้
คตอด? หรือเจ้าชายเป็นเทวดาไม่ใช่มนุษย์? ถ้า
เป็นมนุษย์คงไม่ใช่มนุษย์ธรรมดา อย่งไรก็ต้อง
นั่งดูไปก่อน”

เย็นวันนั้นเจ้าชายเด็ดจตามนางไปบ้าน คราว
นี้ไม่เสวยอาหารเดี่ยหมดทรงเหลือไว้ให้บ้าง ซึ่ง
นางยังมีความยินดีกิน เพราะไม่กินก็จะหิว สัก
ครู่ใหญ่ๆ มีหญิงสาวตามคนเข้ามาในห้อง พู
คะนาง “แม่ฤคกาดี้ คินนไม่ไปด้วยกันหรือ?”

นางตอบรับว่าไป จัดแจงแต่งตัวพากันออกไป

เจ้าชายเสด็จตามไปด้วย ถึงถ้วน นางทั้งสามและ
ธิดาท้าวทนายกกับชนชั้นไม้ต้นหนึ่ง แล้วนาง
คนหนึ่งคนขวามือสามที่ ทนไถ่คนไม้ดอยขึ้นบน
อากาศ เจ้าชายทอดพระเนตรเห็นตลอดแล้วเสด็จ
กลับ

รุ่งเช้านางนฤททาลัยมาถึงพระราชวัง พอ
มหาดเล็กเข้าไปตักน้ำนม เจ้าชายก็ทรงเล่าเรื่อง
ที่ต่างว่าทรงสืบเห็นไป ตั้งแต่นางกลับบ้านจนถึง
ชนชั้นไม้ ไปกับนางทั้งสาม บุตรีสาวท้าวทนาย
กได้ยินเรื่องก็ทรงเล่าจนตลอด ยิ่งนึกพิศวง
เป็นที่สุด “เอ๊ะ! เจ้าชายขรอยจะไม่ใช้คนธรรมดา
แน่แล้ว มีคนคงไม่รู้เรื่องของเราที่ไปทุกๆ ค่ำ
จะตองดูไปให้ซ้ำอีกสักหน่อย ดูซิ จะรู้เรื่องอะไร
อีกหรือไม่”

คกกลงคืนนางกลับบ้าน เจ้าชายก็เสด็จตาม
ไปด้วย คราวนี้ด้วยอาหารเลี้ยงเกือบหมด พอ
นางอาบน้ำทำบูชาและกินข้าวเสร็จได้สักครู่ หญิง

ทั้งสามก็มาหา เจ้าชายรีบเสด็จออกไปที่สวนชั้น
 อยู่บนต้นไม้ พอหญิงทั้งสองออกมาที่สวนชั้นต้นไม้
 เดรัจฉานหนึ่งคนหนึ่งคดนิ้ววนตามครึ่ง ต้นไม้เดือน
 ตอยขึ้นไปในอากาศโดยเร็วอย่างน่าอัศจรรย์ ช้าม
 มหาสมุทร ๗ ห้วง แม่น้ำ ๓๓ สาย ถึงสวนงดงาม
 แห่งหนึ่ง ต้นไม้หยด นางทั้งสองจากต้นไม้ เจ้า
 ชายเสด็จลงด้วย ตักครู่มาถึงไพชยนต์ กำดั่งใน
 สวรรคมีเทพสโมสรณต้นนิบาต เจ้าชายประทับ
 อยู่ด้วย โดยใครมิสามารถเห็นพระองค์ ในไม้ช้า
 ก็มีการจับรบมา นางนฤตกาดีแต่นางเพื่อนทั้งสาม
 เปนผู้รบมา แต่พวกที่ท้าคนตรีไม่คดต้องแค้นตัวตาม
 จังหระ นางทั้งสองจึงเค้นรบมาให้งามไม่ได้ บันดา
 พวกที่มาประชุมต่างเสียใจ ครองชอบบอกให้แจ้ง
 ด้วยว่า อันการคนตรีเจ้าชายทรงขำขันขำนาญมาก
 เมื่อเห็นไม่ได้เรื่อง จึงเสด็จถูกชั้นถวญรามนามาคดี
 เสียเอง ได้จึงหระเหมาะเจาะ นางทั้งสองได้ดี
 งาม พระอินทรพอพระฤทธิเป็นที่สุด ประทาน

มาตย์ดอกปาริชาติ (๑) แก่นางทั้งสี่ เหล่านางรับ
 พวงมาตย์หันมาโยนเป่นรางวัลแก่ผู้ทศรามชาติ
 พอโยนมา เจ้าชายรับไว้หมดทั้งสี่พวง ดั้นเวตา
 ประชุม นางทั้งสี่กลับจากสวรรค์มาขึ้นต้นไม้
 เจ้าชายเสด็จขึ้นด้วย ทนโค้นต้นไม้ตอยดิวดวง
 มหาสมุทรและแม่น้ำมาจนถึงบ้าน นางทั้งสี่มาต่าง
 คนต่างกดับบ้าน นางนฤคกาดีเข้าห้องของนาง
 เจ้าชายเสด็จกดับพระราชวัง

รุ่งเช้านางนฤคกาดีกลับไปพระราชวังคามเคษ
 มหาศเตกเข้าไปปลุกบิณฑมเจ้าชายอีก เจ้าชายทำ
 เป่นกริ้วมาก—“นี่มันไม่จำหรืออย่างไร ก่าตั้งฝัน
 ฝันเป็นเข้ามาปลุกให้กางทุกที คราวนี้ฉันอย่าง

(๑) ‘ปาริชาติ หรือ ถัลปทุม เป่นต้นไม้ทิพย์ใครนิกขอ
 อะไรได้สมความปรารถนา เกิดจากเกษียรสมุทร คราวทวยเทพ
 กวนน้ำทิพย์ พระอินทร์นำไปปลุกไว้บนสวรรค์ แต่พระกฤษณ
 แຍ่งจากพระอินทร์มาปลุกไว้ในนครทวารกา เมื่อพระกฤษณ
 ล่วงไปแล้ว ต้นปาริชาติจึงได้กลับไปอยู่บนสวรรค์อย่างเดิม’—
 Vishnu Purāna I. 144. V. 98, 155.

วิจิตรพิสดาร “ไม่ควรเลยจะมาปดุกให้ค้างได้”

มหาดเล็กทำเป็นหน้าตาดีน—“ข้าพระเจ้า ดู
พระองค์ทรงสุขับินทุกวันแต่แปดกทุกที่ คราวนี้ทรง
ทรงสุขับินเรื่องอะไร พระเจ้าข้า?”

เจ้าชายตั้งใจครัด ให้ได้ยืมถึงนางชัตทุกคำ
ทรงเล่าเริ่มแต่ต้นจนนางทั้งดีไปถึงสวรรค แล้ว
นางกับเพื่อนทั้งสามรำถวายพระอินทร แต่รำไม่
ไต่งาม เพราะขณะดนตรีไม่ได้จังหวะ พระองค์
กรากเข้าไปคี่เอง นางจึงรำไต่งาม พระอินทร
โปรดมากที่รำดี ประทานพวงมาลัยดอกปาริชาติ
เป็นรางวัล นางทั้งสามรำจนเรา ๆ รับไว้ ถ้าไม่
เชื่อจงดูพวงดอกปาริชาติแน่” ครัดแล้วทรงหยิบ
พวงมาลัยซ่อนอยู่ใต้แขนออกมา

บุตรนายทนต์นายก็ได้ยินเรื่องตลอด ยิ่งฟัง
ยิ่งพิศวงมากขึ้นทุกที พอเห็นพวงมาลัย(?) ก็มี
ตำบารกจะนั่งได้คี่ไป ทรงเข้ามาฟุบคี่ดวงแทบ
พระบาท พดางทุดขอโทษ “หม่อมฉันรู้ดีคี่

แล้ว ที่ได้ทำผิดต่อพระองค์ไว้มาก ขอได้ประทาน
อภัยหม่อมฉันด้วย ที่ถือทิวฐิมานะไม่อ่อนน้อม
พระองค์มาแต่เดิม”

เจ้าชาย— “ฉันรู้แล้วว่านางเป็นชาวสุวรรณ
ฉนั้นเป็นแต่ชาวมนุษย์ที่ไหนนางจะเห็นควรสั่งมาคม
ด้วย ฉันแต่มองนางก็เห็นว่าไม่ควร” ถึงตรงนั้น
นางร้องให้อ้อนวอนขอโทษต่างๆ ด้วยเข้าใจว่า
เจ้าชายโกรธ แท้จริงมิใช่เช่นนั้น เจ้าชายทรง
แกล้งทำเท่านั้น พอนางอ้อนวอนได้หน่อย ก็ทรง
ทำหายโกรธประทานโทษแก่ชายา

ถึงเวลายามนางกลับบ้านตามเคย เจ้าชาย
เสด็จตามไปด้วย คราวนั้นไม่ต้องเสด็จยาวิเศษ
ถึงบ้านนางเชิญเจ้าชายให้เสวยอาหารร่วมกัน อิ่ม
แล้วذنทนาเป็นที่เบิกบานตำราญใจด้วยกัน เมื่อ
นางสหายทงสามเข้ามา นฤคกาดิแนะนำสหายให้
รู้จักกับพระตำมึ ทงต้องฝ้ายปราไต้กันตามธรรมเนียม
แล้วทงห้าพากันชนคนไม่วิเศษไปบนสุวรรณ

นางทั้งสี่เป็นคนร่ำ เจ้าชายเป็นผู้จัดจังหวัดนคร
 ฝนเคราะห์บันดาลให้นางนฤทกาด่มองไปสบตา
 สามี นางตกประหม่าอย่างเท่าไรพาดจังหวัด พระ
 อินทรทอดพระเนตรเห็น ก็ทรงทราบทันทีว่ามี
 มนุษย์ปลอมขึ้นมาด้วย กริ้วครัดเรียกนางนฤทกาด่ม
 เข้ามาเผ่นเพาะ รับผิดชอบ “เจ้าชด่าใจพามนุษย์
 มาบนหม่อมความเกรงกลัวเร็ว ตั้งแต่นั้นไปเรา
 ค้ำปให้ตั้งไปเกิดเป็นนางค่างคาวอยู่ในมนุษย์โลก”

นางนฤทกาด่มักใจวิญหายน กั้นแสงพดางทุด
 ขอโทษพดาง ไร้พิไรต่าง ๆ นา ๆ จนพระอินทร
 คดาบพระโกรธ ทรงกำหนดเวลาค้ำปว่า “ต่อ
 เมื่อไร มีใครหรือเทวดายที่เจ้าจะไปเป็นค่างคาว
 ชาติร้ายอยู่นั้นแต่ไปไหนคืนหรือเทวดาย แล้วหัวน
 ข้าวปลุกผัก ให้ได้ผลเพียงพราหมณ์ให้ทันในคืน
 เดียวกัน ณะบัดนั้นเจ้าจึงจะพ้นกำหนดค้ำปกลับมา
 มาสวรรค์ได้อีก” ครีดีแล้วโปรดให้เด็กประชุม
 นางนฤทกาด่มั่น โศกดำดาสามีด้วยชาติ บัด

ใจกว้างก็กตายเป็นนางค่างคาวคัวน้อยบินหายไป
ดับตา

เจ้าชายให้อาครุฑที่คองพรากจากชายาขอดรัก
แต่มีตำมารดจะบ้องกันด้วยสถานไร เสด็จจากดับมา
ยังมนุษย์โลก ก็มีได้เสด็จดับพระราชวัง ตั้ง
เหตุที่ยว่าถ้าช่วยนางยังไม่ได้จะไม่ดับ เสด็จพเน
จรอาชวข้ามประเทศเซตป้ามาหตายแห่ง จนดู
ชาครมหนึ่งกตางตงทับ เหนมนั่งเข้าฉานหนึ่งไม่
กระดุกกระดิก เจ้าชายทรงกระทำกิจบ้ดกวาด
ชาครมอยู่หตายเวดา จนมนต์มตาเห็นเจ้าชาย ก็
แจ้งเรื่องโดยทางฉาน จึงพูดด้วยเมตตา “เสด็จ
มานี้มีธุระอะไรรูปแจ้งตอดแต่ขออย่าเพิกเฉยใจ
รูปจะช่วย จงเอาของต้องตั้งนี้ไป ตั้งหนึ่งเรียกชื่อ
ว่า ‘รัชพนชน’(๑)’ นี้เรียกว่า ‘พหตทัศน’(๒)’
จะตั้งให้มันทำอะไรได้ทุกอย่าง”

(๑) เชือกมัด.

(๒) ไม้ใหญ่.

เจ้าชายปดัม กราบมุนีตามา ตักครูใหญ่ก็
 หยตพัก วางเชือกตะไมวิเศษตรงข้างหน้า ครีดี
 “เจ้ารัชชุพนธน์และพหตทัณฑ บดินเจ้าอยู่กับ
 ใคร?”

รัชชุพนธน์ พหตทัณฑ— “เดิมข้าพเจ้าอยู่
 กับมุนี บดินมาอยู่กับท่าน”

เจ้าชาย— “เช่นนั้น จงพาเราไปยังที่ซึ่งธคา
 นายทัณฑนายกอยู่”

ทันใด รัชชุพนธน์และพหตทัณฑ ก็พาเจ้าชาย
 ไปเทวดย ที่ทางนฤตภาตถูกค้ำปเป็นค่างคาวอยู่

เจ้าชายไปถึงทรงเทียบค้นหาค่างคาว ต่อหตาย
 วจนจึงเห็นค่างคาวควนอยฮาครี้อยู่ในนั้น ครีดี

กะรัชชุพนธน์ พหตทัณฑ “เจ้ารัชชุพนธน์ พหต
 ทัณฑ จงรื้อเทวดยผดงให้เกิดยง แดวโถกน

ปดุกข้าวแฉะผัก ให้ทันใดเดยงพราหมณหมั้นรูป
 ในคั่นวณ” ครีดีขาดคำ รัชชุพนธน์และพหต

ทัณฑ ก็จัดการรื้อเทวดย ปราบดิน แดวไป

นำชาวพม่ามาไถ โดยผูกมัดตัวค้อนพวกชาวบ้านใน
แถบนั้นบังคับให้พากันมา นับด้วยจำนวนคั้งแ่งๆ
ในไม้ซ้าก็ได้ ไถเสร็จ ราชบุรินทร์ตะพุดทัศน
จัดการหว่านข้าวปลูกผัก อึ่งออกงามขึ้นมาได้ทัน
ใจ แต่ราชบุรินทร์ตะพุดทัศนไปนำพราหมณ
มาเลี้ยงหมันรูปด้วยข้าวและผักที่ปลูก พอพวก
พราหมณกินเลี้ยงเสร็จ รูปค้างคาวตัวน้อยก็กักตบ
ร่างเป็นนางงาม โฉมเข้ามาหาเจ้าชาย ความรู้สึก
ของคูรักทั้งสองที่จากกันไป โดยต้องทนทุกข์แทบ
เดือนศกกระเด็น แต่กลับมากพบกัน เหลืออวย
ที่จะสรรหาคำมากว่าว่าทั้งสองมีความโสมมกัน
เพียงไร ครั้นแล้วเจ้าชายบังคับให้ ราชบุรินทร์
ตะพุดทัศน พาพระองค์และนางกตัมประเทศ
ของพระองค์ ครีตชาติคำ ในพริบตาเดียวทั้ง
สององค์ก็มาถึงพระราชวังไม้ทันทูตัก แต่ขึ้นมา
พระองค์ก็เสวยสุขเกษมเปรมฤทธิ์ด้วยนางนฤต-
กาดิ ขยายออกชีวิต คตออดออดาน

ตากาโห็น พนักงารสวน

คนทำสวนคนหนึ่งชื่อกาโห็น เป็นคนดูแลอุทยาน
 ของพระเจ้าแผ่นดิน เยนกดับไปนอนบ้าน คั้นหนึ่ง
 จะเปนเหตุอะไรยากที่จะอธิบาย ตากาโห็นไม่ได้
 กดับบ้านนอนค้างอยู่ในอุทยาน ตกกลางคืนคิด
 พระจันทร์ส่องสว่าง แกลดกขึ้นเคิรเด่นอยู่ข้าง ๆ
 สระ ทนไตน้มีเตียงโครมครามตั้งต้นมาทางทิศ
 ศวันออก ไม้ไ้ต้นตั้งโม่ตะ ๆ ตากาโห็นตกใจหุด
 เข้าแอบต้นไม้ใหญ่ ดักครุเห็นข้างตัวโคเหาะลง
 มา เคิรเที่ยวอยู่ในสวน ตากาโห็นนั่งอยู่ดักครุ
 ค่อยมีใจกล้า แสงใจเตียงไปนั่งอยู่ที่ปากสระ นิ่ง
 พดางนึกพดาง “นี่มันอะไรหนอ พิดักพิดันจริง
 แต่เกิดมาไม่เคยเห็นข้างใหญ่เท่านี้ เปนแต่จำได้
 เขาว่าข้างสวรรค์ ชื่อโอราพค(๑) มีรูปร่างใหญ่
 โท น่ากลัวจะเป็นตัวเอง จะคอยดูให้รู้ว่ามัน

(๑) เบงคลี— Oirâbot; ข้างที่หนึ่งของพระอินทร

จะไปไหนอีกต่อไป” แก่ถูกชั้นค่อยเคิร์ดกครอย
ตามไป

ข้างกินตึกไม้แะรอกไม้ ในอุทยานจนอ้ม ก็
ทำท่าจะเหาะขึ้น ตากาให้ผวยทางรังตัวขึ้นไป
ห้อยอยู่ ข้างโอราพคเหาะตั้งขึ้นไปถึงสวรรค์
ตากาให้ปล่อยหางข้าง ข้างก็ถับเข้าวิมาน
ไพชยนต์ ตากาให้เที่ยวเคิร์ดพื้นสวรรค์เสียทุก
แห่ง ได้เห็นทศนะได้ยืนถึงแปดกปาดต่าง ๆ ซึ่ง
ตาแก่ไม่เคยพบเคยเห็นเคย เพราะฉะนั้น ทำให้แก
ดีใจจนไม่ว่าจะพูดอย่างไรก็ อไรจะทำให้แก
ปาดใจไม่เท่ากับของทชายบนสวรรค์ มีราคาก
มาก ข้าแต่ตะอย่างใหญ่โตเกินขนาดด้วย แก่ขอ
ขนมสวรรค์กินเสียจนอ้ม แล้วขอหมากพุดต้น
ใหญ่ไม่ใช่เด่น เพราะเปนหมากสวรรค์พุดสวรรค์
เสร็จแล้วนั่งคอยอยู่ข้างข้าง

คกกตางคินข้างโอราพคตงไปที่อุทยานอีก ตากา
ให้เห็นผวยทางห้อยไปด้วย พอดังอุทยานปล่อย

ทางข้างกระโถดตงดินรืบตรงมาบ้าน พบเมียมา
 คอยอยู่กต่างทาง เพราะแกเคยกดับบ้านทุกวัน นี
 หายไปตั้งอวันเคม ๆ ก็ยอมจะทำให้ยายเมียมี
 ความวิตก พอเห็นตากาให้เ็นมากก็วิ่งเข้าไปรืบ ชัก
 ถามถึ “นี่ไปไหนมา? นี่ไปไหนมา?” ตากาให้เ็น
 ไม่คอบ เขาพูดแะหมากอย่างพิศดารออกมาอวด
 ยายเมียเห็นดใจเค็นเหียง รืงถาม “นี่ไป
 เามาจากไหน?”

ตากาให้เ็นจึงเล่าเรื่องทีไปบนสวรรค์ให้ฟัง ยาย
 เมียกระหายหยากไปใจรัก ๆ พูด “ฉันต้องไปบ้าง”
 ตากาให้เ็น— “ได้ แะรวิงอย่าบอกใครให้รู้”
 ยายเมีย— “อย่ากตัวเตย คำเค็ยงก็ไมบอก
 ใคร” แต่นิสัยของผูหญิงน้อยนักทีจะบิคปากได้(๑)
 ค้อมาไมทันไร ยายเมียไปคักหน้าททำ พบเพื่อนรัก
 อดไมได้เตยบอกให้รู้ด้วย แะกำจับไมให้บอก
 แก่ใคร คราวนเพื่อนคนนนไปบอกเพื่อนของคณอิก

(๑) ‘ผู้หญิงปากจืด พูดมากทุกคน’—หน้า ๒๑๕.

ค่อหนั่ง และกับอกค่อ ๆ กันไป ต่วนบั้งคับเป
 ความดับกวดขันไม่ให้บอกแก่ใครทุกคน คราว
 พวกผู้หญิงที่รู้เรื่องกดับไปบ้าน เต้าให้ผัวฟังอีก
 ค่อหนั่ง ตงท่ายใคร ๆ ในย่านนรรูเรื่องกันหมด
 พากันแห่มาบ้านตากาไห้ขอขันตวรรคด้วย ตา
 กาไห้ต้องรับโดยด่า

คนวนหนพอกันชาวแต้ว พวกชาวบ้านพากัน
 มาหาตากาไห้ แกพาไปในสวน พอบพข้าง
 ไอรพต แดตั้ง “ฉนจะเป็นผู้ยุดหางข้าง แต้วเมีย
 ฉนเกาะฉนอีกที และพวกท่านเกาะค่อกันไปตาม
 ตำดับ ทำเช่นฉนจึงจะไปได้”

พวกที่มายอมตามโดยไม่ขัดข้อง เพราะฉน
 พอบข้างกินอาหารเดรัจ เตรียมท่าจะไป ตากาไห้
 ก็คอดย่องกริบไปข้างหลัง ฉวยหางหมับยึดไว้แน่น
 คราวฉนงตโค่นคกันไว้ ต่างคนก็เกาะกันค่อ ๆ ไป
 ข้างเหาะปรอชนไปในอากาศ ตั่งตั่ว ๆ ขึ้นทุกที
 เพื่อนของยายเมียตากาไห้หยากูเรื่องจริง ๆ

เขี่ยปากถามยายเมี้ย “หมากที่ว่าได้มาจาก
สัตว์รศโคเท่าไหน? ขนมหที่ได้ไปกินเหนจะอันโคๆ
ด้วยกระมัง?”

ยายเมี้ยร้องถามผัว

ตากาไหนบอกผัด “คอก่อนแต่จะบอกให้”

ยายเมี้ย— “ไม่ได้ เดียวเพื่อนฉันจะโกรธ
บอกให้รู้เดี๋ยวนี้เถิด”

ตากาไหนหัวเตี้ยตอบ “เท่านั้น” พอกางมือ
ออกเพื่อประกอบคำพูด เเตยดวงตงมาดินหมด(๑)

(๑) ‘อย่าให้พลาดไม้พลาดมือในเวลาจำเป็น’— ภาษิต
ติดปากของชาวเบงกต์.

เรื่องนี้ เนื้อเรื่องเหมือนในกลสาคริศาสตร์ ของ Tawney
เล่ม ๒ หน้า ๑๑๑, แปลกกันที่ข้างโอราพต ในนั้นเป็นโคของ
พระศิวะชาวบ้านเป็นภิกษุ. ในฉบับสังสกฤตตรังค ๖๕ คาลา
๑๓๓ ถึง ๑๔๘.

หุหนวกทั้งสี่

ชาวนาหุหนวกคนหนึ่ง ได้ฝูงแกะไปเลี้ยงในทุ่ง
ใกล้ ๆ บ้าน คอยเมียซึ่งจะเอาข้าวมาตังก็ไม่เห็น
มาจนเวตาเตยเที่ยงไปมาก ครั้นจะกลับไปที่บ้าน
อยู่ทางนี้ไม่มีใครเฝ้าแกะ ออกด่าหคอยไปอีก ท้อง
ยั้งหิวจัดทนไม่ไหว ต้องเคียวบายขอไปที่ คีอมี
คนยามที่ตแวงบ้านนั้น มาคิดหย้าให้ งัวของตณกิน
อยู่ข้างตำธาร ชายเตยงแกะตรงเข้าไปหา ขอให้
คนยามตแวงแกะให้สักครู่ ตัญญาว่ากดับมาจะให้
รางวัลดัมกับค่าบ่วยการ แท้ที่จริงชายเตยงแกะ
ก็ไม่สู้จะไว้ใจคนยามนัก แต่จำเปนเพราะหาใคร
ดูไม่ได้

คนยามเจ้ากรรมผลเ็นหุหนวกเหมือนกัน พัง
เตยงชายเตยงแกะพูดไม่เข้าใจ ตัญญาไปอย่างหนึ่ง
มีความโกรธหนักโกรธหนา พด้อยปากออกมาว่า
“หยวน เองเปนเจ้าชองด้วยหรือ? ตัดเก็อบตาย

จะมาเอาไปใครจะยอม หนอยแน่ จะเอาไปเตียง
 และ ส่วนหัวของกุดีมิ่งจะปล่อยให้ขาดตาย เปน
 เจ้าหัวใจนี้ ไป!” พุดพดางทำไม้ทำมือได้ให้ไป

ชายเตียงแกะเข้าใจว่าคนยามรับชระ ตีใจหือ
 มาบ้าน นึกว่าถึงบ้านจะนอนเมื่อยเดียวด้วยไม้ให้
 สะใจสมกับที่เฉยเมยไม่ตั้งข้าวให้กิน ถึงบ้านเห็น
 เมียนอนแผ่อยู่ข้างประตู กัดังจุกอืดๆ เพราะกิน
 ถั่วดิบเข้าไปมาก

ชายเตียงแกะพอเห็นเมียบเจ็บเตยหายโกรธ กุดี
 กุจอช่วยเมียดัวหาข้าวกินเอง ในใจเป็นห่วงแกะ
 ที่มอบให้คนยามรักษาไว้กัตัวจะถูก โกง รับกินข้าว
 และทงเมื่ยกตัมมา เห็นฝูงแกะยังกินหญ้าอยู่ที่เก่า
 นับตัวครบ ตีใจมาก ถึงกับเปดงวจา “คนยาม
 คนนี้ซื่อสัตย์แท้ๆ หายากนักคนชนิดนี้ ตัญญา
 ว่าจะให้รางวัล ต้องให้ ต้องให้” มองไปเห็น
 แกะตัวหนึ่งซาหึก แต่ฮ้วนพิศ ตรงเข้าคว่าแกะ
 ตัวนั้นขนแบกบ่า พามาหาคนยาม พดางพุด

“แกดูแถแคะฉนเรียบร้อยค้มาก นี้นั้น ฉนฉมมา
คุณแก แคะฉฉน”

คนยามเห็นคนเตยงแคะเอาแคะซาหักมา และ
ทำปากหมบหมีบด้วย ถ้าคัญว่าแกค้อว่า ชมวด
ค้วพูด “นั้ระอไร อยู่ค้ๆ หาความว่าทำแคะซาหัก
ค้บถให้ ได้ว่าอยู่ทั้นไม้ได้ ไปไหน ไม้ได้เข้าไปช้ง
แคะกับปล่งแคะของแกค้กนิต”

คนเตยงแคะ— “จ้, อ้วนพนักน เขาไป
เตยงกนิต อมทเตยงค้วทง”

คนยามโกจรชใหญ่— “บอกแถ้วว่าไม้ได้เข้า
ไปโกตแคะ ยังจะหาว่าทำแคะซาหักอีก ไป, ไป
เตยงก—” เจอมอทำทำจะเอาจริง

ชายเตยงแคะเห็นเจ้าเพื่อนกนิตทำทำจะค้ คิด
ไม้ออกว่าเรื่องราวเปนอย่างไร ค้งทำคอยรับกำ
บ่นบองกนิตจ้ จักระแถ่นจะตงมวยกนิตแถ้ว พอด
มีใครข้มาผ่านมา ทงตองร้องให้คนข้มาหยุดก่อน
ชายเตยงแคะตรงเข้าจับบ้งเหียนมา ร้องทุกข

กำลังบ่อกนอยู่ พอดีพราหมณแก่เดิรมาทาง
 นน ทงดำมเหนท่าทางปากพมดมเป็นผู้ตัดสินเรื่อง
 ที่พิพาท จึงร้องขอให้หยุด ต่างคนต่างเด้าและ
 อธิบายเรื่องของตนให้คำพราหมณฟัง และขอให้
 พุดออกมาว่าใครผิด

คาพราหมณอีกนั้นแหละไม่แพ้คนทั้งดำม ตอบ
 “จ๊ะ เข้าใจ, เข้าใจ เมี้ยนให้พวกท่านมากอย
 ห้ามฉันไม่ให้ไป และมาเชิญกลับบ้าน แต่ฉันตง
 ได้ตั้งใจแต่ว่าไม่กตบก็เปนไม่กตบ ให้พุดเสียให้
 ยากเปนไมยอม เมี้ยนมันเป็นคนดีนคานอย่างไร
 ก็รักนอยุ่ไม่ใช่หรือ? ใครนะ เขาจะอยู่กับมันได้
 แม่แปรกแท้ๆ ตงแต่ซอมมันมา (๑) จะหาความ
 ดุชตักนิตก็ไม่มี มันทำให้ฉันสร้างบาปจนนับไม่
 ถวน เพราะฉันไปนี่ตั้งใจจะไปเมืองพาราณตี
 ถึงทนนนมตการแล้ว จะชำระต่างบาปเสียที่แม่

(๑) ‘ชื่อหรือแต่งาร หมายความอย่างเดียวกัน’—

คงคา (๑) ให้มันบรีศุทธิ์เดี่ย ค่อไปจะอาศรัยขอ
 เขากินในบ้านเมืองอื่น อยู่คนเดียวจนกว่าจะตาย
 ไม่ขอพบขอปะมันอีก ”

กำลังตั้งดีหรรว ก่องคอเถียงกันจ้าตระหวั่นจน
 สุกเดี่ยง ต่างคนไม่รู้เรื่องกัน คนขี้ม้าแต่ไปเห็น
 ใครตายคนวิ่งตามมาต้อๆ กัดัวว่าจะเป้นเจ้า
 ของม้าที่คนดักมา ตกใจระโตคจากหลังม้าวิ่ง
 หนีจนตัวกลม

ฝ่ายชายเดี่ยงแะรูตักว่าควันเขนตงมาก เดย
 ไม่พูดอะไรอีก ผดะออกไปค้อนแะที่เคีกรินหญ้า
 แดกฝูง ให้เข้าหมูกันได้กตบบ้าน เคีรพตางบ่น
 พตางว่า คุณถการแต่ตะคนจะหายุกติขรรวมตักนิต
 ไม่มี บ่นหนักเข้าก้หนักเดยไปเดี่ยว่าคนเคีระหรัย
 หนีเอง เพราะเมื่อเข้านพบงผ่านทาง (๒) ที่เคีรไป
 ต่वनคนยามเห็นคนขี้มาแะตะคนเดี่ยงแะกตบไป

(๑) คูหิตอปเทศ-มิตรลาก หน้า-๑๑๑-

(๒) ถือเป่นลางร้ายที่สุด.

คนก็จะไปบ้าง ตรงเข้าหอบหม้อที่ตัดไว้ เหลือบ
ไปเห็นแกะซาหักอยู่ทีนั้น เดยอ้มเอาไปเดียด้วย
นึกว่าเป็นเบยปรับคนเดยงแกะที่หาความคนเปด้าๆ

ถึงคราวดาพราหมณ แกก็ออกเดิรของแก
คุ่มๆ ค้อไปคนเดยว จนถึงคำดาโกดห่มบ้านแห่ง
หนึ่ง แวะหยุดพักนอนกตางคนทีนั้น ได้นอนอ้ม
เตมตา หายอ้อนเพดัย ความทีโกรธเมยค้อยบั้น-
เทาดง รุงเข้ามพวกพราหมณญาคิพ้องแตะเพือน
ฝูงมาตาม พบอยู่ที่คำดาพุดจาเด้าโตมต่าง ๆ ให้
คาพราหมณกตบบ้าน ด้ญญาว่าจะพยายามไม่
ให้เมยประพุดจ จักค้อไป คาพราหมณใจอ้อน
หายโกรธยอมกตบมา

* * * * *

ต้องขโมยสามต่อ

โอรสพระเจ้าแผ่นดินกับบุตรชายของประธานมนตรี
เบนต์หายรักใคร่กันมาก จะนั่งเดิรนอนหรือไปไหน

ก็ต้องไปด้วยกัน จะคาดกันสักครู่หนึ่งไม่ได้ แต่
 ทั้งสองเป็นคนมีนิสัยเกียจคร้าน ภารการอะไรแม้
 แต่เล็กน้อยก็ไม่ปรากฏทำ ซ้ำไม่ชอบอยู่บ้านด้วย
 เทียวเดินเดียดังแต่เช้าจนค่ำทุกวัน และได้ไปรู้จัก
 ชอบพอกับบุตรชายนายทัศนนายก และบุตรชาย
 ของพานิชประมุขในประเทศนั้น ผด้อมรักใคร่
 กันเป็นดีหาย รวมด้วยกันคราวนี้เป็นดีดีหาย จะ
 เดินหัวอไรเป็นแมตงก่อความรำคาญเด่มอ

พระราชาทรงตั้งเกิดความประพฤติกของโอรส
 ยิ่งวันยิ่งเหตวโหดไม่ได้เรื่อง จะมีแก่ใจศึกษาราช
 ศาสตร์หรือเชื้อฟั่งราชโอรสตัวนั้นก็ไม่มี จนพระ
 องค์หมดความเพียรจะทรงตั้งสอนได้คือไป ส่วน
 ประธานมนตรีก็อีก จะแนะนำตักเตือนบุตรชายให้
 กตัญญูประพฤติดีไม่สำเร็จ ข้างฝ่ายนายทัศนนายก
 และนายพานิชประมุข ก็หมกบังนุญด้วยเรื่องบุตร
 เหมือนกัน

วันหนึ่งทั้งสาม คือ ประธานมนตรี นาย

ทันทนายก แตะนายพาณิชประมุข เข้าเฝ้า พระ
ราชาตรีดิษฐ์ “ไอ้ตูกษนิษฐ์ ถ้าเราตวงดပ်ไปแด้ว
ราชตัมบคืเหินจะตกไปอยู่กับคนอื่น ”

ประธานมนตรี— “ข้าพระเจ้ากัณเดยวกัน
บุตรข้าพระเจ้าคงนำความเดื่อมเดียม มาตู่ตักตให้
เหตวแหตกในไม้ซ้า ”

พาณิชประมุข— “ทรพยตัมบคืข้าพระเจ้าท
ได้พยายามต๊ะตัมไว้ มาเกิตรรวออกไปได้ เพราะ
บุตรข้าพระเจ้าคนน บางทข้าพระเจ้ายังไม่ทันตาย
เหินทรพยจะหมคก่อน ”

นายทันทนายก— “ต้วนตูกของข้าพระเจ้า
ข้าพระเจ้าหมคก่าตังจะวักต้าว โทโซร้ายนัก
ซันทำชต้าวหรือตัมเข่า ก็จะถูกตคั้ชชะ ต้อง
ตักตใจนึ่งอน ”

พระราชาทรงทราบว่ ทงตัมมคืความเคอด
รอนตวยเรองตูกเซินเดยวกับพระองค ก็ตริต “เรอง
ของเราคต้ายคตงกัน มีทางบารามนอยางเดยว

กดับไปบ้าน จงตั้งให้ภรรยาคลุกข้าวกับขี้เท่าให้
มันกิน (๑) ส่วนฉันจักตั้งให้ทำเช่นเดียวกัน บางที
มันจะรู้ฉันก็ได้บ้างกระมัง?”

ทั้งสามเห็นชอบด้วย กดับไปตั้งภรรยา “หัดอน
ถ้าไอ้ตุกรียากดับมากินข้าวเมื่อไร จงเอาขี้เท่า
คลุกกับข้าวให้มันกิน”

ภรรยาไม่ทราบเรื่อง โกรธผัวถึงเอ็ดคโร “นี่
คิดอะไร! มีตุกกับเขาคคนเดียว จะให้เอาขี้เท่าคลุก
ข้าวให้มันกิน”

ฝ่ายสามีก็ไม่ยอมผ่อนคามา— “ก็ฉันต้องการ
ให้หัดอนทำอย่างนั้น มีตุกคนเดียวซึ่งมัน มีโรง
งัวเปิดดำดักว่ามีไอ้งูเปิดยว (๒) เป็นหมันไม่มีตุก
ดักว่ามีตุกชนิดนี้ (๓) ไอ้ตุกที่ทำไมให้พ่อแม่มี
ความสุขเป็นคุณเป็นประโยชน์ ทำแต่ความเดือด

(๑) ทำดังนี้แปลว่าสบประมาทอย่างลึกซึ้ง.

(๒) สุกษมิตเบงคดี.

(๓) ตรงหิโตปเทศ เรื่องนำ บท ๑๕.

ร่อนชายหน้าเป็นนิตย ดึงมัน จะมีอะไรให้มันกินดีกว่า
ข้าวคดกขเท่าอีกหรือ ?”

ภรรยาข้อนตอบ “อ้อ! เธอจะรู้จักรักลูกที่
ไหน ถ้าเธอต้องอุ้มทองเหมือนอย่างฉันคงแปดเก้า
เดือน มันแหะจึงจะรู้จักรักลูก เจ้าลูกชายก็
ยังเด็ก จะให้มันเหมือนผู้ใหญ่อย่างไร ชอบที่จะ
ค่อยสอนค่อยไป มันโคธหนักรู้จักผิดถูกเอง ไม่
ควรจะมาทำแกดกเดาอย่างนี้”

สามีโกรธ ตั้งคำขาด “ที่ฉันตั้งให้หัดสอนทำ
ขอทราบว่าจะทำหรือไม่ ถ้าไม่ละก็— แต่ถ้ารัก
ฉันหยากให้ฉันมีความสุข ก็ต้องทำตามฉัน”

ภรรยาจะทำประการไร เมื่อถูกขณคำขาดดึง
ไม่มีทางอื่นนอกจากประคับประคองตาม

ฝ่ายเจ้าชายเวดาดัดใจมาด้วยกระยาหาร ตาม
ธรรมเนียมพระมารดาเคยมาประทับอยู่ด้วย แต่ครั้ง
นี้มาโดยประทับ ด้วยตั้งฐานโอรส ขึ้นแต่ข้าวด้วย
พระนางยังไม่กล้าปนมุตเท่า ใช้ถ่านไฟก้อนเดกๆ

ก่อนเคี้ยวปนไว้ กระหนยังต่างถ่านเคี้ยวดีอาด เจ้าชายกำลังจะเสวยเหนถ่าน ก็ร้องถาม "นี่อย่างไร มีถ่านเท่ามาอยู่ในข้าว? แม้ทำอย่างไรอย่างนี้?"

ชนแรกพระราชนิ่งไม่ตอบ ครั้นโอรสเจ้าไม่หยุด จึงได้ตรัส "ตัวเจ้าทำแต่ความชั่วให้เดือดร้อน ถึงใครควรเรียน เจ้าตะเดยเดย พระบิดาจะทรงตกเคื่อนอย่างไร เจ้าทำหทวนตมคอด้านไม่กตวเกรง เหตุนี้จึงมีรับสั่งให้เจ้ากินข้าวกับชเท้า"

เจ้าชายทรงทราบเรื่อง นิ่งน้อยพระหฤทัย ไม่เสวยข้าว เด็ดจุดกินขึ้นไปบ้านประธานมนตรี พบบุตรประธานมนตรีหนึ่งอยู่นอกบ้าน ได้คิดว่า ลูกกินข้าวกับมุตเท่าเหมือนกัน จึงโกรธออกมา นั่งเดี่ยวนอกบ้าน ทั้งต้องทราบเรื่องชของกัน จึงชวนไปพบกับบุตรนายทณทนายก และบุตรนายพานิชประมุข ต่างคนทราบเรื่องว่าต้องถูกกินข้าวปนมุตเท่าทุกคน ปรีกษาเห็นพร้อมกันว่าไม่ควรจะอยู่ในบ้านต่อไป จึงกลับไปรวบรวมตั้งของมีราคา

พอจะเอาไปได้ ออกจากบ้านพากันไปในคืนนั้น

เดินทางผ่านประเทศและป่ามาหลายแห่งรอน
แรมหลายราตรี จนถึงทางตีแพรกก็หยุด เจ้าชาย
พูดขึ้น " ควรเราจะแยกไปคนละทาง สักสิบสี่สิบห้า
วันจึงกลับมาพบกันณะที่ใหม่ ใครพบปะอะไร
แปลกปตาตจะได้เล่าสู่กันฟัง" ทั้งหมดเห็นพ้องกัน
จึงต่างคนแยกทางกันไป

เจ้าชายเมื่อแยกจากภัยแล้ว เสด็จเรื่อยมา
ตามทางหลายวัน ไม่พบปะสิ่งใดที่ควรทอดพระ
เนตร ภายหลังมาถึงเมืองใหญ่ เทียบประพาสไป
ทุกทางในเมืองนั้น ให้พิศวงด้วยเมืองนมตาด
วิจิตรอารามงดงามใหญ่โตมาก ทอดพระเนตร
เพិន กว่าจะรู้จักพระองค์ก็เคยเวทนาเย็นเฉยแล้ว
มีความอิดโรย ไปประทับพักเหนื่อยใต้ต้นไม้ใหญ่
หน้าพระราชวัง เวทนาต้องเป็นคำค้น แต่ง
สว่างค่อยหดเหือดจนหมกมัวมืดตงทุกที แต่ยังไม่
มีใครตามโคมไฟ นี้ก็ปตาตจึงเสด็จไปถามคนที่

เดินไปมา แต่โดยมากดูไม่มีใครหยากจะบอกเรื่องราวที่ไม่จุดไฟ ทอดพระเนตรเห็นชายชราคนหนึ่งเดินเอียง ๆ มา เสด็จเข้าไปถาม “ท่านที่นับถือเมืองหงตงงามใหญ่โต แต่ทำไมบ้านยังไม่จุดไฟ?”

ชายแก่— “ท่านเอ๋ย! เหนจะฟังเคยมาเมืองนักรมะมิง จึงได้ถามอย่างนี้”

เจ้าชาย— “ก็เช่นนั้น ฉันฟังเคยมานี่แหละ”

ชายแก่— “ไม่ต้องสงสัย มีฉันคงไม่ถามเรื่องนี้ ทศตรงนั้นเห็นใหม่ท่าน พระราชวังของพระเจ้าแผ่นดิน ตั้งตระหง่านแต่ดงตงงามเห็นอยู่นั้น พระองค์มีพระธิดาองค์หนึ่งด้วยนัก อิกตั้งครู่ท่านจะแต่เห็นเอง เพราะเสด็จออกมาทรมเบียงปราสาทรัศมีของนางต้องแสงสว่างนำพิศวง พอเสด็จออกในนครก็สว่างไสวคด้ายกตางวัน ผู้คนพดเมืองจะทำการรารอไรได้สดวก นางประทับอยู่ที่หน้าปราสาทจนถึงเที่ยงคืนจึงเสด็จเข้าข้างใน คอยดูอยู่ที่นตักครู่จะเห็นด้วยตาเอง” ชายแก่พูดไม่ทันขาดคำ

พระธิดาทรงเครื่องแก้วดวงไปด้วยอาภรณ์อันมีค่า
 ด้ยายพระเกศยาวเปนพวง เสด็จออก มีราชบริ-
 พารที่สนิทตามเสด็จออกมาสองสามคน ท่วง
 จังหวัดพระนครก็ว่าง พดเมืองทำการราร
 กันได้เหมือนอย่างกตางวัน เจ้าชายตตั้งแต่ พดาง
 รำพึง “แปดปตาดมาก งดงามนำคจริง เกิด
 มาพึงได้เห็น ในโตกั้นจะหาให้เหมือนได้นำจะไม่มี
 จะต้องหาอุบายให้ ได้พระธิดามาเป็นชชายาจนได้”
 เจ้าชายทรงหลงโหดพิศวาสพระธิดา คินนทงคน
 ไม่ทรงนึกเรื่องอโรนอกจากหาอุบาย

รุ่งขึ้นเจ้าชายเที่ยวสืบสำรวาเรื่อง โดยนึก
 หวังว่าจะมีโอกาศสำมารทหาอุบายได้สัมประสงค์
 ครันสืบได้ความ ทำให้พระองค์ทอดด้วยมีสิ่งทีแค้น
 ยากยิ่งกว่าที่ทรงคาดหมายไว้ คือพระราชาทรง
 บ้าวร้องพนันว่า ถ้าใครสำมารททำการขโมยให้
 ได้ครบสำมราย รายหนึ่งให้ขโมยในเรือจ้าง ราย
 สองในคตาด และรายสามในพระราชวัง สำมราย

นออย่าให้ใครแตะจับได้ จะทรงยกพระธิดาให้

ในเมืองมีบัณฑิตชื่อหเรกฤษฏ (๑) มีความรู้ทางโหราแม่นยำ ถ้าเกิดเหตุอะไรอันถึงการไต่สวน ตาหเรกฤษฏนึ่งคำนวณเดี่ยวประเดี่ยวดเดี่ยวก็รู้เรื่องหมด ไม่คาดไปสักที ไซ้จะรู้แต่ปัจจุบัน แม้การณในอดีตและอนาคตก็ย่อมอยู่ในอำนาจแห่งความรู้แก แกเป็นคนโควับริชาการในพระราชวังพระเจ้าแผ่นดินทรงนับถือมาก โดยอำนาจแห่งความรู้ของแก ยังไม่เคยปรากฏว่ามีใครทำการขโมยตำราโดยไม่ให้แกรู้ได้สักรายเดี่ยว อาศรัยเหตุนี้จึงยังไม่มีใครสามารถได้พระธิดา

เจ้าชายสืบได้ขอความเหตุนั้นโดยตเคียด มาคำนึง “ดูไม่ใช่ของง่าย แทบจะทำไม่ได้ทีเดียว ขรอกุศตของเราจะไม่ได้พระธิดามาเป็นคู่ครองอย่างใดก็ดี จะต้องย้อนกลับไปที่สี่แพรกคอยด์หายตองปรึกษาหารือกันว่าเขาจะมีอุบายอย่างไรบ้าง ถ้า

(๑) Hore Krishto.

ได้พระธิดาก็นับว่าเป็นวาสนาของเรา ถ้ามีดีมหวัง
จะไม่ขอมชีวิตอยู่อีกต่อไป” จึงเสด็จไปยังที่นั้น
รอได้สองสามเวลาพวกสัตว์หายก็ก่ด้อมมาที่ตะคนจน
ครบสาม ต่างมีความยินดีเล่าเรื่องตักันฟัง ครั้น
สัตว์ทั้งสามเล่าเรื่องของตนจบลง เจ้าชายทรง
เล่าเรื่องของพระองค์บ้าง จารในความงาม
ของพระธิดาเดี่ยวยาว และแต่คงพระประสงค์ที่
มุ่งหมายพระธิดาไว้ ดั่งสุดท้ายถอนพระหฤทัยยาว
ครั้น “แต่เราเห็นจะหมดหวังเดี่ยยคราวนี้ เพราะ
พระเจ้าแผ่นดินทรงตั้งกำหนดไว้ ยากยิ่งสุดที่ใคร
จะสามารรถทำสำเร็จ”

บุตรประธานมนตรี— “ขอกำหนดที่ตั้งไว้ คือ
อย่างไรกัน? ข้าพระเจ้าเชื่อว่าถึงจะยากอย่างไร
คงไม่เกินความสามารถของมนุษย์ เหมือนอย่าง
โก่งธนูพระศิวะจนคันหัก (๑)”

(๑) นำความไปถึงเรื่องรามายณะ ตอนพระรามจันทร
ยกศรพระศิวะของท้าวชนกเพื่อได้นางสีดา พระรามไขจะยก

เจ้าชาย— “ขอบงคบพตกพตนตะ เกิดมา
ยังไม่เคยได้ยิน ใครก็ตามมันไม่ได้ พุดชนก
บวชการ ”

บุตรประชาพนคร— “อไร ! สิ่งที่ว่าทำไม่ได้
ก็ยังมีผู้สามารถทำได้แทบทุกวัน ไม่รู้ว่าก็รายมา
แล้ว เรื่องที่พระเจ้าแผ่นดินทรงกำหนด ถึงกับ
หมดความสามารถทีเดียวหรือ? คุณอะไรอยู่ ครัด
ออกมาเกิด ข้าพระเจ้าตั้งญญาว่าจะพยายามช่วย
จนเต็มสติปัญญา อย่างไรเสียก็จะทรงเหนเอง ไม่
อย่างใดก็อย่างหนึ่ง คงช่วยพระองค์ให้สำเร็จ
ประโยชน์ได้ ”

เจ้าชายตั้งอันพระหฤทัยหนักชน— “ดีหาย
นึกหวังในสิ่งที่ไม่ได้จริง ๆ จะไปนึกหวังทำไม
แต่เขาเถอะจะบอกให้รู้ คอยฟัง คือพระเจ้าแผ่นดิน
ทรงตั้งกฎไว้ว่า ถ้าใครสามารถทำการขโมยใน

ศรเท่านั้น ยังโกงจนค้นศรหัก: ศรนี้คือรัตนธนู มีความพิสดาร
ในบ่อเกิด. หน้า ๓๒.

เขตพระนครให้ได้ครบตามครั้งโดยไม่มีใครรู้ จะ
ยกพระธิดาให้ แต่เรื่องขโมยต้องขโมยในที่จำกัด
ครั้งที่หนึ่งให้ขโมยในเรือจ้าง ครั้งที่สองในคตาด
และครั้งที่สามในพระราชวัง เรื่องขโมยนั้นถ้าจะไป
ทำในประเทศอื่นก็พอจะดำเรจ แต่ในเมืองนี้
พราหมณ์บัณฑิตคิดดวงคนหนึ่งชื่อหเรกฤษฏ มี
ความรู้ทางโหราทำนายไม่มีใครสู้ ตั้งไว้ให้ตั้งดับ
ตั้งชั่งเท่าไร จะรอดความรู้แก่ไปไม่มี เพราะฉนั้น
ฉนั้นจึงว่าเสียเวตาพยายามเปล่า ไม่ดำเรจดอก”

บุตรประธานมนตรี— “ท่านหรือ ถ้าเท่า
นั้นขอทรงมอบพระธิดา ว่าการเรื่องนี้อย่างไรเสีย
ก็มีท่า ตั้งซึ่งเกินความมานะพยายามของมนุษย์
จะคิดเหตุอยู่ในโลกนี้ไม่ได้ เขียวเสดจไปในเมือง
ศวยกนเดยวณ เริ่มตงมอทเดยว”

เจ้าชายทรงฟังก็ชื่นพักตร เตรียมจะไปใน
เมืองตงตคน ก่อนจะไป บุตรประธานมนตรีแนะ
นำให้จิดชอเสอมาเครื่องแต่งตัวต่าง ๆ ไว้มากมาย

เตรียมแล้วจ้อออกเคียวจนจะถึงเมืองต้องข้ามแม่น้ำ
 สายหนึ่ง ลัดหายตงไปท่าเรือจ้าง เห็นเรือผูก
 อยู่ท่าหนึ่งก็ตงไปนั่ง วนั้นเจ้าของเรือไม่อยู่ ให
 ูกชายเฝ้าไว้ เมื่อเห็นมีคนตงจะข้ามฟาก จึง
 บอกค่าต่งเปเงินคนละ ๑๖ บัณ (๑) ทงตั้งยอม
 ใ้ราคาตามนั้น เด็กก็จัดการพาข้ามต่ง แต่รับ
 เงินค่าจ้างครบตามราคาเพียงตำคน บตรประธาน
 มนตรตั้งเบยเกให้เพียง ๑๖ เบย เด็กไม่ยอมรับ
 บตรประธานมนตรีบอกถามอยู่เท่านั้นจะทำอย่างไร
 พ่อของเด็กกำต่งทำกรอไรอยู่ไม่ตู่ โทตนัก เด็ก
 จึงตโกนถามพ่อ “พ่อ คนนให้เบยเกเตย ๑๖ เบย”

พ่อฟังไม่ชตดสำคัญว่าให้ค่าจ้าง ๑๖ บัณ แต่
 เปนเบยเกเตย ๑๖ เบย จึงตโกนตอบไป “รับ
 ใ้เกิต ข้าจะไปจัดการเองยังไม่ได้”

เด็กไต่ยนพอบอกอย่างหนักจนใจ รับเบยมา

(๑) Poin. สังสกฤต = ปณ = ๘๐ เบย ๑๖ บัณ ๑๒๘๐ เบย
 ราว ๑๐ สตางค์.

ทั้งตั้งหมกไป ก่อนจะเข้าเมืองได้เบียดขับเครื่อง
แต่งตัวกัน ไปเข้าบ้านหรรหราชตั้งหนึ่งพักอยู่ด้วยกัน
กตาวถึงคนเรือจ้าง ทำธุระเสร็จจากตำบลบ้าน

ถามตกชายว่าได้ค่าจ้างเท่าไร ตรวจนับเงินพบ
เบยเก ๑๖ เบย ถาม “เบยอันไหนได้ไว้รายนหาย
ไปไหน?”

ตก— “มีเท่านั้น ก็ตกโกนบอกพ่อไปว่า
มีคนให้เบยเก ๑๖ เบย พ่อก็บอกมาให้เขาเกิด
ฉนั้นจริงไว้”

พ่อ— “พ่อฟังไม่ถนัด เข้าใจว่าไอ้คนนั้นให้
ค่าจ้าง ๑๖ บัณ แต่เป็นเบยเกเดียว ๑๖ เบย”

ตก— “ที่ไหนได้ มันให้หมดด้วยกัน ๑๖ เบย
เท่านั้น เบยเกทั้งหมด ไม่ใช่ให้ ๑๖ บัณ”

พ่อ— “ตายจริง ไอ้คนนั้นโกงที่เดียด ใหม่ดำ
เกิดมัวโมยชนในเมื่องแล้ว ต้องไปกราบทูลพระ
เจ้าแผ่นดินให้ทรงทราบเสียจงได้” แต่งตัวออก
จากบ้านไป

สัตว์หายพักอยู่ในบ้านเช่าได้สามถึงวัน ด้วยย้าย
 ออกจากบ้านนั้นไปเช่าบ้านแถบอื่นอยู่ พอได้สอง
 สามวันก็ย้ายไปอีก ถัดวันเครื่องแต่งตัวก็สั่งให้
 แปรถอยอยู่เสมอ จะชำชุดเกินกว่าสองวันไม่ได้ ย้าย
 บ้านและเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวได้สักอาทิตย์หนึ่ง บุตร
 ปรชานมนตรีจึงพูด “บัดนี้เราทำการขโมยในเรื่อง
 จำงัดสำเร็จไปอย่างหนึ่งละ จะคงจัดการที่ใน
 คตาคต่อไป” ทั้งดีจึงพากันไป เติร์เข้าถนนออก
 ถนนพบร้านขายเครื่องถมร้านหนึ่ง บุตรประ-
 ธานมนตรีบอกเพื่อน “แะ ก็นอโรแกกระหาย
 เตี้ยก่อน” ทั้งดีพากันเข้าไปในร้าน

เจ้าของเห็นคนแต่งตัวเป็นผู้ดีเขามากก็รับรอง
 เอาอกเอาใจมาก สัตว์หายนั่งพักดื่มชาเสร็จ บุตร
 ปรชานมนตรี จึงพูดกะสัตว์หาย “ตวงน้ำไปก่อน
 จะเป็นคนใช้ค่ากินเอง แล้วจะตามไปไม่ช้า” ทั้ง
 ดีตามออกจากร้านไป อยู่ข้างนั้นบุตรปรชานมนตรี
 นั่งคุยประจบประแจง จนเจ้าของร้านพอใจมาก

ถึงที่สุดบอกว่า “โอ! ฉันลืมคิดเงินมาด้วย แต่ไม่เป็นไร ฉันอยู่ที่ข้างแม่น้ำถัดโน้นไปไม่ไกล ถ้าท่านตามมาที่บ้าน ฉันจะชี้ให้”

เจ้าของร้าน— “มหาศัย, ข้าพเจ้ากำลังมีธุระมาก ซึ่งเถอะไม่ต้องไปเองก็ได้ จะให้ทุกคนเดกของข้าพเจ้าตามท่านไปรับเงิน”

บุตรประจําหมนตรี— “ก็ได๋ ไม่สู้ไถตนักสักครู่เดียวคงถัดบมา” แล้วตาเจ้าของร้านให้เดกตามมาด้วย ออกเดวเดยวเขาถนพนนออกถนพนนไม่ค้อยถิงบ้านได้เดย จนเดกหอบ ถิงค้องถาม “นี่จะไปอิกถิงมากนอย?”

บุตรประจําหมนตรี— “อิกสักครู่ถิง ตรงนเอง” แล้วพาเดกเดยวเขาครอกออกถนพนมาอิกหลายถาย เดกเห็นอยเดมที่ ร้องทุกข “ฉันไปไม่ไหวเดว ขอให้นรจกช้อท่านถิด”

บุตรประจําหมนตรี— “ข้าช้อ พ่อ (๓)” คอบ

(๓) เบงคลี—พพ (Baba).

พดางเดิรพดาง เดกตะเกี่ยกตะกายตามไป ปาก
ก็ร้อง “พ่อ ซอเงินเกิด, พ่อ ซอเงินเกิด”

บุตรประธานมนตรีทำหวนดม เดิรเฉย ได้
ตั้งครู่แวะเข้าไปที่หน้าร้านขายของแห่งหนึ่ง ร้องขอ
เจ้าของร้าน “มหาคัย อย่าว่ากไรเดย ซอสูบ
มะระก่ตั้งอีกเกิด”

เจ้าของร้านตั้งมะระก่ให้

ก่อนที่มำถึงร้านในเมื่อเดิรเข้าตรอกโน้นออก
ตรอกนี้ ถึงที่เปตยวบุตรประธานมนตรีได้เปตอง
ตั้งเผ้าทตเตี้ย เหตุอแต่มานั่ง (๓) เก้าชาติที่นั่ง
ซอณาข้างโน ถอดเตออีกบรองเท้าเตี้ย เพราะ
ฉนน เมื่อมาซอสูบมะระก่จึงมตกษณะเปนคนเขญ
ใจนำทุเรศมากกว่าอื่น ขณะที่นั่งสูบยา เดกก็เข้า
มาเว้าร้อง “พ่อ ซอเงินเกิด, ซอเงินเกิด”

บุตร ประธานมนตรี หันไปพูดกับเจ้าของร้าน
“มหาคัย ดูเฮาซี ยากจนอย่างนี้ เพียงหาเตยง

(๑) ฐติ, ดูเชิงอรรถ หน้า ๕๖.

ใส่ท้องก็แฉนยาก ยังมีภรรยาและบุตรอีกตั้งครึ่ง
 โหด ทำงารให้มากอย่างไร หามาก็ไม่พอเลี้ยง
 กัน ดูซิท่าน ถูกชายของฉันทันคนนค้ำมาตั้งแต่เช้า
 ร้องว่า “พ่อ ขอเงินเถิด, พ่อ ขอเงินเถิด”
 ตั้งแต่เมื่อวานมาแล้ว มันยังไม่ได้กินข้าว เข้าวัน
 นี้ก็ยัง เพราะฉันทันไม่ตักเก้เคี้ยวจะซื้อข้าว ทังวัน
 นี้ก็ยังหางารรับจ้างไม่ได้ เพราะฉันทัน ถ้ามีใคร
 หยากขอเด็กคนนั้น ก็จะได้ใจชายให้ มันจะได้ไป
 กินอยู่บริบูรณ์ ขันอยู่อย่างนี้จะอดตาย กับจะได้
 เงินไปเลี้ยงตัก อยู่ที่บ้านพอประทังชีวิตไปได้นาน
 ชายเสียคนหนึ่งยังดีกว่าให้อดตายทังครัว หมด
 หนทางเพียงเท่านั้น แม้นมหาศักรับซื้อไว้ ก็เท่ากับ
 อนุเคราะห์คนเขมยใจให้รอดตาย ตั้งแต่เมื่อวานมาแล้ว
 ยังไม่ได้กินข้าว จะเที่ยวหางารทำก็ไม่มีแรง ทัง
 ไร่ตักก็ร้องขอเงินอยู่แห่งว ๆ ไม่รู้จะไปหาที่ไหน
 ให้มัน คิด ๆ ก็ให้คิดตั้งแทบเป็นบ้า” กำดังพูด เด็ก
 ก็ร้องทวงเงินอยู่ไม่หยุดปาก “พ่อ ขอเงินเถิด,

พ่อ ขอเงินเถิด”

เจ้าของร้านฟังเรื่องนกเวทนา— “ฮือ! ก็หน้าดำปากไม่ไหวเด่น เขาเออะจะช่วยเหลือ ชายเท่าไร?”

บุตรประธานมนตรี— “มหาศัยเป็นคนมั่งมี คงจะเคยซื้อเตกมานับไม่ถ้วนคน ส่วนฉันไม่รู้ว่ เขาซื้อชายกันเท่าไร ถ้าไม่เคือครือนจำเป็นจริงๆ ใครบ้างจะกล้าขายตุกในได้ แต่จำเป็น สุดแล้วแต่ท่านจะกรุณาเท่าไรก็ตามเถิด”

เจ้าของร้านยังรู้สึกสงัดาน— “ให้ห้าพันรูปี(๑) เหนเป็นอย่างไร?”

บุตรประธานมนตรีทำเป็นตั้งใจมาก— “ขอท่านจงมีความเจริญเถิด ให้ได้เป็นขุนเป็นพระยา เงินห้าพันรูปีเกิดมายังไม่เคยเห็นเคยจับ ท่านพอเตียงตุกเมียไคตตอดอายุที่เตียว” พุดพดางยกมือ

(๑) ถ้ารูปี ๑ ราคาเท่ากับที่ใชกันในปัจจุบัน ก็ออกจะมากเกินไป.

ขึ้นให้พรเจ้าของร้านยกบุญยกคุณเดี่ยวพร้าปาก
 เจ้าของร้านนำเงินออกมานับให้ พอครบประ-
 ธานมนตร์รับเงินเสร็จ รับออกจากร้านไปทันที
 เดกก็ตามไปร้องทวงเงินยังดังขึ้น “พ่อ ขอเงินเกิด,
 พ่อ ขอเงินเกิด”

เจ้าของร้านกรากออกไปจับเดกไว้ ตากตัว
 กลับมา พตางตุ “จะไปไหน พ่อเจ้าเขาชายไว้
 ให้แก่ข้าแล้ว”

เดกได้ฟังทราบความ ร้องไห้โฮ

เจ้าของร้านปดอบ “ร้องทำไม ไห้หนู ท
 บ้านเจ้าชาก็ไม่มีกิน ผัดๆ ก็ไม่มีนึ่ง มาอยู่
 ชาก็มีกิน นึ่งผ่างามๆ พ่อเจ้าเขาชายเจ้าไวกับข้า
 จะกตบไปไม่ได้ อยู่ทนสบายกว่า” ปดอบอย่าง
 ไรเดกไม่ฟังกตบร้องไห้มากรุน

ในขณะนั้นที่บ้านเดกอดตหม่าหนักใหญ่ แม่ของ
 เดกถึงร้องให้รำพันต่างๆ นาๆ ส่วนพ่อก็อ่อนอก
 พุดไม่ออก เปนแต่นึก “นี่เจ้าตุ้มมันไปอย่างไร

บ้านนี่ยังไม่กตัญญู บาบคนนั้นบอกว่าบ้านอยู่ข้างแม่น้ำไกลๆ ให้เจ้าหนูไปเอาเงินอึดใจเดี๋ยวกี้ได้ นี่ยิ่งไปหลายชั่วโมงยังไม่เห็นกตัญญู”

เพื่อนบ้านทราบเรื่อง ก็ช่วยออกตามหาไปทั่วทุกทิศ ส่วนตัวพ่อเอง ออกเที่ยวหาเดี่ยวแทบทุกแห่ง คดั่งเจียนเปนม้า เที่ยวหาไป มาถึงร้านที่เด็กถูกขाय พ่อเด็กเห็นพ่อมา ก็โผล่ออกไปเข้ากอดแน่น

เจ้าชองร้านชอเด็กวิ่งออกไปดูเด็กให้กตัญญูมา พ่อชองเด็กไม่ยอมรังเอาไว้ ถาม “เรื่องราวอะไรจะมาดูตักเต้าของเขาไป?”

เจ้าชองร้าน— “นั้ระอโรมาถาม? ก็เด็กคนนั้นชอไว้จากพ่อมันให้เงินไปแล้ว แกมาจากไหน จะมาวุ่นวายกับเด็กชองมันทำไม ปล่อยให้เดี๋ยวกี้เกิดเรื่อง”

พ่อเด็ก— “ใครที่ใหม่อำนาจจะมาขายตักเต้าชองมัน ชอทราบตั้งหน้อย มันใช้ให้มันตาม

บามุคนหนึ่งไปเอาเงินค่าซื้อของที่บ้าน มันหายไป
ไม่กตัญญู เทียบตามหาเสียแทบแผ่นดินถล่ม ฟังมา
พบอยู่ในบ้านแก ซึ่งไม่ชายหน้าบอกได้ว่าซื้อมา
จากพ่อของมัน ไม่เมาก็คงเสียสติอะไรอย่างหนึ่ง”

เจ้าของร้านฉุน ย้อนตอบ “แกเหตอะเป็นคน
พาด โกงซึ่งหน้า ก็ฉันซื้อนับเงินสด ๆ ให้พ่อมัน
ไปถึงห้าพันรูปี เจ้าเด็กร้องตามขอเงินพ่อมันอยู่
ไม่หยุดปาก ไม่เชื่อก็ถามคนทเขาขับพองอยู่ชั้”

คนทเขาขับพองเปเน่เสียงเดียว “จริงของเขา
ได้ซื้อเด็กคนนจากพ่อของเด็กจริง ฉันก็เห็น”

ขณะนั้นมีคนชายขาวแกงเป็นคนอยู่ใกล้กับพ่อ
ของเด็กมาด้วยกัน จึงช่วยคาน “ที่ไหนได้ ก็น
พ่อของเด็กแท้ ๆ”

ต่างฝ่ายไม่ยอมแพ้กัน เกิดเถียงทะเลาะหนัก
จนทุกที ถึงที่สุดต้องพากันไปเฝ้าพระราชธา เพื่อ
ขอพระวินิจฉัย

พระราชธาทรงฟังคำกราบทูลให้การทั้งสองฝ่าย

แต่คำพยานหดหายปาก ทรงทราบความจริงได้
แจ่มแจ้ง ประทานพระวินิจฉัยให้เจ้าของบ้านแพ็คดี
บังคับให้คืนเตกกแก่พ่อของเด็กไป

เจ้าของบ้านแพ็คความ กราบทูล “แต่ข้าพระ
เจ้าต้องเสียเงินไปห้าพันรูปี จะทรงพระกรุณา
สถานที่ไหน?”

พระราช— “ก็จะทำอย่างไร? เจ้าแพร์ ให้
คนโกงไปได้ จะมาร้องเอาใคร?”

พ่อเด็กเมื่อได้ตักถดกับคืนไปก็ตั้งใจ แต่ฝ่ายคน
ทชอเด็กไว้บ่นออกดังไป ทำให้พระราชอาของ
เดือตรอน ทรงเชื่อแน่ว่าเรื่องทชอโกงกันในเรือ
จ้าง ซึ่งมีผู้มากกราบทูลของทุกขเมื่ออาทิตยหรือ
ตองอาทิตยมาน นำจะเกี่ยวกัน จึงตรัสกระประ-
ธานมนตรี “นี่แน่ ท่านมนตรี เกิดมีขโมยฉ้อโกง
ขันทในเรือจ้างและที่ตลาดในระยะเวลาติดๆ กัน ยัง
ไม่มีใครจับตัวขโมยได้ จะคิดอ่านประการไรดี?”

ประธานมนตรี— “ข้าพระเจ้าเห็นควรมีรับตั้ง

ให้หาท่านหเรกฤษฏเข้ามาเฝ้า”

พระราชารับสั่งให้ตามควมบัณฑิตผู้เฝ้า

คาหเรกฤษฏรับแต่งควตดีตตาน เจิมจันทน์ผง
ที่หน้าผาก สรวมชุตติและฉัตรแพร(๑) มีฝ้ายญี่ปุ่น
กายจารึกนามของเทวดาที่แก่นับถือ (๒) หีบไม้
เท้า คว่ำตำราหีบรักไว้ ย่างออกจากบ้านไป
พระราชวง ครนถงพระราชาทรงต้อนรับให้เกียรติ
ยศอย่างสูงแก่คาพราหมณ ซึ่งเป็นที่นับถือว่ามี
ความรู้ทางศาสตร์ไม่มีใครสู้ เด็ดจตุกษณจากราช
อาสน์ออกไปรับ โปรดให้เฝ้าในตำแหน่งหัวหน้า
ราชการ หเรกฤษฏถวายพระพรแด่กษณาง

พระราชากรัสสนกอน “มหาคัย, บดินเกิดม
เรื่องอย่างอัศจรรย์ชน มหาคัยทราบแต่ผู้มีใช้หรือ
ที่ฉันสัญญาไว้ว่า ถ้าใครสามารถทำการขโมยที่ใ
เรือจ้างครึ่งหนึ่ง ในตลาดครึ่งหนึ่ง ในพระราชวง

(๑) ดูเชิงอรรถ หน้า ๕๖.

(๒) Nāmāvali = นามาวลี.

อีกครั้งหนึ่ง ครบสามครั้งโดยไม่มีใครจับได้ ฉัน
จะยกบุตรสาวของฉันให้ ตั้งแต่ได้สัญญาไว้ ผู้
ที่ฉันอาศัยทำการไม่สำเร็จสักครั้ง มาบัดนี้ จู
มากก็มีขโมยเกิดขึ้น ไม่มีใครรู้ว่ามาจากไหน ทำ
การขโมยหรือฉ้อโกงอย่าง อัจฉริยะชั้นในเรือจ้าง
และในคตาดึงสองครั้ง ให้เงินค่าเรือจ้าง ๑๐ เบย
แทนเงินที่ควรให้ ๑๐ เบย และเบยที่หกเปนเบยเก
ทง ๑๐ เบย แต่ไปกินอาหารไม่ให้เงิน ซ้ำกลับ
ต่อดวงพาศรชายเจ้าของร้านไปขายเสียห้าพันรูปี
ยังเห็นอาการที่จะต้องขโมยอีกครั้งหนึ่งคอตในบาน
ฉัน ถ้าทำสำเร็จฉันก็ต้องยกบุตรสาวให้ฉัน ฉัน
จะมีเปนการเต็มใจแก่ฉันหรือ?”

หรรษฤท “เรื่องไม่ควรทรงวิตก ใ
ภาระในข้าพระเจ้าเกิด คนที่เปนขโมยไม่ว่าจะซ่อน
อยู่ที่ไหน บนดินหรือใต้ดิน จะรอดพ้นโดยข้าพระ
เจ้าไม่แจ้งไม่มีเตย ขอทุเตาคำนวณดูสักครู่เดียว

ให้นายทหารรักษาพระองค์รีบไปจับตัวมา ครั้นไป
ถึงพบแต่บ้านเปล่าไม่มีใครอยู่ กัดับมาทอดตามน^๕
พระราชทานพระพิกตรไปทางบัณฑิต รับผิดชอบ
“มหาศัย อย่างไรเล่าคราวนี้ ไหนท่านอดอ้าง
ว่ารู้?”

หเรกฤษฏ ตกตังคิดไม่เห็นว่าทำไมจึงพลาด
รู้ดีกชายหน้ามาก ดองคำนวณเดชะอีกครั้งแล้ว
ท^๕ “ข้าพระเจ้าขอรับพระอาชญา คราวนี้แน่
นอนไม่ผิต ขโมยหนีไปซ่อนอยู่ณะที่นั้นๆ” ท^๕
ข^๕แจงตักษณะตั้งฐานบ้านที่ต่งหลายหนีไปซ่อนอยู่
ในคราวหลัง

พระราชทานให้ทหารไปตามจับโดยเร็วอีก แต่
บุตรประธานมนตรีจับยามว^๕เรื่องเหมื่อนกัน จึง
บอกเพื่อนให้รีบเปิดย่นเครื่องแต่งตัว หนีออกจาก
บ้านไป พวกทหารมาไม่พบอีก เห็นแต่บ้านเปล่า
เคื่องตาโหรมากัดับไปท^๕ุดว่าที่บ้านนั้นไม่มีใครอยู่
พระราชตราตั้งกะหเรกฤษฏ “มหาศัย เรื่อง

จับยามของท่าน น่ากลัวจะได้เสียแล้ว”

พราหมณ์หเรกฤษฏ์ ปวดใจหมดปัญญา
กระแอมกระไอกราบทูล “ข้าพระเจ้าเกรงว่าเห็น
จะไม่ใช้ขโมยธรรมดา”

พระราช— “เรื่องเท่านั้น ไม่ต้องโทรอย่าง
เช่นท่านดุกก็ได้”

พราหมณ์บัณฑิตคหน้าเสา— “เรื่องขโมยเช่นนี้
ก็ทรงทราบอยู่แล้วแต่ก่อนร่อนไรมาไม่เคยมีปรากฏ
ข้าพระเจ้าขอแก้ตัว กัดบไปคิดที่บ้านให้ตอเอียด
อีกสักครั้ง แล้วจะกราบทูลให้ ได้เรื่องทั้งหมดใน
เวดาศพรงุ่น”

พระราช— “ดีแล้ว แต่อย่าให้มันเหมือน
กับฉนวนกแดดกน”

คาพราหมณ์โหกราบทูลตา เดิรคอดกออก
จากพระราชวัง ในใจก็รำพึง “เคราะห์เราซึ่งกระไร
หนอ จะมาตั้งทานความดีความชอบในเวดาศักแก่
เจ้า ตามที่คำนวณดุกก็ไม่ผิด ไม่เคยพลาดสักครั้ง

ตั้งแต่เคยมา นี่เพราะเคราะห์เราร้ายไม่ใช่หรืออื่น
 นึก ๆ ก็น่าเสียใจ ใคร ๆ เขานับถือทั้งบ้านทั้งเมือง
 จะมาเสียกันคราวนี้เอง เพราะไอ้ขโมยอภัย
 คนเดียว” ทนไฉนมีใครเข้ามาบอก “สุภากร
 มหาศย์ มีใครเขาขอพบด้วยเรื่องพระรัตนดำคัญ
 อย่างหนึ่ง จะขอเสียค่าบวชการให้พอใจ” ตา
 พรหมณเฑียรตามชายแปดกหน้าคนนั้นไป

ชายแปดกหน้าคนนั้นบุตรพานิชประมุขนั่นเอง
 คือเมื่อครั้งตั้งห้าย้ายมาอยู่บ้านที่สองแถว ได้
 หารอกันว่าจะต้องหนีไปบ้านโน้นบ้านนี้ ออกชานานัก
 มากน้อย ตรีภคตรองอยู่ด้วยกันตั้งครู่ บุตรประ-
 ธานมนตรีเอียงหน้าก่อน “ถ้าจะให้ติดองหาทางรับ
 มื้ออีตาหเรกฤษฏ์ให้รอดเสียก่อน ถ้าไม่เช่นนั้น
 เราจะต้องย้ายกันไม่รู้จักจบ ต้องคอยลอบคืนดีตง
 กตางวันกตางคืนคิดคานวณ ถ้าวางคืนดีอแปดอ
 ไปครู่เดียวเพียงบายปุนพุดเข้าปากเท่านั้นเราก็จบ”
 เหตุคนบุตรประธานมนตรีจึงคิดอุบาย ให้บุตรนาย

พานิชประมุขเอาตัวคาโหรมา ส่วนเพื่อนทั้งสาม
นั่งคอยอยู่ที่บ้าน ครั้นคนพาคาโหรมา ไปทางนำ
ต่างแคว้นหนดยุดหนึ่ง

คาโหรออกส่งคัยนักร้าม ถาม “นี่บ้านอะไร
ก้นที่พามา?”

บุตรนายพานิชประมุขตอบรับรอง “ไม่เป็น
อะไรดอกท่าน คอยสักครู่ ผู้ตของการหยากพบ
ท่านก็จะออกมา” พดชาดคำ ด้หายทั้งสามก็ออก
มาที่หน้าต่าง บุตรนายพานิชประมุขร้องบอก “นั่น
แน่ออกมาแล้ว มีเพื่อนมาด้วยสองคน”

คาพราหมณ์— “ถ้าอย่างนั้นเข้าไปข้างในเป็น
อย่างไร? จะได้รู้ว่ามีชُرระอะไร?”

บุตรประธานมนตรีอยู่ในห้อง ร้องขัด “ไม่
ต้องเข้ามาให้ลำบากดอกท่าน มีชُرระจะพูดกับท่าน
สองสามคำก็เสร็จ”

คาพราหมณ์— “มีชُرระอะไรก็พูดออกมาเถิด
พอเหย”

บุตรประธานมนตรี— “ข้าพเจ้าทราบที่ท่าน
 เป็นนักปราชญ์มีความรู้ลึกซึ้งซึ่งจะคอยโรมันอย่าไม่ผิด
 ถ้ามีขโมยกระโจรอยู่ที่ไหน ให้ซ่อนมิดเม้นอย่างไร
 ท่านอาจรู้ แต่บอกให้เจ้าพนักงานมาจับตัวได้
 เดียวนี้ ความจริงพวกข้าพเจ้าเป็นพวกขโมย แต่
 ไม่ใช่ขโมยใหญ่ขโมยโตมีพิษสงอะไร เรื่องของมี
 ราคาเป็นไม่กล้าเออมน ได้แต่ตักตวงเล็กน้อยเช่น
 ส้มตูกตูกไม้ ในสวนเป็นต้น นี่แน่ท่าน พวกข้าพเจ้า
 เป็นคนจน ไม่ต้องการจะทำใครให้ได้รับความ
 เดือดร้อนมาก ที่เชิญท่านมานี้ เพื่อขอความกรุณา
 นึกว่าเอาบุญด้วยเถิด ถ้าหากท่านคำนวณเดช
 จับขโมยเมื่อไร แม้โดนชื่อพวกข้าพเจ้าคนใด
 คนหนึ่ง ขออย่าได้บอกให้เขามาจับข้าพเจ้าเลย
 เพราะถึงท่านบอกก็ไม่ได้เกียรติยศอะไรนัก ไม่คู่
 ควรกับคนอย่างท่าน ที่จะช่วยเหลื้อจับขโมยสำระ
 เดวคือพวกข้าพเจ้าซึ่งขโมยฉเพาะกด้วยอ้อย อีก
 ประการหนึ่งจะทำให้ข้าพเจ้าต้องตมจมนด้วย กับ

ท่าน ก็ จะไม่ได้ความ ดีความชอบจาก พระราชามี
เกียรติยศมากนัก ถ้าท่านสัญญาว่าจะไม่ทำอัน-
ตรายพวกข้าพเจ้าแล้ว จะขอสมนาคุณท่านให้
ถึงใจ”

คาพราหมณ์เต็มใจ— “ได้ ตกตงตามนี้ก็ได้
ขโมยกด้วยอ้อยก็มากน้อยก็เชิญให้พอเถิด ใคร
เขาคงไม่เคียดร้อ้น ส่วนเราก็จะไม่บอกให้ ใครรู้
ถ้าให้สิ้นบดเราพอใจ ถึงจะเข้าไปขโมยในพระ
ราชวังก็ได้ ไม่ต้องวิตกกังวลว่าเราจะบอก เพราะ
พระราชาก็ต้องประสงค์ให้เราบอกเรื่องใด ก็
พระราชทานสินจ้างให้เรา ถ้าเจ้าให้สินจ้างเรา
อย่างพอใจ ก็ใช้ใคร่เท่ากัน เสร็จธุระเท่านั้นไม่ใช่
หรือ? จะได้ตาไปที”

บุตรประธานมนตรี— “ไหนๆ ท่านจะตาไป
ไม่ควรให้เสียเวลาไปมือเปล่า ข้าพเจ้าหมายจะ
อุตองคุณท่านบ้างตามมีตามเกิดเท่าที่มีอยู่ เชิญ
ท่านยื่นมือเข้ามาทางช่องหน้าต่างของท่าน”

คาพราหมณ์ตั้งใจหมายได้ธำมณีมือเขาไปรับ
 ทนไต่หนบทรประธานมนตรีด้วยมือคาพราหมณ์คัต
 หนวเขาไปเดี่ยหนึ่ง แล้วเปิดหนีไปตั้งดีคน อยู่
 ข้างหน้าคาพราหมณ์ร้องโอดเขว่า จำหน้าพวกนั้นก็
 ไม่ได้สักนิด และเวดามากก็จวนค้ำ เดี่ยใจนิ้วขาด
 ไปนิ้วหนึ่ง ธำมณีไม่ได้ ต้องกมมือครางอุกดับ
 มาบ้าน ปิดประตูต้นคาดเงียบ ไม่เปิดประตูไป
 ไหนหลายวัน ถึงใครจะมาเชิญแก้ก็ไม่ไป เพราะ
 แกเขตและชายหน้าแก

ในรวงนเรื่องจับขโมยเป็นอันหยุดชงักไป สี่
 สหายโปร่งใจจะไปไหนได้สดวกไม่ต้องกลัวใครจับ
 คิ้ว บุตรประธานมนตรีตั้งไปอาบน้ำแต่เช้าทุกวัน
 บันจงเจิมจันทนผงที่หน้าผาก สรวมรูปติและฉัตร
 ทำด้วยไหม ทำที่ดูเหมือนพราหมณ์บัณฑิตชั้นสูง
 เข้าเฝ้าพระราชาทุกวัน ส่วนเจ้าชายเขาแต่บ่น “นี่
 ยังจะเป็นอย่างนี้ช้านานอีกก็มากน้อย น่ารำคาญ”

บุตรประธานมนตรี— “สหาย ทำการอะไร

รับร้อนมักเสียการหมด ต้องค่อยทำค่อยไปรมัด
 รวงให้มันคง ที่ทำการขโมยมาสองคราวง่ายเมื่อ
 ไร แต่ก็ดำเรจไปได้ ยังเหลือแต่จะขโมยในพระ
 ราชวังอีกครั้งเดียว ก็เพนอันสมความปราถนาเรา
 เวदानข้าพระเจ้าไปในพระราชวังทุกวัน สืบดูตาด
 เตาให้รู้ทางเข้าออก เพราะเข้าไปขโมยในพระราช
 วังไม่ใช่การเดกน้อย ถ้าเดินเดอพลาดนิดเดียวก็
 เสียการหมด ขอให้ทนไปหน่อย ไม่ช้าคงสม
 ประสงค์ที่ทรงมาตหมายไว้”

บุตรประธานมนตรีบุตรบองเจ้าชายแก้ว เข้า
 ไปในพระราชวังเดมอทุกวันมิได้ขาด จนสืบทางเข้า
 ออกนอกในพระราชวังได้ตเอียดโดยไม่มีใครสงสัย
 พยายามจนมีโอกาสเข้าไปได้ถึงในห้องบันทมชั้นใน
 ใต้ครึ่งหนึ่ง แต่มาดำบากอยู่ด้วยทหารที่เฝ้าพระ
 ทวาร คอยระวังไวทังกตางวันกตางคืนแข็งแรง
 มาก แม้แต่แมตงวันจะตอดเข้าไปก็ไม่พ้นคาทหาร
 บุตรประธานมนตรีตั้งบัญชาไม่ทราบจะทำอย่างไร

บุครประธานมนตรี ค็อยๆ เขามือที่ไม้ได้ด้รวม
 เครื่องแต่งตัว เข็อมไปปลดเครื่องทรงของพระ
 ราชัน ใต้ตำเรจก็หันเขามือที่ด้รวมเครื่องประดับ
 เข็อมไปปลดขำมรงค์ที่พระราชา พระราชารู้ด้ก
 พระองค์ค็ายังทรงง่วงอยู่ เข้าพระหฤทัยว่าพระ
 หัตถ์พระราชัน เพราะมีเครื่องประดับเต็ม จึงเป็น
 แคทรงบัดไปด้งหัตถ์อีก บุครประธานมนตรีด้ก
 พระขำรงค์ใต้ด้ว จึงเข็อนวดชาติของดาพราหมณ
 ด้ยบเข็ากับปถายไม้ ไม้แตกๆเข้าทาบตามพระกาย
 พระราชา มือดาพราหมณแข่งกระด้งแตะคาย
 พอดค็องพระราชาคัดนผธม ทรงเช็อว่าเป็นผู้ร้าย
 เข็ามา ญวยพระด้งดาพท้วงขำงพระที่ ฟัดไป
 ตรงท่นว ถูกหตุตกระเด็นออกจากปถายไม้พัดค
 ตกตงบนพระกาย ทั้นไตนั้นบุครประธานมนตรีด้ก
 กรากหนีออกจากพระห็องไปโดยเร็ว ฝ่ายพระ
 ราชาทรงคด้าด้งที่ตกตงมาถกพระองค์ ว่าเป็นน่ว
 ณ์ เข้าพระหฤทัยว่าน่วผู้ร้ายที่ทรงพันชาติ ครัด

นึกดูคนพวกนี้มาตั้งร้อย แต่เขาก็กับพวกที่ขาดไม่ได้
 จึงทรงปล่อยให้คนเหล่านั้นไปหมด เป็นดังนี้มาตั้ง
 อาทิตยหาตัวผู้ร้ายไม่ได้ ในราวเงาเดือนบุศกรประ-
 ธานมนตรีเฝ้าอยู่ด้วยเสมอมทุกเวลา ปดอมเป็น
 บันทิต และโดยที่มีโอกาสแสดงความสามารถใน
 เรื่องต่าง ๆ คตองแคว้ว จนพระราชาทรงนับถือ
 ไปรดปราณ เข้าวันหนึ่งบุศกรประธานมนตรีพูดกับ
 เจ้าชาย "ถึงเวลาแล้วที่พระองค์ควรไปเฝ้าพระราช
 แสดงพระองค์ว่าเป็นขโมย ในเรื่องนี้จะให้ข้าพระ
 เจ้าเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยไม่เหมาะ นี่แน่เครื่อง
 อาภรณ์ของพระราชนิ และพระขำมรงค์ของพระ
 ราชาน ถ้ารับนำไปเป็นหลักฐานน้อยน้อยข้อที่จะ
 แสดง อีกประการหนึ่ง เวลาที่ข้าพระเจ้าไปใน
 พระราชวังคณน ได้ซ่อนทองพระกรของพระองค์
 อันมีพระนามจารึก ไว้ที่รู้ใต้พระแท่นของพระราช
 เพราะฉนั้น ถ้าหาหลักฐานว่าเป็นขโมยใช้หรือไม่
 ก็ขอให้หาของที่ซ่อนไว้มาให้เขาออกมา เมื่อราชา

ทรงเห็นพยานหลักฐานอย่างนี้ ก็ทรงเชื่อที่เดียว
และทรงจะทรงทราบด้วยว่า พระองค์มีผู้ก่อกวนตั้งคำ
อย่างไร” ตามที่บุตรประธานมนตรีแนะนำ เจ้าชาย
ทรงยินดีย่อม จึงเข้าเฝ้าพระราชาร่วมด้วยดีหาย
ต้องคน ส่วนบุตรประธานมนตรี ปัดอ้อมเป็นบัณฑิต
ไปต่างหาก พระราชาประทับเห็นออาดั้น พระ
พิศตรหมองด้วยไม่ได้ด้วยโมย

ขณะนั้นบัณฑิตปัดอ้อมกราบทูลขึ้น “บัดนี้
ได้ตรวจหาคนนวงชาตถวนทั่วทุกคน ไม่ว่าจะเด็กหญิง
ชายหนุ่มสาวแก่เฒ่าหมดแล้ว ยังเหลือแต่ท่าน
บัณฑิตหเรกฤษฏ์ยังไม่ได้ตรวจ น่าสงสัยที่ทำไม
จึงไม่มาเฝ้าเลย”

พระราชาร— “จริงของท่าน ตั้งแต่มาคราว
นี้หายไปในไม่ช้าอีก ไปตามตัวมาเดี๋ยวนี้” มีรับ
สั่งให้คนไปบ้านตาพราหมณ์ แก่ไม่เต็มใจมาเลย
เพราะแฉกทนม้อยยังไม่หายสนิท แต่โดยราชโอง
การขัดไม่ได้ จำเป็นต้องมา

พอดาพราหมณมาถึง บุครประธานมนตรี
ก็กราบทูล “ขอพระองค์ทอดพระเนตรดูท่าน
หเรกฤษฏด้วย นิ้วมือขาดไปนิ้วหนึ่ง”

พระราชาค้นเห็นพระหฤทัย ทรงหยิบนิ้วขาดมา
เทียบกับมือดาพราหมณเข้ากันได้สนิท รูปพรรณ
ตั้งฐานดีเนื้อละเอียดอะไรทุกอย่างเหมือนกันหมด (?)
ทรงเชื่อแน่ในพระหฤทัยว่าดาพราหมณเป็นผู้ร้าย
ทรงพิโรธมากถึงกับตั้งพระดำริเดี่ยว “เหม้! ไอ้อก-
คัญญู มิ่งกินข้าวของกูมาหลายปีแล้ว หมายถึง
จะรูดเงินบ้าง กัดบิขำทำร้ายเนรคุณกู อ้อ! อย่าง
นี้เองมันจึงคำนวณตเดขผิดทุกที นิดว่าเป็น
พราหมณ (๑) ถ้าไม่เช่นนั้นจะทำโทษให้เขาไป
เดียบเดียบเดียน” หันพระพักตร์ไปครัดกะทการ
“นำตัวมันไปโกนหัวแล้วเอานมขันดาด เสร็จแล้ว

(๑) ‘การฆ่าพราหมณ จะด้วยเหตุอะไรก็ตาม ถือเป็น
บาปอกุศลฤทธิ ขำระโทษไม่ได้.’—Dabois. หน้า ๑๘๐.

ถ้าเทียบกับในพระพุทธศาสนา บาปชนิดนั้นคงมีน้ำหนัก
เท่าอรหันตมาต.

ให้เนรเทศออกไปเสียจากเมือง”

ดาพราหมณ์ตกใจไม่รู้เรื่องว่าเดิมเป็นมาอย่างไร คดีจึงงังไม่กระดกกระดิกคิ้วปากอ้าไม่ซัน รัดกุมได้รับความอภัยอย่างยิ่ง เดี่ยวใจนำดาหิต เย็น กำตั้งทหารจะพาตัวดาพราหมณ์ไปทำโทษ บุตรประธานมนตรีทำสัญญาให้เจ้าชายเด็ดจเข้าไกรบาท “ข้าแต่พระองค์, พราหมณ์ผู้หาความผิดมิได้ ตัวข้าพระเจ้าเองที่เป็นขโมย”

พระราชบิดาตรัสพระหฤทัย—“นี่ใครที่ไหนมา?” เจ้าชายทรงเล่าเรื่องขโมยตามราย ตั้งแต่ค้นจนเข้าไปในพระราชวังโดยดุษณี ทรงแปลเป็นพระองค์เองที่เป็นตัวขโมย พอจบก็นำเครื่องประดับของพระราชนัดดาพระขำมรงค์ออกมา และกรบาทเพิ่มเติม “ถ้ามีพระประสงค์หาหลักฐานให้ยิ่งกว่านี้ เพื่อให้ตระหนักแน่ในพระหฤทัย ว่าที่ได้กรบาทเป็นความสัตย์จริงทุกประการหรือไม่ ก็ขอมิรับสั่งให้ ใครคนใดที่ได้พระแทน จะพบกำไ

ของข้าพระเจ้าทั้งไว้ที่นั่น ในขณะที่ข้าพระเจ้าเข้าไปในคืนวันนั้น”

พระราชารับสั่งให้พนักงานารไปค้นใต้ทองพระกรมาดมจริง พอทรงอ่านอักษรที่จารึกในนั้น ก็ทราบว่าเป็นใคร ทรงโล่มนั้รับเสด็จจากราชอาสน์ออกมาต้อนรับเจ้าชาย ทรงกอดรัดด้วยความปลื้มพระฤทัย ตรัสขอร้องต่อพราหมณ์หเรกฤษฏ์ มีรับสั่งให้จัดการสมโภชอภิเษกเจ้าชายกับพระธิดา

เมื่อเจ้าชายได้อภิเษกกับเจ้าหญิงแล้ว ทรงพาพระชายาและสหายร่วมฤทัยทั้งสามเสด็จกลับไปบ้านเมือง ถัดมาด้ามดีมี เมื่อพระเจ้าแผ่นดินซึ่งเป็นราชบิดาเสด็จดวงดับไป เจ้าชายได้เถลิงราชสมบัติเป็นกษัตริย์ ทรงตั้งให้ราชสหายทั้งสามได้รับตำแหน่งเดิมของบิดาคนทุก ๆ คน

อาหารนางงาทากินี (๑)

ชายเตี้ยงโคหยากกินขนม กัดบิไปบ้านนอกกะแม่
 “แม่ ฉันทักกินขนมจริง ๆ”

แม่เป็นคนแก่มาก คอบ “ตักเอ๋ย! ยากจน
 อย่างนี้จะทำขนมอย่างไร? จะไปหาข้าวหน้าศาล
 และนมที่ไหน?”

ชายเตี้ยงโค— “เอาเถอะ ฉันทักหาของเหล่านี
 ้มาให้แม่”

แม่— “ถ้าหากได้ แม่ก็ทำขนมให้เจ้ากินได้”

รุ่งเช้าชายเตี้ยงโคคือนโคไปเตี้ยง แต่ไม่ได้ให้
 ไปกินหญ้า ได้เข้าไปกินข้าวในท้องนาคนอื่น แล้ว
 ได้กัดบิบ้านเขาไม้ ไม้ดำใหญ่ได้ตั้งวงจนตำรอกข้าว
 ่กินไว้ออกมาหมด ชายเตี้ยงโคคอบข้าวไปให้แม่
 ต้างและตากแดดไว้

ต่อมาชายเตี้ยงโคเอน้ำไปตากไว้ที่หนทางคน

เคิร์จนเประอะไร ใครเคิร์ไปมาเป็นพาดหกดั้มทุก
 ครั้ง แล้วคนไปแอบซ่อนอยู่ข้างดั้มทุ้มไม้ ขณะ
 นั้นมีคนขายนมโคแบกนมมาทางนั้น เท้าพาดหก
 ดั้มหม้อนมแตก ชายเคิร์โคก็แอบรองนมที่ไหล
 ได้พอต้องการ นำมาให้แม่ และกดดับไปคอยอีก
 ได้หน้าตาดีมา เมื่อได้พร้อมแม่คนก็ทำนมให้ ชาย
 เคิร์โคกินนมเห็ดใจอันหนึ่ง นำเอาไปปลูกไว้
 ในทุ่งที่คนเคยซ่อนไปเคิร์

ต่อมาไม่ช้าขนมที่ปลูกไว้ก็งอกงามเป็นต้นไม้
 โคขึ้นทุกวัน ออกดอกแล้วกลายเป็นนม ดังนั้น
 ชายเคิร์โคได้กินนมตามชอบใจ

วันหนึ่งนางทากินีคนหนึ่งเคิร์ผ่านมาทางทุ่ง แต่
 ไปเห็นนมเกิดอยุ่บนไม้ก็แปลกใจ ตรงเข้าดูให้
 ใกล้ พบชายเคิร์โคก็ขอขนมสักหนึ่งอัน

ชายเคิร์โค— “เอาอะไรมาได้ขนมบ้างหรือ
 เปตา?”

ทากินี— “ใส่ใหม่ให้ก็ได้”

ชายเตยงโค— “จะใหม่มือพอง ขนมนั้น ร้อนจัด”

ทากินี— “เอาได้ในปากให้ก็ได้”

ชายเตยงโค— “มันจะตลกปากเอา”

ทากินี— “ถ้าอย่างนั้นได้ในยามก็ได้”

ชายเตยงโค— “หียบเอาเองซิ”

ทากินี— “ไม่ได้ ต้องหียบให้ถึงจะเอา”

ชายเตยงโคหียบขนมพองจะดังให้ นางทากินี ก็คิดว่าคอชายเตยงโค ยัดเข้าในยาม ชายเตยงโคร้องเฮด “นี่ทำไมกัน เขาเข้ายัดในยาม?”

ทากินีตอบ “นานเต็มที่ไม่ได้กินคน ฟังปะ เหมาะนี่เอง”

ชายเตยงโคนิ่ง ไม่ตอบว่าอะไรอีก

ทากินีหิวชายเตยงโคมาได้ครั้งใหญ่ ๆ รู้สึก กระจายหน้า ดวงยามไว้เดี๋ยวจะไปจะกินหน้าทีบ่อ

ในรวงขนมพวกเตยงโคหลายคนผ่านมาทาง นั้น เห็นยามใครใบใหญ่ทั้งไว้ ดังคัยว่าจะมือไร

อยู่ในนั้นเข้าไปดู ฝ่ายชายเตียงโคอยู่ในนั้นทราบ
ว่ามีใครมากร้องให้ช่วย พวกเหต่านรีบแก้ยาม
จุดเขาชายเตียงโคออกมาได้ รีบเอากระบอง
ตะอิชฏูใส่ในย่ามแทน ผูกปากเส้รจวางที่เก่า
แล้วพากันวิ่งหนีไปโดยเคมผู้เฒ่า

ตั้งครุ่นนางทากินีหนักตบมา ทียบย่ามขึ้น
สพายบ่าเค้รต่มไป ถึงบ้านร้องเรียกตุก “เจ้า
พวกเด็ก ๆ ออกมา ให้หมด วันนไตซของดีมากิน”
ตุกนางทากินีก็ออกมาต้อมกันแน่น ในขณะที่
นางทากินีแก้ยาม แค้พอเบ็ดออก ในนหมแค้อิชฏู
แตะกระบอง พวกตุก ๆ โกรธต่อว่าแม่ต่าง ๆ
นางทากินีไม่วาจะตอบตุกอย่างไร นึกแค้นผูก
พยามาทชายเตียงโค บอกกับตุก “ถ้าพรงุ่นไม่หัก
คอมนิเอามากินได้ พวกเองจึงค้อยว่าพูดไม่จริง”

วันนั้น นางทากินี จะย่อนไปจับตัวชายเตียงโค
ก็เขนเดี้ยแด้ว จึงเปนอันส่งบรอออยู่ พอรงเข้าครุ่น
ก็ตรงไปที่ทุ่ง เห็นชายเตียงโคนั่งอยู่ที่โคนต้นไม้

ชนมอยู่แล้ว ชายเตยงโคเห็นนางทากินีมาอีก ก็
ร้องทัก “อ้อ มาอีกแล้วหรือ?”

ทากินี— “ไม่ต้องกังวลดอก ฉันไม่ทำอัน-
ตรายอะไร เป็นแต่จะมาขอชนมกินเท่านั้น”

ชายเตยงโค— “คราวนี้ อันเดียวก็ไม่ได้”

นางทากินีอ่อนวอน “พ่อคุณ พ่อตักษมี
พ่อจันทร์ทอง (๑) ขออีกอันเถิด” เกรี้ยวขอจนชาย
เตยงโคเวทนา จึงตักชนหยิบชนมยื่นให้ นาง
ทากินีก็คว้าด้วยดีเข้าย่ำมสกปากแน่น เดือดดังกดับ
มาบ้านไม่หยุดพักที่ไหน ถึงบ้านเรียกลูก “มาสิลูก
คราวนี้ได้มาแล้ว” ลูกวิ่งออกมาดูเห็นแม่จับชาย
เตยงโคมาได้ ตีใจคบบ่มอกระโดดโดนตันทันใหญ่

นางทากินีชิงชายเตยงโคไว้ วันหนึ่งพาตูก
ไปขอทาน ตั้งตูกใส่โก “วันหน้าไอนันตคิดเปน
ชั้น ๆ ไว้ กดับมาจะได้กินที่เดียว” แล้วก็ไป ที่
บ้านเหต้อแต่ตูกใส่โกแตะชายเตยงโคเท่านั้น หญิง

(๑) ดูเชิงอรรถ (๑-๒) หน้า ๒๐.

ด้โง่บอกกะชายเตยงโค “นี่แน่ คนเตยงงัว แก
จะค้องตายในวั้นนี้ แต่ก่อนที่จะฆ่าแก หยากจะ
ขอถามว่าพันของแกทำไมจึงงามนัก”

ชายเตยงโคพอได้โอกาส คอบ “อ้อ! บอก
ให้ก็ได้ ถ้าชอบ ฉันทำให้งามยิ่งกว่าของฉันทก็ได้”

หญิงด้โง่ทากินีดีใจ ถาม “จะทำใ้งามต้อง
การอะไรบ้าง?”

ชายเตยงโค— “ไม่ต้องหาอะไรนัก หาน้ำมัน
หนึ่งหมอกับบ้านหนึ่งเซด ได้เท่านี้พอ”

หญิงด้โง่— “มี หามาเดยวณักได้ แต่หยาก
รู้ว่าทำใ้งามซ้ำใหม่ ฉันทหยากจะให้แด้วก่อนผัด
ฉันทกับ”

ชายเตยงโค— “อืดใจเดยวก็แด้ว” หญิง
ด้โง่ก็ไปหาน้ำมันตะบ้านมาให้ ชายเตยงโคเอา
น้ำมันชนตงไฟพอเคียดพถาน ก็ตั้งผหญิงให้นอน
ตง เขาพันกตบ้านนั้นไว้ หญิงด้โง่ทำตามที่ตั้ง
ชายเตยงโคควาน้ำมันกาดังเคียดเทตงในปาก

หญิงสาวถูกน้ำมันดินต้งต้งต้งคร่ำคร่ำชาติใจตาย

ชายเตี้ยง โศกอดเครื่องแต่งตัวและเสื้อผ้าจาก

หญิงสาวมาแต่งปดอม จัดแจงตัดศพหญิงเป็น

ท่อนๆ ต้มเตรียมไว้คอยท่ากว่านางทากินนี้จะกดับ

ครนนางทากินและตักกดับมา ยายทากินร้อง

ถามตูกส์ไ้ “ทำเสร็จแล้วหรือยัง ตูกเฮ้ย?”

ชายเตี้ยง โศกตอบ “หืม!” ไม่กล้าพูดออก

มาให้ชัด กตัวจะจับได้ นางทากินนั่งกินพร้อม

กับตูก แต่ชายเตี้ยงโศกขวยหม้อทำเป็นออกไปซัก

ผ้าทแม่เนา ยายทากินร้องเรียก “คอยตักคร่ำ

แม่จะไปด้วย” พอยายทากินกินเนื้อตูกส์ไ้เสร็จ

ตูกชันตามตูกส์ไ้ปดอมไป มาถึงฝั่งน้ำ ตูกส์ไ้

กระโดดลงในน้ำว่ายไปจนไกล นางทากินตโกน

ร้องเรียก “นั่นตูกจะไปไหน เยนแล้ว”

ชายเตี้ยง โศกหันมาตอบโดยดั่งว่า “ตูกเต้า

อไรของมึง? กูหตอกให้มึงกินเนื้อตูกส์ไ้เสียพอ

ข้าแต่ทากินยงไม่รู้จัก ดั่งนกรอดมาได้สบายใจ
เนิบ (๑)”

มีความรู้หรือมีเขาวนต?

มีดองต๋หาย คือไฮรด์พระเจ้าแผ่นดินตะบุดรของ
มนตรี(๒)ตั้งแต่เดกมาเคยเที่ยวกินนอนดวักัน ไม่
คตาดแม่แต่เวตาเดี่ยว วันหนึ่งต๋ดองต๋นททากัน
เจ้าชายครัดถามปัญหาชน “ต๋หาย ความรู้ตะ

(๑) ‘ข้าให้เจ้ากินเนื้อสีกัของเจ้า, แล้วก็เอาใบตองให้
เองดู.—ภยิตเบงคลี่; หมายความว่า “ข้าทำเจ้าได้, แต่
เจ้าทำอะไรข้าไม่ได้.” ในเวลาเขยหยัน ชันวแม่มือไปทางผู้
ตนเขา, กิริยาอย่างนี้ แปลว่า “เอาใบตองให้ดู.”

(๒) ตามนิยายเบงคลี่ ราชบุตรและมนตรีบุตรเป็นเกลอ
กัน โดยมากมนตรีบุตรค่อนข้างฉลาดกว่า. ในประเทศอินเดีย
สมัยโบราณ ผู้เป็นมนตรีมักอยู่ในสกุลพราหมณ จึงไม่ต้อง
มีปัญหาว่า ทำไมมนตรีบุตรจึงฉลาดเสมอ. ตามนิยายไท
บุตรมนตรีเป็นพระพี่เลี้ยง: คู่กัลงกันได้ ผู้ฉลาดกว่า เมื่อ
หวังคัในเพื่อนแล้ว ก็เป็นพี่เลี้ยงอยู่ในตัว.

เซาวัน ต้องน้อย่างไหนจะดีกว่ากัน?”

บุตรมนตร์ตอบทันที “ก็เซาวันนั้นแหละดีกว่า
ความร”

เจ้าชายท้วง “ฉันยังไม่เห็นด้วย เชื่อว่า
ความรแหละเป็นดีกว่า”

ทั้งสองเถียงไม่คดงกัน ภายหลังเจ้าชาย
เปนม ที่ได้รับความศึกษามากกว่าบุตรมนตร์ จึง
ทาชน “จะเถียงกันให้เสียเวลาทำไม ทดลองดู
ให้รู้แน่ว่าของใครดีกว่าหรือ?”

บุตรมนตร์เห็นด้วย ทั้งสองจึงนัดกันว่า
ถึงกำหนดวันนั้นๆ จะได้ออกจากเมืองไปคนละทาง
เวลาดกลับมาพบกันค่อนหลัง ต้องเล่าเรื่องที่ได้ไป
พบปะ และนำการอะไรมาบอกให้ฟัง โดยสัตย์จริง
ต้องมาไม่ช้า ทั้งสองดำตากันแล้ว ชันม้าบักชี-
ราช(๑) ต่างไปคนละทิศ

(๑) แปลตามศัพท์ว่า ‘พญาของสัตว์มีปีก,’ หมายความว่า บันดาสัตว์มีปีกทั้งสิ้น จะเป็นขงเป็นรันไม่ว่า

เจ้าชายเด็ดจันท์มาเคิรทางมาได้ไกล เข้าใน
เขตป่าใหญ่ เปนดงทับต้นไม้ ชนงอกงามแซกแซม
กันแน่น เกือบจะมองคหินทางข้างหน้าไม่ได้มาก
แต่มาณะแหวกทางเด็ดจเรื่อยไป จนมาถึงอาคาร
น้อยแห่งหนึ่ง เด็ดจตงจากหลังม้า เข้าไปที่
ประตูกุฎี เห็นมุนึงเข้ฉานหัดบคา เจ้าชาย
ทรงคอยอยู่หตายวัน จนมุนัดมคา ก็เข้าไป
ประคิบทเปนชระค่าง ๆ ตามท่มุนีประดงค มุนี
พอใจในเจ้าชายมาก จึงพูดว่า “เจ้าชาย
อาตมภาพมีความพอใจในความประพฤคิของ พระ
องค์เปนที่ดัด จะขอให้แหวนวงนคอบแทนความค
ความชอบทิมแก่อาตมภาพ จะต้องประดงคอะไร
ให้นคขอค้อแหวนวงน จะดัมปราถนาทุกอย่าง”

เจ้าชายชอบคุนมุนีทรงรับขำรงคมา กระ-
สัดวนี้เปนใหญ่กว่าหมค, เพราะฉนั้น (บักนิราช) จึงเปน
ช้อของกรท. แต่ในนิยายใช้เรือกม้า บางทีเปนม้าสามัญ
บางทีเปนม้าวิเศษ, (เหนจะไม่ถึงกับม้าบัก) ดูเชิงอรรด
(๑) น้ ๑๐๒ และภาคผนวก.

ทำเคารพแล้ว ตามุขนมาเคียวทางจากบ่า

เสด็จ โดย ทูเรต แฉ่น กันดาร มาได้ หตายเวตา
 ดุถึงประเทศหนึ่งซึ่งไม่ทรงรู้จัก พระเจ้าแผ่นดิน
 ประเทศนั้น มีพระธิดาองค์หนึ่ง ทรงสิริรูปได้-
 ภาคดียิ่งกว่านางในพื้นพิภพ นางกระทำปฏิญาณ
 ว่าจะทรงยอมวิวาห์กับผู้ใด ผู้หนึ่งต้องดำารณนำ
 ดึงที่ของประดังคให้ ได้ทุกวันจนครบหนึ่งเดือน ถ้า
 ใครประคืบที่ไม่ได้คตอด ต้องคกเปนชเตยหรือ
 เปนทาสของนาง สำหรับคักนำตรง

เจ้าชายทราบเรื่องนจากพดเมือง ก็มารำพึง
 “เรามีชามรงค์วิเศษดาร์พดนัก อินท่านมุนให้ไว้
 ถ้าจะเข้าไปชนอาตาก็คงคดมหวัง”

แท้จริง ได้มีโอรดกษัตริยประเทศต่าง ๆ เข้า
 มาอาต่าหตายรายมากค่อมมาก แต่คต้องแพคกเปน
 ทาสของนาง

ค่วนเจ้าชายทรงมันในคณวิเศษของ ชำมรงค์
 เพราะคณนี้ จึงไปอาครัยอยู่กับหญิงร้อยพวงมาคัย

ซึ่งเคยนำดอกไม้ไปตั้งในพระราชวังเดิม เจ้าชายร้องขอให้หญิงผู้หนึ่ง นำความขึ้นกราบทูลพระจิตา ว่าทรงยินดีจะเข้าอาศัยตามที่เจ้าหญิงประกาศ

หญิงร้อยมาตย์นำความขึ้นทูล พระจิตาทรงตกลงตามนั้น รับผิดชอบให้เริ่มแต่ในวันรุ่งขึ้นเป็นต้นไป และมีประสงค์สิ่งไรจะแจ้งมาให้ทราบ

รุ่งเช้าขณะที่เจ้าชายประทับอยู่ ณ ระเบียบหน้าบ้านหญิงร้อยมาตย์ มีข้าหลวงของพระจิตาเข้ามาหาต่อคน ทำเคารพตามธรรมเนียมแล้วพูด “ บัดนี้พระจิตามีประสงค์ให้ท่านหาเครื่องประดับทำด้วยทองคำประดับมาถวาย ”

เจ้าชายรับผิดชอบให้หญิงทั้งสองรอดักครู่ เด็ดจเข้าไปในห้อง เปิดหีบหีบพระขำมรงค์ออกมาตั้ง “ เจ้าแหวน เจ้าจงหาเครื่องประดับทำด้วยทองคำให้เราสองตำรับ ” ทนใจของหนักมีปรากฏขึ้นเอง เจ้าชายทรงหยิบเครื่องประดับ เด็ดจออกมาตั้งให้หญิงข้าหลวง

หญิงทั้งสองแฉเห็นให้อัจฉกรรยใจ ด้วยเครื่อง
ประดับงดงามมากหาเปรียบไม่ได้ รัับมาจาก
เจ้าชาย ทำเคารพด้วยทูลตาพาของเข้าไปถวาย
พระธิดา

พระธิดาเมื่อได้ทอดพระเนตรเครื่องประดับก็
ทรงปลาดเหมือนกัน ไม่ทราบว่าเจ้าชายไปได้มา
จากไหน

รุ่งขึ้นนางไซให้ข้าหลวงสี่คนไปหาเจ้าชาย
ว่าต้องประสงค์เครื่องประดับเหมือนอย่างเมื่อวาน
นอก ๔ ดำรับกับทับทิมขนาดใหญ่ดีเม็ด ของ
เหล่านี้เจ้าชายหาให้ส่งมดงเจตนา เจ้าหญิงแม้จะ
ปลัดมพระหฤทัยที่ใดของ ยังไม่เท่ากับที่จะทราบ
ว่าเจ้าชายได้ดำมารถจัดหามาได้อย่างไร รุ่งขึ้น
นางส่งข้าหลวงไป ๑๒ คน ขอให้เจ้าชายจัดหา
ทับทิม ๑๕ กาด ช้าง ๑๒ เชือก ม้า ๑๒ ตัว
เจ้าชายก็รับสั่ง กระจ้ามรงค์จัดหามาได้ทุก อย่าง
พวกข้าหลวงนำตั้งเหล่านี้กับมาถวายพระธิดา

คราวนางถึงกับต้ง ทรงน้ก “เกิดมายังไม่เคยพบคนเช่นนี้ ของที่ต้งมาเพียงแต่จะอย่าง มีค่าควรด่มบตี ๗ กษัตริย์ ด้วยอะไรหนอเจ้าชายจึงหามาให้ได้ง่ายดาย และไม่น้อยด้วย”

การเป็นไปต้งนทุก ๆ วัน มาตราว่าพระชิตาจะปราถนาของมีราคาหายากอย่างไร เจ้าชายเป็นหาให้ ได้ต้งดวกต้งครั้งไป ยิงต้งวงจวนจะครบหนึ่งเดือนตามต้งญา พระชิตาให้เราร้อนพระหฤทัยทรงวิตก “ถ้าเป็นไปต้งนเห็นจะไม่เป็นการจะขอให้หาของอะไรให้มากชนไป อย่างไรเสียเจ้าชายคงหาได้ต้งต้ง จำจะต้งคิดหาอธิบายอย่างอื่น” มีรับต้งให้หาต้งหึงร้อยมาต้งยเข้ามาเผ้ารับต้งถาม “ของที่เจ้าชายให้ต้งนมาต้ง ๆ วันรู้ใหม่ว่าได้มาอย่างไร?”

หึงร้อยมาต้งย— “หม่อมฉันไม่ทราบเรื่องแต่ต้งนพื้นฐานตามต้งเจ้าชายอาศรัยอยู่ในบ้านหม่อมฉัน ก็ไม่เห็นว่ามีต้งมบตีอะไร”

เจ้าหญิง— “เช่นนั้น แก่ต้องดิ้นค้นความลับ
ของเจ้าชายให้ได้ ถ้าสืบได้ให้รีบมาบอกเรา จะ
ให้รางวัลเป็นความชอบ สุดแต่แกจะขอ”

หญิงร้อยมาดัยสัญญาว่าจะตั้งใจสืบให้รู้จริงได้
ทูตจากตัมมาบ้าน พอได้โอกาศก็ทำเป็นสนทนา
กับเจ้าชายด้วยเรื่องต่างๆ ดักครู่หนวณถาม “อ้อ!
หม่อมฉันหยากจะทอดถามอะไรสักหน่อย ตั้งแต่ได้
เห็นพระองค์มาอยู่บ้าน ไม่เห็นมีของไซ้ไม่ดีย
อะไร ใคร ๆ คงนึกว่าพระองค์เป็นโอรสของ
กษัตริย์ที่เดกน่อยกระมัง ครั้นได้เห็นพระองค์
สามารถหาสิ่งที่มีราคา ประทานแก่พระธิดาไม่
ว่าจะมากน้อยเท่าไรได้ทุกครั้งว หม่อมฉันทั้ง
สงสัย และอัครยใจว่าพระองค์ทำประการไรจึง
สามารถหามาให้ได้”

เจ้าชาย— “ยายเข้ย! ทำไมฉันจะหาให้ไม่ได้
แต่เป็นความลับไม่ควรขยายจะคิด บัวยการเปล่า”

หญิงร้อยมาดัย— “ทราบแล้ว แต่หม่อมฉัน

หยากรูใจจะขาด ทำไมจะค้องกต้ว หม่อมฉัน
สัญญาว่า ถ้ารู้แล้วจะไม่ให้รู้ไปถึงหูใครอีก”

เจ้าชาย— “รู้แล้ว จะมีประโยชน์อะไรกับ
ยายนั้?”

หญิงร้อยมาตย์— “แหม ท่านพระองคยัง
ไม่ได้ใจหม่อมฉัน คงแต่มาประทับที่น หม่อมฉัน
หรือก็รักใคร่พระองคเท่ากับบุตร การท่านได้พระ
เหตุที่ยังไม่ได้ทีเดียวหรือ?”

เจ้าชาย ถก หญิง ร้อย มาตย์ เขาว่าไรไม่หยุด
เซดา บัญญา เบ็ด ความ ดับ เรือง พระ รำ มรงค์ ให้
พอหญิง ร้อย มาตย์ทราบ เรื่อง ก็รีบไปทูล พระจิตา
ตามทศนรุม้า พระจิตาปลัดมพระเหตุยเห็ดอดน
ประทานรางวัลให้แก่นางใจคดส้มขนาด รุ่งขึ้นเป็น
วันก่อนจะครบกำหนดสัญญาเพียงวันเดียว พระ
จิตาให้ชาหตวงแต่คนเดียวไปหาเจ้าชาย ว่ามีพระ
ประสงค์พระรำ มรงค์วงน

เจ้าชาย ทราบ ความตาม ที่ พระธิดา ค้อง พระ
 ประสงค์ ก็ ความพระหฤทัยพระเนตรค่างจั้ง
 แทบไม่ทรงเชื่อว่าการณจะเป็นไปถึงเพียงนี้ แค้น
 พระหฤทัยที่ไว้ใจทางวางใจคนเช่นหญิงร้อยมาดัย
 นี้ แต่จะทรงทำประการไรได้ หมดหนทางจะหัดก
 เดียง ต้องประทานพระขำมรงค์ไป

รุ่งเช้าวันสุดท้าย พระธิดาให้ข้าหลวงคนหนึ่ง
 ไปขอเงินร้อยรูปีจากเจ้าชาย ก็ได้ขยพระขำมรงค์
 ไปแล้ว แม้แต่เงินเดกน้อยเท่านี้ เจ้าชายก็จะ
 สามารถหาที่ไหนให้ ได้ เป็นอันแพพนั้นพระธิดา
 ตกเป็นทาสสำหรับคกหน้าดวง

ย่อนกต่างถึงบุตรมนตรี ตั้งแต่แยกทางกับ
 เจ้าชายแล้ว ก็ขึ้นมาแรมทางมาได้หลายวัน ถึง
 นครหนึ่งเป็นเวดาเยน เข้าไปขออาศัยบ้าน
 พราหมณแห่งหนึ่ง ครอบครวัของพราหมณบ้าน
 นี้มีภคคน คือตาพราหมณกับภรรยา และบุตร
 ชายกับบุตรธโรภิงได้แต่งกันใหม่ ๆ ทั้งด้รับรอง

บุตรมนตร์เป็นอันดี แต่บุตรมนตร์ได้เข้าไปพักไม่
 ช้า ตั้งเกศเห็นว่าครอบครัวนั้นคงมีความทุกข์ขอโร
 อย่างใหญ่ ด้วยได้ยื่นเตียงพุดโศดครวณกัณฑ์ใน
 ห้อยถัดไป แล้วได้ยื่นเตียงร้องให้ตั้งอีกตั้งอื่น เตียง
 บุตรชายพูด “ให้ฉันไปเอง จะปล่อยให้พ่อให้
 แม่แก่ไป เท่ากับเปนลูกอกตัญญูไม่รักคุณ”

เตียงสโร— “พ่อไม่ต้องไป ฉันจะไปแทน
 เอง ถึงฉันไป อยู่ข้างนี้ พ่อก็พอจะหาภรรยา
 ใหม่ให้ลูกชายของพ่อได้”

ส่วนตาพรหมณ พ่อและยายพรหมณ แม่ไม่
 ได้ยื่นเตียงพุด เบนแต่ได้ยื่นเตียงร้องให้ ไม่หยุด
 บุตรมนตร์เงยหูฟังให้ปีศาจใจยังชน หยากจะรู้ว่า
 เป็นเรื่องอะไร จึงเชิญตัวเจ้าของบ้านออกมาแล้ว
 ถาม “มหาศย์ เบนอะไรไปหรือท่าน?”

ตาพรหมณที่แรกนั่ง แล้วก็หวนถาม “ท่าน
 จะทราบไปทำไม?”

บุตรมนตร์— “บอกให้ทราบเถิดท่าน บางที

พอจะช่วยได้บ้าง”

คาพราหมณ์— “เรื่องที่ยากทราบ คือคองนิ
มหาศัย ไม่ได้ชำนาญพระราชของข้าพเจ้า ได้ทรง
รับสัญญาไว้กับรากษดี (๑) คนหนึ่ง ที่ต้องตั้งชาว
เมืองไปให้มันกินวันตะคน มีฉนั้นมันจะทำตาย
ต่างนคร กินคนเดียวหมดเมือง มาฉนั้นถึงเวรบ้าน
ข้าพเจ้า จะต้องตั้งคนในครอบครัวคนหนึ่งไปให้
มันกิน เพราะฉนั้น จึงได้ร้องให้ ด้วยจำเป็น
ต้องจากกันไปเสียคนหนึ่ง” พูดแล้วก็ตั้งออกฉนั้น
บุตรมนตรีตอบ “มหาศัย อย่าร้องให้เป็น
ทุกข์เลย ฉนั้นจะไปแทนเอง”

(๑) เบงคลี = Raqhoshi คือรากษดีผู้หญิง “อยู่ตาม
ป่าช้า รวบรวมการพิธีบูชาและรบกวนผู้ที่บำเพ็ญกุศล มัก
เข้าสิงอยู่ในซากสัตว์ และทำความเดือดร้อนอันตรายแก่มนุษย์
ตั้งร้อยพันอย่าง” รูปตามธรรมดา “มีผมตั้งชันสี่เหลี่ยม
เหมือนเปลวเพลิง ที่พุ่งออกจากปากของมันอันมีเขี้ยวน่ากลัว
ตัวใหญ่ถ้าเข้าสีดำปานควันไฟ นมขาน พุงโร” —กถาสรีตัสการ
เล่ม ๒ หน้า ๕๒๔. แต่มันอาจบิดเบือนตัวเป็นอะไรก็ได้.

ดาพราหมณตกใจ— “อโรมหาศัย! ทำเช่น
นี้ไม่ได้ ผิดกรรมเนี่ยม จะให้ผู้ที่เปนแขกมารับ
เคราะห์ต่งไปเข้าปากนางรากษดี เพื่อเอาศักรอด
เคยมิตัวอย่างทีไหน ไม่ได้ ข้าพเจ้าจะต้องมีโทษ
ผิดถึงแก่ดัมจุมทีเดียว (๑)”

บุกรรมนตรี— “ขออนุญาตกเดย ถ้าทำตาม
ข้าพเจ้าต่งแต่วกไม่ตองเปนทุกข ขอแต่วก่อน
ข้าพเจ้าไป จัดหาต่งของบางอย่างให้ข้าพเจ้าได้
เปนแต่วกัน”

บุกรรมนตรีขแจงแต่ตงเหตุผลตยูนาน ดา
พราหมณจ้งยอม แต่กระหนยงไม่ตุงเตมใจ ได้
ถาม “ท่านจะตุงการอไรบ้าง?”

บุกรรมนตรี— “ตุงการเชือกอย่างเต้นใหญ่ ๆ
๑ เต้น ปูนเบี้ยก ๑ ถัง พต้วตุงตองตัมอัน กะทะ
มีไฟ ๑ กะทะ กับเหล็กเหตม ๒ อัน เท่านเปนพอ”

(๑) บางทีจะเข้าใจว่าบุกรรมนตรีเป็นพราหมณ เพราะ
ยอมให้ไปจะทำกับฆ่าพราหมณกรรมง?

ดาพราหมณ์ไปจัดหาให้ แต่ในใจนั้นก็สงสัยว่า
เขาไปทำไมกัน

บุตรมนตรีได้ชื่อของ headings ถ้าดาพราหมณ์ตรง
ไปที่อยู่ของนางรากษตี ถึงที่นั้นเขาเหตึกแหลม
เข้าเผาไฟให้แดง แล้วนั่งตงถืออาวุธที่วานเตรียม
ไว้เมื่อเวดาเข้าไปในนั้น บิดประคบ้านของนาง
รากษตีเตี้ยด้วย ตักครันางรากษตีมา เห็นประค
บ้านบิด ปรตาคใจ ร้องถาม “ใครอยู่ในนั้น?”

บุตรมนตรีทำเสียงหัวย่นถาม “ใครหา! ที่
มาเรียก กุคือรากษตี-ยม ชื่อ กะษตี (๓)”

เสียงหัวอย่างนางรากษตีไม่เคยได้ยิน ชื่อ
กะษตีคงแต่เกิดมาฟังมาได้ ยินครวณ นึกขยาด
ถอยหลังห่างออกมา ร้องถาม “นี่ท่านมาทำไม
ทำไม?”

เสียงย่นถามจากข้างใน “ก็มันมาทำไมที่นี้?”

(๓) Kaqhosh; พระขมนั่นเอง.

รากษดีตกใจ—“ท่านกะษต์ ตั้งแต่เกิดมานั้น
ยังไม่เคยเห็นหน้าตาท่านว่าเป็นอย่างไร หยากจะ
เห็นจริง ๆ ขอคุณมท่านสักที”

เตี้ยงตอบ— “ต้องเอาผมให้กูดเตี้ยก่อน”

นางรากษดี ถอนผมดัดออกเข้าไปให้ทางช่อง หน้า
ต่าง บุตรมนตรีจึงตั้งเชือกเดินใหญ่รอดออกไป
ทางรูนั้นให้ดูบ้าง

นางรากษดีเห็นเชือก นึก “นี่ผมอะไรใหญ่โต
เช่นนี้ ไม่เคยเห็นเคย” แล้วร้องขอไปอีก
“ท่านกะษต์ ขอให้ฉันดูเดบท่านที่ว่าเป็นอย่างไร”

เตี้ยงตอบมาอย่างเดิมอีก “เอาเดบเองให้กูด
ก่อน”

นางรากษดีถอดเดบตั้งไปให้ทางช่อง บุตร
มนตรีก็ตั้งพัดวอกออกมาให้ นางรากษดีเห็นตกใจ
คิดว่า “คุณพระพรหม! กะษต์นี้น่ากลัวจะเป็นตัว
ท่านรากษดียมแน่แล้ว” แหงอกแหงใจถามไปอีก
“ท่านกะษต์ ขอให้ฉันดูหน้าตาท่านสักหน่อยเถิด”

เสียงย่อนถามกตัมมาอีก “ให้กูดูของมึงก่อน”
นางรากษสก็บัวหน้าตายลงในจานดังตอดเข้า
ไปให้ บุตรมณฑกรี้ก่ดั่งถึงปุณออกมา นางรากษส
เหนียงตกใจตัวสั่น กัดลิ้นกัดลิ้น แต่ยังไม่คลาย
ร้อง “ท่านกะษส ฉันทัดท่านแล้ว จะขอไปจาก
ที่นี้ไม่กตัมมาอีกเปอนันชาติ ไหนๆจะไปขอให้
ฉันเห็นรูปร่างท่านสักหน่อยเถิด”

เสียงตอบ “ได้ เข้ามาให้ใกล้หน้าต่างซี
จะให้เห็นตัว” พูดแล้วบุตรประธานมนครก็ลุกขึ้น
หยิบเหล็กแหลมกำลังร้อนแดงตรงไปที่หน้าต่าง พอ
นางรากษสก็มุดมองที่ช่อง บุตรมณฑกรี้เอาเหล็ก
แหลมเดือยกออกไปทางที่มืองเคมแรง ถูกตานั้น
รากษส เสียงร้องกรีดหน้าซนตูก อัดใจเดียวก่ดมตั้ง
ขาดใจตาย บุตรมณฑกรี้เปิดประตูออกมา คัดดิน
นางรากษสก็เก็บไว้ กตัมเข้าไปนอนในบ้านอย่างเก่า
รุ่งเช้าชาวเมืองที่ผ่านไปมาทางนั้น เห็นนาง
รากษสนอนตาย ก็ดีใจจนไม่รู้จะเอาอะไรมาเปรียบ

ทรงขอย้อนกัถามว่า พระราชทรงบำาร้องให้
 ด้ยญา ถ้าใครกำจัคนางรากษด้ได้ จะยกพระ
 ธิดาแะนครให้ครอบครองกัหนึ่ง พวกที่มากพบ
 รากษด้นอนตาย หวังได้ดาภที่กัต่างคนกัค
 แขนนางรากษด้ไปคนละชั้น รับเข้าไปถวายพระ
 ราช่าเพื่อเป็นหตุกัฐานว่าคนได้เป็นผู้ฆ่านางรากษด้
 เอง ดันี้ เมื่อพระราช่าแะคจออกท้องพระโรง มี
 ผู้ท้อางว่าไคฆ่ารากษด้ มากมากมายกัายของ
 พระองครบัด้ถามประธานมนตรีว่า จะวินิจฉัยตง
 ไปอย่างไรว่าใครเป็นผู้ฆ่านางรากษด้จรัง เพราะ
 ต่างนำหตุกัฐานมาแะดตงด้วยกันทงน

ประธานมนตรีกราบทุด “เรองนี้ ข้าพระเจ้า
 เหนควรมัรับด้งให้หาเจ้าของบ้าน ที่ถกเวรให้ด้ง
 ครอบครวัของตคนคนหนึ่งไปให้นางรากษด้กันเมื่อ
 คันั้น เข้ามาไคด้วง กัจะได้ความโดยตเอี้ยค ตาม
 เรองที่เป็นจรังประการไร” จังรับด้งให้ตาพราหมณ
 เข้ามาเฝ้าครบัถาม “พราหมณ, เมื่อคันั้นท่านด้ง

ใครไปให้นางรากษต์กิน?”

คาพราหมณ์รู้สึกไม่สบายใจ ด้วยตนยอมให้
แขกที่มาอาศัยในบ้านไปแทนตัว กราบทูลกระ-
อ้มกระอ้ม “ขอเดชะ ถ้าข้าพระเจ้าจะกราบ
ทูลตามความจริงโดยดุษณี จะต้องมีโทษผิด
หรือไม่? ข้าพระเจ้ายังวิตกอยู่”

พระราชา— “บอกตามจริงมาให้หมดเถิด
ไม่ต้องกลัวอะไร”

คาพราหมณ์โง่งใจ— “ขอเดชะ ความจริง
คือเมื่อนาน ชั่วยอมจะทรงทราบ เป็นเวรของ
ข้าพระเจ้าจะต้องส่งครอบครัวในบ้านคนหนึ่งไปให้
นางรากษต์กิน ถ้าตั้งข้าพระเจ้าแต่ครอบครัวเป็น
ทุกชนักร้องให้หน้าตาเศร้าว่าจะส่งใครไปได้ ได้
มีชายแปลกหน้าเข้ามาขออาศัยนอน เห็นพวกข้า
พระเจ้าร้องให้หน้าตาเบื่อก จึงถามว่ามีเรื่องเดือด
ร้อนอะไร ข้าพระเจ้าไม่เคมใจจะบอกให้ทราบ แต่

เว้าข้าพระเจ้าไม่หยุดหย่อน จนข้าพระเจ้าเกรงใจ
ไม่กล้าขัดจึ่งเด้าเรื่องให้ฟัง ชายคนนั้นบอกข้า
พระเจ้าว่า ไม่ต้องวิตก จะไปแทนเอง ข้าพระเจ้า
คัดค้านแข็งแรงไม่ยอมให้ไปทำเคี้ยว เพราะผิด
ธรรมเนียมไม่บังควรที่สุด แต่เขาก็ยังดื้อจะไปให้
ได้ ขอให้ข้าพระเจ้าหาเชือกเส้นใหญ่ ๆ เส้นหนึ่ง
กับของอื่นออกหตายเป็นอย่าง ข้าพระเจ้าก็ทำให้ เหน
ออกจากบ้านแบกเอาของเหล่านั้นไปด้วย ข้าพระ
เจ้าทราบเรื่องที่เป็นจริงเพียงเท่านั้น เข้าว่า
โจษกันว่านางรากษสัณคายเสียแล้ว จะจริงเท็จ
ประการไรข้าพระเจ้าหาทราบไม่”

พระราชารับสั่ง “ถ้าอย่างนั้นไม่มีอะไรอีก ต้อง
ไปตรวจดูที่บ้านนางรากษสัณคายด้วยตนเอง” จึงเสด็จ
ดำเนินพร้อมด้วยประชานมนตรีและราชบริพาร ไป
บ้านนางรากษสัณคาย เสด็จถึงที่นั้นทอดพระเนตรเห็น
ชายหนุ่มคนหนึ่งนอนหลับอยู่ ทรงปลุกให้ตื่น รับ
สั่งถาม “นี่เจ้าเป็นใคร? มาจากไหน เป็นผู้

“ท่านางรากษตีใช่หรือไม่?”

บุครประชานมนตรีกราบทูลว่าใช่ และนำตั้งนางรากษตีมาให้ทอดพระเนตร แล้วกราบทูลว่าคนเป็นใครและได้กำจัดนางรากษตีด้วยประการไร พระราชาทรงทราบความก็โศมนัสอย่างยิ่ง เข้ากอดบุครมนตรีไว้ดัง “ตัวเจ้าได้ทำคุณไว้แก่เราหนักหนา อีรากษตีคนนั้นทาคความเดือดร้อนต่อนครเรากลั่งจะต้องล้มจม ได้ตั้งญญาไว้ไม่ว่าใครถ้าตั้งหานอีรากษตีตาย เราจะอภิเษกกับธิดาเรากับยกเมืองให้ครอบครองกงหน่ง เพราะฉนั้น จึงขอให้รางวัลเจ้าตามความชอบที่ได้ทำไว้”

บุครมนตรีมีความยินดี กราบทูลขอบพระเดชพระคุณ แล้วตามเสด็จเข้าไปในพระราชวัง ต่อมาไม่ช้าก็มีการอภิเษกบุครมนตรีกับพระธิดาเป็นพิธีเอกเกริกใหญ่โต พระราชาไม่มีโอรสสำหรับจะรับราชสมบัติต่อ จึงทรงรักใคร่บุครมนตรีเสมือนเหมือนโอรสของพระองค์เอง ทั้งดีพระเหตุยที่ราช

บุตรเขยมีความรู้สึกการแผ่นดินไต่เรื่อยบร่อย เขา
ราชการทางต้น คอยเวตานนพระองค์มีชนมาชุกมาก
แล้ว

บุตรมนตรีครอบครองเมืองเป็นสุขตั้งบายมาได้
หลายเดือน คอยฟังข่าวเจ้าชายซึ่งเป็นดีหายที่รัก
ดวงเวตามานานก็ไม่ได้ได้เห็น แล้วร้อนใจมีความ
วิตก วันหนึ่งพระธิดาซึ่งเป็นชายา เด็ดใจเข้ามา
เห็นพระด้ามหนึ่งหน้าเป็นทุกข์ จึงถามว่า เป็น
อะไรไป บุตรมนตรีพยายามทำหน้าให้ชื่น ตอบ
“เปล่า! ไม่เป็นอะไร”

พระธิดา— “ฉันไม่เชื่อ ดูหน้าเธอรำหมอง
เป็นทุกข์ ยังจะบอกว่าไม่เป็นอะไรอีก ฉันก็เป็น
ภรรยาเธอ ได้ทุกข์สุขอย่างไรควรจะบอกให้ทราบ
บ้าง ไม่ควรปิดบัง”

บุตรมนตรี— “ขอบใจนางทมกัณจนด้วยตัวพ
แท้จริงคงแต่มาอยู่นี้ มีแต่ความสุขสบาย ความ
เดื่อตรอนดังกนกก็ไม่มี ทพหนึ่งอยู่เดียน เป็น

เพราะจากบ้านมานานแล้ว บ้านนับตามารดาจะอยู่
 เย็นเปล่งหรือได้ทุกขประการไรบ้างไม่ทราบ ท่าน
 ทั้งสองก็มีอายุมากด้วย อีกประการหนึ่ง เป็น
 ทุกข์ถึงเจ้าชายซึ่งเปล่งหายร่วมชีวิตของพี่ ออก
 จากเมืองมาด้วยกัน ต่างคนพเนจรเดาะแสวงหา
 ฤกษ์ไปคนละทาง ถ่วงมาจนบ้านนี้ก็ไม่ได้ข่าว
 คราวว่าไปไหน เหตุตั้งนเองทมึความวิตก”

พระธิดา— “เรื่องเท่านั้น ไม่ควรเป็นทุกข
 พรงุณินจะชนเฝ้าพระบิดา กราบทูลให้ทรงทราบ
 ท่านก็จกรับสั่งให้คนไปสืบ ไม่ช้าเราคงรู้เรื่อง”

บุตรมนตร์— “ทำอย่างนั้นไม่ได้ พี่จะต้อง
 ไปเอง”

พระธิดา— “ถ้าเธอตั้งใจจะไปเอง ฉันจะ
 ตามเป็นเพื่อนด้วย”

บุตรมนตร์— “พระธิดายอดรัก ที่นางจะ
 ตามไปด้วยนั้นไม่ควร จะต้องบุกป่าฝ่าไฟรกอันตราย
 ถ้าหากไม่ช่วย คอยอยู่ที่นั่นเถิด ฉันจะไปสืบเจ้า

ชายแต่คนเดียว พบเมื่อไรจะรีบกลับมารับ”

พระธิดาคทพระหฤทัยหิวฉวา— ‘อไรคะเธอ
น้ำใจจะทิ้งฉันให้อยู่คนเดียว ส่วนเธอจะต้องตาก
แดดแฉร้อนไปแต่ดำพัง ถ้าปากยากเย็นช้านานเท่า
ไรก็ไม่ทราบ ไม่ได้ ฉันต้องตามไปด้วย”

บุตรมนตรี— “ฉันไปไม่นานนัก เชื่อฉันเถิด
อย่าไปด้วยเลย เเคิรทางกตางบ้ำแฉ่นดำปาก
คุตดำหคอยอยุ่ที่ พคองกลับมาเรอวัน ไม่ช้าคอก”

พระธิดาไม่พอพระหฤทัยจะให้ไป ครั้นจะขัด
ชนกัเเกรงจะเคืองใจ จำต้องยอมตาม “ถ้าเธอ
จะไปคนเดียวจริง ๆ ฉันก็ต้องยอม ขอแค่ไปแฉ้ว
อย่าให้ช้า ได้ความแฉ้วจงรีบกลับ”

บุตรมนตรีรับรอง แฉ้วถานางชนเฝ้าพระราช
กราบทูลเรอจะขอตาไป อย่างที่ไต้พูดไฉ้วะพระ
ธิดา

พระราชไม่สบายพระหฤทัยมาก ถึงกับกับ
แฉ่งเข้าทรงกอดราชบุตรเชย ครัฉ “ตูกเฮ้ย!

เชื้อพ่อเกิดอย่าไปเลย ถ้าไปก็เท่ากับเด็ดดวงใจพ่อ
ให้ตายเร็วเข้า เจ้าก็รู้แล้วว่าพ่อมีแต่เจ้าคนเดียวที่
เป็นหัวใจแรงดูแลการงานแทนในเวดากำแม่มา ทุกวัน
นี้ได้ความสุขสบายก็เพราะเจ้า ถ้าไปแล้วพ่อจะอยู่
กับใคร มีคของเป็นทุกสิ่งแก่ความตายหรือ คิด
ดูให้ดี อย่าไปเลย”

บุครมนครีไม่ยอมจะขอไปถ่ายเดี่ยว ในที่สุด
พระราชาก็จำยอมตาม แต่ทรงขอให้รออยู่อีก
สองสามเวดาก่อน พอเตรียมการให้พระจิตาไปด้วย
แต่บุครมนครีกราบทูล ขอฝากพระจิตาไว้ก่อน
เพราะจะให้ไปก็จะเป็นเครื่องกีดขวาง ค่อกการที่จะ
ไป และอาจเป็นเหตุให้เกิดอันตราย ทั้งตนและ
พระจิตาด้วย พระราชาก็ยอมตาม เป็นแต่ทรงนึก
หวังอยู่ว่า ไม่ช้าคงจะกลับมา ดั่งนี้ จึงค่อย
บันเทาความร้อนพระฤทัยได้บ้าง

บุครมนครีขึ้นมาออกจากเมือง เติรทางข้าม
ป่าข้ามเมืองหลายแห่ง ตกกตางคันทุคพักนอน

รุ่งเช้าออกเดินต่อไป เป็นดั่งนจนบายวนหนงถึง
 ดงทับ หมดหวังที่จะฝ่าพินดงออกไต่ก่อนเวตามัด
 ครนจะหยุดพักนอนในดงก็น่ากลัว เพราะดเหมือน
 จะมดัดควรายเทยวพดกพด้านอยู่ทุกหนแห่ง เพียง
 กตางวันยังได้ย่นเสียงเดื่อดีห้หมบาร้องคำรามอยู่
 กาทุด อย่างไรก็ดเมื่อหมดดำมารถที่จะไปให้พิน
 ดงในวันนั้นได้ ก็ดองตงจากม้า ผูกไว้กับโคน
 ต้นไม้ใหญ่ แล้วบั้นขนไปนอนบนค้ำคบไม้อีก
 ต้นหนึ่งทมไบปกคลุมหนา โถดเวตาจะเที่ยงคืน
 ตกใจตดิ่งคืนขึ้น ด้วยได้ย่นเสียงพายพุดอมาทาง
 ทิศใต้ ไม่ได้หักตงต้นนั้น ไม่นไหนที่ใหญ่ๆ
 ก็โอนเอนยวบโยกแทบจะถอนราก บุตรมนตรี
 ดงคัยไม่ทราบว่าเป็นเพราะพายอะไร แต่ก็ไม่นาน
 แดเห็นรากษตคนหนึ่งกายใหญ่มหิมาหน้าตาน่ากลัว
 บุตรมนตรีแม้จะเป็นผู้ทมความกล้าหาญใจเด็ด แต่
 เมื่อได้เห็นรากษตคนนี้ก็ตกใจกลัวจนตก เบียดตัว
 เข้าไปซุกงออยู่ในซอกกิ่งไม้ทมไบปกคลุมมิดชิด

รากษสมาถึงต้นไม้ที่บุครมนตรีซ่อนอยู่ นิ่ง
 พักสักครู่ แล้วเขาเท้ากระทืบพินดินโคนต้นไม้หนึ่ง
 สองครั้ง ทันใดเห็นก้อนใหญ่ที่อยู่โคนต้นไม้เดือน
 ออกเองจากที่นั้น แต่เห็นเป็นช่องลงไปใต้ดิน
 รากษสลงไปใบนั้น สักครู่กลับขึ้นพาดลงมาด้วย
 ศิวหนึ่ง เก็บใบไม้ต้นไม้ที่บุครมนตรีซ่อนอยู่บนนั้น
 สองสามใบ ไปตักน้ำที่บ่อใกล้มา ทิ้งใบไม้ลงไป
 ในน้ำที่ตัก แล้วเทลงบนศิวถึง ไม่ช้าถึงก็ตาย
 ร่างเป็นนางงาม รากษสพานางลงไปใต้อูมงค
 คือจวนรุ่งจึงพานางกลับขึ้นมา คราวนี้รากษสเก็บ
 ใบไม้มาจากต้นไม้อีกคนหนึ่ง ทั้งลงไปใต้น้ำที่ตัก
 มาจากบ่ออีกแห่งหนึ่ง นำมารดนาง ร่างนางกลับ
 เป็นดังอย่างก่อน แล้วรากษสพาดลงไปใต้อูมงค
 สักครู่มีนักกลับขึ้นมาคนเดียว เอาหินปิดปากช่อง
 อย่างเดิมแล้วกลับไป

บุครมนตรีอยู่บนต้นไม้ ได้สังเกตเห็นสิ่งที่ รากษส
 ทำโดยถนัดจน พอสว่างลงจากต้นไม้ ตรงไปเก็บ

ไปไม้จากคันไม้ทงตองคันมา แต่เอาเท้ากระต๊บ
 ที่ตรงโคนคันไม้ตองคั้งเหมือนอย่างที่รากษต์ทำ
 ในทันใดห็นก็เตื่อนออกเอง บุกรรมนคริมองดูตรง
 นั้น เหนปากช่องมึเปบนันได้ทำแขงแรงตงไปได
 ดิน แขงใจตงไป ลักครู่พบปราสาทตงคางมอยู่
 ในนั้น เข้าไปเที่ยวตรวจจุดทงห้องแห่งที่มีได้พบใคร
 เหนแต่ตงคองวรากษต์พาชนมา เมอคนนแคตงเดียว
 มึใช้ตามไ้ว ในห้องแห่งหนึ่ง บุกรรมนครีรบกดบชน
 มา คักหน้าทบอแรก เอาไปไม้คันแรกทงตงไป นำ
 ตงไปรดทตง ขณะนั้นตงกตายรูปเปบนางงาม
 เหมือนครวาก่อน นางแต่เห็นคนเข้ามาก็คักใจแตะ
 คัดงัน ร้องถาม “ท่านนเปนใครจ้งเข้ามาในนี้ได้?”

บุกรรมนครี— “ขอให้เด้าเรื่อของนางว่าเหตุ
 ไ้จ้งเข้ามาอยู่ในนี้ให้ฉันทราบก่อน แต่ฉนจ้งจะ
 เด้าเรื่อของฉนให้ฟัง”

นาง— “เรื่อของฉน คือฉนเปนชิตาของ
 พระราชาผู้ครองประเทศนี้ ซึ่งบดินปานเมืองกตาย

เป็นป่าดงที่ท่านเห็นอยู่ข้างบน เดิมมีรাকษสตน
หนึ่งเข้ามากินพดเมืองทงบิดาญาติพี่น้องของฉันทน์จน
หมดสิ้น แต่ได้ชีวิตฉันทน์ ทำให้เปลี่ยนรูปเป็นลิงนำ
มาไว้ในนี้ ซึ่งเปนปราสาทใต้ดินของบิดาฉันทน์ ใ
รাকษสมันมานี้ทุกคืน และเปลี่ยนรูปฉันทน์ให้กลับคง
เดิม ก่อนมันจะกลับไป เปลี่ยนรูปฉันทน์ให้เป็นลิง
ทำดังนี้เป็นนิตย ถ้ามันเห็นท่านเข้ามา คงจับท่าน
กินเสีย โอ๊ย! น่ากลัวมาก ไม่ควรจะเข้ามาหาที่
ตาย”

บุตรมนตร์— “ไม่ต้องทรงวิตก ขอแต่ทราบ
ว่าเหตุไรไอรากษสจึงได้ชีวิตมิได้ทำอันตราย”

นาง— “มันจะบังคับให้ฉันทน์แต่งงานกับมัน เมื่อ
มันเห็นฉันทน์คือดั่งไม่ยอม ก็โกรธถึงกับจะทำตาย
ฉันทน์เสีย แต่ฉันทน์เห็นจวนตัวจึงต้องหลอกมันว่า ฉันทน์
มีความรักใคร่มันเหมือนกันทำไมจะไม่รัก ก็เห็น
อยู่แต่มันเท่านั้น ที่ขัดขืนไม่ยอมเพราะยังไม่รู้ว่า
ใจมันเป็นอย่างไร ถ้ารู้แล้วก็ไม่อย่างนี้”

มีความรุ่มรอมร่าชวนคิด? ๓๔๓

“มันดีใจยิ่ง แต่ขอตอบ ‘เท่านั้นดอกหรือ
ที่ไม่ยอม เข้าใจผิดฉันคิด ถ้ารักจริงจงยอมเสีย
ตัวเดียว”

“ฉันผิดต่อดวงมัน ‘ขอให้ร้อไปสักหนึ่งปี
ก่อน เพราะเวदानกาดังถือศีลยังไม่ครบกำหนด
ถ้าครบเมื่อไรก็สุดแต่ท่าน ถึงจะคอยสักหน่อยก็
จะไปไหนเสีย’ ฉันหุดอกมันอยู่เป็นนานมันจึงได้
ยอม ตกลงมันต้องทำเป็นรักใคร่มัน เพื่อเอาใจ
ไม่ให้มันโกรธ จนดวงมาเกือบปีจะครบกำหนดที่
ผิดมันไว้ไม่กี่วัน” เดาถึงเพียงนี้ก็กินแดง

บุตรมนตรหนึ่งอันไปสักครู แล้วจึงพูด “ดูก่อน
พระธิดาผู้ทรงโฉมอันงาม ขออย่าต้องวิตกในข้อ
นั้น ข้าพเจ้าจะประหารรากษสเสียเอง”

ทั้งสองได้พออาหารดำรงาญใจแล้ว ก็แต่คงความ
พอใจทำวิวาหกันเอง (๑) ดวงเวดาเยน พระธิดา

(๑) แต่งารอย่างนี้เรียกว่า “คนธรรพวิวาห” คือได้
ด้วยความพอใจกันเอง เช่นท้าวทุขยันต์ได้นางสกุณฑลาเป็นต้น
(ในพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องสกุณฑลา หน้า ๑๓).

ครว้กับบุุกรรมนตรี “อยู่ในที่นี้ค้อไปจะไม่พ้ันอัน-
ครายเพราะมันจวนมาแล้ว ขอให้ไปช้อนเดี้ยที่ใน
กองคอกไม้ทางหลังปราสาทเถิด”

บุุกรรมนตรียอมตามนั้น แต่ถาม “มันนอน
หลับเวตาไร?”

พระชิตา— “มันมาถึงนั่งพูดอยู่กับฉันตั้งครู่
แต่ก็นอน”

บุุกรรมนตรีทราบ จึงจัดการทำรูปพระชิตาเป็น
ดังอย่างที่รักษสเคยทำแล้ว เข้าไปช้อนอยู่ในกอง
คอกไม้

ต้งงเข้าเวตาจากต้งงคน รักษสมาตามเคย
เป็ดยนต้งงให้กัถับเปนนาง เข้าหยอกอย่ตั้งครู่ก็
นอนหลับ นางรอพอแน่ใจว่าหลับสนิท ก็ให้สัญญา
แก่บุุกรรมนตรีตามที่นัดกันไว้ บุุกรรมนตรีค้อยแหวก
กองคอกไม้ค้ดานออกมา หยิบใบไม้กับน้ำที่
รักษสเคยใช้รดนางให้กัถับเปนนต้งง ตรงเข้ารด
รักษสต้งงหลับ บัดเดี้ยวรักษสก็กตายร่างเปนนต้งง

ทโมน บุตรมณตรีเอาโซ่ที่ม้อยู่ในปราสาททงตัน
 ดำดิ่งแต่นำเข้าขังกรงที่เตรียมคอยทำไว้ เสร็จ
 ชุระแฉงบุตรมณตรีพานางชนมาข้างบน ชนมาช
 ออกจากตง ผ่านประเทศมาหลายประเทศ ถึง
 เมืองหนึ่ง ทงสองหยดพักอาศัยบ้านหนึ่ง
 หาเข้าได้ ให้พระชิตายอยู่ที่บ้าน ล้วนคนเที่ยวสืบหา
 เจ้าชายตามในเมือง จนอ่อนใจก็ไม่พบ ภายหลัง
 เวลาวนหนึ่งได้ออกเที่ยวสืบหาตามเคย พบชาย
 หนุ่มคนหนึ่งรูปร่างเป็นคนเฉลียวใจ กำดั่งหาบหน้า
 เติรมา บุตรมณตรีคิดบคด้ายคดบคดาคูเหมือน
 จะรู้จัก จึงเข้าไปดูให้ใกล้ พอเห็นนั้นก็จำได้
 ว่าเจ้าชายสหายรัก แต่ผิดรูปไปมากแทบจำไม่ได้
 พระฉงเสร์ว่าคำซุบซิด บุตรมณตรีตรงเข้าไปทัก
 “พระองค์จำข้าพเจ้าได้ไหม? ทำไมจึงมาเพน
 ดงน?”

เจ้าชายพอทอดพระเนตรเห็นสหายที่ได้จากไป
 นานก็จำได้ ตพระเหตุยจนตรัสตอบไม่ออก ให้

อาองค์แฉ้วกัทรงกันแฉ่ง พอคตายไค้กัเด้าเร่องท
 เปนมาใ้บุครมนตรีฟังตตอถึถึงที่ต้งมาไ้ทุกข
 อยน บุครมนตรีนงฟังพดาง มีควมต้งด้านจน
 กตหน้าตาไม้ไ้ ครนทงต้งเด้าต้งทกขกันเด้าจ
 บุครมนตรีจงพตชน “เทานอย้าเพ็กเด้าพระหญทัย
 ข้าพเจ้าเชื่อวากงจัดการแก้ไ้ไ้” แตะหยากถาม
 ใ้แน่วานาทคักไปน ไ้สำหรับต้งพระชิตาแน่หรือ?”

เจ้าชาย— “แน่ คักไปใ้พระชิตาต้งจรง”

บุครมนตรี— “เชนนนเวธาเด้าต้งมาคักหน้า
 พร้งน ขอใ้มาพบข้าพเจ้าทตรงน ข้าพเจ้าจะ
 คอย แฉ้วจงจะทตเร่องทคจจะทไ้ทต้งไป”

เจ้าชายคอยรต้งปรต้ามก แฉ้วคองควมชอบ
 หญทัยททำคูนอย้าใหญ่ ซึ่งพระองคมีต้ามารก
 จะต้งองไ้ แตะต้งรต้งเพ้มเตม “ถ้าต้งเปนอย
 อย้านอกต้ง ๓๔-๓๕ วัน นันเห็นจะตตาย”

บุครมนตรีทตไม้ใ้ทตหญทัยว ไม้ข้ากัจะ
 พนควมทกขอนน แฉ้วตเจ้าชายชนมาตรงเข้าไป

ในป่าที่มีต้นยา เกบใบมาทั้งสองต้นและตักน้ำมา จากบ่อทั้งสอง นำกลับมาโดยเร็ว

รุ่งเช้าเจ้าชายเสด็จมาตักน้ำให้พระธิดาดรง ได้ พบกับบุครมนตรี บุครมนตรืรงใบไม้และหน้าวิเศษ ชนิดแรกให้เจ้าชาย และแนะนำ “วันหน้าเวดาพระ ธิดาดรง ต้องพยายามเอาใบไม้และหน้าพรตพระ ธิดาให้จงได้ ค่อยรดแล้ว เสด็จมาบอกให้ข้าพเจ้า ทราบว่าอย่างไร”

เจ้าชายทรงรับใบไม้และหน้าวิเศษไป ครั้นถึง เวดาพระธิดาจะรดรง เจ้าชายพยายามนำใบไม้ และหน้าเข้าไปรดพระธิดาได้ ทนโดนางก็กดับกตาย เปนฉนวนร กระโดดโดดเต้นไปทั่วปราสาท

เมื่อพระราชาทรงทราบว่พระธิดากตายเปนถึง ไป ก็เสียดพระหฤทัยถึงมีตพระพักตร ด้วยพระ องค์มีพระธิดาองค์เดียว ประกาศหาหมอมารักษา ทั่วพระนคร และที่ต่อชื่อว่าวิเศษในประเทศก็ถ้ เคียงก็ทรงรับมา แต่ไม่มีหมอไหนสามารถจะ

รักษาให้พระธิดาคืนร่างได้ ในที่สุดพระราชโอรส
พระบัญชา ก็รับสั่งให้ตัดคอของร้องบ่าว ว่าใคร
แก้ไขให้พระธิดากลับรูปจากดึงได้ จะยกพระธิดา
และประเทศให้ครอบครองทั้งนั้น

ในรวงนี้ เจ้าชายเสด็จไปหาบุตรมนตรี ครีดี
เล่าเรื่องที่เปนมมา และเมื่อพระราชารับสั่งให้บ่าว
ร้องทุกหนแห่งหากนรรักษาพระธิดา บุตรมนตรีจึง
ทูลเจ้าชาย “เชิญเสด็จเข้าไปเฝ้าพระราชโอรส ทูล
อาตว่าพระองค์จะขอรับรักษาให้นางกลับคืนร่าง
ตามเดิม”

เจ้าชาย— “อาตว่าแล้ว ทำอย่างไรจึงจะรักษา
หาย?”

บุตรมนตรี— “เอาเถอะชื่อนั้น เป็นหน้าที่
ข้าพเจ้าเอง ขอแต่เสด็จเข้าไปทูลอาตว่า ครีดีประ-
การไว้ให้มาบอกข้าพเจ้าทราบเป็นแต่ด้วยกัน การย
ค่อไปตกแก่ข้าพเจ้า”

เจ้าชายเข้าเฝ้าพระราชโอรส กราบทูล “ข้าแต่

มหाराช ข้าพระเจ้าขอรับอาดำรักษาพระจิตาให้
หาย”

พระราชาค็พระฤทัย รับตั้งถาม “ท่านเปน
ใครมาจากไหน?”

เจ้าชาย— “ข้าพระเจ้าเปนมึที่แพ้นั้นพระ
จิตาคนหนึ่งคองคกเปนทาด็ของพระจิตา”

พระราชาค็— “เออ! ถ้าอาดำควาหนด็เราเจ
ดิงที่พุด เราจะยกพระจิตาพร้อมทงเมืองให้คอบ
ครองคด้วยกงหนึ่ง”

เจ้าชายทุดตกตบ นาคความแจ่งแกบครมนตรี
บครมนตรี ก็ถวายไปไม้แต่นาวค็ษษนิตที่ตองแก
เจ้าชาย แตะตั้งให้เอาชองตองตั้งนรดพระจิตา
รูปจะกตบคึนตามเดม เจ้าชายทงรับชองตองตั้ง
เส็ดจกตบไปในพระราชวงั กราบทุดขอพระราช
ให้ใครนำตงมาให้ พระราชาค็มรับตั้งตามน
ราชบริพารนำตงออกมา เจ้าชายร้องขอให้นำ
เข้าไปในห้องพิค็ษแห่งหนึ่งแต้วให้ใครๆ ออกมา

ให้หมด พอเหลือแต่พระองค์กับถึงเท่านั้น เจ้าชายก็ทรงนำน้ำและใบไม้วิเศษรดนางถึง ทันใดนางถึงก็ก่ดับเป็นพระธิดาตามเดิม เจ้าชายร้องเรียกให้ราชบริพารคนหนึ่งเข้ามา สั่งให้ไปกราบทูลว่าพระธิดากลับคืนรูปเดิมแล้ว บริพารคนนั้นไปกราบทูล พระราชาดีพระหฤทัยถึงกับเสด็จจึงมาทอดพระเนตรเห็นพระธิดาหายร่างจากเตียง ความโสมนัสยินดีของพระองค์ก็นั้นเหลือที่จะกล่าวให้เต็ม เป็นแต่ซอกต่างว่าข่าวของพระธิดานี้ในไม่ช้าก็รู้แพร่ไปทั้งนคร ต่อมมีความยินดีเอิกเกริกกันแซงแซว ครั้นถึงวันฤกษ์งามยามดี พระราชาก็อภิเษกเจ้าชายกับพระธิดาเป็นงารใหญ่โต วันรุ่งขึ้นก็เสด็จมานกัณฑ์เมือง เจ้าชายประทับอยู่ณะประเทศนั้นพอควรแก่กาด ก็ใคร่จะเสด็จกลับเมืองของพระองค์ จึงเข้าไปกราบทูลพระราชาตามที่ประสงค์ที่แรกพระราชาไม่เต็มพระหฤทัยจะให้ไป แต่ภายหลังประทานอนุญาต รับสั่งให้เจ้าพนักงานารเตรียม

การไปส่ง ให้ส้มกับเกียรติยศ

ผ้าบุครมนครที่ใจที่ช่วยส่งหายหรือเจ้านายคน
หลุดพ้นจากทุกข์ ทูตดาเจ้าชายกลับมารับพระธิดา
ซึ่งเป็นชายาคณ พามาพบกับเจ้าชายพร้อมหน้ากัน
แล้ว ก็พากันกลับคืนบ้านเกิดเรือนนอน ไปถึง
เมือง พระราชาซึ่งเป็นพระบิดาเจ้าชาย ก็มีการ
สมโภชทำขวัญโอรสที่โตเติ้ดจกตั้ง

แต่หนมาเจ้าชายและบุครมนครก็ยังคงรักใคร่
สนิทสนมกันเหมือนแต่ก่อนหามวันเดือนมคตายจาก
กันไม่ มาวันหนึ่งเมอทองส่องนงคยกันอยู่ บุคร
มนครทายมๆ เอ่ยชวนว่า "อย่างไร ส่งหาย เดียว
นตรงเห็นอย่างไร? มีความรู้หรือว่ามีเขาวนด?"

เจ้าชายพระพิศตรออกจะเงินๆ มิได้ครัดตอบ

โอรสพระราชากับบุตรที่ฉันทนายก

โอรสพระราชากับบุตรที่ฉันทนายก เปนดีหลายต้น
ต้นเหมือนกันมาก วันหนึ่งบุตรที่ฉันทนายกพูดกับโอรส
พระราช “ดีหลาย ควรเราจะไปเยี่ยมพ่อตา เดี่ยว
สักที”

เจ้าชาย— “คิดเหมือนกัน”

บุตรที่ฉันทนายก— “ถ้าจะให้ดีควรต่างคน
พาไปให้รู้จักกับพ่อตาของตน จะมิดหรือ?”

เจ้าชาย— “ได้เหมือนกัน”

บุตรที่ฉันทนายก— “เข็นนไปบ้านพ่อตา
ข้าพเจ้าก่อน เปนเหมาะ”

เจ้าชาย— “ตามใจ ได้เหมือนกัน” เพราะ
ฉันทนายก ต้องขออนุญาตผู้ใหญ่ฝ่ายตนแต่ก็ไป
ตามที่ใดตกลงกันได้ จึงแวะไปบ้านพ่อตาของบุตร
ที่ฉันทนายกก่อน ครั้นถึง บุตรที่ฉันทนายกตรง
เข้าไปในบ้าน ให้เจ้าชายประทับคอยอยู่ข้างนอก

โอรสพระราชากับบุตรทัศนายนก ๓๕๓

พ่อตาเห็นลูกเขยคือบุตรทัศนายนก คือใจค่อนรับ
เต็มที่ บุตรทัศนายนกพูดกะคนในบ้าน “ฉัน
พาว้าวมาคนหนึ่ง คอยอยู่ข้างนอก ดูแต่มันบ้าง
เดกน้อยก็พอ”

เจ้าชายประทับอยู่ข้างนอกไม่สู้ไถดนัก พอ
ได้ยินวาทะที่บุตรทัศนายนกพูดได้สั่นคิ ทรงนึก
เสียดพระหฤทัย “ไม่ควรมาเตยเรา แต่ชอรอดดูคือ
ไปว่าจะเปนอย่างไรอีก”

ต่องมาไม่ช้า หน้สำหรับเตยม้าของบุตร
ทัศนายนกขาดตง มีคนเข้าไปบอก บุตรทัศนายนก
ตั้ง “เอาเคี้ยวตั้งให้คนของฉันอยู่ที่นั่น ไป
เกี่ยวหญ้ามาให้ม้ากิน” คนในบ้านนำเคี้ยวไปให้
เจ้าชาย และตั้งตามทีบุตรทัศนายนกบอก เจ้า
ชายทรงรับเคี้ยวมาแล้ว มิได้ครัดประการไรเสด็จ
ตรงไปเกี่ยวหญ้าทันที เกี่ยวไม่ได้นานเคี้ยวขาด
พระองค์ก็โลภคิดโหดเจบปอดดำห้สั ขณะนั้นพระ

ภควดี (๑) และพระศิวะเสด็จมาทางนั้น ได้ตั้งดับ
เตี๋ยร้องให้ พระภควดีศรีรังคะพระศิวะ “ฐาฐฐ
เราตงไปตุงตักท้อว้าคอร้องให้”

พระมหาเทพ (๒)—“หต้อนตะเปนเซ่นนี้เส่มอ
ไม่ว้าไปไเหนเปนต้องเร้าถาม ไม่ว้าเรื่ออไรค้อ
อไรไม่ว้าจกจบ เคี้ยวถาม ‘คอร้องให้?’ ‘ร้อง
ให้ท้อไม?’ คอรจะมอวังบอทไม่ว้าหุดห้อยอนอย่างน
มาเถค ออย่าไปก้งวนน้กเศย”

พระภควดี—“ถ้าไม่ว้าบอท หม้อมฉนั้ไม่ว้า
ค้อไป”

พระมหาเทพเด้าเรื่อเจ้าชายให้ฟัง

พระภควดี—“อย่างน้นค้อตงไปตุง”

พระมหาเทพค้องยอม เเศคจตงไปก้งเจ้าชาย
พระภควดีมีรบตั้งถาม “น้เจ้ามาจากไเหน?”

(๑) ในบัพฐจราทร เปนนามของพระลักษมีมีมเหสีพระ
วิษณุ, และในท่อนั้นเองเปนนามของพระศุรคาชาฮาพระศิวะ.
แต่ในที่นี้ คงเปนนามของพระศุรคา.

(๒) ดูเชิงอรรถ (๑) หน้า ๖๐.

โอรสพระราชากับบุตรที่ฉันทนาย ๓๕๓

เจ้าชายก็พูดเรื่องให้ทรงทราบ

พระภควดี— “ไม่ต้องวิตก เราจะให้มนตรี
เวดากูอโรมาต ให้เอามือทาบดวงที่ตรงแผด แด้ว
เศกกว่า

“โอม โองการคือวะ และทรรคาเทพี
ทั้งสองจงคิด สิทธิทันที”

เจ้าชายทรงดองเศกตามมนตรีนั้น แผดที่
พระองค์ก็กลับคิดหายสนิท คือพระฤทัย ร้อง
สรรเสริญพระบารมีเทพาริษดีทั้งสอง ครั้นพระ
มหาเทพและพระภควดีเสด็จไปแล้ว เจ้าชายทรง
เกี่ยวหม้ายต่อไป พอกับทศของการก็มีดีเข้าเป็น
เพื่อนใหญ่ทุนเคี้ยวเสด็จกลับ

ต่อมาหลายวัน เจ้าชายยังถูกบุตรที่ฉันทนาย
ใช้ให้ทางารหนักยังจน ทรงอดทนต่อไปไม่ได้
คำนึงในพระฤทัย “จะต้องส่งสอนให้พวกบ้านนี้
ให้รู้สึกเสียบ้าง” คตินั่นเอง เมื่อบุตรที่ฉันทนาย
เข้าห้องนอนด้วยภรรยา เจ้าชายทรงแอบอยู่ในที่

ด้วซึ่งพอจะทอดพระเนตรเห็นในห้องได้ บุตรทัศน-
ทนายก็เข้าไปในห้องหีบมะระกุ่มัน ในขณะนั้น
เจ้าชายร่ำมนครขึ้น :

“โอม โองการคีระ และทรรคาเทพี
ทงตองจงคิด ดีทชันทันท์”

ปากบุตรทัศนทนายก็คิดกับมะระกุ่มัน ภรรยา
ตกใจเข้าไปตั้งหมายจะให้ออก พอมือจับกระบอก
มะระกุ่มัน เจ้าชายก็ว่ามนคร :

“โอม โองการคีระ และทรรคาเทพี
ทงตองจงคิด ดีทชันทันท์”

ทันทีกัน มือภรรยาของบุตรทัศนทนายก็คิดกับ
กระบอกมะระกุ่มัน ตกใจเรียกให้คนช่วย พวก
ในบ้านพากันวิ่งเข้ามาในห้อง ต่างคนช่วยกันดู
จะให้มะระกุ่มันหลุด เจ้าชายก็ว่ามนครขึ้นอีก เลย
คิดกันแปดต่อๆ ปดดไม่ออก หมดบัญญัติ คาเจ้า
ของบ้านร้องให้คนไปตามปุโรหิต (๑) สำหรับบ้าน

(๑) ‘ปุโรหิต’ ก็อพราหมณ์ผู้มีหน้าที่กำหนดฤกษ์ยามใน

มา แต่จะหาใครไปไม่มีเพราะติดอยู่กับมะระกุ่มหกด
 เหลือแต่เจ้าชายองค์เดียว ซึ่งตัวเจ้าชองบ้านต้อง
 ใช้อำนาจไปตาม

เจ้าชายเสด็จไปถึงบ้านบุโรหิตไม่ช้า บอกว่า
 เจ้าชองบ้านขอเชิญไปโดยเร็วที่สุด ตามบุโรหิตรีบ
 ตัดตตามไป ฝ่ายเมียเห็นผัวไปก็จะไปด้วย ตามผัว
 ไม่ยอมว่ากตางค่างค่างคั้นไปทำไม เมียขึ้นไปได้
 ใต้เพราะเข้าใจว่าเขามีพิธีนเวียงต้นกุดงน่าน รีบเดิน
 มาด้วยกัน มาตามทางจะต้องข้ามตำบารเตก ๆ
 แห่งหนึ่ง ภรรยาตามบุโรหิตบอกกตางค่างค่างคั้นไม่กล้า
 ดยน้ำข้ามไป เจ้าชายทรงแนะนำตามบุโรหิต “แบก
 ขันน้ำข้ามไปเป็นอย่างไร น้ำตรงนคนไม่ดกนัก”

ภรรยาตามบุโรหิต— “ออกความคิดดีพอใช้”
 หันไปทางสามี— “เขาเถอะฉันจะขอขไปพอข้าม
 อิจพิฐ์แก่กาตาอาคม บัดเบ้าเสนียดจันไร ล้างบาป อัญเชิญ
 เทวดาอารักษ์ ฯลฯ มีความรู้มาก. หมู่บ้านซึ่งมีพรหมณอยู่
 มักมีบุโรหิตอยู่ด้วย ได้รับประโยชน์พิเศษที่ได้ยกเว้นไม่ต้อง
 เสียบค่าเช่าอากร” —Dubois. หน้า ๑๓๖-๗.

“ไปฝากข้างโน้นจึงปด้อยดงก็ได้” ตาพราหมณ
ต้องยอมให้เมียข้หตั้งดงดูหน้าไป ตยมายังไม่ทัน
จะถึงฝากข้างนต เจ้าชายก็อำมมนครชน :

“โอม โองการศิวะ และทรรคาเทพ
ทงตองจงคิด ดีทรทนต์”

ตาพราหมณข้ามมาถึงฝั่งข้างน ร้องบอกให้เมีย
ดง เมียดงไม่ได้ คดอยบนหงนแน

ตาพราหมณเคอน “บอกให้ดง ก็ไม่ดง
เด่น้อทำรนี่?”

เมีย—“ก็มันคด ดงไม่ได้ จะให้ทำอย่างไร?”

ตาพราหมณคองแบกเมียมาถึงบ้านนาย คน
ทบ้านเห็นตาพราหมณแบกเมียมาก็หัวเราะ ถาม
“นั่นทำอไรกัน ทำไมจึงคองข้หตั้งมาดว้ย?”

ตาพราหมณโกรธเมียเคมแก่— “ดเอาเถอะ
ท่านทงหลาย ผู้หญิงอไรไม่รู้ ข้หคอดันแท้ๆ
บอกให้ดงเท่าไรก็ไม่ดง”

เมีย—“ก็มันคดออกแน่น จะให้ดงอย่างไร?”

คนในบ้านได้ฟังก็คาดถูก พุด “เห็นจะอย่างเดียวกันอีก เขิญมาหมายจะให้แก้กลับมาโดนเข้าเอง กรรม, กรรม จะทำอย่างไรเด้อท่าน” นึกเฉียดวณถามหาคนที่ไปตาม เจ้าของบ้านเรียกตัวเข้ามาถาม “เรื่องอบาทวทเกิดติดกันเป็นต่อๆ นี้ เจ้ารู้เรื่องอะไรบ้างไหม?”

เจ้าชาย— “ฉันเป็นแต่บ่าว จะไปรู้เรื่องราวของนายที่ไหน ”

ตาเจ้าของบ้านไม่เชื่อ เข้าใจว่าคงรู้เรื่องดี จึงวอนถามขอความช่วยเหลือ เจ้าชายตั้งด่าน จึงครัด “เรื่องนเกิดเหตุเพราะถูกเขยท่าน ที่ใช้เราไปตัดหญ้าให้มากิน” ครัดแล้วทรงรำยมนคร์แก่: (๑)

“โอม โองการคีวะ และทุคาเทพี
ทศตจหงุด หุดคอกทนต์”

พอมนตร์จบ พวกเหต่านนั้นก็หุดคอกออกไปจากกัน

(๑) ตอนต้นไม่ได้กล่าวว่าได้รับมนตร์สำหรับแก้จากพระภควดี ทำนองจะลืมน ถ้าจะมาผูกคาถาเอาเอง.

และในเวลานั้นเอง เจ้าของบ้านก็รู้ว่าเจ้าชาย
คือใคร ทูตขอโทษที่ไม่รู้มาแต่แรก แต่แสดงความ
เคารพนบนอบเต็มที่ เจ้าชายก็เสด็จกลับวัง

* * * * *

นั่งใต้ กิษณะ

๑-กนิปตา

หมู่บ้านหนึ่งมีพราหมณ์สองผิวเมีย นางพราหมณ์
หยากกนิปตาทอมอ ใช้ให้พราหมณ์ผิวไปซื้อได้มา
สามตัว นางพราหมณ์ศดับตาเป็นชั้นๆ ด่างหน้าแดง
ค้ม ถึงเวลากินข้าว พราหมณ์ผิวเอ่ย “เจ้าปตาที่
ซื้อมา ข้าจะตองกินสองตัว แกกินตัวเดียวก็พอ”

นางพราหมณ์— “ไม่ได้ แกตองกินตัวเดียว
สองตัวเปนของฉนั้น”

พราหมณ์ไม่ยอม— “หา! ทำไมจะกินสอง
ตัวไม่ได้? ก็ข้าเปนใหญ่เท่ากับเปนนายเหมื่อนกัน
ควรจะต้องนบนอบเธอออกเอาใจ สมนกับที่จะได้

กนิปดาตองคัว”

พราหมณียอน “ถุย! ฉั้นหรือเปนบ่าวแก
ตองกินแต่ตัวเดียว เมีนเดี่ยเกิด”

พราหมณ— “ก็ใครไปตาดตชอมา? หยาก
รูนก”

พราหมณ— “ใครเปนคนทำ? ฉั้นก็หยาก
รูนกเหมือนกัน”

พราหมณ— “จริง ข้าเปนผัวแก เมียตอง
ประคิบทผัวให้ต้มแก่นาทเมีย รูนกใหม่? ประการ
หนึ่ ข้าตองเมื่อยขาไปหาชอมา ตองกินตองคัว
จึงจะถูก”

พราหมณ— “ก็ฉั้นเปนเมียแก นาทผัวตอง
กรณาเมียจึงจะควร เข้าใจใหม่? ประการหนึ่
ใครที่ตองเห็นอยทำปดาออกนากินอย่างนี้ ฉั้นตอง
กินตองคัว”

ต่างคนไม่ยอม ถึงกับเตดะกันต้นบ้าน ในที่
ตนางพราหมณียุด “ไม่ต้องกินกัน ต่างคนเข้า

นอนเสีย ถ้าใครพูดก่อนเป็นแพ้ว ต้องกินปลาแต่ตัวเดียว”

พราหมณ์ผัว— “เฮา!”

ทั้งต้องเด็กกินข้าว เข้านอนนิ่งไม่พูดกัน ถึงเวด้าเข้าครัวก็แล้ว เทียงก็แล้ว ต่างยังนอนนิ่งมานะไม่ลุกขึ้น ไม่ทำอะไรหมด

ชาวบ้านเห็นประตูบ้านปิด ผิดตั้งเกศพากันเรียก ตโกนจนสุดเสียงก็เงียบ เคาะประตูก็เงียบ เอะใจ เชื่อว่าผัวเมียคงเป็นโรคปัจจุบันตายเสียในเวด้ากตางคน พากันพังประตูบ้านเข้าไป ร้องเรียก เงียบ ไม่ได้ยินเสียงชานคอบ ตรงเข้าห้อง ไปดู เห็นนอนนิ่ง เขย่าตัวก็แล้ว คุดซนก็แล้ว ไม่ลุกขึ้น ทำตัวแข็งซื่อ ชาวบ้านดำคัญว่าตายแน่ช่วยกันแบกไปเผาที่ป่าช้า ให้ค้อยอยู่ตุการเผาตามคน นอกนั้นกตบ้านหมด

ชาวบ้านที่อยู่ทั้งด้าม ถ้าคับพื้นเปนกองแล้ว ยกตาพราหมณ์และยายพราหมณ์ ขึ้นนอนเรียงบน

นั้นจะเผา พอไฟติดเปิดวณแถบถก ตาพราหมณ์
ร้อนทนค่อไปไม่ไหว ถูกชนคังคังจากกองฟืน
ปากก็ร้อง “พราหมณ์ ข้ากินคั่วเดียวเอง”

ยายพราหมณ์ก็ถูกชน คอบทันที “อย่างนั้น
อีกต้องคั่วฉันกินนะ”

ชาวบ้านตามคนตกใจ เชื่อว่าภูตเข้าสิง มัน
กะกินกินตามคนพอดี เลยเปิดค่อสุดกำลังที่จะไป
ได้ไม่เห็ดยวหัดง

ตั้งจนตาพราหมณ์แตะพราหมณ์ วิ่งกลับบ้าน
ตามมาข้างหลัง ปากก็ร้องถ “ข้ากินคั่วเดียวเอง”
ยายเมื่อย้า “ฉันกินต้องคั่ว”

กลับมามีบ้านกินข้าว พราหมณ์ผัวก็กินปลาแต่
คั่วเดียว นางพราหมณ์กินต้องคั่ว

๒-นักเลงกัญชา

นักเลงแกกัญชาตามคน มีธุระออกจากบ้านเค็ร
ทางไปแต่เช้า จวนเที่ยงรู้ตึกเห็นอยหิว เห็นข้าง

ถนนมืดระ คับไม่ ชันร่วมเขนตบาย พากันแวะเข้าไป
 พักจัดหาข้าวกิน นั่งตงโคนไม้คันทหนึ่ง ควักหม้อ
 กัญชาออกมาสับเตี้ยคนตะบ้องชันใจ แด้วออกไป
 หาข้าวของกินมาหุงต้มตุ๋กเรียบร้อยดี คราวนั้น
 มีใบคองรองข้าว (๑) คนหนึ่งตั้งมัตให้อีกคนไป
 คัด เจ้าคนนั้นตั้งค่อไปคนที่ตาม คนที่ตามกดับ
 ตั้งไปให้คนที่หนึ่งคัด แด้วก็ตั้งค่อวกไปวนมาอยู่
 หตายเที่ยว ต่างเกียงให้กันไปคัด ถึงที่สุดไม่มี
 ใครไป เตยทำสัญญากันว่า ถ้าใครเปิดปากพูด
 ชันก่อน ต้องเป็นคนไปคัดใบคอง ตกกลงยอมกัน
 ตามนั้น ตงนั่งนังไม่พูดกัน

ตวงไปชั่วโมงหนึ่งตองชั่วโมง ไม่มีใครพูด
 เจ้าศุนักกตางถนนถือเอาโอกาสตรงเข้ามากินหมด
 แด้วกระนั้นคนไหนจะยอมแพ้อ้าปากทำเตียงได้ศุนัก
 เปนไม่มี ได้แต่หนึ่งนังคหมาทำตาปริบๆ ตกกตาง
 คันกยังทหนงนงเปนใบ้ จนโกตตั้งของยาม เตือนมัต

(๑) คูเชิงอรรถ (๒) หน้า ๕๒.

จดี บ้ากัญชาทั้งสามยังคงนั่งนิ่งตามเดิม ไม่
 เปลี่ยนแปลงกิริยาอะไร คนยามเดิรตรวจการณ์ใน
 หมู่บ้านนั้น เดิรมาพบคนอนั่งอยู่ ผิดดังเกตุ ร้องถาม
 “ใคร! มาอนั่งอยู่ที่นี้ทำไม?” เจียบไม่ได้ยินเสียง
 ตอบ เข้าใจว่าเป็นขโมยตรงเข้าจับตัว เจ้ากัญชา
 สามเกตดยอมให้จับโดยดี ไม่พูดจาตอบโต้ว่ากร
 คนยามคุมตัวไปขังไว้ รุ่งเช้าตั้งศาล

ศาลเรียกเข้ามาถามคนหนึ่ง ชักเท่าไรไม่ได้
 เรื่อง ไม่อ้าปากตอบสักคำเดียว ถึงกับตำรวจที่
 ประจำศาล ใช้อาชญาเถื่อนเคื่อนเพื่อให้พูดก็ไม่
 ตำเรจ ศาลเดยเข้าใจว่าไบ่ ตั้งให้ไต่ไป

พดตำรวจตรงเข้าฉวยคอดุด ออกไปมีหน้าซ้ำ
 ถับตั้งด้วย หกคเมนสองทอดสามทอด เจ้ากัญชา
 ทนไม่ไหว ฉุนแถมกถัน แผลดตัวดูตำรวจ “อู๊ยะ!
 ให้ออกมาดี ๆ ไม่ได้ ต้องถับกันด้วย” พุดไม่ทัน
 ชาติเลี้ยงดี เจ้านพ็อนต้องคนที่ยังรอไต่สวนอยู่ใน
 ศาล ก็ถูกพรวดพราด ยันมัดให้แก่เจ้าคนทพูด

แต่ร้องด้วยอาการดีใจระพยับ “ไปตัดใบกวด้วย
มาเดยวณ”

คนในศาลไม่รู้เรื่องเดิม พวกนั้นตกคตังแดคา
เบ็ง คอไต่ถามชน จึงทราบมุตพิศดารของเขา
เดียงฮากันตัน ศาลจึงยกฟ้อง ตั้งปล่อยตัวนัก
กัญชาทั้งสามไป

* * * * *

กิงคธา

พราหมณ์คนหนึ่งหยากกนปตาตเพี้ยน (๑) วอน
พราหมณ์ผิว “ฐากูร ถ้าหาปตาตเพี้ยนมาให้

(๑) เบงคลี-Rui; ส-โรหิต; ม-(เหมือนกัน) = ‘ปลา
ตเพี้ยน’—อภิธาน-ท, ๖๗๑. ตอนหัวเป็นอรัยของชาวเบงคลี,
เป็นปลาที่คนบุราณชมว่ามีกิริยาสุภาพไม่หิ่ง ถึงกับมีขอดีด้วย
โศกกว่า ‘อคาชชลสัตถจารี น ครัวม ชาติ โรหิต: |

อังกุโษฐทกมาเตรัณ ศฝวี ฝรัฝรายเต ||’

‘ปลาโรหิตะ มีนิสัยเที่ยวไปในน้ำลึก ยังไม่ยกตนสูง, [แต่]
ปลา ศฝวี อาศรัยในน้ำตื้นเพียงเกรียนนิ้ว กิณของท่า: ฟาดน้ำ
กระจาบ.’

ได้สักตัว ฉันจะกินเดี่ยวให้ล้มหายากที่นึกไว้นานแล้ว
ขอให้ได้กินสักชิ้นเดียว ถึงจะเอาอะไรก็ได้ให้”

พราหมณ์ผัวเห็นว่าเมียหายากจริงๆ จึงเที่ยว
ไปขอเงินตามชาวบ้านแห่งตะแคงตะน้อย ได้เงิน
มาเบ็ดเสร็จ ๒ รبية ไปตลาดซื้อได้ปลาตื้นตัว
สันต์ใจ เตยซื้อผักและเครื่องสำหรับกินกับปลา
ด้วย รวมเป็นของไม่ใช้เงินน้อยหนักพออยู่ จำ
ต้องเที่ยววานคนช่วยขน แต่ไม่มีใครเขาช่วย
เที่ยวหาเดี่ยวอ่อนใจ พบชายคนหนึ่งยืนอยู่แถวนั้น
เขาพูดกับพราหมณ์ “สุากร ถ้าสัญญาจะให้ฉัน
กินปลาตื้นตัวสักอิมหนึ่ง จะช่วยแบกไปให้”

ตาพราหมณ์— “ได้ มาซิ,—อ้อ! ซ้ออะไร?”

ชายคนนั้นตอบ “ซ้อกังกดา” แล้วตรงเข้า
หยิบปลาตื้นตัวกระเดือตามพราหมณ์

ตาพราหมณ์มาถึงบ้าน ด้แฉของที่ซ้อมา
อดเมีย

พราหมณ์ตั้งใจตัวฉัน อดอดใครไม่ได้ ออก

ไปบอกเพื่อนบ้าน “มีมดไหม? ขอยืมทำปดา
หน่อย, แหม! พราหมณ์ฉันแกไปซื้อปดาตเพื่อน
มาควได้”

ชาวบ้าน— “นั่นแน่ มีด, เอาไปเถอะ”

พราหมณ์มองมด— “เห่นจะใช่ไม่ได้ มัน
เตกกว่าที่บ้านอีก” พดด้วไปบ้านอื่นอีก อวด
แต่เรื่องปดาแะขอยืมมด พบแต่ที่ไม่พอใจ เทยว
ยืมจนทวไม่ได้มดอย่างคองการ เดยกดับใช้มด
ของตนเองทำปดา ตัดเปนท่อนๆ ทอดกับผัก หุง
ข้าวหม้อใหญ่ เđerจยกมาคอง คาพราหมณ์กิน
ก่อน กินเđerจพราหมณ์จ้งตงมือ กินเđerจอย่างที
ให้ดมหยาก อิมแđerกเบกกับชาวทีเหตอไว้คตบตี
ตรงเข้าห้องนอน

ฝ่ายกัจจดาคอยกินปดาไม่ดมหวัง เđerใจมาก
แต่นัก “ไม่เปนไร นางพราหมณ์เข้าไปพักสักครู่
คองออกมาเอาข้าวให้เรากิน” คอยอยู่นานย้ง
ไม่เห่นผัวเđerคองออกมา กัจจดาย้งนักอุนใจ

“ที่จะเหนื่อย ทำครัวคนเดียว ทำจะนอนหลับ
สบาย คืนเมื่อไรคงหายเหนื่อยสบายออกสบายใจ
หาข้าวให้กินเอง ”

ตั้งครุฑาพราหมณ์ขึ้น ร้องเรียกกัณฑ์
“กัณฑ์เด้านิทานให้ฟังสักเรื่องซี ”

กัณฑ์นึกในใจ “บ๊วยกวรเด้า” แล้วทำเป็น
พูดแก่ตนเองให้ดัง “เจ้ากวางสามขาวิ่งไป ใคร
จะจับหางมันได้ ”

พราหมณ์— “นั่นพูดอะไร? กวางที่ไหน?”

กัณฑ์— “อ้อ! พูดถึงกวาง ตัวทนนเห็น
ผ่านไปทางน้เมอตะก ”

ตาพราหมณ์ตกขัน นวดยไม้รบออกจากร้าน
หมายจะจับกวาง

ตั้งครุฑเมี้ยคั้นไม้เห็นผัว ร้องถามกัณฑ์
“กัณฑ์ นี่พราหมณ์หายไปไหน?”

กัณฑ์— “ไปไหนใครจะรู้ เห็นผู้หญิงสาว
คนหนึ่ง ดวดยพอใช้ มาทนนเมอตะก เห็นพราหมณ์

ออกไปพูดสักครู่ แล้วพากันไปทางโน้น” เขามือ
ชี้ไป

พราหมณ์โกรธ— “ไอ้หน้าดำ ชีๆ หน้
แม่ไปได้ เบนเช่นนี้เด่มอ ไอ้บ้าอปริย จะต้อง
ให้มันรู้รึสบ้าง หตอกกูได้” ฉวยได้ไม้กวาดแ้ว
ออกจากบ้านตามพราหมณ์ไป

อยู่ข้างนี้ กังคตาได้ โอกาศปตอดโปรงไม่มี
ใครในบ้าน รีบตรงเข้าครัวควักข้าวและปตามากิน
เดี่ยสบาย สักครู่ผิวเมี้ยกตบมา เหนไฟแวมๆใน
ครัว รีบตรงไปดู พบกังกตากำลังกินข้าวอยู่
หมับๆ ตาพราหมณ์โกรธเหต้อเกิน— “ไอ้ชาติค้ำ
นี้มันทำอโรอย่างนี้ หา? ทำข้าวปตาของกูเดี่ย
หมด (๑)”

กังกตา— “ทำไมเต่า มหาคัย คอยท่าน

(๑) กังคตาเปมคนในสกุลค้ำ: อันคนค้ำสกุล ไม่ต้อง
ถึงกินข้าวของพราหมณ์ เพียงแต่เงาตัวไปถูก ข้าวปลาอาหาร
ก็ไมเปนของบริศุทธ.

หมายว่าจะให้ชาวกินก็เปล่า ฉันเห็นเหมาะ ก็เข้า
หากินเอง”

พราหมณ์— “มึงคิดละ ต้องไปแก้ตัวที่ศาล
ขโมยกินได้” อนุญาตให้เชือกมัดกังกดาออกจาก
บ้านมา

ได้สักครู่ ถึงร้านข้าวแกง กังกดาขอเข้าไป
ซื้อไรต์กหน้อย ตาพราหมณ์อนุญาต กังกดา
เข้าไปถึงร้าน ถามซื้อข้าวตากที่ได้ตระกร้าแตกๆ
เรียงไว้ขาย

เจ้าของร้านบอกราคา “ตระกร้าละ ๘๐ เบี้ย”
กังกดาซื้อ “ฉันมี ๗๘ เบี้ยเท่านั้นทั้งเนื้อทั้งตัว
ขอให้ท่านนเถอะ”

เจ้าของร้าน— “๗๘ เบี้ยขายไม่ได้ ไม่ได้
๘๐ เบี้ยไม่ขาย ถึงจะถูกตบตีก็ยอม ดีกว่าจะ
ขายขาดไปเบียดเดียว”

กังกดาไปเที่ยวขอเบี้ย ครบ ๘๐ กลับไป
ที่ร้านตั้งเบี้ยให้ตามนัย เจ้าของร้านก็หยิบตระกร้า

ข้าวตากให้ กังคดาพอรับมาก็เอามือตบหน้าเจ้า
ของร้านเคมแรงเซเซตๆไป พอดึงตัวได้ ร้อง
ถามกังคดา “นี่มันคิดอย่างไร มาทำร้ายก?”

กังคดา— “ทำไมเด่า? ก็ไม่บอกดอกหรือว่า
ถ้าขายได้ ๘๐ เบี้ยถึงจะถกคตบตั้งที่ก็เคมใจนี้? ก็
ขายได้ครบ ๘๐ เบี้ยแล้ว ฉันจึงคตบแถมให้ตามที่
บอกอย่างไรเด่า?”

เจ้าของร้านคตบแถมยังรู้สึกซาๆ— “ไอ้อบาทว์
กูไม่หยากพดกับมึง คตบไปพดกันที่ศาล ออย่าหน้”

กังคดา— “ฉันไม่หวน ไปก็ไปกัน”

คราวนคตบพราหมณ เอาเชือกผูกแขนเข้าข้าง
หนึ่ง เจ้าของร้านผูกอีกข้างหนึ่ง จึงกังคดามา

เดิรมาไม่ทันไร กังคดาขออนุญาตคตบพราหมณ
อีก “รู้ากูรมหาคัย กรุณาอิกตั้งกครั้งเถิด ขอ
เขาข้าวไปจุ่มน้ำตั้งครุเดียวเท่านั้น”

คตบพราหมณแตะเจ้าของร้านยอม โกต ทน
มบ้านอยู่ตงหนึ่ง กังคดาเดิรเข้าไป เหน

พราหมณ์คนหนึ่งนั่งอยู่ที่ประตู ก็ร้องขอ “สุากร
มหาศัย์ อย่างว่กไรเตย ขอใบคองด้กใบเกิด”

พราหมณ์ผู้นั้นก่ดงอกรรมณ์ไม้ดี ฟังเตดะ
กับเมี้ยใหม่ ๆ ยังนั้กค้ำเมี้ยไม้หาย พุดคอบออก
มาด้วยก่าดงยงมีฉนคุดอช้อยัก “ไปชออ์ตุกไ้คน
กษทบ้านนแน”

กัณฑ์ตรงเข้าไปไ้บ้าน ร้องเรี้ยก “นั้แน
ช้ตุกไ้คนกษท! ขอใบคองด้กใบเกิด”

พราหมณ์ไ้ยนตักชนตงตงเข้าไป ถามเตี้ยง
เชยว “นั้เมงนกอช้อย่างไร มาเรี้ยกเมี้ยกอช้อย่างนั้?”

กัณฑ์ทำคกคตัง— “อ้าว นั้ช้อย่างไรกัณฑ์?
บอกไ้มาชอกับ ‘อ์ตุกไ้คนกษทไ้บ้าน’ นั้
เข้าใจว่าภรรยาท่านชอช้อย่างนแน จึงไ้มาเรี้ยก
จะไ้ให้นั้เรี้ยกช้อย่างไรอ์กเต้า?”

พราหมณ์— “มั้งดี, มั้งดี ไปถึ้งค้ำตุกไ้
มั้งจะแกควดช้อย่างนั้ใหม่?”

กังกดาทำเป็นไม่รู้ร้อน—“ก็พูดอย่างนั้นละ จะให้พูดอย่างไร? ไปศาลก็ไป ใครจะหวั่น”

พอพราหมณฉวยเชือกจะมาผูกที่แขน กังกดา ร้องห้าม “ช้าก่อน เจ้าแขนต้องข้างมีเจ้าของเขา ผูกแล้ว ผูกที่ขาแน่ะ”

พราหมณทำตาม โจรทักทั้งสามพากังกดา มาไม่ช้า ส่วนทางพบกับคนขายน้ำมัน กังกดาถาม “พี่ขายน้ำมันขา ไปถึงพระราชวังยังอีกไกลไหม?”

คนขายน้ำมันตอบ “ถ้าเดินอย่างหนักว่าจะถึง เห็นช้าเต็มที่ ถ้าเตาะถันไป ไม่ช้าก็ถึง”

กังกดา—“ฉันเตาะกับพวกทमानเมอเต็มที่ ต้องเตาะกับท่านละ” ตรงเข้ามาเอากำปั้นเดี่ยว หน้าคนขายน้ำมันคุ่มใหญ่ แซบคๆ คั่งคัวได้ ร้องคำ “ไอ รยาอปรีย นิมงมาค้อยกทำไม? ต้องจับตัวไปศาล”

กังกดายื่นเท้าอีกข้างให้—“ผูกเชือกข้างนี้ เกิดท่าน ยังไม่มีเจ้าของ” คนขายน้ำมันไม่ตอบ

ด้วยโกรธเคแหมแก่ ทรงเข้าเอาเชือกผูก กระจบวรแห่
ก็ออกเตีรไปอีก กว่าจะถึงพระราชวังพอดีพระ
ราชาเสด็จขึ้นเสี้ยแด้ว พวกโจทกัต้องหาบ้านพัก
นอน รุ่งเช้าพระเจ้าแผ่นดินเสด็จออก มีรับสั่งให้
ประธานมนตรี เบิกพวกที่เข้ามาร้องทุกข์ ประธาน
มนตรีเรียกดาพราหมณที่ถูกกิ้งกดาตักกินปลาเข้า
มาก่อน ดาพราหมณแถงเรื่องตงแต่คณจนปตาย

ประธานมนตรี— “พราหมณ คคเรื่องน
จำเตยเขาไม่ผิด ท่านกตบเป็นผู้ผิดเอง เพราะไม่
ทำตามสัญญา” แด้วหันไปถามเจ้าชองร้านข้าว
แกง “กคณนเฒ่า มีเรื่องอะไรที่จะฟ้องหาชาย
คณน?” ชตกิ้งกดา เจ้าชองร้านกเฒ่าเรื่องให้ฟัง

ประธานมนตรี— “เรื่องนแกผิดเอง ถ้าไม่
เชิญให้เขาค้อยทไหนดเขาจะกต่า” แด้วถาม
พราหมณที่ถูกกิ้งกดาต่าเมือ พราหมณเฒ่าเรื่องให้
ฟังจนจบ ท่านประธานมนตรีพูด “พราหมณ,
คณนเขาไม่ผิด บอกให้เขาไปพูดอย่างนั้น เขากั

ทำตาม จะว่าอย่างไร?”

ถึงคราวคนขายน้ำมัน เต่าเรื่องที่เกิดเหตุให้
 พัง ประธานมนตรีฟังคำหาแล้วตัดสินใจ “กังกดา,
 คิดตอนนั้นเจ้าทำผิด ต้องเสียค่าทำขวัญให้เขาเป็น
 เงิน ๘ อັນน (๑)” กังกดามีเงินรูปีเดียว ไม่มีเศษ
 เงินย่อย คดีก็ออกมาวางตรงหน้าประธานมนตรี
 แล้วค่อยประธานมนตรีเข้ทหน้าชาติใหญ่ ประ
 ธานมนตรีโกรธพุดงหน้าแดงกำ ตั้งตงตงตุงชัน
 ทวาด “ไอ้ชาติดีตัว มึงทำไมเข้าต่ออยกู?”

กังกดา—“ข้าแต่ท่านผู้ธรรมมาวดตาร (๒) ข้า
 พเจ้ามีเงินรูปีเดียว ไม่มีทอน ที่ข้าพเจ้าค่อยท่าน
 ทหนึ่ง เพื่อจะให้ครบค่าทำขวัญ (คือ ๑๖ อັນน)
 เพราะท่านตัดสินไว้ว่า ถ้าค่อยเขาทหนึ่งต้องเสีย
 ค่าทำขวัญให้ ๘ อັນน (หรือครึ่งรูปี) เมื่อค่อย
 ต้องทีกต้องเสียค่าทำขวัญทีละ ๘ อັນน รวมด้วย

(๑) ๑๖ อันน = ๑ รูปี.

(๒) คำเรียกผู้พิพากษาหรือตุลาการ.

กั้นพอดูรับหนึ่ง การจะควรอย่างไร แล้วแต่จะ
ไปรอดเถิด”

พระราชอาประทับอยู่ที่นั้น ทรงพระสรวดชอบ
พระหฤทัยมาก รับสั่งให้ปัดอัยศวกังกดาและพวก
เหล่านั้นไป

* * * * *

สองเจ้าสาว

พราหมณ์เศรษฐีคนหนึ่งมีททางมาก ชาวบ้านรัก
ใคร่นับถือจริงๆ มีเมียสองคน คนแรกไม่มีบุตร
จึงต้องมีเมียน้อยอีกคนหนึ่ง (๑) เมียน้อยเป็นหญิง
มีกิริยามรรยาทเรียบร้อยน่ารัก ประทับตัวไม่ให้
ซุ่มซ่องหมองใจ แต่เมียหัดดวงตรงกันข้าม ปาก
ร้ายตำหนิพร้าตำราคานเต็มชอ เกดียดผัวจัด ช้าง
ฝ้ายผัว เป็นขรรคมดาอยู่เอง ต้องรักเมียน้อยเกดียด

(๑) เพื่อต้องการบุตร สำหรับจะได้ทำสารทให้เมื่อเวลา
ตนตายไปแล้ว ดังที่จะกล่าวในภาคผนวก การมีภรรยาอีกมัก
จะแก้ว่า เพราะเมียหลวงไม่มีบุตร จึงจำต้องมีอีกคนหนึ่ง.

เมื่อยหวง เว้นแต่ไม่แสดงออกมา ซึ่งก็จะรับ
 ความอดวบ้านช่องเบิ่ง เปนแต่คอยชตหน้าใจ
 ผ่อนผันไม่ให้ทั้งสองเกิดทะเลาะกัน ท่านเป็นดั่งที่ดุด
 วันหนึ่งมีนักบวชเข้ามาภิษษาจาร เมื่อน้อยใจ
 บุนยนำข้าวของต่างๆ ไปถวาย นักบวชก่อนจะ
 รับ ถาม “ท่านมีบุตรแล้วหรือยัง?”

เมื่อน้อยพราหมณ์— “โอโย! สุากร ฉัน
 ชังอาภัพ พระภคพิน (๑) ท่านไม่โปรดให้ได้ลูก
 ดั่งคนเดียว”

นักบวช— “เช่นนรปรับทานไม่ได้ เพราะ
 มือของผู้ยังไม่มีบุตร เปนมอทเประอะเบื่อนบาป
 การปรับทาน การกศตที่โตบาเพญไไว้เปอนอันเดื่อม
 หมด ประการหนึ่งผู้หญิงที่ไม่มีบุตรจะชนดวรค
 ไม่ได้ด้วย”

เมื่อยสาวได้ฟังเปนทุกข์ ร้องไห้กดับเข้าไปหา
 ต่ามี พุดคำออย “ฉันเห็นจะทมมชีวิตอยู่อย่างน

(๑) ดูเชิงอรรถ หน้า ๑๘.

“ไม่ได้เสียแล้ว”

พราหมณ์ตำม้คกใจ ถาม “เพนอไรไปหรือ?
แม่ยอตรัก หรือใครคุดหมิ่นกตำว่าเจ้าให้เจบซ้า
น้ำใจ? บอกฉนเกิด จะทำโทษมัน”

เมีย— “เปตำ ไม่มีใครเขามาทำอไรฉน
ตอก เพนแต่มีนักบวชรูปหนึ่งเข้ามารับทาน ฉน
เขาของหมายจะไปถวาย ท่านนักบวชไม่รับจาก
มือฉน บอกเหตุว่าเป็นคนยังไม่บมฺตร ถ้ารับจะ
เด้อมความรุ่มหด และว่าผู้หญิงที่ไม่บมฺตรชน
สัตว์รรคไม่ได้ เพนเช่นฉนจะครองชีวิตอยู่ต่อไป
ทำไม?”

พราหมณ์ฉวได้ฟังไม่สบายใจ แต่ฉนปดอบ
“การพรรณนี้ไม่ควรจะร้องไห้รุ่มท่ม เพราะจะ
มีบมฺตรหรือไม่มีสุดแต่แต่พระเพนเจ้าจะโปรด ไซ้
มนุษย์จะมีอำนาจนักเขาเองได้ทีไหน เขาเถอะ
ฉนจะพยายามทำบูชาทุกอย่าง บางทีพระเพนเจ้า
จะกรุณาโปรดบ้างกระมัง”

ต๋วงค่อมาวันหนึ่ง เมื่อพราหมณเซมินทร (๑)
คื่อพราหมณเศรัษฐี^๕ กำลังนั่งอยู่ทริเบียงหน้าบ้าน
นักบวชรูปหนึ่งเข้ามาบ้านอีก พราหมณเซมินทรตูก
ษ^๕ นออกไปรับด้วยกิริยานับถ้อยอย่างดี

นักบวชอวยพร นั่งตงแล้วพูด “มหาคัย ได้
ข่าวท่านไม่มีบุตร จึงนำยาวิเศษมาตำหรับให้
ภรรยาของท่านทงต้องกิน ไม่ช้าก็จะมีบุตรสม
ความปรารถนา”

เซมินทรดีใจรับยาจากนักบวช ขอบคุณเดี่ย
เทศที่ ฝ่ายนักบวชก็อวยพรให้สมนึก แล้วตูกษ^๕
ดาไป

เมียหตวงอยู่ในห้องโกตๆ ได้ยินเรื่องที่ผิว
แตะนักบวชพูดกัน รอคจนนักบวชไปแล้ว ก็ออก
มาหาผิว ร้องขอ “เอายามาให้หมด ฉนั้นจะกิน”

สามี— “ไม่ใช่ตำหรับเจ้าคนเดียว ต้องแบ่ง
กันกินทงต้อง”

(๑) = ‘เจ้าของที่ดิน,’ คื่อมีที่ทางมาก.

เมียบทรวง— “ก็กินสองคนน่าซี” รัยยาจาก
 ตำมี เขาไปบดแต่วักกินเดี่ยวหมดคนเดียว

เมียน้อยทราบเรื่องมาขอยากินบ้าง ถามว่า
 ยาส้วมของควอยู้ที่ไหน

เมียบทรวงตอบ “เผดอไป ฉันทกินเดี่ยวหมด
 แด้ว”

เมียน้อย— “อไร! ท่านนิกบวชตั้งให้แบ่งกัน
 ทำไมจึงกินเดี่ยวคนเดียวเด้า?”

เมียบทรวง— “ก็บอกวาเผดอไป กินเดี่ยวหมด
 จะไปเอาที่ไหนมาให้ฮัก?”

เมียน้อยเดี่ยวใจร้องไห้ โส้ หมดหนทางก็เอาหน้า
 ดังหินบดรินนานนมมากิน

อยู่มาไม่ช้า นางทงต้องมัครรก เซมินทรมี่
 ความยินดีทำบุญทำทานยกใหญ่ ครอบกำหนด
 เมียบทรวงคตอดตูกเป็นหญิงด้วยกันทั้งคู่ ตูกของ
 เมียน้อยมีหน้าคางดงามน่ารัก แต่ของเมียบทรวง
 ขเห่น่าเกดียดจนใคร ๆ ไม่หยากแด

พราหมณพ่อ ภายนอกก็ทำเป็นรักใคร่ทั้งสอง
แต่ในใจต้องรักตกเมียน้อยมากกว่า

เด็กทั้งสองเติบโตขึ้น คนพี่สาว (บุตรเมีย
หลวง) มีความเก๋ยดขึ่งน้องสาวมาก ทั้งกตาง
วันกตางคืนไม่คิดอะไรอื่น นอกจากจะหาทางทำ
ตายต่างเดี่ย ครั้นรุ่นสาว รูปร่างทั้งสองก็คงตรง
กันข้ามอยู่นั่นเอง ฝ่ายพี่สาวหน้าตาเก๋ยดหน้าคดิน
ได้ ส่วนน้องสาวหน้าตาสะสวยใครได้เห็นก็ชื่นใจ
มีใคร ต่อใคร ทั้งโง่ดี และโง่ดพากันมาขอ คนน้อง
สาวซึ่งชื่อคิตภุชก (๑) แต่จะหาขายให้ใครก็ให้
ดมกันไม่ได้ แต่ข้างนางจิดภุชก (๒) พี่สาว อย่า
ว่าแต่จะมีคนมาขอเลย เพียงแต่เอ่ยชื่อ ใครเขาก็
ไม่หยาก เขาเก๋ยดกิริยามรรยาทที่หยาบคาย
ซ้ำหน้าร้ายใจโหดด้วย จะไปหาใคร เขาไม่หยาก
ให้เข้าโง่ดี ถูกโง่ดีด้วยไม้เล่มขอ แต่คิตภุชกไปไหน

(๑) Tilbhushki.

(๒) Chalbhushki.

มีคนยินดี หยากให้มาบ่อยๆ

วันหนึ่งโอรสพระราชารประเทศนั้น เสด็จดำเนินในป่าใกล้เขตที่เขมินทรอยู่ ทรงขับม้าไปตามสัตว์ป่าไปโดยเร็ว พัดกับบบริวารหมด จนดวงเวดกาก็ไม่พบปะกัน เวดกาก็มืดตมทุกที่จะเสด็จกลับไปได้ ทั้งหิวโหยอ่อนกำลังมาก ด้วยไม่ได้เสวยอะไรมาแต่เช้าด้วย จะหาหนทางไปก็ไม่ทรงทราบว่าจะไปทางไหน เพราะไม่ได้ตั้งเจตมาแต่กตวันวัน จำเอนต้องเตียงเคราะห์เสด็จตรงไปทางหนึ่งหวังว่าไม่ช้าคงพบหมู่บ้าน เพราะฉนั้น จึงทรงขับม้าดำเนิรมา ไม่ช้าก็ตมตมถึงที่ทรงหวังไว้ เจอหมู่บ้านแห่งหนึ่ง อันเป็นหมู่บ้านพราหมณเขมินทรเป็นพอบ้าน เจ้าชายหยุดม้าเข้าไปที่บ้านเขมินทรพราหมณเขมินทรออกมา เห็นเจ้าชายก็รู้จัก รับรองเตมที่เชิญเสด็จเข้าไปในบ้าน หาอาหารอย่างดีถวาย จัดห้องที่งามสำหรับรับชม

รุ่งเช้าเจ้าชายคืนชม เสด็จออกจากห้อง

ทอดพระเนตรเห็นนางคิดงุญก็มีรูปร่างงดงาม พอ
พระหฤทัยมาก ทั้งพระองค์เองก็มีพระรูปสวยอยู่
แล้ว พอทักเทียบกันนาง จึงเด็ดใจเข้าไปหาเจ้า
ของบ้าน รับตั้งถาม “มหาคัย นั้บุตรีสาวใคร?”

เซมินทร— “ของข้าพระเจ้าเอง”

เจ้าชาย— “มีเรือนแล้วหรือยัง?”

เซมินทร— “ยังไม่มมีใด”

เจ้าชาย— “อย่างนั้น ถ้าไม่ขัดข้อง ฉันขอ
รับไว้เป็นภรรยาฉันเถิด”

เซมินทรดีใจ— “เมื่อทรงพระกรุณาปานนี้
พระคุณไม่มีที่สุด นับว่าเป็นบุญอย่างประเสริฐ
ของข้าพระเจ้า เพราะพระองค์ก็เป็นถึงราชกุมาร
ตะจักได้เป็นพระราชาในข้างนำวันหนึ่ง ส่วนข้า
พระเจ้าเป็นเซมินทรเดกน้อย เมื่อประทานเกียรติ
ยศให้สูงส่งดังนี้ ก็ยอมเป็นทายนัดเป็นต้นพันของ
ข้าพระเจ้า”

ในไม่ช้าก็มีการวิวาห์ในรวางเจ้าชายกับนาง

คิดฤษภก็ หนุ่มดาวทั้งต้องมีความพอใจด้วยกันทั้ง
คู่ เจ้าชายประทับอยู่ณระที่นั่งตำตี่เวธา แด้วตา
พราหมณพาศายาเสด็จจกดับพระนคร

คราวนเมียหดวงของพราหมณเสมินทรมมีความ
อิดณาเกดัยคชังเมียน้อยเตมที่ แทบว่าความอิดณา
เกดัยคชังนี้ จะสันโดษกตุ้มแคในอกไม่ไหวถึงต้อง
รเบ็ดออกมา แคนใจจนจะอยัดหน้าางเมียน้อย
ค่อไปไม่ได้ เข้าไปพดกับผัว “ฉันทนอยู่บ้านแก
ไม่ไหวแล้วอย่างนี้ ค่อไปอยู่ต่อน”

พราหมณตำคั่นได้ ไม่หยากให้อยู่ทุกวันทุก
พรง เมื่อบอกว่าจะไปเดัยก็ยงยินดี ปด้อยให้ไป
ตามใจ เมียหดวงพาศรายครดาวไปปลุกกะท่อมเดกๆ
ออยู่ข้างถนนห่างจากหมู่บ้านไปไม่ไกลนัก

ดวงมาไม่ตั้งชำ นางคิดฤษภก็คิดถึงบิดามารดา
ก็มาเยี่ยม ออยู่ที่บ้านได้ต้องตำวัน ก็ตากดับ
พระราชวัง ซากดับนางชนนังวอผ่านมาทางหน้าบ้าน
เมียหดวง หยงใจร้ายเห่น วังออกมาเรียก “แวะ

ก่อน ๓๗๔ จะได้ชื่อชมเครื่องแต่งตัวที่ได้ประทาน
บ้าง”

นางคิดภุชกั้งให้คนห้ามหยุด ดงจากวอ
ตามแม่เตียงเข้าไปในกระท่อม

นางเฒ่าเจ้าความคิดทำเป็นหยากดูเครื่องประ-
ดับ ปดตเขาออกมาดูที่ตะอันจนหมดตัว พอ
นางคิดภุชกั้งเผดอ ก็เขารากไม้กายดีทชิชนิดหนึ่ง
ตอบไปผูกไว้ที่มวดยมนาง พิชยากี่ชานเข้าตัว
นางคิดภุชกั้งก็กตายว่างเป็นนกบิน ออกจากกระท่อม
ไป นางแม่เตียงทจริตเอาเครื่องแต่งตัวของนาง
คิดภุชกั้งให้ลูกของตนแต่ง พาออกไปตั้งขึ้นวอ
คนห้ามไม่ได้ตั้งเกดก็ยกวอห้ามไป ถึงพระราชวัง
เป็นเวตาชมุกขมัจฉวนจะคำ นวงจัดภุชกั้งดงจาก
วอตรงเข้าไปในห้อง เจ้าชายปดัมพระหฤทัยดำ-
คัญว่าชายากดับก็ทรงกอดรัดเคด้าเคดัยด้วยดีเนหา
ขณะนั้นนางคิดภุชกั้งเป็นนกเกาะอยู่บนกิ่งไม้ที่
ยื่นเข้ามาใกล้บญชร มองเห็นเจ้าชายทรงคึดอ

เคยอยู่กับนางจิตภุชกั ก็ร้องปนเพดงขึ้นว่า :
 “จิตภุชกัโฉมครุ เจ้าช้อยบงกัไม่
 จิตภุชกัพเมย เจ้าชายชงเคยอยู่ได้
 ไอ้พระองคช้งहतงกไร ไม่เคยหวดท้ยเคยเฮย”
 เจ้าชายด้บด้ยงแหงนพระพักตรเห่นกร้อง รูดัก
 พระองคอย่างแปดกปตาด มีดำมารดจะอธิบาย
 ได้ว่าเพราะเหตุอไร ให้เคยหวดท้ยว่านางที่ทรง
 เต้าโตมอยน บางที่จะไม่ไ้นางจิตภุชกัชงเป่น
 ชายาทรกั ดงแต่แรกมาพระองคยังมีได้พิจารณาคุ
 หน้าชายาชงพระองคณัด(๑)เป่นแต่ทรงทราวว่า

(๑) ‘การที่แต่งารกันแล้ว ยังไม่ได้เห่นหน้าภรรยา
 แสดงให้เห่นวว่า เร่องนียาชนั ประคิษรุช่นในสมัที่ไ้ประ
 เพล็โบราณดีกดำบรรพ ช้งคุดเหมือนไม่ไ้ประเพล็ชงชนชาว
 ฮินดูแท้ อันมีกฎธรรมเน็ชมเมื่อแต่งารแล้ว สามัช้งคุดหน้า
 ภรรยาไม่ไ้ กว่าจะพันกำหนดหลายวัน หรือบางทีกำหนด
 ดั่งคัครรภ จึงจะคุดหน้าภรรยาได้เต็ม’—คำอธิบายในต้นฉบับ
 ชงเร่องนั.

[ห้ามไม่ให้คุด: ภรรยาต้องมีคุดหน้าเสมอหรือ? มิฉนั้น
 ต้องเห่นหน้ากันเป่นเน.]

มีเค้าด้วยมาก ค่อยได้ระดับเตียงนกดอดเปนนัย
ใต้พระตึกก็พิจารณาตุนานางที่นั่งอยู่ แม้เวด
นั้นจะมีคชมุขมัว แต่ยังทอดพระเนตรเห็นเค้าหน้า
ราว ๆ ว่าน่าเกลียด ทรงผัดกนางให้ออกจากพระ
ชงฆ รีบเสด็จไปที่บัญชีรหมายจะจับนกด ครั้นเข้า
โกตนั้นก็ถอยห่างกระโดดไปกึ่งโน้นมากิ่งนี้ ปาก
ก็พรอดเปนเพลง :

“ คิตฤษัก โฉมตรู   เจ้าช้อยบงกิงไม้
จัตฤษักพเมย   เจ้าชายชงเคตยอยู่ใต้
ไอ้พระองคชงหงกไร   ไม่เฉตยวฤททยเดยเฮย”
แล้วบินหายไป

เจ้าชายเสด็จพระฤททยจนไม่มีสติ เสด็จบ้าย
บั้นไปตามกิงไม้ พระโษษฐูก็ตอดยพรว้า :

“ คิตฤษัก โฉมตรู   เจ้าช้อยบงกิงไม้
จัตฤษักพเมย   เจ้าชายชงเคตยอยู่ใต้
ไอ้พระองคชงหงกไร   ไม่เฉตยวฤททยเดยเฮย”

ความทราบถึงพระราชว่าโอรสทรงทำกิริยา

ผิดสังเกต ตกพระเหตุภัย ด้วยมีไอรต์แต่องค์เดียว
รับเสด็จมาทรงพยายามสืบสวนรับตั้งถามเจ้าชาย
ว่าเหตุผดคันปตายเป็นอย่างไร จึงได้ทำกิริยาเป็น
เช่นนั้น

เจ้าชายกดับทรงร้องเพลง :

“ คិតฤษกั โฉมคร เจ้าชัณอยบหนักไม้
จิตฤษกั พเมย เจ้าชายชังเคดัยอยู่ได้
ไอ้พระองคชังหดงไร ไม่เคดัยวเหตุภัยเตยเฮย”

พระเจ้าแผ่นดินทรงวิตกมาก จุงไอรต์เข้ามา
ข้างในปราสาทแล้ว รับตั้งให้หาแพทย์ที่ตอชอจบ
ทั้งพระนครเข้ามารักษาเจ้าชาย แต่ไม่มีแพทย์ที่
สามารถจะรักษาให้หายได้ รับตั้งให้หาแพทย์
จากประเทศอื่นมารักษา พระอาการเจ้าชายก็ไม่
ทุเดา มีแต่ทรงกับซุด เป็นที่วิตกของพระราช
อย่างยิ่ง

วันหนึ่งพรานนกนำนกตัวหนึ่งมาขาย เป็นนก
ปตาดพูดภาษามนุษย์ได้ พระราชารับตั้งถามว่าจะ

ชายเท่าไร พรานกราบทูตขอรับพระราชทานราคา
 ร้อยเหรียญทองโมหุร (๑) พระราชาก็ทรงซื้อไว้
 และประทานแก่โอรส ด้วยทรงเห็นว่าบางที่จะทำ
 ให้โอรสหายพวกเรือกที่คงจะได้บ้าง แต่การ
 กตัญญูร้าย เจ้าชายทอดพระเนตรเห็นนกก็กินแต่ง
 เพ่งดูนกหนึ่งไปเปวัน

ภายหลังมานกพยายามดึงโซ่ที่ผูกไว้กับคอน
 หลุดออกมาได้ โฉมบินเข้ามาเกาะที่พระชงฆ เจ้า
 ชายค้อยบั้นจงตุนนก ดูไปตุนมารู้ดีว่ามีมือไร
 แขง ๆ ต้องฝ่าพระหัตถ์ ก็ทรงปลดเขาออกมาโดย
 ไม่ทราบว่าเป็นอะไร แต่จริงก็คชธราทไม่ทแม่เตยง
 ของคิตฤษก็ถอบผูกไว้ทมวณนเอง พอราก
 ไม่หลุด นางคิตฤษก็กักตุนคินรูปเดิม

เมื่อเจ้าชายได้ชยาगतคินมา ความคตงเพอ
 ก็หายคิงกับปดิตั้ง ได้พระศคิยงเดิม นาง
 คิตฤษก็ทุดเดาเรือกทเกิดชนทงหมตให้พระภคคทา

(๑) Mohur = เงินตราอย่างเก่าเท่ากับ ๑๖ รูปี.

ฟัง ถึงที่สุดเมื่อพระราชาทรงทราบเรื่องก็กริ้วมาก
 รับสั่งให้เอาควานางจิตภุชกั้ ไปประหารตัดเป
 ท่อนๆ ส่งไปให้เป็นกาน้ำดีพราหมณ์เซมินทรผู้บิดา
 กับทรงแต่งเรื่องที่เป็นจริง โดยตอเยียดด้วยความ
 โกรธของพราหมณ์เซมินทร เมื่อได้ทราบเรื่อง
 ตตอด ก็ไม่น้อยไปกว่า ไร่ให้คนไปตามเมียหลวง
 มาทันที เขาค้พบบุตรสาวที่ถูกคิดเป็นขันให้ดูและ
 พุด “นี่เห็นผลของความซวท้อใจร้ายทำไร่ใหม่?”
 แล้วสั่งให้เอาเมียหลวงไปฆ่า ตัดเป็นชิ้นเล็กชิ้น
 น้อยเหมือนกบกับบุตรสาว

ฝ่ายพระราชาทรงเจริญพระชนมายุชรามาก ใน
 ไม่ช้าก็แวนราชสมบัติแก่พระ โอรส ๓๓ ชิ้นครอบครอง
 พร้อมด้วยวราณคตภุชกั้ผู้พี่ชายา มีลักษณะอันงาม
 เปนคู่ขั้ถาวรด้วยกันมาตลอดกาลนาน

ควายสองขา

พระราชารประเทศหนึ่งทอดชอราชด์หายคือพระราชาร
อีกประเทศหนึ่ง ว่ามีพระประด่งคควายสองขาด้ก
ด้ามควาย พระองค์นเท่หับด้งักระประธานมนตรี
“นี่จะไปหาควายสองขาให้ทีไหน? เกิดมากด้งัด้
ยีนนเอง”

ประธานมนตรีกราบทุด “มหาราช ในราชอา-
ณาเขตชองพระองค์เอง มควายสองขาออกคั้นไป”

พระราชาร— “นพุดอไร? ด้งัเปนเด่นอยนนี้”

ประธานมนตรี— “ข้าพระเจ้าจะกราบทุดเดอะ
เทอะหามีด้ จะนำเอามาถวายเป็นทอดพระเนตร
เคยวณ” กราบทุดตาไปไม่ช้า กด้บมานำบั้นจิต
ที่มควายรู้พระคัมภีร์คำศัดคร ดัก ชงเข้ามาด้ามคน
พระราชารทอดพระเนตรเห็นทรงยม ด้งัด้ถาม “นี่
หรือ ที่ท่านหมายควาย?”

ประชาชนมนตรี— “นี่เอง พระเจ้าข้า”

พระราชาทรงนั่งอยู่ตักครู่ แล้วตรัสกะ

พราหมณ์บัณฑิต “สหายเรา พระราชาประเทศ
 นานๆ ต้องการจะพบพวกท่าน ขอให้ไปที”
 แล้วประทานเงินค่าใช้จ่ายสำหรับเดินทาง

พราหมณ์รับพระราชทานเงิน ถวายพระพร
 พระราชาแล้ว ออกจากเผือกด้อมมาบ้าน คำนวณ
 ฤกษ์ยามเวดามงคงได้แล้วก็ออกจากบ้าน เติร
 ทางมาไกลถึงหมู่บ้านแห่งหนึ่งเวดากจนเย็น หยุด
 พักตั้งใจว่าหาอะไรกินแล้วจึงจะเติรต่อไป ดงหนึ่ง
 พักไต่ต้นไม้ ไม้ไกลจากตาดตนัก ปรึกษากันว่า
 ใครจะไปจ่ายตาดตัก ตกดงเดือกพราหมณ์คนที่มี
 ความรู้ทางเวชศาสตร์ไปซื้อ ดั่งเงินให้รูปหนึ่ง
 พราหมณ์ผู้นั้นมาถึงตาดตัก เทยวเดือกตชของที่จะ
 ซื้อ พิจารณาแต่ยอย่างละเอียด ตรึกตรองรวนเร
 ใจอยู่นานว่าจะซื้ออะไรไปกินดี ในที่สุดกรากเข้า
 ซื้อผักมาตามมัดให้เงินทั้งรูป นำกด้อมมา เพื่อน

ที่คอยไม่ได้ กษัตริย์มาตั้งวัน เห็นชื่อแต่ผู้จะมาไม่มี
 ของอย่างอื่นก็โกรธ แต่บัณฑิตผู้ไปซื้อผักพูด
 “ก็ไม่ว่าจะซื้ออะไร หาไม่ได้” แล้วอ้างบทในคัมภีร์
 แพทย์ศาสตร์

“กมบีคักโร มัตถียะ ปโรถติ ตริโทษฺ หเรศ |

- ๑ มัตถียาพาให้บัณฑิตาน เกิดโรคสมุทธาน
 เพื่อเต็มหะณะดีประทุษ ฐะ
- ๑ ผดกระดอมยอมขบถอนหลุด โรคทั้งสามสมุท
 ธานคือเต็มหะดีตมประทุษ ฐะ”

จารย์ยายแฉวอด “นั่นเขาใจว่าข้าเจ้าเรียนแพทย์
 ศาสตร์มาตั้งชาติ จะไม่รู้ว่าซื้ออะไรแต่ดงหรือไม่
 แต่ดงเมื่อกินเข้าไป? เพราะรู้ดีอย่างนั้นจึงได้ซื้อผัก
 มา ดงมือกินเกิด กินกันเดียวคนละกำ อย่างคิดว่า
 แต่ดงเดย กินแล้วไม่เกิดโรคดอก” เพื่อนทั้งสองจะ
 ทำประการไร ไม่กินก็อดจำต้องกินผักไปตามแกน
 อิ่มหน้าดีแล้ว จึงออกเคียวทางต่อไป ไม่ช้า

ถึงแม่น้ำเตกๆ ด้ายหนึ่ง หาชอไรสำหรับข้ามไปไม่ได้ แต่เคราะห์ดีมีคนไข้มาคนหนึ่ง ไข้ให้ไปเที่ยวหาเรือ ไปหาเปนนานไม่ได้เรือ กัดขึ้นมาบอกบัณฑิตทั้งสามหมดตำรา หนึ่งตั้งทรมึงฝังตรึกตรองกันว่าจะหาอไรข้ามไปได้ สักครู่เห็นใบไซใบหนึ่งลอยมาในน้ำ ขณะนั้นบัณฑิตคนหนึ่งมีความรู้โบราณศาสตร์ครึงคักตำบรวรพ คำหรับตำราทางศาสตร์เก่าแก่ดีมาก พุดขึ้น “ปางเมื่อพันพิภพ ต้มจมนต์ยอทุกประดัยกัตป พระปรเมศัวรเด็คจ ศัยยาดันต์ยอย่เห็นอใบไซ เพราะฉนั้น ใบไซนี้เรากก็จะอาจขนงตอยไปบนพพหน้าได้ ดงมาเกิด ไม่ตองกตว เพราะพระคัมภีร์ว่าอย่างนั้น” พวกเพื่อนเห็นเขาอ้างพระคัมภีร์ตองเชื่อ พวกนั้นกัวดงบนใบไซ ก็เค้เก้กันตงไปในน้ำแตกๆ แต่พยายามว่าข้ามฟากไปได้ไม่ตาย ส่วนคนไข้มีของแบกมาด้วยว่าไม่ขันมีแต่จมนตงทุกที่ ฝ่ายบัณฑิตที่มีความรู้ทางไสยศิศาสตร์ เห็นคนไข้กัวดงจมน้ำ ก็

บอกเพื่อน “อย่าช่วยเลย ถึงที่ของเขาแล้ว ได้
 คำอนุญาตตามคำരാตกเวดาพระเจ้า (๑) เข้าที่
 ช่วยอย่างไรไม่รอดคอก” บัณฑิตอีกคนได้ยิน ก็
 อ่านโค้ตักในตำราของตนขึ้นบ้าง :

“ธรวัดนาเค สุ่มตบเน อรทชว.ตยชติ บัณฑิต: |

เมื่อธรวัดนาเค

มหาภัยอุบาท

เกิดปรากฏมี

ผู้บัณฑิตจริง

ตะทั้งโกค

ของตนทันที

เสียกึ่งหนึ่งพด้น.”

(๑) ส-เสาร = ‘บุตรพระเจ้าอาทิตย์,’ มีนางฉาษาเป็นมารดา
 (ฉาษาคณย์), บ้างว่าเป็นเหล่ากอพระพลรามกับนางเรวดี
 (เสาริ), กายดำ (อสิต), ตาร้าย (กัรรูโรจน), ขาพิการ
 (บังค), มีปรกติช้า (สนิ), ไปไหนก็ช้า (ศไนศัจร), เงื่อง
 (มันท), เครื่องอาภรณ์ดำ (นีลวาส), มีเปลวรัศมี ๗ แฉก
 (สัปตารจี), เข้าร่วม (เสวชอาช) โครมีแต่ชั่ว (กัรรูรทศ),
 ยังมีนามเรียกได้ต่างๆ อีก เช่น ‘อาร, โภณ, โกรท.’

[อสิต: โกรท: ปุคส์ฉาษาคณย: ศไนศัจร: เสาริ: || ๑, ๔๘ ||

Halâyudha.]

แล้วแถมพูด “ เพราะฉนั้น เราช่วยเขาให้รอดมาแต่
ถึงเดี๋ยวก็พอ ” ว่าแล้วควายมัดตัดหัวคนไข้โฮามา
เก็บไว้ ปล่อยให้ควายดอยไปตามน้ำ

หลุดจากแม่น้ำมาได้ บัณฑิตทั้งสามก็เร่งเดิน
ทางหมายจะให้ถึงพระราชวังก่อนมืด ครั้นมาถึง
ก่อนมืด แต่ยังเข้าไปไม่ได้ เพราะบัณฑิตโชยติ
ศาสตร์ได้คำนวณเศษ เวตาฤกษ์ดีตกใกล้ๆ ต้อง
ยาม ต้องนั่งชุ่มคอยอยู่ในที่ดับมืดสนิท รอกว่าจะ
ถึงเวตาฤกษ์มงคล พอเที่ยงคืนได้ โฉดกพากันไป
มาตามทางคนหนึ่งแนะนำว่า “ บ้านนี้ประตูวังคง
ปิด ควรจะหาทางเข้าที่ดับพิเศษสักหน่อย ” พวก
งัดหายเห็นด้วย เที่ยงไปหลังครีวอดอดเข้าไปทางราง
หน้าต่างหลุดเข้าไปได้ เติรตรงชั้นบันไดไปบนปราสาท
ไปถึง พระราชาบันทมเสียแล้ว เทียวหาห้อง
บันทม พบพระราชาบันทมหัดับบนพระแท่น และ
พระราณันทมอย่อกพระแท่นหนึ่ง

ทันใดนั้นทั้งสามเกิดความคิดขั้รราวกับใจเดียว

พร้อมกันว่า ดอดเข้ามาทางราง เนื้อตัวไม่สะอาด
 ควรจะชำระล้างตัวเสียก่อนจึงเข้าเฝ้า คนหนึ่ง
 ออกความเห็น “เดี๋ยวก่อน จะไปดูพระคัมภีร์ที่
 ว่าตรงนั้นแนะนำไว้ประการไรบ้าง?” กذبลงไป
 เปิดดูคัมภีร์ แล้วกذبขึ้นมา พูดอย่างดีใจ “มี,
 มี, อ๋อแน่ พระคัมภีร์คำสั่งของข้าพเจ้าเต็ม
 แก้วสารพัดนึกเที่ยว คัดข้อใด ค้นหาเป็นมัทน
 ในพระคัมภีร์ของข้าพเจ้าเขียนไว้ว่า “สัตว์เปรียบ
 เหมือนแม่น้ำ” อย่างนั้นพระราชนิพนธ์มอญนิกค
 แม่น้ำนั้นเอง มาเถอะ สหาย ไปอาบหน้าทพระ
 ราชนิกแก้ตัวกัน”

ทั้งสามกระโดดลงไปบนพระแท่นพระราชนิก หก
 คเมนกลงเกิดออกตัวกันเต็มที่ พระราชาและพระ
 ราชนิกทักพระฤทธิยคัมภีร์มอญ ทอดพระเนตรเห็น
 ใครก็ตามคน หนึ่งมาทำท่าอาบหน้าอยู่บนพระแท่น
 ตกตั่งรับสั่งถาม “ใคร?”

บัณฑิตทั้งสามทูลตามข้อความที่ในพระคัมภีร์

แต่พระราชินี แล้วทูตรายงานเรื่องที่คุณมา พระ
 ราชาทรงพระสรวดกักใหญ่ ตรัส “ดีหายเรา
 ชั่งส่งมาให้ออกตามที่เราขอไปจริง ๆ อ้อ!
 ท่านบัณฑิตผู้มีความรู้สูงสุด เชิญกลับไปนอนพัก
 เดี๋ยวก่อนเถิด พรุ่งนี้เวลาเราออกขุนนาง จึงเข้ามา
 หาใหม่” แล้วก็โปรดให้ถวายส่งจากดับออกไป

* * * * *

พราหมณ์กับกายัสถ์

ในพราหมณ์กับกายัสถ์สองคน พราหมณ์ใจบุญ
 สุนทรเคร่งครัดในพระคำสอนมาก จะพูดจะทำอะไร
 กอปรด้วยความดีชยช้อยกตธรรม และทำบา
 ตามที่ได้สอนไว้ ในพระคัมภีร์คำสอนเป็นนิตยทุกวัน
 ข้างฝ่ายกายัสถ์(๑)เป็นคนใจบาปหยาบช้าประพฤ
 ติแต่ตามก หาทางเขายะเยี้ยพราหมณ์เสมอ เช่น
 “เห็นแต่ท่านทำบุญทุกวัน แต่อดไม่มีมือไรกิน

(๑) ดูเชิงอรรถ หน้า ๑.

ทุกวัน ล้วนข้าเจ้า คุชิ ดึงไว้ที่เขาว่าชั่วว่าบาป
ทำมันไม่หยุด กินอยู่พุ่มเพื่อยไม่เหนจะอดเหมือน
กับท่าน เหนอย่างไร? ท่านใจบุญ” พราหมณ
นิ่งไม่ตอบสักคำ ทนให้ตั้งประมาท

วันหนึ่งพราหมณไปอาบน้ำที่แม่คงคา กำลัง
อาบเท้าเหยียบ ถูกหาดาใดรบักไว้เป็นแฉดนครจร
โศกิตโหดจนตมจับ ชาวบ้านเห็นช่วยกันอุ้มขึ้น
จากน้ำ พยุงกดับบ้าน เวदानนกายัดัดเค็ดรผ่าน
มาพบพราหมณ ทราบว่าต้องเหตุร้าย ก็เยาะ
“คุชิ ทำใจบุญไปเถิด วันนเกือบจะไม่มีชีวิต
ล้วนข้าเจ้า นี่แน่ ได้เงินมาถุกถัดใจ ทำบุญ
หรือทำบาปดี ซอถาม?”

กำลังพูดโต้เถียงกันอยู่ มีโหรมาทางนั้น
พราหมณแตะกายัดัดขอให้ช่วยคชตาชองตนทั้งต้อง
ว่าทำไมจึงเป็นตรงกันข้ามดังนี้ โหรค่านวดนดูแล้ว
ตอบ “พราหมณ เมื่อชาติก่อนท่านทำบาปมาก
มีความผิดเพราะฆ่าพราหมณฆ่างัดแตะทำคความชั่ว

อย่างอื่น ๆ อย่างหนักอีกมาก (๑) ตามกรรมที่ได้
ทำได้ กำหนดจะต้องรับผลในวณนี้ คือโทษถึงถูก
เด็บบตาย แต่ในชาติหน้าท่านทำแต่การบุญจึงไม่ได้

(๑) มหาปาตถานี หรือ คุรุกรรม ๕ ประเภท คือ ๑
พรหมหัตถ์ =ฆ่าพราหมณ์, ๒ สุราปาน =เสพสุรา, ๓ เสียด
=ลักทองของพราหมณ์, ๔ คุรุวังคณาคม =ล่วงภรรยาคุรุหรือ
อาจารย์, ๕ สมากม =ร่วมผู้ประพฤติกามกใน ๔ ประเภทนั้น.
เหล่านี้ ยังผู้ประพฤติกให้ตกใหม่ในมหานรกตลอดกาลหลาย
กัลป์ แม้พ้นกรรมในนรกนั้นแล้ว เศษผลยังอำนาจแก่ผู้ทำ
ต่าง ๆ: ผู้ฆ่าพราหมณ์ (พรหมะหา) เกิดในดิรัจฉานกำเนิด
เป็นสุนัข คุกร ลา อุษฎีร์ จิว แพะ แกะ กวาง นก หรือ
เกิดในมนุษย์ ก็เป็นจัณฑาลถูกตัดจากสกุล [ตอนนี้ แม้ใน
พุทธศาสนก็รับรอง ตามที่กล่าวไว้ในทีโตปเทศ ตอนหนึ่ง
หน้า-๔๓-]; ผู้เสพสุรา เกิดเป็นหนอนแมลงต่างๆ; ผู้ลักทอง
ของพราหมณ์ เกิดเป็นแมลงมูม งู อสุรกาย อิกตั้งพันอัตต-
ภาพ;

แต่การฆ่าจิว (โคพัธ) เป็นบาปชั้นรอง (อุปปาตถ)
ถ่ายโทษด้วยรับความลำบากอย่างสาหัส: เลี้ยงฝูงโค, คอย
ป้องกันโคให้พ้นอันตราย, ติดตามไปทั้งกลางวันกลางคืนทุก
ฤดูอากาศจนครบ ๓ เดือน, ต้องกินดินฝุ่นที่พุ่งขึ้นมาด้วยขา
โคก้าวเดิน.—M. Williams' Indian Wisdom. หน้า ๒๕-b-๗.

รับโทษเดี๋ยย ดคเบาดงเพียงถูกหดาวดำเท้าแค้น
 และตั้งนกายัดถ ชาติก่อนทำบุญไว้มาก กุศล
 ที่ทำนตั้งผลให้เป็นถึงพระราชา แต่มาในชาตินี้
 ทำนกดับประพฤติชั่วทำบาปนับไม่ถ้วน กุศลจึง
 ไม่ตั้งให้เป็นพระราชา ดคทอนดงให้ ได้พบเงิน
 เพียงหนึ่งถุงในวณ ” พราหมณและกายัดถได้ฟัง
 ไหรอธบายแล้ว ค่างคนกักดัมบ้าน (?)

